

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Zeynep Belma Gölge

**CİNSEL İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUK İLE YAPILAN ADLİ
GÖRÜŞMELERİN ADLİ GÖRÜŞME TEKNİKLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

**SOSYAL BİLİMLER
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Tuğba TÜRK
İstanbul, 2017**

**İ.Ü. ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğinin 36. maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Tuğba TÜRK' ün

"Cinsel İstismar Mağduru Çocuk İle Yapılan Adli Görüşmelerin Adli Görüşme Teknikleri Açısından İncelenmesi"

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

Doç. Dr. Burak DOĞANGÜN
Jüri Başkanı

Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK
Üye

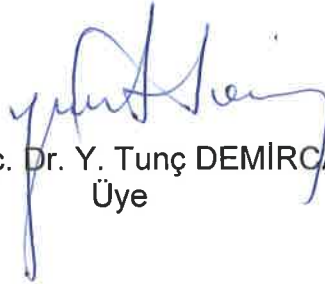
Yrd. Doç. Dr. Yıldız BİLGE
Üye

Yrd. Doç. Dr. Z. Belma GÖLGE
Danışman

Yrd. Doç. Dr. Y. Tunç DEMİRCAN
Üye

ÖZET

Çocuğun cinsel istismarı çocuğu derinden etkileyen bir olaydır. Çocuğun cinsel istismara maruz kaldığını açıklaması çocuk için ise zor bir süreçtir. Çocuğun istismara maruz kaldığı öğrenildikten sonra adli bir süreç başlamaktadır. Adli inceleme için yapılan bazı uygulamalar çocuk için ikincil örselemeler oluşturabilmektedir. Bazen de cinsel istismar mağduru olduğunu iddia eden çocuğun iddiası doğru olmayabilmektedir. Bu nedenle adli soruşturmanın hem çocuk hem de suçlanan kişinin yararı için sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Bu araştırma ile cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşmelerde halen yürütülmekte olan görüşmelerin adli görüşme tekniklerine uygunluğu incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmaya cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşme yürütmüş veya sadece görüşmede görevli olarak bulunmuş kişiler katılmıştır. Araştırma grubunu toplam 98 kişi oluşturmaktadır. Araştırmaya 33 çocuk izlem merkezi çalışanı ve 65 adliye vb. yerlerde çalışan kişiler katılmıştır. Katılımcılara araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu, görüşme süresi kontrol listesi ve görüşme izlenim formu uygulanmıştır.

Araştırma bulgularına göre cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde belirli bir standart sağlanamadığı görülmüştür. Ayrıca Çocuk İzlem Merkezlerinin diğer yerlerde yapılan görüşmelere göre daha uygun şekilde yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bulgulardan Çocuk İzlem Merkezlerinin de birtakım eksikliklerinin bulunduğu rastlanmıştır. Daha önceki protokoller ve araştırmaların yanı sıra bu araştırmanın sonucundan elde edilen verilerle bir protokol önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimer: Çocuk cinsel istismarı, adli görüşme, adli görüşme protokolü, çocuk izlem merkezi

ABSTRACT

Sexual abuse influence children profoundly. Disclosing process is very difficult for children. Forensic investigation process starts after being informed about child sexual abuse. Some forensic investigation practices can lead to secondary victimization of the children. False allegations of child sexual abuse can also take place. For this reasons, forensic investigation must be carried out suitably for the needs of the child and accused person. This study aims to explore suitability of the current state of forensic interview procedures in terms of forensic interview techniques. Participants are either forensic interviewers or individuals who had been present on forensic interview as duty. The research group consists of 98 participants. While 33 participants are working at Child Monitoring Center, 65 participants are working at other places such as court. Participants have responded to , a demographic information form, interview control list, interview impression form prepared by the present researcher. Research findings show that there seems to be no established standarts for forensic interview procedures with sexually abused children. Child Monitoring Center expert conducted interviews more appropriate than those of other forensic working settings. Despite that, Child Monitoring Center procedures have also inadequencies at some points. Forensic Interview Protocol is prepared and presented by the researcher based on existing forensic interview protocols, the related literature and the results of the present study.

Key Words: Child Sexual Abuse, Forensic Interview, Forensic Interview Protocol, Child Monitoring Center

ÖNSÖZ

Tez sürecimin başından sonuna kadar, çalışmanın her bir noktasını büyük bir titizlikle inceleyen, çalışma boyunca zorlandığım her an elinden gelen her türlü yardımı yapan, manevi desteğini hiçbir şekilde esirgemeyen, sürekli ulaşılabilir olan, motivasyonumu yüksek tutan, değerli bilgi birikimi ve deneyimini esirgemeyen çok kıymetli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Zeynep Belma GÖLGE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans tez savunma jürimde bulunan hiçbir zaman manevi desteğini esirgemeyen ve yol gösterici öğütlerde bulunan sayın Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK'e, destekleyici tavrı ve pozitif tutumuyla geribildirimde bulunan sayın Doç. Dr. Burak DOĞANGÜN'e, bir hukukçu bakış açısıyla tezime değerli katkılarını sunan sayın Yrd. Doç. Dr. Tunç DEMİRCAN'a, geribildirimleri nedeniyle sayın Yrd. Doç. Dr. Yıldız BİLGE'ye teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmasının en önemli kısmını oluşturan veri toplama kısmında her türlü yardımda bulunan Çocuk İzlem Merkezi uzmanlarına, adliyelerde çalışan uzmanlara teşekkür ederim. Bu uzmanlara ulaşmamda katkılarını esirgemeyen Burcu ALMAZ ÖZKAN'a, Gülçin ORHAN'a, Setenay KOÇ'a, Serçin ŞENEL'e, Bayram DÖLEN'e, Elif ÖZDEMİR'e, Burcu TURĞUT'a, Hülya AKSAKAL'a Neşe KURT DEMİRBAŞ'a, Muhammet KILIÇ'a ayrıca gerek duyduğumda her türlü soruma yanıt veren Arş. Gör. Çınar KAYA'ya çok teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans ders döneminde tanıdığım ve her zaman yanımda olan sevgili arkadaşım Canan ÇALAĞAN'a, yine yüksek lisansta tanıma fırsatı bulduğum kıymetli arkadaşım Ece Deniz TORUN'a ve lisans eğitimimden itibaren hep yanımda olduğunu hissettiren Aynur KUZU'ya teşekkür ederim.

Her türlü sorunuma çözüm bulmaya çalışan her türlü sevincime en az benim kadar sevinen, yanında olmaktan büyük mutluluk hissettiğim ve beni kendi kızı gibi benimseyen çok kıymetli Fazilet BİRBEN YAVUZ'a ve değerli ailesine çok teşekkür ederim. Maddi ve manevi her zaman yanımda olan, her kararında beni destekleyen, bana verdikleri sevgi ve değeri sonuna kadar hissettiren ve iyi ki hayatımdalar dediğim babam Hamza TÜRK'e, ablam Öznur TÜRK'e ve kardeşim Mustafa TÜRK'e teşekkür ederim. Bana istediğim her şeyi yapabileceğim inancını aşılamaaya çalışan, iyi ki onun kızuyım hissini yaşatan, sevgisini hala hissettiğim, çok kıymetli annem Havva TÜRK'e çok teşekkür ederim.

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1. CİNSİYET DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	60
TABLO 2. KATILIMCILARIN YAŞ DAĞILIMINA İLİŞKİN BİLGİLER	60
TABLO 3. MEDENİ DURUM DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	61
TABLO 4. MESLEK DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	61
TABLO 5. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİ İÇİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	62
TABLO 6. KATILIMCILARIN MESLEKİ VE İSTİSMAR VAKALARINA İLİŞKİN DENEYİMLERİNE AİT BİLGİLER.....	62
TABLO 7. KATILIMCILARIN GÖRÜŞTÜKLERİ VE GÖREVLİ OLARAK GİRDİKLERİ GÖRÜŞMELERDEKİ MAĞDUR ÇOCUK SAYISINA İLİŞKİN BİLGİLER	63
TABLO 8. BASİT VE NİTELİKLİ İSTİSMAR OLGULARI GÖRÜŞMELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER.....	63
TABLO 9. AYRI BİR GÖRÜŞME ODASININ VARLIĞINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	64
TABLO 10. AYRI BİR GÖRÜŞME ODASI OLMAMASI DURUMUNDA GÖRÜŞMENİN NERDE GERÇEKLEŞTİĞİNE DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	64
TABLO 11. GÖRÜŞME ODASININ ÇOCUĞUN GELİŞİM DÜZEYİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİYLE İLGİLİ FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	65
TABLO 12. GÖRÜŞME ODASININ DİKKAT DAĞITICI UNSURLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİYLE İLGİLİ FREKANS VE YÜZDE DEĞERLER.....	65
TABLO 13. GÖRÜŞMENİN DIŞ UYARANLAR TARAFINDAN BÖLÜNMESİYLE İLGİLİ FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	66
TABLO 14. GÖRÜŞMENİN BÖLÜNMESİNİN NEDENLERİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	67
TABLO 15. GÖRÜŞMELERİN KİM/KİMLER TARAFINDAN YAPILDIĞINA DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	68
TABLO 16. GÖRÜŞMECİ DIŞINDA BİRİNİN VARLIĞINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	68
TABLO 17. GÖRÜŞMECİ DIŞINDA BULUNAN KİŞİLERE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	69
TABLO 18. BİR DEN FAZLA GÖRÜŞMECİ OLMASI DURUMUNDA ANA GÖRÜŞMECİNİN BELİRLENMESİNE DAİR FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMI.....	69
TABLO 19. GÖRÜŞMECİNİN GÖREVİNİ AÇIKLAMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI	70
TABLO 20. GÖRÜŞMENİN KAYDININ NASIL ALINDIĞINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	70
TABLO 21. GÖRÜŞMENİN VİDEO KAYDINA ALINDIĞININ ÇOCUĞA SÖYLENMESİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DEĞERLERİ.....	71
TABLO 22. VİDEO KAYDININ İLGİLİ KİŞİLER TARAFINDAN İZLENECEĞİNİN ÇOCUĞA SÖYLENDİĞİNE DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	71
TABLO 23. VİDEO KAYDI BAŞLARKEN YAPILAN ADLİ GÖRÜŞMENİN TARİHİNİN, YERİNİN VE SAATİNİN SÖYLENMESİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DEĞERLERİ	72
TABLO 24. VİDEO KAYDI BAŞLARKEN ÇOCUĞUN VE UZMANIN TAM İSMİNİ SÖYLEMESİ, ODADAKİ DİĞER KİŞİLERİN KENDİNİ TANITMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	73
TABLO 25. GÖRÜŞME BAŞLAMADAN ÖNCE ÇOCUĞA FİZYOLOJİK İHTİYAÇLARININ SORULMASINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	74
TABLO 26. GÖRÜŞME ESNASINDA ÇOCUĞUN OTURACAĞI YERİN KENDİSİ TARAFINDAN BELİRLENMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	74

TABLO 27. ÇOCUKLA ARADA UYGUN MESAFENİN BULUNMASINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	75
TABLO 28. İSTİSMAR MAĞDURU ÇOCUKLA YAPILAN GÖRÜŞMELERDE ÇOCUK İLE GÖRÜŞMECİNİN OTURMA POZİSYONUNA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI	75
TABLO 29.ÇOCUĞUN DOĞRU YANLIŞ AYRIMININ TEST EDİLMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	76
TABLO 30.GÖRÜŞME KURALLARININ ÇOCUĞA ANLATILDIĞINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	76
TABLO 31.GÖRÜŞMECİNİN ÇOCUĞUN KAVRAM BİLGİSİNİ TEST ETMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	77
TABLO 32. GÖRÜŞMECİNİN ÇOCUĞUN KAVRAM BİLGİSİNİ NASIL TEST ETTİĞİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	77
TABLO 33. GÖRÜŞME BOYUNCA UZMANIN ÇOCUĞA İSMİ İLE HİTAP ETMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	78
TABLO 34. ÇOCUKLA GÜVEN İLİŞKİSİ OLUŞTURMAK VE ÇOCUĞU GÖRÜŞMEYE HAZIRLAMAK İÇİN ÇOCUKLA GÜNLÜK KONULARDA KONUŞMAYA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	78
TABLO 35. GÖRÜŞME ESNASINDA GÖRÜŞMEYİ İZLEYEN İLGİLİ DİĞER KİŞİLERLE İLETİŞİM SAĞLANMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DEĞERLERİ.....	79
TABLO 36.GÖRÜŞMECİNİN İLGİLİ GÖRÜŞMEYİ İZLEYEN DİĞER KİŞİLERLE İLETİŞİMİN NASIL SAĞLANDIĞINA DAİR YANITLARIN YÜZDE VE FREKANS TABLOSU.....	79
TABLO 37. GÖRÜŞME ODASINDA BULUNAN DİĞER KİŞİLERİN GÖRÜŞMEYE DAHİL OLMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	80
TABLO 38. ODADA BULUNAN DİĞER KİŞİLERİN GÖRÜŞMEYE NASIL DAHİL OLDUKLARINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	80
TABLO 39. ÇOCUĞUN DEMOGRAFİK, GÜNLÜK DÜZEN, AİLE, OKUL VE SOSYAL ÇEVRE BİLGİLERİNİN ALINIP ALINMADIĞINA DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ....	81
TABLO 40. ÇOCUĞUN NEDEN ORADA OLDUĞUNU FARK EDİP ETMEDİĞİNİN GÖRÜLMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	82
TABLO 41. GÖRÜŞMENİN AMACI HAKKINDA ÇOCUĞA BİLGİ VERİLMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	82
TABLO 42. GÖRÜŞME ESNASINDA BİLGİLERİN GİZLİLİĞİN VURGULANMASINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	83
TABLO 43. ÇOCUĞUN GÜVENDE OLDUĞUNUN VURGULANMASINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	83
TABLO 44. ÇOCUĞUN GELİŞİM DÜZEYİNE UYGUN BASİT BİR DİL VE ÇOCUĞUN ANLAYABİLMESİ İÇİN KISA CÜMLELER KULLANMAYA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	84
TABLO 45. ÇOCUKLA YAPILAN GÖRÜŞMEDE GÖRÜŞMECİNİN NÖTR BİR TAVIR SERGİLEYİP SERGİLEMEDİĞİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ	84
TABLO 46. ÇOCUĞUN SERBEST ANLATI YAPMASINA İZİN VERME VE KONUŞMAYA DEVAM ETMESİ İÇİN DESTEKLEMeye DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ....	85
TABLO 47.ÇOCUĞA AÇIK UÇLU SORU, ALTERNATİF SORU, KAPALI UÇLU SORU, DOĞRUDAN SORU VE YÖNLENDİRİCİ SORULARIN SORULMA DURUMUNA DAİR FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	86
TABLO 48. ÇOCUKTAN OLAY YERİ, TARİHİ, ZAMANI, KİŞİLER HAKKINDA BİLGİ ALINIP ALINMADIĞINA DAİR YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	87
TABLO 49.GÖRÜŞMEDE YARGILAYICI BİR DİL KULLANILIP KULLANILMADIĞINA İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	88
TABLO 50. GÖRÜŞME ESNASINDA MOLA VERİLMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	88

TABLO 51.ÇELİŞKİLİ DURUMLARLA İLGİLİ SORU SORULUP SORULMADIĞINA DAİR YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI.....	88
TABLO 52. ÇOCUĞA İŞ BİRLİĞİ YAPMAZSA OLUMSUZ, İŞ BİRLİĞİ YAPARSA OLUMLU SONUÇLARLA KARŞILAŞACAĞINI SÖYLEMEYE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	89
TABLO 53. ÇOCUĞUN SORULARI CEVAPLAMASINA İZİN VERİLİP VERİLMEDİĞİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	89
TABLO 54. ÇOCUĞUN SORULARI CEVAPLAMASINA İZİN VERİLME BİÇİMLERİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	90
TABLO 55.ASIL KONUYA GİRDİKTEN SONRA ÇOCUĞUN BAŞKA ŞEYLERDEN BAHSETMESİNE İZİN VERİLMESİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	90
TABLO 56. GÖRÜŞMECİNİN ONU YANLIŞ ANLADIĞINI SÖYLEDİĞİNDE ÇOCUĞA YAPTIĞI DÜZELTME.....	91
TABLO 57. YANLIŞ ANLAŞILDIĞINDA ÇOCUK DÜZELTTİĞİ İÇİN TEŞEKKÜR ETMEYENLER GÖRÜŞMECİLERİN VERDİĞİ TEPKİLERİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	91
TABLO 58.GÖRÜŞMECİNİN ÇOCUK SORU SORDUĞUNDA CEVAPLADIKTAN SONRA TEKRAR SORABİLECEĞİNİ SÖYLEMESİNE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	92
TABLO 59.GÖRÜŞMECİNİN ÇOCUK SORU SORDUĞUNDA SORU KARŞISINDA VERDİĞİ TEPKİLERE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DAĞILIMLARI.....	92
TABLO 60. ÇOCUĞUN SORUSU OLUP OLMADIĞINA, EKLEMELİK İSTEDİĞİ BİR ŞEY OLUP OLMADIĞINA, ÇOCUĞA TEŞEKKÜR ETME VE ÇOCUĞUN TOPARLANMASI İÇİN SOHBET ETMEYE İLİŞKİN FREKANS VE YÜZDE DEĞERLERİ.....	93
TABLO 61. GÖRÜŞMENİN GENELLİKLE HANGİ YAŞ GRUBUYLA YAPILDIĞINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	94
TABLO 62. GÖRÜŞMENİN GENELLİKLE HANGİ CİNSİYETLE OLDUĞUNA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	95
TABLO 63. GÖRÜŞMENİN DAHA ÇOK HANGİ YAŞ VE CİNSİYETLE YAPILDIĞINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	96
TABLO 64. MAĞDURLARIN GENEL OLARAK TAVRINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI.....	97
TABLO 65.AÇIK UÇLU SORULARA CEVAP VERMEYE YAŞIN ETKİSİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI.....	98
TABLO 66. AÇIK UÇLU SORUYA CEVAP VERMEYE CİNSİYETİN ETKİSİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	99
TABLO 67. KAPALI UÇLU SORUYA CEVAP VERMEYE YAŞIN ETKİSİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	100
TABLO 68. KAPALI UÇLU SORUYA CEVAP VERMEYE CİNSİYETİN ETKİSİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	101
TABLO 69. GÖRÜŞME ESNASINDA YANINDA BİRİNİ İSTEMEYE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	102
TABLO 70. GÖRÜŞME ESNASINDA YANINDA KİMİ İSTEDİĞİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	103
TABLO 71. EN ÇOK HANGİ YAŞ GRUBUNUN YANINDA BİRİNİ İSTEDİĞİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	104
TABLO 72. ÇOCUĞUN BAŞKASINA AÇILIP AÇILMADIĞININ SORULMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI.....	105
TABLO 73. ÇOCUĞUN KİME AÇILDIĞINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI.....	106
TABLO 74. İDDİASINI GERİ ALAN ÇOCUK OLUP OLMADIĞINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	107

TABLO 75. İDDİASINI GERİ ALMA NEDENLERİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	108
TABLO 76. BİLMİYORUM VE ANLAMİYORUM MESAJLARININ ETKİSİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMLARI	109
TABLO 77.GÖRÜŞMECİNİN CİNSİYETİNİN ÇOCUK ÜZERİNDE ETKİLİ OLDUĞUNA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI	110
TABLO 78. GÖRÜŞMECİNİN CİNSİYETİNİN MAĞDURLA İŞBİRLİĞİNİ KOLAYLAŞTIRMASINA İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	111
TABLO 79.GÖRÜŞMECİNİN CİNSİYETİNİN DAHA FAZLA DETAY VERMESİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	115
TABLO 80.GÖRÜŞMECİNİN CİNSİYETİNİN DAHA AZ DETAY VERMESİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI.....	117
TABLO 81.ADLİ GÖRÜŞMEYİ KİMİN YAPMASI GEREKTİĞİNE İLİŞKİN YÜZDE VE FREKANS DAĞILIMI	119

KISALTMALAR LİSTESİ

ASPAC: American Professional Society on the Abuse of Children

CAC: Child Advodacy Center

ÇİM: Çocuk İzlem Merkezi

NICD: National Institute of Child Health and Human Development

PDR: Psikolojik Danışman ve Rehber

PSK: Psikolog

SHU: Sosyal Hizmet Uzmanı

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
TABLolar LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
1.2. Hipotezler.....	7
1.3.Amaç	8
1.4.Önem.....	9
1.5. Varsayımlar.....	10
1.6. Sınırlılıklar	11
1.7.Tanımlar.....	11
2.GENEL BİLGİLER	12
2.1. Cinsel İstismar Kavramı	12
2.2. Cinsel İstismar Risk Etmenleri	13
2.3. Cinsel İstismar Etkileri	14
2.4. Çocuğun Cinsel İstismar Mağduru Olduğunu Açıklamasını Etkileyen Etmenler	17
2.5. Cinsel İstismarda Mağdurun İfadesinin Önemi	20
2.6. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmenin Hukuki Dayanakları	21
2.7.Türkiye’de Adli Görüşme Yapılan Kurumlar.....	24
2.7.1.Çocuk İzlem Merkezleri	24
Çocuk İzlem Merkezleri Amaç Ve Kuruluşu.....	24
Çocuk İzlem Merkezi Görevlileri ve İşleyişi	26
2.7.2.Üniversitelerde Çocuk Koruma Merkezleri.....	28
2.7.3.Adli Tıp Kurumu.....	29
2.7.4.Adliye Bünyesindeki Adli Görüşme Odaları	29
2.8.Yurt Dışında Adli Görüşme Yapılan Kurumlar	30
2.8.1.Çocuk Savunma Merkezleri (Child Advocacy Center-Cacs)	30
2.8.2.Corner House	32
2.8.3.Barnahus (The Children’s House).....	33
2.9.Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Teknikleri	34
2.10. Adli Görüşme Odası	38
2.11.Adli Görüşmeci.....	39

2.12.Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmeyi Etkileyen Faktörler.....	40
2.13. Görüşmelerin Video Kaydının Alınması	42
2.14. Cinsel İstismar Adli Görüşme Protokolleri.....	44
2.14.1.Michigan Forensic Interview Protocol.....	45
2.14.2. The APSAC Guidelines	45
2.14.3. The NICHD Protocol	46
2.14.4.Memorandum of Good Practice	47
2.14.5.The CornerHouse Forensic Interview Protocol: RATAc	48
2.15. Alternatif Teknikler	49
2.15.1.Bilişsel Görüşme	49
2.15.2.Anatomik Bebekler	50
2.15.3. Resim Çizimi	51
2.15.6. Fablılar	52
2.15.7.Bebek Evi.....	53
2.15.8. Projektif Algı Testleri	53
2.16.Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	54
3. GEREÇ VE YÖNTEM	58
3.1 Araştırma Modeli (Deseni)	58
3.2 Evren ve Örneklem	58
3.3 Veri Toplama Araçları	59
4. BULGULAR.....	60
A. Demografik Bilgiler	60
B. Görüşmeye İlişkin Bilgiler	62
C. Görüşme Odasına İlişkin Bilgiler.....	64
C. Görüşmeye Hazırlık	68
D. Görüşmenin Video Kaydı	70
E. Görüşme Sürecinin Başlangıcı	74
F. Görüşme Süreci	78
G. Görüşmeyi Sonlandırma.....	93
H. Görüşmeye Dair İzlenimler.....	94
5. TARTIŞMA	120
5.1. Demografik Bilgiler ve Görüşmeye Dair Bilgiler.....	120
5.2. Görüşme Odasına İlişkin Bilgiler	121
5.3. Görüşmeye Hazırlık	125

5.4. Görüşmenin Video Kaydı	126
5.5. Görüşme Sürecinin Başlangıcı.....	127
5.6. Görüşme Süreci.....	130
5.7. Görüşmeyi Sonlandırma	134
5.8. Görüşmeye Dair İzlenimler.....	134
6. SONUÇ	145
Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Görüşme Yapan Uzmanlar İçin Adli Görüşme Kılavuzu.....	149
KAYNAKÇA.....	158
EKLER.....	174
EK I: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	174
Ek II: Kişisel Bilgi Formu.....	175
Ek III: Görüşme Süreci Kontrol Listesi	176
Ek IV: Adli Görüşmelerle İlgili Genel İzlenimler	182

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuk istismarı ve ihmali, toplumsal kuralların ve uzmanların uygunsuz ve zarar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişiminin çeşitli alanlarının zarar görmesine ve sağlığıyla güvenliğinin tehlikeye girmesine neden olan, yetişkinin çocuğa yönelik tüm eylem veya eylemsizlikleridir (Taner ve Gökler, 2004). Gelişimsel, tıbbi, sosyal, psikolojik ve hukuki boyutları olan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır (Polat, 2001:86). Tanımlar temel alındığında çocuk istismar ve ihmali; fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar ve ihmal şeklinde sınıflandırılmaktadır. Fiziksel istismar araçlı veya araçsız bir şekilde dayak atma, yakma, ısırma ve sarsma, yakıcı bir maddeyi yemeye zorlama gibi davranışları; duygusal istismar aşağılama, alay etme, tehdit etme gibi davranışları; ihmal çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmamasını işaret etmektedir (Moeller, Bachmann & Moeller, 1993; Şahin, 2009: 24). Cinsel istismar ise çocuğun bir yetişkin veya yaş ve gelişim açısından sorumluluk, bakım ve güç ilişkisinde bulunduğu çocuk tarafından cinsel tatmin amacıyla kullanılmasıdır (Dağlı ve İnanıcı, 2010: 27).

Erişkin yaşamda travmaya maruz kalma hâlihazırda şekillenmiş olan kişilik yapısını aşındırırken, çocuklukta tekrarlayan travma çocuğun kişiliğini biçimlendiren ve çarpıtan bir durumdur. Çocuk istismarcı bir çevreye kısılmışken, güven duymayı, güvenli hissetmeyi, kontrol duygusunu kazanmayı ve güçlü hissetmeyi başarmak zorunda kalmaktadırlar. Yetişkin desteğinin de olmadığı böyle bir ortamda istismar mağduru çocuğun elindeki en önemli telafi aracı savunma mekanizması olmaktadır (Herman, 2015: 126). Çocuk cinsel istismara maruz kaldığında bazı işaretler göstermektedir. Çocuğun yaşı ile uyumlu olmayan cinsel davranışlar, geri çekilme, öz değerinde düşüklük, kabus görme, korkular oluşması, regresif davranışlar, depresyon, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, sosyal sorunlar, saldırgan tutum ve davranışlar, intihar girişimleri, öğrenme güçlükleri, madde kötüye kullanımı, evden kaçma (Dağlı ve İnanıcı, 2010:28) bu işaretlerdendir. Bu belirtilere uzmanların dikkat etmesi son derece önemli görünürken, bahsi geçen belirtilerin cinsel istismara dair ipuçları sağlamakla birlikte belirtiler ve istismar arasındaki ilişki aslında çok açık da değildir. Örneğin mastürbasyon gibi cinsel davranışların hangi sıklığının anormal

sayılacağı, pornografik filmle karşılaşma, anne baba arasındaki yakın ilişkiyi gözlemlenme veya istismar mağduru olma gibi uyarılardan hangisinin cinsel davranışa yol açtığı belirsizdir. Ayrıca depresyon, endişe gibi psikolojik sorunlar ve psikosomatik sorunlar sadece cinsel istismara maruz kalmaya özgü değildir (Polat, 2007a: 100). Tıbbi incelemelerin de cinsel istismarı tanılamada sınırlılıkları bulunmaktadır. Tıbbi incelemeler tüm değerlendirmenin sadece bir parçasını oluşturmaktadır. Çocuğun net bir şekilde açılması değerlendirmenin en önemli noktasıdır (Kirk, Logie & Mok, 2010). Çocuğun cinsel istismar hususunda kendini açması adli görüşme için kritiktir. Bu nedenle bu görüşmelerin nasıl gerçekleştiği de önem kazanmaktadır. Çoğu çocuk istismarı soruşturması, soruşturmanın diğer boyutlarına yön veren çocukla yapılan adli görüşme ile başlamaktadır. Adli görüşmecilerin birçoğu nitelikli bir görüşmenin nasıl yapılacağı konusunda eğitilse de mükemmel bir görüşme yoktur (Newlin ve ark., 2015). Adli görüşmenin işlevi mağdurun ifadelerindeki kanıtları objektif olarak toplamak, eğer uygunsa fiziksel kanıtın varlığı veya yokluğunu belirlemek için adli inceleme başlatmak ve şiddet suçları kurbanları için tedavi programları hakkında kurbanı bilgi vermektir (Krueger, 2015 :57). Söz konusu çocuk olduğunda ise soruşturma esnasında mağdur olan çocuğun psikolojisi, çocuğun gelişimi, psikososyal durumu ve sosyal ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır (Gönültaş ve Akduman, 2016). Çocuğun değerlendirilmesi öyküsünün alınması, adli görüşmesinin ve incelenmesinin yapılması özel beceri ve teknikler gerektirmektedir (Who, 2003: 75). Adli görüşmeler suçu ortaya çıkarma, gönüllülük esasına dayanmaması, en fazla birkaç kısa oturumdan oluşması, tedavi amacı taşımaması gibi nedenlerden dolayı klinik amaçlı olan görüşmelerden tamamen farklı olduğu için, adli görüşmeci görüşmelerin terapiye dönüşmesini engelleyecek bir donanıma sahip olmalıdır (Ziyalar ve Çalıcı, 2016:178).

Cronch, Viljoen ve Hansen (2006), çocuk istismar olgularında kullanılan mevcut adli görüşme tekniklerini ve gelecek yönelimleri incelemişlerdir. Mevcut teknikler iddia hakkında çocukla görüşmeden önce bilgi toplamaya dayanan iddianın kör görüşmesi, açık uçlu sorular sorma, Geiselman ve arkadaşlarının kullandığı olayı zihinsel olarak yeniden yapılandırma ile olayın her detayı farklı bakış açılarından bildirme ve farklı aşamalarda olayı hatırlamayı temel alan bilişsel görüşme, Hewitt'in

geliştirdiği iyi ve kötü dokunmayı test eden dokunma incelemesi, doğru yalan tartışması ve anatomik bebeklerdir. Geleceğe ilişkin yönelimler ise NICHHD gibi yapılandırılmış görüşme protokolleri, Carnas tarafından özellikle istismar konusunda açılmayan çocuklar için geliştirilen ve beş aşamadan oluşan genişletilmiş adli değerlendirme modeli ve tekrarlanan görüşmeleri engellemek için oluşturulan çocuk savunuculuk merkezi modelidir. Türkiye’de ise cinsel istismar şüphesi bulunan çocukların ifadesinin alınması, muayenesi ve diğer soruşturmalarını tek bir yerden yapılabilmesi için Çocuk İzlem Merkezleri kurulmuştur. Böylece çocuğun yetkin olmayan kişilerce örselenmesi, ikinci kez mağduriyetinin engellenmesi ve çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurularak kurumlar arası eşgüdüm sağlanması hedeflenmiştir. Ancak bu merkezlerin uygulama noktasında sahip olduğu bir takım sorunlar da bulunmaktadır ve bunlardan biri de uzman eksikliği ve adli görüşmeye yönelik eğitimlerin kısa ve yetersiz olmasıdır (Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, 2015). Adli görüşmedeki amaç çocuktan doğru bilgiyi elde etmek olduğundan; son zamanlarda çocukların doğru bir şekilde bilgiyi iletmede nasıl en yüksek potansiyele çıkabilecekleri konusu önem kazanmıştır. Bu nedenle görüşmelerin standartlaşması zorluğu ortaya çıkmıştır (Newlin ve ark., 2015).

Yuille (1992) çocuklarla yapılacak kriminolojik amaçlı görüşme üzerine bir görüşme protokolü öne sürmüştür. Bu görüşme protokolü dokuz aşamadan oluşmaktadır:

Hazırlık

Mekân: Adli görüşme özel camlı bir odada gerçekleştirilmektedir. Görüşme yapılırken sosyal çalışmacı ve çocuk odada, diğer profesyoneller ise camın arkasında durmakta ve soracakları soruları sosyal çalışmacı aracılığıyla çocuğa sorabilmektedirler. Görüşme açık uçlu sorularla yönlendirilmeden yapılarak kamera ile kaydedilmektedir. Tüm bu süreçte çocuğun gelişim dönemi göz önünde bulundurulmaktadır. Adli görüşme soruşturmanın tüm sürecini etkilemektedir. Görüşme sadece istismarın tüm boyutlarını ortaya çıkarmakla kalmaz, vaka ile ilgili diğer delillerin nerede bulunabileceği ve istismarcının nasıl yakalanabileceğine dair bilgi sağlar (Gönültaş ve Akduman, 2016). Koşullar izin verdiği ölçüde, görüşme bu amaç için özel olarak

tasarlanmış bir odada gerçekleşmelidir. Görüşme odası sessiz ve dikkat dağıtıcılardan uzak olmalıdır. Bunlar odaya girmeye çalışan insanlar, telefon gibi dışarıdan uyarılar olabileceği gibi oyuncaklar, tekerlekli mobilyalar gibi içeriden gelen uyarıcılar da olabilmektedir. Odada hem okul öncesindekiler hem de ergenler için uygun olabilecek boyutları farklı olan mobilyalar bulunmalıdır. Odada video ve ses kayıt cihazları bulunmalıdır. Görüşmecinin bu cihazların varlığını kabul etmesi ve cihazların orada olma amacını çocuğa açıklaması gerekmektedir (Yuille, 1992).

1. Katılımcılar: bir sosyal çalışmacı ve bir polis memuru birlikte çalışmalıdır. Ebeveyn, bakıcı, terapist ya da diğer ilgili kişiler odada bulunmamalı, tek taraflı aynadan veya video kameradan izleyebilmelidir. Ancak çocuğun güvendiği yetişkin olmaksızın görüşmeye devam etmeyi istememesi durumları ise buna istisna oluşturmaktadır. Ancak bu kişilerin görüşme boyunca sessiz kalmaları istenmesi gerekmektedir. Hatta mümkünse çocuğun görme alanının dışında olmaları ve hiç fiziksel etkileşimde bulunmamalıdır. Görüşmeci ve kayıt yapan kişi çocuğun rahat edebileceği bir uzaklıkta oturmalıdırlar. Bununla birlikte çocuk ve görüşmeci arasında masa gibi nesnelere olmamasına dikkat etmelidirler. İkisinin yanında birer masa olması ise daha yararlı görünmektedir. Belki daha küçük çocuklar için herkesin yere oturması daha fazla tercih edilebilecek bir durum olabilir.
2. Kayıt etme: görüşme video kaydına alınmalıdır. Video kaydı alınamıyorsa ses kaydı da alınabilir. Görüşmenin kiminle, nerede, ne zaman yapıldığı kayıt edilmeli, kayıta herhangi bir kesinti olursa nedeni açıklanmalıdır.
3. Hazırlık: Çocukla görüşmeden önce ailesinden bilgi almak oldukça faydalıdır. Örneğin çocuğun özel bölgeler için kullandığı kelimeler annesinden öğrenilebilir.
4. Çocuğun ihtiyaçları: hem çocuğun hem de görüşmenin iyiliği için çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını dikkate almak gerekmektedir. Dikkat süresi, beslenme gereksinimleri ve vücut fonksiyonlarının farkında olunmalıdır. Çocuğun uyku zamanında görüşme yapılmamalıdır. Adli görüşme bir terapiye dönüştürülmemelidir.

5. Görüşmecinin tepkileri: Görüşmeci kendi tepki ve ihtiyaçlarının farkında olmalıdır. Çocuğun cinsel istismarı iddiasının görüşmecide uyandırdığı hoş olmayan duygulara rağmen görüşme boyunca rahat olunmalıdır. Görüşmecinin rahat hissetmemesi çocuk için durumu daha da kötüleştirebilir.

Görüşme

1. Başlangıç: Kayıt başladıktan sonra tarih, zaman, yer ve görüşmede yer alanların tam isimleri söylenmelidir. Görüşmeci tarihi çocuğa sorarak sürece onu da katabilir. Çocuk görüşmeciyle ilk kez karşılaştığı için görüşmeci kendini tanıtmalıdır.
2. İlişki kurma: Bu aşama çocuğa göre değişmektedir. Bu aşamada görüşmecinin çocuğa yaşamıyla ilgili sorular sorarak çocukla ilişki kurmayı amaçlanmaktadır. Kavramları anlayıp anlamadığı bu aşamada belirlenebilir. Çocuğun dil ve hafıza becerileri hakkında fikir edinilebilir. Bunun için görüşmeci çocuğun yapmış olduğu bir okul gezisi gibi geçmişteki bir olayı anlatmasını isteyebilir. Yakın zamanda yaşadığı bir olayı da anlattırarak zaman algısı hakkında bilgi edinebilir. Eğer ergen biri ile görüşülüyorsa bu aşama atlanabilir veya kısaltılabilir.
3. Görüşme kuralları: çocuğun gelişimsel düzeyini belirlemek, görüşme kurallarını açıklamak önemlidir. Bu kurallar “Eğer söylediğin bir şeyi yanlış anlayacak olursam, lütfen bunu bana söyle. Söylediklerini doğru anlamak, doğrusunu bilmek isterim.”, “Eğer söylediğim bir şeyi anlayamazsan, lütfen bana söyle. Sana tekrar açıklamaya çalışayım.”, “Görüşmemizin herhangi bir yerinde kendini rahatsız hissedersen, lütfen bana söyle ya da durmam için bir işaret yap.”, “Bazen bir şeyleri bildiğimi düşünebilirsin, ancak yine de bana söylemeni isterim.”, “Sana sorulan bir sorunun cevabını bilmiyorsan lütfen tahminde bulunma. Cevaptan emin olmadığını söylemen ya da ”emin değilim veya bilmiyorum” demen yeterli olur.”, “Bana anlatacağın bir şey olduğunda, lütfen benim olay sırasında orada olmadığımı unutma. Neler olduğu ile ilgili ne kadar çok şey anlattıysan, ben de neler olduğunu daha iyi anlarım.”, “Burada konuşurken lütfen yalnızca gerçeklerden bahset.” şeklinde örneklendirilebilir.

4. Doğru/gerçek hakkında sohbet: Bu aşamada çocuğun doğru ve yanlış ayırt edip edemediği anlaşılmaya çalışılır. Bu testi yapmak bu aşamadan sonraya bırakılırsa çocuğun bir ifadesinin test edildiğini düşünmesine ve dolayısıyla güveninin sarsılmasına neden olabilir.
5. Görüşme konusuna giriş: Bu aşamada çocukla niçin görüştüğünü bir güç ilişkisine girmeden anlatmaya çalışır.
6. Serbest anlatım: Çocuk bu aşamada serbest bir şekilde kendi ifadeleriyle olayları anlatması ve anlatmaya devam etmesi için desteklenir. Çocuğun tam olarak başına geçenleri anlatması ve bu şekilde delil sağlanması en istenilen durumdur fakat çocuğun yaşının küçük olması gibi durumlarda açık uçlu sorulardan yararlanılmaktadır.
7. Açık uçlu sorular: Çocuğun anlattıklarını detaylandırmak ve daha çok bilgi sağlamak amacıyla kullanılan açık uçlu sorular, beklenen bir cevabı olmayan kısa sorular olup, çocuğun hafızasına tazelemesine ve bağlantılar kurmasına yardım etmektedirler. Kim, nerede, ne zaman, ne soruları sorulur. Niçin sorusuna yer verilmez.
8. Kapalı uçlu ve spesifik sorular: Bu tür sorular kesin cevap almak için sorulan sorular olup yönlendirme ihtimali fazla olduğundan en az sayıda sorulması gereken sorulardır.

Sonlandırma:

9. Görüşmeyi sonlandırma: Görüşmeci çocuğa teşekkür ederek görüşmeyi sonlandırmalı ve herhangi bir sorusunun ya da eklemek istediklerinin olup olmadığını sormalıdır. Görüşmeci tutamayacağı bir söz vermemelidir. Ayrıca bunlara ek olarak bazı araştırmacılar (Dağlı ve İnanıcı, 2010), süreç hakkında çocuğa ve ailesine bilgi verilmesi, tıbbi ve psikiyatrik yardım için çocuğun ilgili birimlere yönlendirilmesi, sağlık, eğitim ve danışmanlık tedbirleri ele alınarak bu konularda ailenin bilgilendirilmesi gerektiğini söylemektedirler (Yuille, 1992).

Hatalı bir görüşmenin olası bazı sonuçları bulunmaktadır. Hatalı bir görüşme masum insanların çok hızlı bir şekilde çocuğa karşı işlenen suç şüphelisi veya

mahkûmu haline getirebilir. Çocuk istismar edilmediyse ve yanlış bir iddiada bulduysa, gereksiz ve ciddi bir şekilde ebeveynlerinden ayrılma stresine veya yasal soruşturma ve duruşmaya tabi tutulabilir. Yönlendirici bir görüşme çocuğun güvenirliliğini düşürebilir. Yanlış olandan doğruyu seçip çıkarmak çok daha zordur. Çocuk koruma hizmetleri, polis ve diğer yasal sistemlerin kaynakları başarısız soruşturma ve duruşma tarafından zor duruma düşer, para ve zaman kaybına neden olur. Gerçek çocuk cinsel istismara ayrılacak zaman ve paranın asılsız olana aktarılmasına sebep olur (Wood & Garven, 2000).

Bu araştırma kapsamında Türkiye’de cinsel istismar davalarında mağdur çocuk ile yapılan adli görüşmeler, adli görüşmeye görevli olarak katılan ya da görüşmeyi bizzat yürüten polis, savcı, avukat ve uzmanların kendi deneyimlerine dayanarak verdikleri yanıtlara göre alan yazında yer alan görüşme tekniklerine uygunluğu açısından analiz edilecek, çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde yapılan görüşmelerin niteliklerindeki farklılaşmaların incelenecek ve eksik yönler tespit edilerek bu yönleri tamamlayacak önerilerde bulunulacaktır.

1.2. Hipotezler

1. Tüm merkezler dikkate alındığında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşme odaları adli görüşme için fiziksel açıdan yetersizdir.
2. Tüm merkezler dikkate alındığında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde uzmanlar görüşmeye hazırlık, görüşme süreci ve görüşmeyi sonlandırma aşamalarında uygun adli görüşme tekniklerini kullanmamaktadır.
3. Çocuk İzlem Merkezleri adliye gibi diğer görev yerlerine göre çocuklarla adli görüşme yapmak için fiziksel açıdan daha donanımlıdır.
4. Çocuk İzlem Merkezlerinde diğer görev yerlerine göre cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde görüşmeye hazırlık, görüşme süreci ve görüşmeyi sonlandırma aşamalarında uygun adli görüşme tekniklerini kullanılmaktadır.

1.3.Amaç

Bu araştırma ile cinsel istismar davalarında mağdur çocuk ile yapılan adli görüşmelerin, adli görüşmeye görevli olarak katılan ya da görüşmeyi bizzat yürüten polis, savcı, avukat, psikolog, psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı ve sosyal hizmet uzmanlarının kendi deneyimlerine dayanarak verdikleri yanıtlara göre alan yazında yer alan görüşme tekniklerine uygunluğu açısından analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Adli görüşmeye katılan veya bizzat görüşmeyi yürüten uzmanların demografik değişkenlere göre dağılımı nasıldır?
2. Görüşmelerin ne kadarının video kaydı alınmıştır?
3. Çocuk cinsel istismar olgularında görüşmeye hazırlık aşamasına ilişkin olarak;
 - a. Ayrı bir görüşme odası var mıdır?
 - b. Görüşme odası çocuğun gelişim düzeyine uygun mudur?
 - c. Görüşme video kaydına alındı mı?
 - d. Görüşme odasında dikkat dağıtıcı uyaranlar var mı?
 - e. Görüşme dış uyaranlar tarafından bölündü mü?
 - f. Görüşme kim tarafından gerçekleştirildi?
 - g. Görüşmeci dışında görüşme odasında başka kimse var mı?
 - h. Görüşmeci dışında görüşme odasında bulunan kişiler kimler?
4. Çocuk cinsel istismar olgularında görüşme aşamasına ilişkin olarak;
 - a. Video kaydı başlarken tarih, zaman ve yer söylendi mi?
 - b. Video kaydı başlarken herkesin tam isminin söylenmesi sağlandı mı?
 - c. Görüşmeci ile çocuk arasında ki uygun görüşme mesafesi sağlandı mı?
 - d. Görüşmeci öncelikle kendini ve rolünü çocuğa tanıttı mı?
 - e. Görüşmeci güven kurma aşamasını gerçekleştirdi mi?
 - f. Görüşmeci çocuğun kavram bilgisini test etti mi?
 - g. Görüşmeci çocuğun doğru yanlış ayrımını test etti mi?
 - h. Görüşmeci görüşme kurallarından bahsetti mi?
 - i. Görüşmeci istismar konusuna nasıl giriş yaptı?

- j. Görüşmeci yönlendirici sorular sordu mu?
 - k. Görüşmeci kim, ne, ne zaman, nerede, niçin sorularını sordu mu?
 - l. Görüşme aşamasında çocuğa yeterli süre verildi mi?
 - m. Görüşme aşamasında çocuğa yeterli cevaplama süresi verildi mi?
 - n. Görüşme odasında görüşmeci dışında başka kişi/ler varsa görüşmeye dâhil oldu mu?
5. Çocuk cinsel istismar olgularında sonlandırma aşamasına ilişkin olarak;
- a. Görüşmeyi sonlandırırken teşekkür etti mi?
 - b. Görüşmeyi sonlandırırken çocuğun sorusu olup olmadığını dikkate aldı mı?
 - c. Görüşme sonrasındaki süreç hakkında bilgi verdi mi?
 - d. Görüşme sonlandırılırken çocuğun kendini toparlamasına fırsat tanıyacak sohbet gerçekleştirildi mi?
6. Uzmanların
- a. Cinsiyete,
 - b. Yaşa
 - c. Soru tipine
 - d. Verilen mesajlara göre görüşmeye ilişkin izlenimleri nasıldır?
7. Uzmanlar adli görüşmelerin daha uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi için görüşmelerin kim tarafından yapılmasını doğru bulmaktadırlar?

1.4.Önem

Çocuk cinsel istismarı sadece mağdur çocuğa ve ailesine zarar vermez aynı zamanda toplumu da olumsuz etkilemektedir. Bu tür olgular toplumu huzursuz etmekte, gelecek nesilleri ve devlete olan güveni etkilemektedir (Alay ve Polat, 2012 :214). Bu nedenle cinsel istismarı önlemek, gerçekleşmiş cinsel istismarı ise ortaya çıkarmak son derece önemlidir. Cinsel istismarın varlığının tespitinde çocuğun davranışları, tıbbi incelemeler çok değerli olsa da en önemli yeri çocuğun ifadeleri oluşturmaktadır. Mağdurun ifadeleri birçok davada temel delillerden olarak ileri sürülürken, fiziksel delilerin olmadığı ya da yetersiz olduğu davalarda ise mağdur, zanlı veya tanıkların ifadeleri kendi başına delil haline gelmektedir (Eyüpoğlu, 2016:

9). İstismarın gerçekleştiğine dair tek delilin çocuğun ifadesi olduğu durumlarda, mağdurun anlattıkları daha fazla önem kazanmaktadır (Gönültaş ve Akduman, 2016). Çocuk cinsel istismarının dinamiği yetişkininkinden farklıdır. Çocuklar nadiren cinsel istismar gerçekleştikten hemen sonra kendilerini açarlar. Kendilerini açmaları da tek bir sefer yerine bir süreç halinde olmaktadır ve çoğu kez fiziksel bir şikâyet ve davranış değişikliği ile bu süreç başlamaktadır (World Health Organization, 2003: 75). Bu gibi bir sürecin olması ya da temassız şekilde istismarın gerçekleşmesi gibi durumlar, birçok cinsel istismar olgusunda normal muayene bulgularına ulaşılmasına (Akço ve ark., 2004 :7; Dağlı ve İnanıcı, 2010 :27), neden olabilmektedir. Ayrıca cinsel istismarın gizli bir şekilde gerçekleşmesi nedeniyle görgü tanığı olma ihtimalinin çok olmaması, çocuktaki psikolojik belirtiler ile cinsel istismar olayı arasında nedensellik bağının kurulmasındaki zorluklar çocuk ifadelerinin güvenilirliği konusunu gündeme getirmektedir. Çocuk ifadesinin önemi, bu ifadenin çok dikkatli bir şekilde, yöneltmeden ve kirletmeden alınmasını ve bilimsel veriler ışığında değerlendirilmesini de vurgulamış olmaktadır (Çelik, 2014). Görüşme sırasında mağdurdan yetersiz bilgi alınması çocuğun korunması için engel oluştururken, çocukla yapılan yönlendirici bir görüşme ise suçsuz bir kişinin haksız yere suçlanmasına neden olacaktır (Akço ve ark., 2004 :33). Bu çalışmada mağdur ile yapılan adli görüşmelerin görüşmede bulunan uzmanların kendi deneyimlerine göre verdikleri yanıtlara göre incelenip yapılan yanlış uygulamaların ortaya konmasıyla, en güvenilir ifadeye ulaşmak ve detaylı ve derinlemesine bir bilgi edinebilmek için mağduru travmatize etmeden görüşmenin nasıl yapılacağı konusunda uygulayıcılara yol göstereceği düşünülmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir:

1. Uzmanların araştırmada kullanılan formları samimiyet ve içtenlikle yanıtladıkları,
2. Çalışmaya katılan uzmanların çocukla yapılan görüşmelere aktif katıldıkları veya kendilerinin görüşmeyi yaptıkları,
3. Çalışmaya katılan meslek gruplarının görüşmeye katılan meslek gruplarını temsil ettiği varsayımlarından hareket edilmiştir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma mahkemede ve çocuk izlem merkezlerinde çalışan uzmanlarla,
2. Polis, savcı, avukat, psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanları ile,
3. Araştırma kapsamında elde edilecek bulgular, alan yazına dayalı olarak oluşturulan kriterler formu, kişisel bilgi formu ve görüşme izlenim formu ile sınırlı olacaktır.

1.7.Tanımlar

Çocuk istismarı ve ihmali: toplumsal kuralların ve uzmanların uygunsuz ve zarar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişiminin çeşitli alanlarının zarar görmesine ve sağlığıyla güvenliğinin tehlikeye girmesine neden olan, yetişkinin çocuğa yönelik tüm eylem veya eylemsizliklerdir (Taner ve Gökler, 2004).

Cinsel istismar: Çocuğun bir yetişkin veya yaş ve gelişim açısından sorumluluk, bakım ve güç ilişkisinde bulunduğu çocuk tarafından cinsel tatmin amacıyla kullanılmasıdır (Dağlı ve İnanıcı, 2010: 27).

Adli görüşme: Çocuktan tarafsız, gelişimsel düzeyine duyarlı ve yasal olarak savunulabilir şekilde ifade almak için kullanılan tekniktir (Children's Services Practice Notes, 2002).

Yönlendirici soru: Görüşmecinin bir cevap önerdiği soru tipidir. 'Annen sana yatak odasında vurdu, değil mi?' şeklindeki bir soru bu tür bir soru çeşididir (Fanetti, William, Fondren-Happel, & Daly, 2015: 153).

Açık uçlu soru: İlgili bilgileri yeniden geri getirmeyi ve serbestçe zihinde aramayı sağlayan sorulardır. 'Eve gittiğinde ne oldu?' gibi bir soru açık uçlu sorudur (Blandon-Gitlin & Pezdek, 2009: 59).

Evet/hayırlı soru: Evet veya hayır seçeneklerden birini seçmeye zorlayan soru tipidir. 'İyi uyudun mu? Kahvaltını yaptın mı?' gibi sorulardır (Fanetti, William, Fondren-Happel, & Daly, 2015: 152).

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsel İstismar Kavramı

Cinsel istismar, çocuğun ve ergenin tam olarak anlayamayacağı, bilinçli onay veremeyeceği ve sosyal tabuları ihlal eden cinsel aktiviteler içinde bulundurulmasıdır (Hobbs, 2007: 42). İstismarcının çocuğa göre yaş veya olgunluk açısından avantajlı, çocukla bakım veya otorite açısından ilişkili, zorla veya kandırma yolu ile çocuğu cinsel aktiviteye kattığı koşullarda cinsel istismar gerçekleşir (Finkelhor, 1994). Çocuğun cinsel istismarı güç ve bilgi farklılığına dayanmaktadır. Güç farklılığı saldırganın mağdurdan fiziksel güç ve boyut, etki veya otorite açısından çok daha güçlü olmasına işaret etmektedir. Bilgi farklılığı ise yaş, gelişimsel seviye, sosyal statü veya diğer unsurlara bağlı olarak cinsel davranışı anlama açısındandır. Cinsel istismarın mevcut tanımları yetişin ve/veya akranı içermektedir. Cinsel istismar bir yetişkin ve/veya daha olgun başka bir çocuk tarafından gerçekleştirilebilir (Deblinger, Mannarino, Cohen, Runyon & Heflin, 2015: 2; Goodyear-Brown, Fath, & Myers, 2012: 4).

Cinsel istismar temas yoluyla ya da temas olmadan gerçekleşebilmektedir. Buradaki cinsel bölgeye dokunmada bakım amacı yoktur. Temas yoluyla cinsel istismarda çocuğun bedeninin cinsel bölgelerine veya ergenin göğüslerine dokunma söz konusudur. Vajina, anüs veya ağıza penetrasyon söz konusu olabileceği gibi penetrasyon olmadan çocuğun bedeninin cinsel bölgelerini okşama, cinsel amaçlı öpme, çocuğu bedenin cinsel bölgelerini okşaması için zorlama şeklinde temas yoluyla istismar gerçekleşebilmektedir. Temassız olanlar ise teşhircilik, röntgencilik, pornografi yapma, cinsel amaçlı sözel ifadelerde bulunmayı içermektedir (Finkelhor, 1994).

Bütün bu davranışları içerebilen çocuk cinsel istismarı aslında düşünüldüğünden çok daha yaygındır (Finkelhor, 1999: 102). Cinsel istismar çok farklı yaşlarda gerçekleşebilir. İstismar kurbanı kız veya erkek çocukları olabilir. Toplumun farklı sosyoekonomik statülerinde gerçekleşebilir. Ancak çoğunlukla ailenin özelinde saklanmakta olduğundan tam olarak yaygınlığını bilmek imkânsız görünmektedir (Hobbs,2007: 42). İstatistikler kız çocukların erkek çocuklara göre

daha fazla istismara uğradığını göstermekle birlikte, erkeklerin istismara uğradığını söyleme oranı daha azdır. Bu konuda epistemolojik bilgi önemlidir fakat elde edilen bilgiler kesin değildir. Örneğin kızların erkeklere göre cinsel istismara uğrama sayıları iki kat fazla görünmektedir. Aslında bu sayı olayların ancak üçte birini yansıtmaktadır. Çünkü istismar mağduru erkeklerin bunu birine söylemeleri ve bu olayın belirlenme olasılığı daha düşüktür. Erkekler yetişkinlerden yardım istemezler ve bağımsız bir şekilde hareket edip daha akranlara yönelmektedirler. Yetişkinlerin özgürlüklerini kısıtlayacakları konusunda endişelenirler. Erkek çocuklarında mağdur olduğunu kabul etmenin erkeksi itibarı kaybettireceğine ve bu kabulün eşcinsellik damgasını da beraberinde getireceğine dair korkuları bulunmaktadır (Finkelhor,1999: 102-103; Hobbs, 2007: 43; Polat, 2007a). Cinsel istismar mağduru çocuklarla çalışan uzmanlar deneyimlerine dayanarak ergenlik döneminde ise daha çok kızların mağdur olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca uzmanlar mağdur çocukların genellikle istismarcıyı tanıdıklarını ifade etmişlerdir. Aile ve öğretmenlerin gözlemlerinin kritik olduğundan dolayısıyla bu gruplara yönelik eğitimin önemini vurgulamışlardır (Çalışkan ve Sağlam, 2015).

2.2. Cinsel İstismar Risk Etmenleri

Çocukların cinsel istismarında çok sayıda risk etmeni bulunmakta ancak en çok aileye bağlı unsurlar dikkat çekmektedir. Cinsel istismar riskini sosyoekonomik düzeyin düşük olması, anne-baba-çocuk arasındaki ilişkinin zayıflığı, anne ile baba arasındaki ilişkinin yetersizliği, ebeveynlerin koruyucu olmaması artırmaktadır. Ayrıca çocuğun psikiyatrik bir tanıya sahip olması, zekâ geriliği de riskin artmasına neden olmaktadır (Yakut ve Korkmaz, 2013). Aile içi şiddet, madde/alkol kullanımı, annenin çocukluk çağı cinsel istismarı öyküsünün bulunması, çocuğun önceden koruma altına alınmış olması, annenin depresyonda olması aileye ait risk faktörlerine ek olarak sıralanabilmektedir. Tüm bunların yanı sıra aileyle ilgili olarak annenin ilk çocuk için doğum yaptığı yaş, ilk çocuk için ebeveynlerin yaşı, ebeveynlerin evlilik durumu, annenin ve babanın çalışıp çalışmadıkları, ebeveynlerin eğitim seviyeleri, ebeveynlerin geçmişte veya şuanda psikiyatrik bir rahatsızlığının bulunması, çocukken anne/babanın cinsel istismara maruz kalmış olmaları, çocuğun bir akrabada veya

çocuk koruma merkezlerinde kalmış olması, ebeveynlerin zihinsel geriliğinin bulunması da psikososyal risk faktörleri olarak dikkate alınmaktadır (Hornor, 2002). Ayrıca cinsiyet açısından kız çocuğu olmak (Bassani, Palazzo, Béria, Gigante, Figueiredo, Aerts ve Raymann, 2009; Beyazıt ve Bütün Ayhan, 2015; Köse ve ark.,2011; Perdahli Fis, Arman, Kalaca & Berkem, 2010; Uğur ve ark.,2012) risk faktörü olarak görülürken yaşla ilgili risk etmenlerine ilişkin olaraksa alan yazın genellikle cinsel merakın başladığı daha büyük yaşlara işaret etmektedir. Çocuklara göre daha büyük yaşta olmak (Beyazıt ve Bütün Ayhan, 2015), puberte öncesinde (Pereda, Guilera, Forns, Gómez-Benito, 2009), ergenlik döneminde olmak (Erdoğan ve ark., 2009; Perdahli Fis, Arman, Kalaca & Berkem, 2010), hem puberte hem de ergenliği kapsayan 10-15 yaş arasında olmak (Gölge, 2005) şeklinde bazı sonuçların elde edilmiştir. 12 yaşından daha büyük çocuklar üzerinde yapılan bir çalışmada ise 6.5 yaş cinsel istismarın en sık rastlandığı yaş olarak bulunmuştur (Modelli, Galvão & Pratesi, 2012).

2.3. Cinsel İstismar Etkileri

Finkelhor ve Browne (1985), cinsel istismar yaşantısıyla birlikte travmatik cinsellik, ihanet, çaresizlik ve damgalanmanın yer aldığı dört travmatik dinamik tanımlamaktadırlar. Bu travmatik dinamikler aslında sadece cinsel istismarda değil, diğer travmatik yaşantılarda da meydana gelmektedir. Ancak bu dört dinamiğin kesişmesi cinsel istismarı diğer travmalara göre eşsiz hale getirmektedir. Bu dinamikler çocuğun dünyaya karşı duygusal ve bilişsel yönelimi değiştirmekte ve çocuğun öz kavramını, dünya görüşünü ve duygulanım kapasitesini çarpıtarak travma yaratmaktadır. Örneğin çaresizlik dinamiğinin çocuğun yaşamını kontrol edebileceği duygusunu zarara uğratacağı düşünülebilir. Travmatik cinsellik, cinsel istismar sonucunda çocuğun cinsel duygu ve cinsel tutumlarını gelişimsel olarak uygun olmayan ve kişiler arası fonksiyonsuz tarzda şekillendiren süreçtir. Bu farklı yollarla gerçekleşir. Travmatik cinsellik, çocuğun gelişim seviyesine uygun olmayan cinsel davranışları istismarcı tarafından ödüllendirildiğinde gerçekleşir. Cinsel davranışın sevgi, ilgi, ayrıcalık ve hediye ile yer değiştirmesi sonucunda çocuk gelişimine uygun olan ihtiyaçlarını tatmin etmek için diğerlerini manipüle etme stratejisi olarak

kullanmayı öğrenmektedir. İstismarcıdan çocuğa aktarılan cinsel ahlak ve cinsel davranış hakkında yanlış kanı ve kafa karışıklığı oluşur. İhanet çocuğun hayati olarak bağlı olduğu birisi ona zarar verdiğinde oluşan duygudur. Çocuklar güvendikleri insanların ahlaki standartlar hakkında yalanlar veya yanlış beyanlar yoluyla manipüle ettiklerini anlarlar. İhanete uğrama duygusunu sadece saldırgana karşı değil diğer aile üyelerine karşı da hissedebilir. İstismara uğramış olan çocuğu koruyamayan veya inanmayan aile üyesi bu duruma katkı sağlamaktadır. Yetkisizlik de denilebilen çaresizlik ise, çocuğun iradi arzularının ve etkinlik duygularının sürekli ihlal edilmesi anlamına gelmektedir. Cinsel istismar yaşantısının birçok boyutu bu dinamiğe katkı sağlamaktadır. Bu istismar sürecinin bir parçası olarak istismarcının zorlama ve manipülasyonda bulunma durumunda, çocuk istismarı engelleyemediğinde, korktuğunda, yetişkinler onu anlamadığında veya inanmadığında, istismarcının çocuğu zarar vermekle tehdit etmesi, tehdit etmese bile kapana kısılmış hissi, bu yaşantıyı açıklayınca karşılaşıacağı sonuçlar da çaresizlik duygusuna katkıda bulunmaktadır. Damgalanma ise kötülük, utanç ve suçluluk gibi olumsuz çağrışımları içermektedir. Bu doğrudan istismarcı tarafından kurbanı suçlama, kurbanı aşağılama, davranış hakkında utanç hissetmesi için gizli mesajlarda bulunma vb. şekilde yapılabilir. İstismarcının gizlilik baskısı utanç ve suçluluk mesajlarını güçlendirmektedir. Ayrıca başka insanlardan duyulanlar veya kurbanın çıkardığı anlamlar da birer pekiştiricidir.

Çocuk cinsel istismarı çok yoğun ve baskın güçler karşısında kişinin çaresiz hissetmesine neden olarak travma sonrası stres bozukluğu olarak ortaya çıkabilmektedir (Rowan, 2006: 29). Cinsel istismar çocukları bedensel, psikolojik, duygusal, cinsel ve sosyal açıdan derinden etkileyerek kişilik gelişimlerine zarar vermektedir (Z-Page, 2004). Ancak sonuçlar gelişim dönemlerine göre değişmektedir. Sadece içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri tüm yaş dönemlerinde görülmektedir. Bazı çalışmalar ise cinsiyet, ırk ve yaşa göre farklılaşmalar olduğunu göstermektedir. Ayrıca istismarın şiddeti, güç kullanma, kurban ve saldırgan arasındaki ilişki özellikle önemli görünmektedir. Aile desteği ve ebeveyn gözetimi gibi unsurlarla ise olumsuz etkiler hafiflemektedir (Rowan, 2006: 30; Tyler, 2002). Özellikle cinsel istismar öncesi tanı sahibi olma, yineleyen bir şekilde istismara

uğrama, cinsel istismarla birlikte fiziksel istismarın olması etkenleri olmak üzere istismarda penetrasyon olması, istismarcının tanıdık biri olması özellikle de aileden olması istismar sonrasında psikopatoloji gelişimi ile ilişkilidir (Ayraller Taner, Çetin, Işık ve İşeri, 2015). Travmanın oluştuğu yaşa bağlı olarak belirtilerin doğası ve çeşidi de farklılaşmaktadır. Çocuğun cinsel istismar konusunda açılmadığı veya fiziksel bir bulgunun olmadığı durumlarda fiziksel ve davranışsal göstergelere özellikle dikkat etmek gerekmektedir (Who, 2013: 77). Cinsel istismarın davranışsal göstergeleri (Berliner, 2011: 223-225; Dağlı ve İnanıcı, 2010: 28; DePure & Sites, 2015: 36-37; Hall & Hall, 2011; Polat, 2007b:142; Tyler, 2002; Who, 2013: 78; Z-Page, 2004):

- Davranış Sorunları: Davranış, okul performansı veya gelişimsel regresyon, okulda problem yaşama, sosyal problemler, uygun olmayan cinsel davranışlar, madde bağımlılığı, kendine zarar verme, risk davranışları, aşırı tepkiler, gece alt ıslatma, evden kaçma, İlaç ve madde kötüye kullanımı
- Sosyal Sorunlar: Kaçınma, izole olma, arkadaşlarıyla bağlantı kurmama veya toplumdaki yalıtılma gibi kişilikten birden meydana gelen değişiklikler, tuhaf, karmaşık veya alışılmadık cinsel bilgi veya davranış gösterme, çeteye katılma çocuğun yaşı ile uyumlu olmayan cinsel davranışlar, sosyal uyum ya da etkileşimde sorunlar, ilişki problemleri
- Somatik sorunlar: yürürken veya otururken zorlanma, fiziksel aktivitelere katılımı birden reddetmeye başlama, somatik şikâyetler, özellikle 14 yaşının altındaysa hamilelik veya zührevi hastalığa yakalanma, bağırsak problemleri, genital veya rektal sorunlar, tekrarlayan baş ağrıları, karın ağrısı, enüresis, enkopresis, anoreksi, obezite, cinsel problemler
- Akademik Sorunlar: Düşük notlar, öğrenme güçlükleri,
- Psikolojik Sorunlar: Depresyon anksiyete, dissosiyatif örüntüler, kâbus görme, beden imajı bozuklukları, uyku problemleri, travma sonrası stres bozukluğu, özkıyım girişimleri, düşük öz değer, istismarı hatırlatan kabuslar, amnezi durumları hayale dalma, trans benzeri durumlar, histerik nöbetler, düşük benlik saygısı
- Duygusal Sorunlar: İstismarı hatırlatan insan veya belirli özel durumlara yoğun olumsuz duygular, genel hissizleşme ve duyguları sınırlama, öfke nöbetleri,

öfke patlamaları, iştahta birden değişme, çevredeki yeni yetişkin veya yabancılara çok çabuk bağlanma, aşırı korku, suçluluk utanç, kendini suçlama, bastırma, inkâr,

Alpaslan (2014) yaşa bağlı olarak çocukların cinsel istismara gösterdikleri tepkileri on yaşından büyükler ve on yaşından küçükler için sıralamıştır. On yaşından küçük çocukların kendi yaş ve gelişim düzeyine uygun bilgiye sahip olmaması, resimlerinin, oyunlarının ve davranışlarının cinsel temalar içermesi, göz önünde ve sıkça mastürbasyon yapması, konuşmalarında sıkça cinsel içerik kullanması, yalnız kalmayı istememe, uyku sorunları, regresif işaretler, fobik kaçınmalar, yangın çıkarma davranışı, erken olgunlaşma, ailede rolünün değişmesi, okul ve ailede ilişkilerinde sorun yaşama ve çocuğun davranışları ani bir şekilde değişmesi davranışlarını gösterebilmektedirler. On yaşından büyük olan çocuklar ise rastgele cinsel ilişkiye girme, tekrar cinsel istismara uğrama, yeme bozuklukları, kendine zarar verme, intihar girişimleri, depresyon, sosyal alandan geri çekilme, okul ve aile ilişkilerinde yaşanan sorunlar ve davranışlarındaki ani değişiklikler gibi tepkiler gösterebilmektedirler.

2.4. Çocuğun Cinsel İstismar Mağduru Olduğunu Açıklamasını Etkileyen Etmenler

Çocuk cinsel istismarının dinamikleri yetişkininkinden farklıdır. Özellikle, çocuklar nadiren olaydan hemen sonra cinsel istismara maruz kaldığını açıklamaktadır. Ayrıca tek bir seferde açıklamak yerine, bir süreç halinde açıklama eğilimindedirler. Çoğu kez açıklama davranış değişikliği veya fiziksel şikâyetten sonra gelmektedir (World Health Organization, 2003: 75). Cinsel istismar genellikle gizlilik içinde korunmaktadır. Cinsel istismar damgası, utanç ve suçluluk, failden korkma, kendini açtığına diğer insanların reaksiyonlarına ve anlatmanın sonuçlarına bağlı endişe gibi çeşitli unsurlar çocuğu cinsel istismarı açıklamaktan vazgeçirebilmektedir (Deblinger, Mannarino, Cohen, Runyon & Heflin, 2015: 12). Daha büyük yaştaki çocuklar, ensestiyöz aileden gelenler, istismar için daha büyük sorumluluk hissedenler, istismara uğradığını açıklamanın olumsuz sonuçlarından korkanların istismarı açıklamaları daha uzun zaman almaktadır (Goodman-Brown, Edelstein, Goodman, Jones & Gordon, 2003). İstismar mağduru erkeklerin bunu birine söylemeleri ve bu

olayın belirlenme olasılığı daha düşüktür. Erkekler yetişkinlerden yardım istemezler ve bağımsız bir şekilde hareket edip daha akranlara yönelmektedirler. Yetişkinlerin özgürlüklerini kısıtlayacakları konusunda endişelenirler. Mağdur olduğunu kabul etmenin erkeksi itibarı kaybetmeyi ve eşcinsel olarak damgalanmayı da beraberinde getireceğiyle ilgili korkuları bulunmaktadır (Finkelhor, 1999: 103). McElvaney (2015) çocukların istismara maruz kaldıklarını açıklamayı ertelediklerini belirtmektedir. Çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalmış çoğu kişi bunu yetişkin olana dek açıklamama eğilimindedir. Ergenlerin yetişkinlere göre bu yaşantılarını açıklama oranları daha düşüktür. Daha küçük yaştakilerin açılması ise daha büyüklere göre daha az olası görünmektedir. Çocuk zaten açıklama konusunda hazırsa, halini hatırını sormak bile açıklamasına yetmektedir. Doğru zamanda doğru soruları sormak önemli olup, bazen akranları doğru soruları soran kişiler olabilmektedir. Ayrıca ergenler açılmaları durumunda ne yapacakları ve nasıl isteyecekleri hakkında bilgi sahibi olma ihtiyacı duymaktadırlar. İstismara maruz kaldığını hemen açıklayan çocuklar yasal örneklemede daha fazla temsil edilmektedirler.

Çocukların cinsel istismara maruz kaldıklarında bu durumu açıklamama nedenleri kadar açıklama nedenleri de çok önemlidir ve aslında neden açıklamadıklarından ziyade neden açıkladıklarını belirlemek gerekmektedir. Bu bağlamdan hareket eden Malloy, Brubacher ve Lamb (2013) yaptıkları çalışmada açıklama durumunu etkileyen etmenleri belirlemişlerdir. Bunlardan biri açıklanan kişidir. Açıklanan kişi genellikle anne ve olmakla birlikte çocuklar diğer aile üyelerine de açılabilir. Çocuklar annelerine söyleme nedenlerini kendisini dinleyeceğini bilmesi ve şimdi öğrenirse daha sonra inanmayacağına ilişkin gerekçelerle ve anneme söyledim çünkü durdurabileceğini biliyordum gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. İkincisi çocuğun kendisidir. Çocuk öğretmene söylemek istemediğini çünkü bu tür şeylerin öğretmenlerle konuşulmayacağını veya öğretmenin kendisine inanacağını çünkü hiçbir zaman yalan söylemediğini bildiğini belirtmektedir. Üçüncüsü şüpheliye bağlıdır. Çocuk kimseye söylememe nedenini şüphelinin zaten üzölmüş olmasına ve şüphelinin inkar edeceği için kimseye inandıramayacağına bağlamaktadır. Dördüncüsü sevdiklerini koruma isteğidir. Çocuk söyleme nedenini kardeşinin başına da aynı şeyin gelmesini ve arkadaşlarının

şüpheliyle gitmesini istememe şeklinde açıklamışlardır. Beşincisi istismarı durdurma isteğidir. Polisin durduracağını bildiği için ve artık şüphelinin onu istismar etmesini istememe ifadelerini çocuklar bu durum için kullanmaktadır. Altıncısı dışsal faktörlerdir. Çocuk okulda bir video izlerken birden açıklama gereği duyduğunu belirtebilmektedir. Yedincisi zorlanma duygusudur. Çocuk bir arkadaşına sadece söylemeyi istediğini ve şoka girdiği için dayanamayıp söylediğini belirtmektedir. Yedincisi ise belirgin olmayan olumsuzluklara dair ifadelerdir. Örneğin başı belada olduğu için annesine söylemek istememek gibi cümleler çocuk tarafından kullanılmaktadır. Özellikle sevdiklerini korumaya çalışma, istismarı durdurma isteği ve zorlandığını hissetme istismara maruz kaldığını birine söylemek için gerekçe vermektedir. Bu durumda istismarı açıklama motivasyonunda sadece içsel faktörler tek başlarına etkili olamamaktadır. Eğer çocuk birden fazla kişiye açıklama yaptıysa ve ilk açıklamasından itibaren istismar durumunun resmi kurumlara bildirilmediğini görürse açıklaması artık bir çıkmaz açıklamaya dönüşmektedir.

Çocuk için arkadaşça çevre yaratma, bakım veren kişilerin desteği, görüşmeci ile çocuk arasında kurulan ilişki çocuğun cinsel istismar konusunda kendini açmasını kolaylaştırmaktadır (Jones, 2012). Cinsel istismarı değerlendirirken veya cinsel istismara yönelik tedavi uygulanırken çocuklar bir takım açılma örüntüleri göstermektedirler. Bunlardan biri açılmayı geciktirme yani sessiz kalmadır. Diğeri inkardır. Üçüncüsü ise vazgeçmektir (London, Bruck, Ceci & Shuman, 2005). Açıklama Tipleri (Alaggia, 2004):

1.Amaçlı açıklama: Doğrudan sözel girişim, kasıtlı davranışsal girişimler, doğrudan olmayan sözel girişimler. Bir sonraki kategori ile benzerdir fakat çocuğun söylemek için kullandıkları yollar farklıdır.

2.Davranışsal tezahür: Kasıtlı davranışsal sözel olmayan girişimler, kasıtlı olmayan bilinç dışı olan davranışlar, çoğunlukla semptom veya etkiler.

3.Açıklamayı bilinçli olarak yapmamak: Kasıtlı söylememe, tesadüfi keşif yolu ile açıklama, ortaya çıktığında açıklama. Çocuk burada istismara uğradığının tamamen farkındadır ancak söylemeyi istememektedir. Doğrudan sorulduğunda ise inkar edebilmektedirler.

4.Ertelenmiş anıların tetikleyici açıklaması: Hafızanın geri kazanılması sonucu açıklama, gelişimsel faktörler nedeniyle hafızaya tam olarak ulaşamama.

Hershkowitz, Lanes & Lamb (2007)'ın, yaptıkları çalışma çocukların yarısından fazlası için cinsel istismar mağduru olduklarını söyleme sürelerinin bir hafta ile iki yıl arasında değiştiğini, yarısından biraz daha azının ilk olarak ebeveynlerine söylediklerini, %40'ından fazlasının kendiliğinden açıklamadıklarını, çocukların yarısının ebeveynlerinden utandıklarını veya korktuğunu, ebeveynlerinin gerçekten çocuklarını suçlamak veya öfke ile hareket etme eğiliminde olduklarını göstermiştir. Çocuğun istismar mağduru olduğunu söylemesi çocuğun yaşı, istismarın şiddeti ve sıklığı, ebeveynlerden beklenen tepki, şüphelinin kimliği ve gizliliği sağlamak için kullandığı stratejilere göre değişmektedir. Ebeveynlerden beklenen tepkiler olumsuz olduğunda daha kısa zamanda ve kendiliğinden istismarı açıklama olasılığı azalmaktadır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların kendilerini açma deneyimlerinde, aileyi koruma, hoş olmayan şeyler hakkında sessiz kalma, kendini suçlama, hayatın geçici olduğuna inanma, hayatta kötü şeylerin olabileceğine inanma gibi örüntüler etkili olabilmektedir. Aslında çoğu kültürde utanç ve aile onuru gibi fikirler merkezi rodedir ve bu inançlar hoş olmayan olayların paylaşımı hakkındaki fikirlerimizi biçimlendirmektedirler. Böyle bir çevrede hatta böyle bir ailede paylaşılan olaylar orada kalır ve tekrar tartışılmazlar. Aile uyumu ve onurunun vurgulanması bu tür toplumlarda mağdur için açılma konusunda engel yaratır (Xiao & Smith-Prince, 2015).

2.5. Cinsel İstismarda Mağdurun İfadesinin Önemi

Hem mağdur hem de sanık için önemli sonuçları olduğundan, doğruluk ve tamlık önemlidir (Malloy, Katz, Lamb & Mungo, 2015). Cinsel istismar, araştırması ve kanıtlanması karmaşık ve zor olan bir suçtur. Bu suçun psikolojik ve sosyal etkisi çocuğu korumanın kültürel bir değer olduğu toplumlarda önemli bir meseledir (Peixoto, Ribeiro & Lamb, 2011).

Çocuk istismarı olgularında fiziksel güç kullanımı nadir olduğundan, genital travmanın işaretlerinin tanımlanması nadirdir (World Health Organization, 2003). Çocuklar da çoğu zaman kimseye anlatmadığından çok sayıda olgu gizli olarak

kalmaktadır (DePure & Sites, 2015: 6-37). Çocuk cinsel istismarı olgularında muayene esnasında normal bulgular elde edilmekle birlikte, istismarı gösteren tıbbi bulgulara rastlanmayışı istismarın gerçekleşmediği anlamını taşımamaktadır. Bu nedenle de çocuğu ifadesinin ne kadar önemli olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Dağlı ve İnanıcı, 2010: 27-28).

2.6. Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmenin Hukuki Dayanakları

Çocukların cinsel istismarında yasal sürecin ilk aşaması ceza soruşturmasıdır. Çocuk Koruma Kanunu gereğince, soruşturma bir sosyal hizmet uzmanı, bir avukat ve uzman araştırmacıların gözetiminde yapılmaktadır. Cinsel istismara maruz kalmış bir çocuğun soruşturmasının ilk aşamasında küçüğün yasal haklarını tamamen korumak adına bir sosyal hizmet uzmanı ve bir avukat atanmaktadır. Avukat sonraki yasal süreç hakkında mağdur olan çocuğa bilgi sağlamaktadır. Sosyal hizmet uzmanı ise soruşturma, görüşme ve mahkeme süreci hakkında bilgi sağlamanın yanı sıra psikosoyal açıdan çocuğu desteklemektedir. İfade süreci ise çocukla görüşmek için özel olarak tasarlanmış odada gerçekleşir. Görüşmenin temel amacı istismar hakkında bilgi elde etmektir. Görüşme süresince en az iki eğitilmiş araştırmacı, bir sosyal hizmet uzmanı ve bir avukat bulunmaktadır. Görüşmelerin hepsi istismarcının kimliği, istismarın nerede ve ne zaman gerçekleştiği, istismarın süresi, istismarın türü, tanıkların varlığı, şiddet ve tehdit olup olmadığı, mağdurun reaksiyonunu vb. hakkındaki özel soruları içermektedir. Bu görüşmeler açık uçlu sorularla yapılarak kamera ile kaydedilerek, kayıtların transkripsiyonu yapılmaktadır. Mağdurlar ve onların ailelerine ilişkin demografik bilgiler, istismarın türü hakkında detaylı bilgiler, saldırganın tanımı ve istismara yol açan koşullar ve durumlar mağdurun ifadelerinde yer almaktadır (Doğangün, Gönültaş, Uzun-Oğuz, Oral ve Öztürk, 2016). Çocukla yapılan adli görüşmelerde soruşturma ve yargılama sırasında bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Soruşturma sırasında fiziksel koşul ve alt yapıdan kaynaklanan sorunlar; çocuk dostu mekân ve fiziksel donanımın olmaması, personel yetersizliği ve iş yükü, çocuğu dinlemek için çocuğa özgü teknik donanımın olmamasıdır. Çocuk dostu mekan ve fiziksel donanımın olmamasının açıklaması sosyal çalışma görevlilerinin görüşme için yerlerinin olmaması, yetişkine göre tasarlanan odalarda görüşme yapılması, uygulayıcı kişilerin üniforma giymeleri,

çocukların uzun süre yetişkin yargılamaları süresince sıra beklemesidir. Personel yetersizliği ise hızlı ve acele yapılan görüşmelere, sosyal çalışmacı ve psikologların olmamasına işaret etmektedir. Çocuğa özgü teknik donanımların olmaması ise çocuğun süreci anlayamayacağı ve çocuğu korkutan kamera ve kayıt tekniklerin olmasıdır (Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014a). Örneğin çocuk istismarına yönelik hazırlanan bir raporda yer alan pedofili vaka incelemesinde yargılama aşamasında yaşanan hatalar incelenmiştir. Raporda mağdur çocukla sanığın yüz yüze geldiklerinden, çocukların sosyal hizmet uzmanı veya psikologla görüşmeden ifadelerinin alındığından bahsedilmiştir. Tüm bunların yanı sıra soruşturma evresinde çocuğun ifadesinin kamer kaydına alınmış olmasına rağmen mahkeme sürecinde üç defa çocuğun ifadesinin alındığı, iki defa da çocuklar hakkında psikolojik araştırma yapıldığı da raporda yer almaktadır (Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği ve Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi, 2016).

Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar (2014b: 33) çocukla adli görüşmeyi doğrudan düzenleyen ilgili maddeleri bir liste haline getirmişlerdir:

➤ **Genel Kanunlar:**

- ✓ Türk Ceza Kanunu 103;
- ✓ Ceza Muhakemesi Kanunu 52;
- ✓ Ceza Muhakemesi Kanunu 150;
- ✓ Ceza Muhakemesi Kanunu 180;
- ✓ Ceza Muhakemesi Kanunu 236.

➤ **Özel Kanunlar:**

- ✓ Çocuk Koruma Kanunu 15;
- ✓ Çocuk Koruma Kanunu 22.

➤ **Yönetmelikler:**

- ✓ Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usûl ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik 5;
- ✓ Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usûl ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik 13;

- ✓ Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usûl ve Esaslar Hakkındaki Yönetmelik 19;
 - ✓ Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev Çalışma Yönetmeliği 9;
 - ✓ Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği 16;
 - ✓ Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği 19;
 - ✓ Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği 19.
- **Genelgeler:**
- ✓ ÇİM Genelge;
 - ✓ HSYK Genelge.
- **Uluslararası mevzuatın çocuk hakları ve çocuk adalet sistemi sözleşmeleri:**
- ✓ Sözleşmeler ve BM Genel Kurul Kararlarıyla Onaylanan Belgeler: Çocuk Hakları Sözleşmesi,
 - ✓ Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri);
 - ✓ Birleşmiş Milletlerin Çocuk Adalet Sisteminin Yönetimine İlişkin Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları);
 - ✓ Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları).
- **Rehber İlkeler ve Yorumlar:**
- ✓ Suç Mağduru ve Tanığı Çocuklara İlişkin Konularda Adalet Hakkında Rehber İlkeler (BM 2005/20 nolu karar, 22 Temmuz 2005);
 - ✓ BM Çocuk Hakları Komitesi 10 Nolu Genel Yorum.

Bu kanun, yönetmelik, genelgeler, sözleşmeler, rehber ilke ve yorumlar göz önüne alındığında özellikle Ceza Muhakemesi Kanunu (2004) 52. Maddesinde tanıkların ses ve görüntü kayıtlarının alınabileceği belirtilirken, özellikle mağdur çocuklarla ilgili olarak görüntü ve ses kayıtlarının zorunlu olduğu ve bu kayıtların

sadece ceza mahkemesinde kullanılacağı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Ceza Muhakemesi Kanunu (2004) 236. Maddesinde çeşitli şekillerde mağdur olmuş çocukların dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişinin bulundurulması, bilirkişi hükmüne tabi olduklarına ilişkin açıklama yer almaktadır.

2.7.Türkiye’de Adli Görüşme Yapılan Kurumlar

2.7.1.Çocuk İzlem Merkezleri

Çocuk İzlem Merkezleri Amaç Ve Kuruluşu

Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM), Sağlık bakanlığına bağlı olarak başlatılarak ülke çapında yaygınlaştırılması planlanan bir proje çerçevesinde cinsel istismara maruz kalan çocukların ikincil örselenmelerini en aza indirmek amacıyla hareketle yapılacak adli ve tıbbi uygulamaların tek seferde ve bu konuda uzmanlaşmış kişilerin yapması için kurulan merkezlerdir. Çim’ler tüm gün ve hafta boyunca hizmet veren çoklu disiplin bağlamında farklı uzmanları bir araya getiren bir kurum olarak işlev görmektedir. Çocuğun üstün yararı ön planda tutulmaktadır (Bağ ve Alşen, 2016; Yüksel vd., 2013). Çocuk İzlem Merkezi’nde amaç çocuğun travmasını en aza indirmek olduğundan süreci normalleştirmek için bu merkezler hastanelerde bir birim olarak kurulmuştur. Böylece çocuk bunun bir adli olaydan ziyade yaşadığı durumun tıbbi bir sorun gibi yani bir hastalık veya bir kaza gibi görünmesini sağlamaktır. Merkezin hastanede bulunması çocuğun yanı sıra uzmanlar için de kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Çünkü istismarı fark eden bir uzmanın çocuğu karakola veya adliyeye gönderdiğini açıklaması ile hastaneye gönderdiğini söylemesi aynı etkiye sahip değildir (Ulukol, 2017). Çocuk İzlem Merkezleri hem adli ve tıbbi muayenede bulunmak hem de sosyal destek ve aile danışmanlığı yapmak işlevlerini yerine getirmektedir. Gerekli kuruluşlar arasında işbirliği ve eşgüdümün sağlanmasının yanı sıra çocuktaki travmanın etkilerini en aza indirmek, koruma altına almak gerekiyorsa çocuğun barınacağı yer sağlanana kadar temel ihtiyaçlarının

karşlanması, aile ile görüşmelerin sağlanması ve aileye ilk danışmanlık hizmetlerinin verilmesi vb. amaçları bulunmaktadır. (Acehan, Bilen, Ay, Gülen, Avcı ve İçme, 2013; Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

ÇİM'ler Sağlık Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olup, işleyişinin ve merkezlerin ihtiyaçlarının karşılanmasının da bu bakanlığın koordinasyonu ile sağlanması kararlaştırılmıştır. Bu amaç çerçevesinde "Çocuk İzlem Merkezi Koordinasyon Kurulu" oluşturulmuştur (Aydemir ve Yurtkulu, 2012; Yüksel vd., 2013). 2010 yılında Sağlık, Adalet, Milli Eğitim, Aile ve Sosyal Politikalar bakanlıklarının yanı sıra Adli Tıp Kurumu temsilcileri ile bu kurul oluşturulmuştur. Ayrıca Yargıtay Başkanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve ilgili İl Cumhuriyet Başsavcılığı temsilcileri ile üniversitelerin, meslek birliklerinin, sivil toplum kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin ve katkı sağlayabileceği düşünülen kamu kurumlarının temsilcileri de kurul toplantılarında bulunmak üzere davet edilebilmektedir (Çocuk İzlem Merkezi Başbakanlık Genelgesi, 2012). ÇİM'ler pilot uygulama amacıyla ilk kez Ankara'da açılmış olup, daha sonra farklı illerde de faaliyete geçirilmiştir (Kafadar, 2014). Günümüzde 27 ilde 30 merkez bulunmaktadır ve yaygınlaştırılmaya da devam etmektedir (Ulukol, 2017). Daha sonra doğrudan çocuklarla çalışan okul psikolojik danışmanları, sosyal hizmet uzmanları, din görevlileri, öğretmenler gibi Ankara'daki kamu ve kolluk görevlileri bu merkezler hakkında bilgilendirilerek, kendi personellerini bilgilendirmeleri istenmiştir (Yüksel, vd., 2013). Bu faaliyetler Cumhuriyet savcısı, adli tıp uzmanı, adli görüşmeci, psikolog, avukat, sosyal hizmet uzmanı ile başlamıştır (Kafadar, 2014).

Çocuk İzlem Merkezi dışarıdan hastanenin diğer birimleriyle aynı görünüme sahiptir (Ulukol, 2017). Merkezin bünyesinde aynalı odanın yanı sıra gece gelen mağdurların konaklayabilmesi için konuk odası, adli muayene odası, oyun odası, aile görüşme odası, ekip odası, doktor odası bulunmaktadır (Bağ ve Alşen, 2016; Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, b.t., İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, 2016). Eskişehir Çocuk İzlem Merkezi'nde ise fiziki donanımının adli görüşme odası, adli görüşmenin izlendiği oda, çocuklar için oyun odası, hem ergenlerle görüşme yapılan hem de ön görüşmenin yapıldığı oda, muayene odası, en az iki yatağın, duşun ve tuvaletin bulunduğu konuk odası, mutfak,

güvenlik için odası, aileler için bekleme odası bulunduğu belirtilmiştir (Orhan, 2017). Görüşme odalarında mümkün olduğunca çocuğun dikkatini dağıtmayacak, tekrar orselemeyecek bir şekilde yapılandırılmasına dikkat edilmiştir. Tüm Çocuk İzlem Merkezleri benzer yapıda olup, Örneğin Ankara Çocuk İzlem Merkezi'ndeki görüşme odasında iki koltuk bir masa ve çocuğun çizimler yapabileceği ayaklı resim panosu bulunmaktadır. Bu oda aynalı görüşme odasından izlenmektedir ve kaydedilmektedir (Ulukol, 2017). Ayrıca her bir vaka için protokol numarasının verildiği dosya arşivleri bulunmaktadır. Bu dosya arşivi mağdurun kimlik fotokopisine, aydınlanmış onama, muayene raporlarına, talimatnamelere, üst yazılara, görüşme cd'lerine kadar kapsamlı bir bilgi deposu olarak işlev görmektedir (Orhan, 2017).

Çocuk İzlem Merkezi Görevlileri ve İşleyişi

Çocuk izlem merkezi bünyesinde adli görüşmeci, aile görüşmecisi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının İl müdürlüklerinden temsilciler, hemşire ve sorumlu hekim yer almaktadır. Adli görüşme yapan kişilerin hekim, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişim uzmanı ile çocuk gelişimi, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve rehberlik veya sosyal hizmet alanlarında yüksek lisans yapmış hemşireler arasından seçilmesinden sonra "Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Programı" ile eğitilerek sertifikalandırılmaktadır. Çocuk İzlem Merkezi'nde ön görüşme, aile görüşmesi, adli görüşme, adli muayene, çocuk sağlığı muayenesi, çocuk ve ergen psikiyatrisi muayenesi ve sosyal hizmet değerlendirmesi yapılmaktadır (Bağ ve Alşen, 2016).

Adli Görüşmeci Sertifikalı Eğitim Programı eğitimine katılabilmeleri ve sertifika alabilmeleri için ise uzmanların belirli kriterleri karşılaması beklenmektedir. Bunun için Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Sertifikasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı (2015) standartlar yayınlamıştır. Öncelikle eğitime katılacak kişi sayısı 25 ile sınırlandırılmış olup, günde sekiz saatten fazla olmaması kararlaştırılmıştır. Sertifika alabilmek için devam zorunluluğu getirilmiştir ve katılımcıların sağlık kuruluşlarında çalışan hekim, psikolog, çocuk gelişimci ve sosyal çalışmacıların ve sosyal hizmet, psikolojik danışmanlık ve rehberlik, çocuk gelişimi, psikoloji alanlarından birinde yüksek lisans yapmış hemşireler olması şartı

koyulmuştur. Eğitimde teorik ve sınıf içi uygulamalarda çocuk tanımı ve çocuğun özellikleri, çocuğa yönelik kötü muamele, kötü muameleye uğrayan çocukları tanıyabilme, psikodrama, çocuk istismarı ile ilgili yasal mevzuat ve uygulamalar, istismara uğrayan çocuklar için yapılandırılmış kurumlar, merkezlerin yapısında bulunan kurumların görev ve sorumlulukları, adli muayene raporunun özellikleri ve rapor düzenlenmesi konularına yer verilmiştir. Uygulama eğitiminde ise güven oluşturma ve çocuğu rahatlatma, çocuğun yaşam öyküsünü alma, anatomi belirleme, dokunma türlerinin sorgulanması, örselenme öyküsü, bilgilendirme ve genel yaklaşım konuları yer almıştır. Ayrıca çocuk yaşta evlendirilen mağdurla ve tanık konumunda olan çocukla yapılacak görüşmeler için de uzmanlara eğitim verilmiştir. Eğitim sonucunda ise bir değerlendirme sınavı yapılarak 100 üzerinden 80 alan uzmanların sertifikalandırılması planlanmıştır. Sertifikanın geçerlilik süresi üç yıl olarak belirlenmiş olup, yılda 50 görüşme yapanların ve bunları raporlayanların sertifikalarının yenilenmesi kararlaştırılmıştır. Ancak bu şartı sağlayamayan uzmanlar için de Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ruh Sağlığı Programları Daire Başkanlığı tarafından belirlenecek olan eğitim merkezinde dört vaka görüşmesi yapmaları istenmektedir. Burada başarı sağlayamayanların ise tekrar eğitime katılmaları beklenmektedir.

Çocuk İzlem Merkezi'ndeki değerlendirme adli görüşme, muayene, aile görüşmesi, rapor ve izlem planından oluşmaktadır (Ulukol, 2017). Bu amaçla Çocuk İzlem Merkezi'ne mağdur, savcının verdiği talimat doğrultusunda sivil polis eşliğinde getirilmektedir. Mağdur Baro tarafından görevlendirilmiş avukat, adli görüşmeci ve Çocuk İzlem Merkezi'nde görevli savcı tarafından karşılanmakta ve aile ile ön görüşme yapıldıktan sonra gerekli bilgi alışverişinden sonra aynalı odaya geçilerek adli görüşmeci ile yazılı ekran veya kulaklık aracılığıyla iletişim bu odadan sağlanmaktadır. Görüşme esnasında ses ve görüntü kaydı yapılmaktadır (Aydemir ve Yurtkulu, 2012; Bayün ve Dinçer, 2013; İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, 2016).

2.7.2. Üniversitelerde Çocuk Koruma Merkezleri

Çocuklar istismar mağduru haline geldiklerinde ilk getirildikleri yer bir hastane olmaktadır. Hastanelerde ise en kalabalık ve yoğun bölümler olan acil servis ve polikliniklere getirilen çocuklar, çocuk istismarının karmaşık yapısından dolayı farklı tıbbi alanların muayenesinden geçmek için bölümler arasında dolaşmak zorunda kalabilmektedir. Mağdur çocukların farklı bölümlere gitmek zorunda olması ise bu çocuklarla ilgili yapılacak her türlü inceleme ve çalışmanın bir ekip çalışması gerektirdiğinin en önemli belirtisidir. İstismar olgularında ekip çalışmasını gerektirmesi hastanelerde bu konuyla ilgili birimlerin kurulmasını gündeme getirmektedir (Beyazova ve Şahin, 2007). Çocuk Koruma Merkezleri, Çocuk İzlem Merkezleri'nden farklı olarak sadece cinsel istismar mağduru olan çocuklarla değil istismarın diğer türlerine de maruz kalmış olan çocuklarla ilgili gerekli inceleme ve raporlamayı yapan hastanelere bağlı birimlerdir (Hümanistik Büro, 2014). Çocuk Koruma Merkezleri "Önce Çocuklar: Çocuk Koruma Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi" çerçevesinde bir alt proje olarak çocuk koruma merkezleri modellenmesi oluşturulması amaçlanmıştır. Çocuk Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde korunmaya muhtaç çocukların tanınması, tedavi edilmesinin yanı sıra bu çocukların izlenmesi temel hedefler olarak belirlenmiştir. Bu merkezlerin çekirdek ekibini çocuk sağlığı ve hastalıkları ve/veya çocuk cerrahisi, adli tıp ve çocuk ve ergen ruh sağlığı uzmanları oluşturmaktadır. Ayrıca imkânlar el verdiği kadar pediatrik radyolog, ortopedi, beyin cerrahisi, dermatoloji, göz, kulak burun boğaz, kadın doğum gibi bölüm doktorlarından gerek duyulduğunda destek alınmaktadır. Ekibe doktorlar dışında sosyal hizmet uzmanı, psikolog ve hemşire, tıbbi dokümantasyon ve sekreterlik çalışmalarını yapan personel de dâhil olmaktadır. Merkezde bekleme, görüşme, toplantı, muayene, laboratuvar ve arşiv odalarının bulunması gerektiği öngörülmüştür. Ayrıca görüşme odasının dikkati dağıtıcı unsurlardan arınmış olması, çocuğun oturabileceği ölçüde koltukların, kalem, kâğıt ve oyuncakların bulunması gibi odanın fiziki donanımına ilişkin uygun materyallerden bahsedilmiştir (Dağlı ve İnancı, 2011). Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği'nde (2015), merkezin faaliyet alanları istismar ve ihmale uğrayan çocukların tanı, tedavi ve izlenmesinin yanı sıra suça sürüklenen çocukların

cezai sorumluluklarının belirlenmesi, çocukların kronolojik yaşlarının ortaya çıkarılması, çocuğun soy bağının ortaya koyulması, olgulara ait standart bir kayıt sistemiyle bir veri tabanının oluşturulması, mağdur olan veya suça sürüklenen çocuklarla ilgili gerekli kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliğinin sağlanmasıdır. Ayrıca bu alanla ilgili çalışanlara/çalışacak olanlara ve topluma eğitim ve seminerler düzenlemek, bu alanla ilgili proje ve bilimsel çalışmaları desteklemek, danışmanlık hizmeti vermek, yayınlar yapmak gibi faaliyet alanları da ayrıca belirtilmiştir.

2.7.3.Adli Tıp Kurumu

Adli Tıp Kurumu'nun altıncı ihtisas kurulu çocuk cinsel istismar mağduru kişilerin bedensel ve ruhsal değerlendirmesini yapmakla yükümlüdür. 2659 sayılı Adli Tıp Kurumu Kanuna (1982) göre bu kurulda başkan, kadın hastalıkları ve doğum, üroloji, çocuk cerrahisi ve radyolojide birer, ruh sağlığı ve hastalıkları ile adli tıp uzmanı, çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları için ikişer uzmandan oluşmaktadır. Ayrıca yeteri kadar raportör bulunması gerektiğine işaret etmektedir.

2.7.4.Adliye Bünyesindeki Adli Görüşme Odaları

2015-2019 Adalet Bakanlığı Stratejik planında çocuğun adalet sisteminde etkin bir şekilde korunmasına yönelik önlem alma ve kurumlar arası iş birliğinin artırılması, çocuklar için adli süreçte özel önlemleri kullanma ve aile içi şiddetle mücadelede koruma ve soruşturmanın etkinliğinin artırılması amaçlanmıştır. Hizmet sadece mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklara yönelik değil kadınlar gibi diğer kırılgan grupları da kapsamaktadır. Bu amaçla uygun ortam ve tekniklerle görüşmeler sağlanarak gerçeklerin ortaya çıkarılması ve kırılgan grupların adalete erişimlerinin artırılmasının yanı sıra ikincil örselenmelerin önlenmesi, korunma ihtiyaçlarının tespiti ve gerekli hizmetlere yönlendirilmesi için çalışılmaktadır. Adli görüşme odalarının ilgili yönetmelikte fiziki koşulları tanımlanmıştır. Birbirine yakın olacak şekilde görüşme, bekleme ve gözlem odası olmak üzere en az üç odanın bulunması, ideal ısı, ışık, yalıtım ve havalandırmaya sahip olacak şekilde en az yirmi dört metrekare olması,

binanın sessiz bir yerinde ayrı bir kapıdan girişi olacak şekilde planlanması ve farklı yaş gruplarına hitap etmesi gerektiği belirtilmiştir. Özellikle görüşme odasının özelliklerinin ise görüşme yapılan kişinin fark etmeyeceği şekilde biri yüzüne biri odanın geneline odaklanacak şekilde iki kameranın bulunması, mikrofon ve kulaklık bulunması, görüntü ve çekimlerin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) ve Ses Ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile uyumlu olması, içeride görüşmenin olduğunu belirten bir uyarı yazısının bulunması, odada oyuncak, boyama kalemleri, kağıt vb. yer alması gerektiği şeklinde sıralandığı görülmektedir. Adli görüşme odalarıyla ilgili eğitimler Antalya’da gerçekleştirilmiş olup, uzmanlar, Cumhuriyet Başsavcılarını ile yardımcılarını ve koordinatörlere eğitim verilmiştir. Eğitim içeriği, eğitimin verilmesi ve analizleri ise Çocuk Koruma Merkezi (ÇOKMED) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bugüne kadar Adli Görüşme Odaları (AGO) ise Ankara, İstanbul, Antalya, Trabzon gibi şehirlerde kurulmuştur ve Çorlu, Denizli, Kastamonu gibi şehirlerin adliyelerinde ise kurulum aşamasındadır (TC Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, 2017).

2.8.Yurt Dışında Adli Görüşme Yapılan Kurumlar

2.8.1.Çocuk Savunma Merkezleri (Child Advocacy Center-Cacs)

Çocuk Savunma Merkezleri Birleşik Devletler’de ilk kez 1985 yılında kurulmuştur. Çocuk istismarı görüşmeleri için hassas bir ortam oluşturmak, mağdura ve ailesine tıbbi ve çocuk koruma hizmetleri sağlamak, soruşturmayı yürütenler arasında koordinasyon sağlamak, geleneksel çocuk istismarı soruşturmalarının istismar mağduru çocuklar ve aileleri üzerinde yarattığı stresi azaltmak ve yanıtların etkililiğini artırmak üzere tasarlanmıştır (Cross vd., 2008). Bu merkezler temelde cinsel istismar vakalarına yönelik olarak kurulmuş olsa da, günümüzde çoğu merkez ciddi fiziksel istismara maruz kalmış, aile içi şiddete tanık olan ve diğer mağduriyet türlerine maruz kalmış çocuklarla da ilgilenmektedir. Hem kuruldukları bölge nedeniyle hem de binaların yapısı nedeniyle merkezler birtakım farklılıklar

göstermektedir. Merkezlerin bazıları bağımsız, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar, bazıları hastane içinde, bölge savcı ofisinde, çocuk koruma servis kuruluşlarında veya daha büyük insan hizmetleri kuruluşlarında yer almaktadır (Walsh, Jones & Cross, 2003). National Children's Advocacy Center (2016) sunduğu programları müdahale ve önleme şeklinde ikiye ayırmıştır. Müdahale programları adli mülakat hizmetleri, sağlık hizmetleri, aile ve mağdur savunuculuk hizmetleri, ruh sağlığı hizmetleri, multidisipliner ekip, çocuk ve aile kaynakları, önleme hizmetleriyken; önleme programları, okul temelli olarak hazırlanan çocuk istismarı ve ihmalini durdurma, sağlıklı aileler, vaka yönetimi hizmetleri, ebeveynlik sınıfları, ebeveynlik ortaklığı, ebeveyn kütüphanesi olarak belirtilmiştir.

Geçen 20 yılda merkezlerin popülaritesi artarak, 2006 yılı itibariyle 600'den fazla merkez sertifikalandırılmıştır. Bu sertifikalar National Children's Alliance tarafından belirlenen standartlar karşılandığında verilmektedir (Cross vd., 2008). Bu standartlar çok disiplinli bir ekip, kültürel yeterlilik ve çeşitlilik, adli görüşmeler, mağdura destek ve mağduru savunma, tıbbi değerlendirme, ruhsal sağlık, vakayı gözden geçirme, vakayı takip etme, örgütsel kapasite ve çocuk odaklı bir ortam olarak belirlenmiştir. Çok disiplinli ekip güvenlik güçleri, çocuk koruma hizmetleri, savcılık, tıbbi, ruh sağlığı, mağdur avukatı, çocuk savunma merkezinden temsilcileri içermektedir. Adli görüşmeler gelişimsel ve kültürel açıdan duyarlı, tarafsız, gerçekleri bulmaya dayalı ve hukuken sağlam bir şekilde yürütülür. Görüşmecinin etkisini en aza indirmek, görüşme sürecini tekrarlamamak için gerekli bilgileri almak vb. amaçla araştırmaya dayalı bir kılavuzla görüşme gerçekleştirilir. Görüşmeler seçilmiş, denetlenmiş ve uygun şekilde eğitilmiş uzmanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Merkezdeki yazılı dokümanlar genel görüşme protokolünü, uygun eğitilmiş görüşmecinin seçimini, gerekli birimler arasında bilgi paylaşımını ve işbirlikçi vaka planlaması için bir mekanizmanın oluşturulmasını içermelidir (National Children's Alliance, 2017).

Örneğin Charleston'daki bir merkez kadın ve çocuk hastanesinde kurulmuştur. Bu merkez birincil amacını istismar mağduru çocukların yaşadıkları travmayı azaltmak ve en aza indirmek amacıyla çocuklara ve ailelerine profesyonel ve şefkatli bir bakım sağlamak olarak belirtmiştir. Merkezde adli görüşme, tıbbi değerlendirme,

destek hizmetleri, cinsel istismarı önleme eğitimi sağlanmaktadır. Bu merkezdeki adli görüşmeler çocuktan iddia ettiği istismar hakkında gerçek bilgiyi elde etmek amacıyla eğitilmiş uzman tarafından yürütüldüğü, görüşmelerin çocukta ek bir travmaya yol açmadan tehdit edici olmayan, yönlendirmeyen ve çocuk dostu bir ortamda yapıldığı ifade edilmiştir. Tıbbi değerlendirme özel sertifikalı pediatriistlerden biri tarafından kapsamlı bir şekilde yapıldığı belirtilmektedir., destek hizmetlerinin ise hem çocuğa hem de ebeveynine sağlanarak mağduru savunma ve sağlanan yardımı mevcut yardım sistemine bağlayan durum yönetim işlevlerine sahip olduğu vurgulanmaktadır. cinsel istismarı önleme eğitimi ise hem bireylere hem de gruba yönelik olarak, çocuk istismarının nasıl önleneceği, tanımlanacağı ve tepki verileceğini öğretmek ve farkındalığı artırmak amacıyla ulusal düzeyde tanımlanan bir eğitim programı olarak sunulduğu şeklindeki açıklamalar merkeze ilişkin tanıtımlarda yer almaktadır (CAMC Health System, 2017). İlgili internet sitesinde çocukla henüz bir adli görüşme yapılmadıysa bu merkezde yapılabileceğine ilişkin ibare bulunmaktadır. Tıbbi inceleme içinse doktor aramak için ayrı bir sayfa açılmaktadır.

Bu merkezlerle ilgili Cross ve arkadaşlarının (2008) yaptığı araştırmaya göre bu merkezlerin bulunduğu yerlerde cinsel istismar soruşturmalarına kolluk kuvvetlerinin katılımı ve soruşturmacılar arasındaki koordinasyon artmakta, çocukların tıbbi muayene ulaşimleri daha iyi hale gelmekte, ruhsal sağlığa ilişkin tedaviye daha fazla yönlendirilmekte ve soruşturma sürecine ilişkin çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin memnuniyeti artmaktadır. Ancak bu merkezlerin olup olmasının çocukla yapılan adli görüşmelerin sayısını etkilemediği görülmüştür. Merkezlerde de merkezlerin olmadığı yerlerde de çocukların büyük bir çoğunluğu ile bir veya iki görüşme yapıldığı görülmüştür. Merkezin olduğu yerler ve olmadığı yerler arasında suçluların mahkum edilmesi açısından da bir farklılık oluşmadığı görülmüştür. Ancak çalışmada sertifika programında belirlenen standartların merkezler tarafından karşılanmadığına dair veriler elde edilmiştir.

2.8.2. Corner House

Corner House 1989 yılında kurulmuştur. Çocukların ve ergenlerin yanı sıra savunmasız yetişkinlere de yardımcı olmaktadır. Bu merkez adli görüşmeler için en

iyi uygulamaları, teknikleri paylaşmayı ve öğretmeyi amaç edinmiştir. Çocuk Koruma Merkezi ile akreditedir. Çocuğa ve ailesine yardım eden çok disiplinli bir ekiple çocuğun travmasını en aza indirmek için tasarlanmış, ailenin tümüne destek verirken failin de hesap vermesini sağlamaya çalışan bir kurumdur. Minnesota’da kurulan bu merkez adli görüşme konusunda dünya çapında olduğunu iddia etmektedir. Sadece cinsel istismar mağduru çocuklarla değil diğer travmalara da maruz kalmış olabilen çocuk, ergen ve savunmasız yetişkinlerle hem adli görüşmelerin hem de tıbbi muayenelerin yapılmasını sağlamaktadır. Aile desteklenmekte, çocuğun bakımından sorumlu kişiler eğitilmekte, danışmanlık ve kriz yönetimi yapılmaktadır. Ayrıca merkez adli görüşme eğitimleri düzenlemektedir. Corner House personeli her bir bireyin konfor seviyesini değerlendirmek ve artırmak, ek bir travmayı önlemek ve doğru bilgiyi ortaya çıkarmak için çalışmaktadır. Görüşmeler Corner House Adli Görüşme Protokolü kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Görüşmeler kişi merkezli olarak yapılmakta, bu nedenle bireylerin ihtiyaçları ön plana çıkarılmaktadır. Görüşmeler kişilerin bilişsel, davranışsal ve sosyal yetenekleriyle uyumlu şekilde gerçekleştirilmektedir. Gerekğinde görüşmenin yapılabilmesi için profesyonel bir tercüman ayarlanmaktadır. Görüşmelerin tümü video kaydına alınmaktadır. Video kaydının yanı sıra, adli görüşmeci özet bir rapor hazırlamaktadır (CornerHouse, 2017).

2.8.3. Barnahus (The Children’s House)

Amerika’daki Çocuk Savunma Merkez’leri model alınarak tasarlanmıştır (Landberg & Svedin, 2013). İlk kez 1998 yılında kurulan Barnahus tüm İzlanda’ya hizmet vermektedir. Günümüze ülkenin kuzeyinde bir tane daha çocuk evi kurulmuştur. Tüm işlemlerin tek bir çatı altında yapılması fikrine dayanan Barnahus, dış görünüşü açısından ikametgâh edilen evlerden ayrılmamaktadır. İçerisinde ise birkaç danışmanlık odası, iki özel olarak belirlenmiş görüşme odası, iki gözlem odası, yaşa uygun iki oyun alanı, personel ve tesisle ilgili diğer alanları bulunmaktadır. Görüşme, gözlem odasıyla video bağlantısının kurulmuş olduğu çocuk dostu bir odada çocuk psikolojisi arka planına sahip adli görüşme konusunda özel eğitilmiş uzman tarafından gerçekleştirilmektedir. Görüşme bir hakim başkanlığında çocuğun avukatı, sosyal

çalışmacı, savunma ve kovuşturma ekibi tarafından izlenmektedir. Barnahus o tarihteki mahkeme sürecinin etkin bir uzantısıdır. Görüşmeler genellikle ilk iddia ile birlikte bir iki hafta içerisinde tamamlanmaktadır. Böylece çocuk daha hızlı bir şekilde terapiye başlamaktadır. Kaydedilen görüşmeler hem terapide hem de tıbbi muayenede de kullanılmaktadır (Goddard, Harewood & Brennan, 2015). Barnahus'ların dört işlevi dört oda bir model şeklinde açıklanmaktadır. Bunlar fiziksel sağlık (pediatrist/kadın doğum uzmanı) , ruh sağlığı (çocuk ve ergen psikiyatristi), suç (polis) ve koruma (sosyal hizmetler) şeklinde belirtilmektedir. Bu odalar iş birliği içindedir ve sınır çizgileri belli değildir. Bunlar hem birbirlerine hem de çocuğa gerekli bilgileri sağlamaktadırlar. Günümüzde İsviçre, Norveç gibi ülkelerde de farklı sayılarda Barnahus'lar bulunmaktadır (Landberg & Svedin, 2013).

2.9.Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşme Teknikleri

Adli görüşme suça sürüklendiği iddia edilen, tanık veya mağdur olan ve böylece kanunla ilişkili hale gelen çocukların dinlenmesi yoluyla elde edilen bilgilerin kayda alınıp tutanağa geçirilerek rapor edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014: 8). Adli görüşme uygulamasının kalitesi hem çocuğun hem de masum şüphelilerin haklarının korunması açısından son derece önemlidir (Pipe, Orbach, Lamb, Abbott & Stewart, 2008; Pipe, Orbach, Lamb & Stewart, 2013).

Adli görüşmeler araştırma ve uygulama ile onaylanan teknikleri kullanarak, gelişimsel açıdan hassas ve yasal açıdan sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Görüşmeci görüşme boyunca destekleyici bir tavır sürdürmelidir. Bununla birlikte objektif ve hipotez test edici tutumunu da sürdürmelidir (Steele, 2012: 100). Çocuklarla yapılan adli bir görüşme hipotez test etme ve çocuk merkezli yaklaşım olma özelliklerinde dayanmaktadır. Adli görüşme yapan kişi iddialar hakkında bir hipotezler seti üretmelidir. Örneğin çocuk kendisine cinsel bir dokunma ile yaklaştığını söylediğinde görüşmeci bağlamı değerlendirerek bunun bir tıbbi bir bakım amacıyla yapıldığı yapılmadığı konusunda dikkatli olmalıdır. Ancak görüşme bitmeden önce görüşmeci için iddiaların açık olması ve artık birden fazla yorumun söz konusu olmaması gerekir. Adli görüşmeler çocuk merkezlidir. Bir başka ifade ile

görüşmenin akışını görüşmeci yönlendirmesine rağmen, mümkün olduğunca çocuklar kelimeleri ve konuşmanın özgül içeriğini belirlemelidir. “Mutlaka mücadele etmişsindir” gibi kendi yorumlarını çocuğa yansıtılmamalıdır (State Of Michigan Governor’s Task Force On Child Abuse And Neglect And Department Of Human Services, 2011). Adli görüşmelerin yarı yapılandırılmış bir şekilde sahip olması beklenmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı çocukları değerlendirirken daha sık kullanılmaktadır. Çok fazla yapılandırılmış görüşmeler esneklik sağlamaz, çocuğun dikkat süresi ve motivasyonu gibi gelişimsel faktörlerine uyum sağlaması için görüşmeye izin vermez. Yapılandırılmamış görüşmeler ise güvenilirliği olumsuz etkileyebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise hem esneklik hem de yeterince güvenilirlik sağlamaktadır (Wood, Orsak, Murphy & Cross, 1996). Bununla birlikte dikkatli bir şekilde yapılması çok önemlidir. Çünkü uzman olarak görev alan görüşmeciler kendi yaklaşımlarına bağlı olarak çocuğu etkileyebilir, yanlış yönlendirebilir, zarar verebilir, yönlendirebilir veya incitebilir (Themeli & Panagiotaki, 2014). Görüşmecilerin kullandıkları görüşme sürecini olumsuz etkileyebilen veya tarafsız bir şekilde görüşmeyi gerçekleştirmesine yardım eden bazı ifade ve sorular bulunmaktadır.

Faller (2007c) görüşme sorularını ve ifadelerini en fazla tercih edilmesi gerekenden en az tercih edilmesi gerekene doğru sıralamıştır. Buna göre en fazla tercih edilmesi gereken görüşme soru tipleri genel sorular, istismarla bağlantılı yol gösterici sorular, davet edici sorular, kolaylaştırıcı işaretler, anlatı işaretleri, odaklı sorular, kim nerede ne zaman sorularıdır. Bu gruptaki soru ve işaretlere göre biraz daha az tercih edilmesi gereken sorular çok seçenekli sorular, detaya yönelik doğrudan sorulardır. En az tercih edilmesi gereken sorular ise değil mi soruları ve zorlama ifadeleri olduğunu belirtmiştir. Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar, (2014b: 52) ise adli görüşme sırasında soruların belirli bir sırada sorulması için huni tekniğinden yararlanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu teknik görüşmenin başında açık uçlu soruları kullanıp, görüşmenin derinleşmesiyle birlikte kapalı uçlu, doğrudan soruların sorulmasına dayanmaktadır.

Görüşmecinin adli görüşme esnasında kullandığı ifade ve sorular (Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014b: 53-54; Faller, 2007c; Hershkowitz, Orbach, Lamb,

Sternberg & Horowitz, 2006; Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin, Dvora & Horowitz, 2007) :

1. Genel sorular: Çocuğa iyi olup olmadığını sorma gibi istismarla ilişkili olmayan sorulardır.
2. Davetiyeler: Çocuktan serbest bir şekilde hatırlamalarını istemektir. Ne olduğunu bir sınır olmadan genel bir şekilde anlatmaları veya bir ipucuyla çocuk tarafından detayların anlatılması beklenir. Davet edici sorular istismar öyküsünü çocuktan serbest bir şekilde anlatmasını beklemektedir. Olay hakkında çocuğun bilgilerini hatırlamasını istemektir. Örneğin “Olan her şeyi bana anlat” ifadesi kullanılabilir. Bazı davetiyeler ise ip ucu içermektedir. Çocuğun bahsettiklerinin detaylarına yeniden odaklanması ve bilginin daha serbestçe hatırlanması için ip uçlarının kullanılmasıdır. “Sonra ne oldu?” sorusu gibi.
3. Kolaylaştırıcılar: Cevabı sürdürmesine teşvik etmektir. Örneğin “Evet”, “Tamam” gibi ifadelerdir. Kolaylaştırıcı işaretler jest veya ses çıkarma yoluyla çocuğun anlatmasına devam etmesine izin vermektedir.
4. Açık uçlu sorular: Çocukların kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan yönlendirmeden uzak olan soru türüdür. Bu soruları kullanmakla olayın meydana gelişini, olayın çocukta bıraktığı etkiyi yani çocuğun duygu ve düşüncelerini öğrenmek amaçlanmaktadır. Açık uçlu sorular sayesinde olayla ilgili resmin tamamının görünmesi, çocuğun kendi yaşamından ve koşullarından bahsetmesi ve sorununu ifade etmesi sağlanmaktadır.
5. Yönergeler/odaklanmış sorular: Genellikle çocuktan detaylara yeniden odaklanmasını veya sorular yoluyla ek bilgi için daha önce bahsi geçen iddia edilen olayın boyut ve kategorileri elde edilmesini istemektir. Kim, ne, nerede, nasıl, ne zaman sorularını kullanarak zaten bahsedilen bilgiye çocuğun dikkatini odaklamak ve belirli bir tür ek bilgi istemek için ipuçlu hatırlatma istemidir. Örneğin “Sana nerede dokundu?” gibi ifadelerdir. Belirli bir hedef için, derinlemesine bir şekilde belirli bir konuyu öğrenmek için sorulan sorulardır. Görüşme esnasında çocuğun dikkatinin dağılması durumunda, görüşmeci tekrar çocuğun konuya odaklanmasını sağlamak için odak sorular

yönlendirmektedir. Bu tür sorular özellikle bilgi vermeye istekli çocuklarda kullanılması uygun görünmektedir. Odaklanmış sorular insanlara, olayın ayrıntılarına veya vücuda yönelik olabilmektedir.

6. Yönlendirici sorular: Belirli varsayım doğrultusunda görüşmecinin kendi bilgisine dayanarak sorduğu sorulardır. Konunun derinleştirilmesi ve eksik bilgilerin tamamlanması amaçlansa da mümkün olduğunca kullanılmaması gerekmektedir. Bu sorularla çocuk görüşmecinin beklentisi doğrultusunda cevap verebilmektedir.
7. Seçenekler: Çocuğun detaylara odaklanmasını veya önceden bahsedilmeyen iddia edilen olayın boyutları ve görüşmecinin sunduğu seçenekleri onaylamasını, reddetmesini veya seçmesini, beklenen cevabı ima etmeden hafızasını yeniden kullanmasını istemektir. Daha önceden bahsedilmeyen yönler veya detaylara çocuğun dikkatini çekmek için doğrulama, reddetme veya seçenekler arasından çocuktan seçim yapması beklenir. “Kıyafetlerinin altından veya üzerinden sana dokundu mu?” sorusu. Açık uçlu soruların kullanımının yetersiz olması durumunda kullanılmakla birlikte, en son başvurulması gereken soru türüdür.
8. Fikir vericilik/değil mi soruları: Beklenen cevabın veya çocuk tarafından anlatılmayan detayların güçlü bir şekilde belirtilmesidir. Çocuğun açıklamadığı bilgi olduğu varsayımına veya beklenen özel bir cevabın ima edilmesine dayanmaktadır. “Onu öpmeni istedi değil mi?” gibi ifadelerin kullanılmasıdır.
9. Zorlama: Çocuğun iş birliği yapması veya çocuktan bilgi elde etmek için uygunsuz teşvikler kullanmaktır.

Görüşmecinin bazen görüşme esnasında çocuğun devam etmesini sağlamak için onu desteklemesi gerekebilmektedir. Bunu sağlayabilmek için içerikle ilgili olmayacak şekilde görüşme boyunca çocuğun davranışlarına olumlu cevap verebilir. Çocuğa hitap ederken ismini veya tatlım gibi sözcükler kullanabilir. Görüşme boyunca çocuğun olumlu veya olumsuz duygularına empatik ifadelerle karşılık verebilir. Çocuğu konuşmaya devam etmesi için fikir verici olmayacak şekilde desteklemelidir. Bununla birlikte, görüşme esnasında bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde görüşmeci

destekleyici olmayan birtakım davranışlar da sergileyebilmektedir. Örneğin dışarıdan alınan bilgiler ve çocuğun bedenindeki fiziksel işaretler çerçevesinde ve çocuğun inandırıcı olmayan ifadeleri karşısında görüşmecinin yüzleştirmede bulunması, eğer iş birliği yaparsa olumlu sonuçlar elde edeceğine ilişkin göndermeler yapması, tam tersine iş birliği yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını belirtmesi, görüşme boyunca çocuğun davranışlarını eleştirmesi bunlardan bazılarıdır (Hershkowitz, Orbach, Lamb, Sternberg & Horowitz, 2006). Görüşmecinin soru ve ifadeleri karşısında çocuk yanıt verebilir, vermeyebilir, konudan sapabilir, kendi söylediklerini düzeltme isteği duyabilir, belirsiz sözler söyleyebilir veya cevap vermeyebilir. Çocuğun yanıt vermeme durumu ise cevapların bilgi içermemesi, belirsiz olması, konudan sapması, direnç göstermesi, inkar etmesi şeklinde gerçekleşebilmektedir (Lamb, Hershkowitz, Orbach & Esplin, 2008).

2.10. Adli Görüşme Odası

Çocuk dostu adli görüşme odaları bazı özelliklere sahip olmalıdır. Öncelikle birden fazla oda tasarlanmalıdır. Bunlar bekleme odası, görüşmenin gerçekleştiği oda ve teknik odadır. Bekleme odası görüşme gerçekleşmeden önce oyuncak, kitap, kalem vb. nesnelerin bulunmasıyla çocuğun vakit geçirmesine imkân veren bir odadır. Görüşmenin gerçekleşeceği oda, sadece çocuklarla yapılacak olan adli görüşmeler için planlanmış olan video ve ses kaydı yapmayı sağlayan odadır. Bu odadaki görüşmeler adli görüşme konusunda eğitim almış uzmanlar tarafından gerçekleştirilir. Teknik oda ise kurulan teknik donanım sayesinde görüşme odası ile telefon bağlantısına izin veren, odada bulunan kişilerin görüşmeyi eş zamanlı bir şekilde izlemesine ve dinlemesine olanak tanıyan odadır. Bu odada uzman gözlemci, eşlik eden kişi, avukatlar, savcı veya hâkim bulunmaktadır (Çocuklar İçin Adalet Projesi, 2014).

Görüşme odası aydınlık ve ferah olmalıdır. Çok küçük olmayıp, 25 metrekare olması önerilmektedir. Havalandırması iyi olmalı, ısı ve nem açısından çocuk için uygun olmalıdır. Ses yalıtımı yapılmalıdır. Odanın rengi pastel tonlarında olmalıdır. Farklı yaş gruplarına hitap edebilmelidir. Sanık ve mağdur ayrı yerlerde olmalıdır (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014a). Odada iki tane kamera bulunmalıdır. Bir kamera tüm odaya diğeri ise çocuğa odaklanmalıdır. Kameralar görünmeyecek şekilde

konumlandırılmasına rağmen çocuk kameralar ve kayıt konusunda bilgilendirilmelidir. Kamera her açıyı görecek şekilde sabit ve yüksek bir yere koyulmalıdır (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014b).

2.11.Adli Görüşmeci

Birçok alan ve birçok çalışma ortamından uzmanlar çocuğun cinsel istismara maruz kalıp kalmadığını belirleyebilmektedir. Olası bir çocuk istismarını değerlendiren kişiler doktorlar, hemşireler gibi sağlık uzmanları olabilmektedir. Ancak esas olarak sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, psikiyatristler, kolluk kuvvetleri uzmanları, savcılar dahil olmak üzere avukatlar, çocuk yardım uzmanları görev yapmaktadır. Bu uzmanlar farklı kurum ve kuruluşlarda görev yapsalar bile, alandaki olası cinsel istismar hakkında çocukla nasıl görüşeceğine ilişkin araştırmalara, en iyi uygulama kılavuzlarına ve fikirlere aşina olmalıdır (Faller, 2007a).

Adli görüşmeciler sanık, tanık veya suça sürüklendiğinden şüphelenilen sıfatlarıyla kanunla ilişkili hale gelen çocukla görüşme yaparak adalet sisteminin gereksinim duyduğu bilgileri edinen kişilerdir. Görüşme sırasında çocuğun gelişim düzeyinin yanı sıra psikolojik özellikleri ve travmanın ondaki etkileri hakkında bilgi sahibi olmalıdır (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014b: 8). Bunun için de adli görüşmeciler sosyal hizmet, psikoloji veya psikolojik danışmanlık bölümlerinden birinden mezun, mesleki açıdan en az üç yıllık tecrübe sahibi olan ve adli görüşme eğitimi alarak, başarılı bir şekilde tamamlamamış kişiler olmalıdır. Çocuk Koruma Kanunu kimlerin adli görüşmeci olamayacağını da tanımlamıştır. Çocukla görüşme teknikleri, ailenin ve çocuğun psikosoyal açıdan değerlendirilmesi konusunda üniversitede eğitim almayan sosyoloji, çocuk gelişimi, öğretmenlik, aile ve tüketici bölümleri mezunları, pedagoğ kadrosunda yer alan dışı fakülte mezunlarının adli görüşmeci olamayacağı açıkça belirtilmiştir (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014b: 11). İstismar kurbanı olduğundan şüphelenilen çocukla adli görüşme özel bir beceridir. Onu kendi doğasında araştırır ve istismar olup olmadığını belirlemeye yardım etmesi için bilgi elde etmede kullanılır. Bu görüşmelere hem çocuk istismarı suçu

soruşturmalarında hem de çocuk koruma süreçlerinde önemli kanıtlar sağlayabilir. Görüşmeden elde edilen bilgiler diğer kurbanları belirlemede yardımcı olabilir. Çocuğun ve ailenin risk ve güvenlik ihtiyaçlarını değerlendirmeden sorumlu uzmanlara kolaylık oluşturabilir. Vaka yönetimi kararlarını kolaylaştırabilir. İddia edilen istismarda bilgi kaynağının anahtarı çocuk olduğu için görüşmenin yetkin bir şekilde yapılması önemlidir (American Professional Society on the Abuse of Children, 2012).

Adli görüşmecinin çocuğun anlayacağı dil kullanması, çocuğun beden dilinden sıkıldığını veya yorulduğunu anlaması, basit sorular sorması, aynı anda birden fazla soru sormaması, çocuğun soruları anlayıp anlamadığını fark etmesi, temel düzeyde çocuğun gelişimi hakkında bilgi sahibi olması, görüşme tekniklerini ve çocuk haklarını bilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda etkin dinleme becerilerine sahip olmalı, sakin ve destekleyici olmalıdır. İletişim ve görüşme tekniklerinin yanı sıra farklı arka plana sahip çocuklarla nasıl güven ilişkisi kurabileceğini bilmeli, etkin problem çözme becerilerine sahip olmalıdır. Çocuğu etkileyen sosyal, psikolojik, tıbbi, ekonomik ve yasal etmenleri değerlendirebilmelidir. Tüm bunları ise etik bir duyarlılık çerçevesinde yapmalıdır (Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014b: 11-12).

2.12.Cinsel İstismar Olgularında Adli Görüşmeyi Etkileyen Faktörler

1. Görüşmeci davranışlarında yaş ve cinsiyet farkı: Wood, Orsak, Murphy & Cross, (1996) görüşmecinin davranışlarının mağdurun cinsiyetine göre farklılaşmadığını ancak mağdurun bulunduğu yaş grubuna göre farklılaştığını görmüşlerdir. Daha büyük çocuklara seçmeli sorular sorulma olasılığı daha yüksekken, daha küçük yaştaki çocuklara açık uçlu sorular sorma daha muhtemel olduğunu görmüşlerdir. Malloy, Kartz, Lamb ve Mugno (2015) ise çocukların soruyu netleştirme isteklerinin nadiren olduğunu bununla birlikte yaşı büyük çocukların daha fazla bu istekte bulduklarını, görüşmecinin ise soruyu yeniden ifade etme şeklinin çocuğun yaşı ile ilişkili olduğunu, çocuğun bilişsel ve iletişim gelişimine ilişkin anlayışın görüşmeyi etkilediği sonucuna

ulaşmışlardır. Teoh ve Lamb (2011)'a göre destekleyici olmayan görüşmeciler ilişki kurmazlar, uzak ve kayıtsız görünürler, olumsuz yüz ifadeleri gösterirler ve samimiyeti beslemezler. Yaptıkları çalışmada ise Malezya'da yaşları beş ile 15 arasında değişen cinsel istismar kurbanı çocuklarla yapılan adli görüşmeleri incelediklerinde, daha küçük yaştaki çocuklarla görüşürken görüşmecinin daha konuşkan ve daha az destekleyici olduğunu bulmuşlardır. Görüşmecilerin daha fazla bilgi veren çocukları daha destekleyiciyken, görüşmecinin konuşkanlığının çocuğun bilgi vermemesi ile olumsuz yönde ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Hershkowitz, Orbach, Lamb, Sternberg ve Horowitz (2006), hem kendini açan hem de kendini açmayan çocuklarda daha bilgi verici cevap vermenin destekleyicilikle ilişkili olduğunu ve kendini açmayanlara ise daha az destekleyici davranıldığını bulmuşlardır.

2. Çocuğun davranışında yaş ve cinsiyet farkı: Okul çağındaki çocukların daha dikkatli ve daha görev odaklı olarak, istismarla ilgili bilgi verme olasılıkları daha yüksek görünmektedir. Ayrıca kızlar erkeklere oranla daha üzgün olmasına rağmen bu duygu seyrek olarak görünmektedir (Wood, Orsak, Murphy & Cross, 1996). Başka bir araştırma sonucuna göre ise, okul öncesi dönemde nasıl ve niçin sorularına çok azının cevap verebildiğini, çoğunun bilgi içermeyen cevaplar verdiğini, bu nedenle bu tip soruların okul öncesi çocuklarla yapılan görüşmelerde uygun olmayabileceğini göstermiştir (Malloy, Orbach, Lamb & Walker, 2016). Resmi görüşme aşamasında ise beş yaşın üzerindeki çocukların resmi değerlendirme aşamasında istismarı tekrar anlattıkları, beş yaşın altındakilerin ise tekrar anlatmadıkları bulunmuştur. Bunun nedeni daha büyük çocukların daha net ve daha az belirsiz olması ve küçük çocukların daha önceki açıklamalarına bağlı olarak çocuğun açıklamadığı fakat yetişkinlerin ortaya çıkmadığında belirtileri yanlış yorumlamaları neden olabilmektedir. Daha olası olan klinik açıklamaya göreyse değerlendirmenin çocukların gelişimsel ihtiyacına cevap vermemesidir (Keary & Fitzpatrick, 1994). Değerlendirme için daha önce açılanlar açılmayanlara göre görüşme esnasında istismar hakkında konuşmaya daha açık oldukları, kızların erkeklere göre daha çok açıldıkları ve ancak açıldıklarında istismar hakkında kızlar kadar çok detay verdikleri bu nedenle

erkeklerin daha uzun bir samimiyet kurma sürecine gereksinim duydukları görülmüştür (DeVoe & Faller, 1999). Açık uçlu sorulara toplamda verilen bilgiler açısından yaş farkı bulunmamasına rağmen, yaşla birlikte açık uçlu sorulardan sağlanan merkezi bilgi yani önemli hedef bilgilerin oranında önemli bir artış bulunmuştur (Lamb, Orbach, Sternberg, Aldridge, Pearson, Stewart, Esplin & Bowler, 2009). Görüşmecinin soruları karşısında büyük çocuklar küçüklere göre daha fazla detay sayısı vermekle birlikte, ancak oran olarak yaş farkı bulunmamaktadır (Lamb, Sternberg, Orbach, Esplin, Stewart & Mitchell, 2003). Protokol güdümlü olsun ya da olmasın adli görüşmelerde büyük yaştakiler küçüklere göre daha fazla detay vermektedir (Orbach, Hershkowitz, Lamb, Steinberg, Esplin & Horowitz, 2000).

2.13. Görüşmelerin Video Kaydının Alınması

Video kaydı alınması mahkemelerde çocuğun canlı görünümünü temsil etmesi için yargıç Pigot yönetimindeki bir ekip tarafından düşünülmüştür. 1989'da yayınlanan raporda ise, görüşmenin eğitilmiş bir polis memuru veya sosyal çalışmacı tarafından yapılması gerektiği ve fiziksel ve cinsel saldırı durumlarında bu video kayıtlarının ana kanıtlardan biri olarak kabul edilmesi önerilmiştir. Rapor mesele çocuğu hafızasında hala tazeyken bilgilerin çocuktan elde edilmesini önemli görmüştür. Ayrıca raporda eğitilmiş bir polis memuru veya sosyal çalışmacının görüşmeyi yürütmesi gerektiği vurgulanmıştır. Görüşmede hem kanıt kurallarına uygun davranma hem de çocuktan bilgiyi elde etme önemsenmiştir. Çocukla mahkemeden ayrı bir ortamda görüşülerek bilgi sağlanabileceği ve daha az informal bir ortamda çapraz sorgulamanın mümkün olabileceği ileri sürülmüştür. The Criminal Justice Act yasal olarak video görüşmelerinin ana kayıt sayılabileceğini ancak hala çapraz sorgu için çocuğun mahkemede olması gerektiğini savunmuştur. Böylece bir psikolog ve bir avukattan taslak bir kod hazırlamaları istenmiştir. Bu taslak Home Office ve Department of Health'in ilgili uzman ve temsilcileri tarafından hazırlanmıştır. Bu taslak Memorandum olarak adlandırılmıştır ve katı kodlardan ziyade görüşmeciler için bir kılavuz niteliği taşımasına önem verilmiştir. Video kaydı yapılan görüşmelerin hem teknik hem de yasal boyutlarıyla ilgilenmiştir. Aşamalı bir

şekilde çocuktan en doğru bilgiyi alacak şekilde planlanmıştır. Ancak ilk uygulamalar uzmanlar tarafından Memorandum'da planlandığı gibi gerçekleştirilememiştir (Daviesl, Westcott & Horan, 2000).

Video kaydını savunanlar ve video kaydına karşı olanlar (Byrne & Guckian, 2011):

Video kaydını savunanlar	Video kaydına karşı olanlar
<ul style="list-style-type: none">- Görüşmecinin hesap sorulabilirliğini artırır ve uygunsuz görüşme tekniklerini ortaya çıkarır- Delilleri koruma ve eğitimle süpervizyonu kolaylaştırmak için değerli bir araçtır.- Belgelemenin geçerli ve güvenilir bir yöntemidir.- Berliner ve Lieb'e ve Lamb ve arkadaşlarına göre birebir not tutma üzerine artan doğruluk- Görüşmenin doğruluk, içerik ve yapısını korur.- Hafızası henüz tazeiken çocuğun erken istismar açıklamalarını kaydeder.- Ailelerin reddinin üstesinden gelmeye yardımcı olabilir- Soruşturmayı yürütenler mağdur çocukla yeniden görüşme yapmadan açıklamalarına ulaşabilirler, böylece gereksiz görüşme sayısı azalır.- Onlara karşıt dava gücü faillerini ikna etmek için kullanılır.- Çocuk kurbanın tanıklığına ifadesine ihtiyaç duyulduğunda mahkemeye gelmesinden kurtarır.	<ul style="list-style-type: none">- Hukuki davalar kayıtlar üzerine sabitlenmiş ve görüşmecinin tutarsızlıkları, çocuğun ifadelerinin güvenilirliği ve görüşmecinin hataları üzerine odaklanmış olur.- Martin ve Besharov, Myers'e göre kayıt almanın sonucunda çocukta potansiyel utanç veya sıkıntı oluşabilir, davranışsal olarak tepki gösterebilir.- Yüksek kaliteli ekipmanın maliyeti ve bakımı- Kayıtların gizliliği, yönetimi, saklanması, taşınması ve yok edilmesi ile ilgili güvenlik zorlukları- Kayıtların kalitesini garantilemede güçlükler, zamanla bozulma veya kayıplar.

2.14. Cinsel İstismar Adli Görüşme Protokolleri

Cinsel istismar mağduru çocuklarla ilgili olan tüm görüşme protokolleri görüşmenin amaçlı ve planlı olmasından, görüşmecinin rolünden ve özel becerilerinden, görüşme boyunca uygulanması gereken kural ve ilkelerden, görüşmenin aşamalarından ve çeşitli uygulanabilir tekniklerden bahsetmektedir (Themeli & Panagiotaki, 2011). Görüşme protoklününün anlamı görüşmecinin takip etmesinin zorunlu olduğu bir senaryo ya da sert kurallar dizisi demek değildir. Bunun yerine görüşmecinin elde etmesi gereken bilgi türlerinin yanı sıra görüşmenin farklı aşamalarına bağlı net ilkeler sağlamaktadır (Davies, Cole, Albertella, McCulloch, Allen & Kekevia, 1996).

Faller, (2007b)'a göre protokol ve kılavuzlar genel olarak aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır:

- ✓ Video aracılığı ile ilgili insanları, saati ve yeri belgelemek
- ✓ Görüşme hakkında çocuğu bilgilendirmek
- ✓ Çocuğun yetkinliğini değerlendirmek (doğru ve yanlış ayırımını anlama durumu gibi)
- ✓ İlişki kurmak
- ✓ Çocuğun gelişimini değerlendirmek
- ✓ Çocuğun davranış, duygulanım gibi genel işlevlerini değerlendirmek
- ✓ Görüşme kurallarını açıklamak
- ✓ Görüşmeyi uygulamak
- ✓ İlgili konuya giriş yapmak
- ✓ Çocuğun serbest anlatısını dikkate almak
- ✓ Ek ayrıntılar elde etmek
- ✓ Bilişsel görüşme
- ✓ Sonlandırmak

Görüşmelerin bu şekilde yapılandırılmasının birçok avantajı bulunmakla birlikte bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bu şekilde yapılandırmaların vaka temelli farklılaşmaların karşılanmasının birtakım zorlukları bulunmaktadır. Çocuğu takip

etmekle protokolü takip etmek arasında uyum kurulamayabilmektedir. Ayrıca çoğu görüşme protokolü zaten cinsel istismara maruz kaldığını açıklamış ve konuşmak için istekli olan çocuklara yönelik olarak kurgulanmıştır. Çocukların yaş, cinsiyet ve kültür gibi demografik farklılıklarını gidermek için çocuğa duyarlı mülakat yapılarını geliştirmek daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır (Faller, 2007b). Bununla birlikte, Memorandum of Good Practice (MOGP) gibi protokollerin açıklığına ve netliğine rağmen alandaki adli görüşmecilerin uygulamaları umulduğundan daha az etkili görünmektedir. Bu nedenle de uzmanların eğitimi konusu dikkat çekmektedir (Sternberg, Lamb, Davies & Westcott, 2001).

2.14.1. Michigan Forensic Interview Protocol

Michigan adli görüşme protokolü hayat hikayesi hakkında bilgi toplama, alternatif hipotezler üretme ve hipotezleri test etme, görüşme ortamını düzenlemeyi içeren görüşmeye hazırlık; görüşmecinin kendini tanıtmayı ve ilişki kurma, temel kuralları koyma, görüşmeyi yürütme, konuya girme, serbest anlatıyı ortaya çıkarma, soru ve netleştirmeyi içeren görüşme aşamasını ve görüşmeyi sonlandırma aşamalarından oluşmaktadır (State Of Michigan Governor's Task Force On Child Abuse And Neglect And Department Of Human Services, 2011).

2.14.2. The APSAC Guidelines

Uzmanlara adli görüşme konusunda bir çerçeve sağlamak amacını taşıyan ASPAC, görüşmecinin bu protokole katı bir şekilde uymasını beklememektedir. Protokol çocuğu en az travmatize ederek en çok bilgiyi alma ilkesine dayanmaktadır. Görüşmecinin özelliklerine, yetkinliğine ve uygulama davranışlarına önem vererek uzmanlara yönelik önerilerde bulunmaktadır. Ayrıca, görüşmecilere yeni ve var olan araştırmaları takip etmelerini ve bunları uygulamalarını, eğitimlere katılmalarını ve akran değerlendirmelerini mümkün olduğunca kullanmalarını, çocuğa karşı sıcak davranmalarını, açık fikirli olmalarını, çocuğa uygun dil kullanmalarını, kültürel farklılıklara özen göstermelerini vb. önermektedir. ASPAC görüşme bileşenlerini sıralamıştır. Görüşme görüşmecinin kendini, rolünü ve görüşmenin amacını tanıtmayı,

görüşmenin nasıl kaydedileceği hakkında bilgi verme, görüşmenin kurallarını açıklama, doğru yalan tartışması yapma, nötr bir olay hakkında çocuktan bilgi vermesini isteme, ilgili konuya giriş yapma, sorular sorma, fiziksel kanıtları çocuğa gösterme ve görüşmeyi sonlandırmaktan oluşmaktadır (American Professional Society on the Abuse of Children, 2012).

2.14.3. The NICHD Protocol

NICHD Röportaj Prototcol içeren ampirik ve saha araştırmaları bu protokolü cinsel istismar konusunda çocukların ifadesini toplamak için yararlı bir araç haline getirmiştir (Peixoto, Ribeiro & Lamb, 2011). NICHD protokolü küçük yaştakilerden daha fazla güvenilir bilgi almak için tasarlanmış bir hafızadan geri çağırma ve iletişim teknikleri dizisini içermektedir. Detaylı bir şekilde görüşmenin tüm aşamalarında rehberlik eden adım adım bir yaklaşımı görüşmeciye sunmaktadır (Benia, Hauck-Filho, Dillenburg & Stein, 2015).

Yapılandırılmış National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) protokolü (2007), adli görüşmenin tüm aşamaları, serbest hatırlama örnekleri ve serbest hatırlamadan meydana çıkacak bilgilerin maksimize etmek için teknikleri içeren bir kılavuzdur. Giriş aşamasında görüşmeci kendisini tanıtır, görevini açıklar ve temel kural ve beklentilerini açıklar. Çocuğun doğru ve yanlış ayrımı yapıp yapamadığını test eder. İlişki kurma aşaması iki kısımdan oluşur. Öncelikle rahatlatıcı ve çocuğu destekleyici bir ortam oluşturulur ve görüşmeci ile çocuk arasında ilişki kurulur. İkinci kısımda ise, detaylı bir şekilde son zamanlarda deneyimlediği nötr bir olayı anlatır. Bu eğitim çocuğu açık uçlu soru stratejilerine ve beklenen ayrıntı belirli ayrıntı seviyesini gösterirken kullanılan tekniklere aşina hale getirir. Asıl konuya girilmeden önceki aşama ve asıl konuya girilen aşama arasında geçiş bölümünde mümkün olduğunca açık uçlu olan öneri içermeyen sorulardır. Bu soru dizilerin işlevi görüşme altındaki hedef olayı tanımlamaktır. Çocuk hedef olayı anlatmakta başarısız olursa görüşmeci odaklı soruları giderek artırır. Çocuk iş birliği yapıyorsa bir davetle serbest hatırlama fazına geçilir. İlk anlatı tamamlanır tamamlanmaz, olayın bir yada birkaç kez mi olduğunu ve “daha sonra ne oldu” cümleleri ve daha önce bahsettiklerini hatırlatarak olaya özgü bilgilerin güvenilir olması için davranır. Ayrıntılı serbest

hatırlamadan sonra çocuğa daha önce anlattıklarını işaret eden odaklı sorular sorulur, zaman ve görüntü gibi belirli kategorilere yönelik bilgi istenir. Hala önemli ayrıntılar eksikse görüşmeci çoğunlukla evet/hayır yanıtlarından birini seçmeyi gerektiren seçenekli soruları kullanır (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin & Horowitz, 2007).

2.14.4.Memorandum of Good Practice

Memorandum of Good Practice temel bazı önerilerde bulunmaktadır (Davies & Westcott, 1999):

- ✓ Görüşmeler istismar iddiası ortaya çıktıktan sonra en kısa süre içerisinde yapılmalıdır.
- ✓ Görüşme çocuklarla konuşma konusunda eğitilmiş görüşmeciyle resmi olmayan bir ortamda yapılmalıdır.
- ✓ Soru sormadan önce çocuğun kendi hikayesini anlatmasına izin verilmelidir.
- ✓ Kademeli bir yaklaşım kullanılmalıdır.
- ✓ Görüşmeler bir saatten fazla sürmemelidir.

Memorandum of Good Practice serbest ve yönlendirici geri çağırışım bölümlerinden oluşmaktadır. Böylece araştırmacı yönlendirilmeyen ifadelerden ve sorulardan elde edilen bilgiler arasındaki farkı ayırt edebilmektedir. Görüşmeci mümkün olduğunca serbest anlatıyı seçmelidir. Görüşmeci fikir verici soruların tehlikesinin farkında olmalıdır. Çocuğun yaşına uygun bir dil kullanmalı ve tarih, zaman gibi kavramları çocuğun anlaması için somut örnekler sağlamalıdır. Sözsüz ip uçları ve ifadenin içerik analizi güvenilirlik için kullanılsa da yine de dikkatli olunmalıdır. Memorandum of Good Practice ilişki kurma, serbest anlatı, açık uçlu sorular, kapalı uçlu sorular ve bitirme olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır. Ayrıca kurallardan bahsedilerek, doğru yalan testi yapılmaktadır. Bu protokolün dikkat çeken yönlerinden biri görüşmecinin görüşmenin nerede yapılacağı, görüşmecinin kadın mı yoksa erkek mi olacağı gibi görüşmeyi yürütmesiyle ilgili kararlarda çocuğu dahil etmesidir.

2.14.5.The CornerHouse Forensic Interview Protocol: RATAc

Bu protokol üç prensibe dayanmaktadır. Bunlar birey merkezli, adli sese sahip ve yarı yapılandırılmış olmasıdır. Birey merkezli olması kişi onurlu ve saygılı davranılması, kişinin deneyimlerine dayalı uzmanlığının tanınması, istediği şekilde ifade ederek deneyimlerini anlatmasına işaret etmektedir. Adli sese sahip olması sorgulamanın doğru hikayeyi ortaya çıkarma amacını taşıması, görüşmecinin mümkün olduğunca açık uçlu soruları kullanması, tarafsız bir bakış açısını koruması, yönlendiren teknik ve durumlardan kaçınması olarak belirtilmektedir. Yarı yapılandırılmış olması ise her görüşmenin bireylerin gelişim ve duygusal ihtiyaçlarına özgü olması, her görüşmenin ilerleyişinin bireyler tarafından belirlenmesi ve aşamalar, süreçler veya tekniklerle sınırlandırılmamasıdır. Corner House Adli Görüşme Protokolü de adli görüşme için dört basamak tanımlamıştır (Anderson, 2013):

İlişki Kurun
Amaç: Görüşme süreci için bir temel kurma: a. Bireyi yönlendirme b. Birey hakkında bilgi edinme c. Bireyin mümkün olduğunca en iyi şekilde işlev görmesini kolaylaştırma
Yaklaşım: Yöneltilmiş mesajlarından yararlanın. Anlatı denemeleri ile ilgilenin. İşlevlerin yerine getirilmesiyle ilgili genel bir değerlendirmesini yapın. Bireyin anlatısı üzerine görüşmeyi ayarlayın.
Bilgi İsteyin
Amaç: Deneyimlerini anlatması için bireylere fırsat sağlama
Yaklaşım: Soruşturmanın konusuna yaklaşmak için bir adli ses stratejisi seçin, dolaylı sorulardan yararlanın. Uygun olduğunda, amaçlı bir şekilde görüşme araçlarını birleştirin.
İfadeleri Keşfedin
Amaç: Bireyin yaşantılarının detaylarını paylaşmasına izin verin.
Yaklaşım: Bireyi dinleyin. a. Davet ve sorgulamadan yararlanın. - Hikayeyi anlatması için teşvik edin. - Gerektiğinde takip ve netleştirici sorular sorun. b. Bireyin gelişimsel yeteneklerini göz önünde bulundurun. c. Açık zihni koruyun. Yaşantılarını açıklaması için bireyin yeteneklerini en üst seviyeye çıkaran görüşme araçlarını yararlı bir şekilde kullanın. Uygun bir şekilde bilgi istemeye geri dönün. d. İstismanın alternatif açıklamaları ve/veya ek formlarını araştırın.
Saygıyla Bitirin
Amaç: Bireyin sunuş, anlattığı yaşantısı, gözlemlenen ihtiyaçları ile görüşmeden geçiş yapılarak saygılı bir şekilde bitirmeyi sağlayın.
Yaklaşım: Uygun bir şekilde kaynakları ve bireysel paylaşımları pekiştirmeyi araştırın. Gelişime duyarlı ve birey merkezli bir geçişi sağlamak.

Corrner House Adli Görüşme Protokolü güncellenirken yöneltme mesajlarını da farklılaştırmıştır. İlk versiyonda yöneltme mesajları yalnızca fırsat olduğunda ve görüşmeci bunu konuşmasının arasında söylenmekteydi. Eğer çocuk bir soru sorduysa görüşmesi “Bir sorun olduğunu bilmeme izin verdiğin için teşekkür ederim. Başka herhangi bir sorun olursa bana söylemeni istiyorum.” Güncellenen versiyonunda yöneltme mesajları hem başlangıçta hem de ihtiyaç duyulduğunda kullanılmaktadır. Görüşmeciler hemen bu mesajı sunmakta ve görüşme boyunca mesajlara cevap vererek ve onları pekiştirmektedir. Görüşmenin başlangıcında “Yanılırsam lütfen beni düzelt. Her şeyi doğru yaptığımdan emin olmak istiyorum.” Eğer çocuk görüşmeciye düzeltirse görüşmeci cevap verir ve onu pekiştirir. “Beni düzelttiğin için teşekkür ederim. Her şeyin doğru olduğundan emin olmak istiyorum.” Görüşme kayıtları üzerinde yapılan incelemeler bu tür yöneltme mesajlarının hem görüşmenin başlangıcında hem de ihtiyaç duyulduğunda kullanımı çocukların daha özerk tepkiler verdiklerini göstermektedir. Hatta “söyleyemezsen/söylemezsen” ve “bana soru sorabilirsin” şeklindeki spesifik yöneltme mesajları ise çocukların daha özerk cevap verme durumunu yordamaktadır. Uygulamada ise yöneltme mesajları adli görüşmeye katılan çocuklar için saygılı ve güvenli bir deneyim sağlamanın bir yoludur (Anderson, Anderson & Krippner, 2016).

2.15. Alternatif Teknikler

2.15.1. Bilişsel Görüşme

Bilişsel görüşme Fisher ve Geiselman tarafından bilişsel psikolojiye dayalı olarak geliştirilmiştir. Dört bileşenden oluşmaktadır (Yuille, Marxsen & Cooper, 1999) :

1. Bağlamı eski haline döndürme: Mağdurdan olayın olduğu zamanki bağlamı yeniden canlandırması istenir (örneğin havayı, olay olmadan önce ne yaptığını, zihinsel durumunu vb. hatırlaması)
2. Hafızayı boşaltma: Mağdurdan önemli görünüp görünmediğine bakılmaksızın hedef olay hakkında her hatırlanan bilgiyi bildirmesi beklenir.

3. Bakış açısını değiştirme: Mağdurun hedef olgu boyunca esas bakış açısından farklı olan bir bakış açısından olayı hatırlaması istenir. (örneğin mağdurun olayı sanki video kaydymış gibi anlatması beklenir)
4. Tersine hatırlama: Mağdurdan mevcut düzenden geriye doğru hatırlaması istenir.

2.15.2. Anatomik Bebekler

Anatomik bebekler genellikle çocukların dâhil oldukları cinsel faaliyetleri gösterebilmeleri amacını taşıyan belirli vücut özelliklerine (parmaklar, ağız, penis, vajinal açıklık, anal açıklık ve kasık tüyleri) sahip bez bebeklerdir. Anatomik bebekler iddia edilen cinsel istismarın boyutunu ve doğasını değerlendirmenin bir yolu olarak kullanılmaktadır (Kinneer, 1995).

2 ila 6 yaşlarındaki çocuklar için en uygun olmakla birlikte, anatomik bebeklerin her yaştan çocukla birlikte kullanılması mümkündür. Anatomik bebekler küçük çocuklar için tanıdık bir araç olma özelliği taşımaktadırlar. Çünkü küçük çocukların dil becerileri çok gelişmemiştir ve bebeklerle çok fazla etkileşim içerisinde bulunmaktadırlar. Bebeğin belirgin kısımları çocuğa cinsel istismarın hatırlatılması için bir uyarıcı olarak işlev görebilmektedir. Cinsel organları, göğüsleri, ağız açıklıkları ve anal açıklıkları olan bir bebek konuşma veya belirgin bölgeleri olmayan bebeklere kıyasla daha hassas iletişim sağlamaktadır. Çocuk yeterli düzeyde konuşabilme yeteneğine sahip olsa bile ne olduğunu göstermek ne olduğunu söylemeye göre daha kolay olabilmektedir. Ancak cinsel istismara maruz kaldığı düşünölen birçok çocuk bebekleri cinsel etkileşime sokmamaktadır. Ayrıca cinsel istismarın kesin bir şekilde belirlenmesi, yalnızca çocuğun bebeklerle yaptıklarına bakılarak temellendirilemez. Çocuklar cinsel etkinliği cinsel eğitim dersi, pornografi izleme gibi farklı yollardan da öğrenmiş olabilmektedir. Dolayısıyla görüşmeci çocuğun cinsel bilgi kaynağını netleştirmeye çalışmalıdır (Faller,1993: 49-50). Anatomik bebekler aracılığıyla yapılan görüşmelerde dikkat edilmesi gereken temel vurgu ise her çocuğun bebeklerin özel bölgelerine dokunma ve cinsellik içeren oyunlar oynayabileceği olasılığına yöneliktir (Yılmaz, 2009). Ayrıca bazı çocuklar daha önce bu tür bebeklere maruz kalmamışlarsa gülme, hoşnutsuzluk ifadeleri, özel bölgelerini

çekme, tuvaletini yapıyor pozisyona getirmek gibi tepkiler gösterebilmektedirler. Korku, endişe ve özel bölgeler hakkındaki bilginin inkarı, daha endişe verici kalıplardır ve cinsel istismarın ipuçları olabilmektedir (Faller, 1984).

Faller anatomik bebeklerin kullanıldığı üç tür senaryo ve üç fonksiyonundan bahsetmiştir (Faller,1993: 50-52) :

Bebekle spontan şekilde çocuğun oynadığı senaryo: Bebek giysilerinin bulunduğu bir odada, çocuğun bir bebeği seçerek oynamasıyla başlamaktadır. Görüşmeci bebeği daha yakından incelemesi için çocuğu teşvik etmektedir. Bu süreçte yetişkin veya çocuk bebek, çıplak bebek, özel bölgeleri görünen bebek gibi farklı bebekler kullanılabilir. Böylece görüşmeci çocuğun bebeğe yönelik tepkilerini yorumlamaktadır.

Cinsel istismar konuşması sırasında bebeğin tanıtıldığı senaryo: Bu durumda bebekler göstermeye yardım amacıyla kullanılmaktadır. Ancak bu şekilde kullanabilmek için çocuğun konuşmayı istememesi ve görüşmecinin çocuğa göstermeyi tercih edip etmediğini sorması, çocuğun konuşmasını netleştirmeyi isteme, çocuğun sözlü ifadelerini doğrulamayı isteme gibi birkaç koşul bulunmaktadır.

Bebeğin herhangi bir ipucu olmadan tanıtıldığı senaryo: Bu durumda cinsel istismar hakkında herhangi bir açıklama yapmadan bebeğin tanıtılması söz konusudur. Çocuk herhangi bir şekilde açılmadıysa görüşmecilerin bazıları bebeği görüşmenin ortasında getirirken, bazıları daha görüşmenin başlangıcında getirmektedir. Burada ana kullanım amacı bir model bebeğin bir model olması değil, daha ziyade bir hafıza uyarıcısı veya bir teşhis paravanı olarak işlev görmektedir. Bazıları beden bölümlerini tanıtmak için kullanırken bazıları iyi ve kötü dokunma farkı için kullanmaktadır.

2.15.3. Resim Çizimi

Resimlerin içeriğini açıklamak için sistematik bir yöntem olmasa bile, birçok resim türü çok yararlı olabilmektedir. Özellikle geç çocukluk dönemindekiler için yararlı olmakla birlikte, resim üzerinde gerekli açıklamalar yapıldığı takdirde okul öncesi için de uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bazı ergenler de sözel olarak açıklama yapmak yerine çizmeyi tercih edebilmektedirler. Ayrıca çizim yapmak sadece istismar hakkında bilgi toplamaya hizmet etmemektedir. Örneğin çocuğun gerginliğini

azaltma, istismar dışındaki konuları anlama ve çocuğun genel işlevlerini değerlendirmeye de yardımcı olmaktadır. Görüşmeci, çocuğun mağduriyeti ile ilgili olabilecek dolaylı ya da doğrudan bilgileri toplamak için resimleri kullanabilmektedir. Bazen çizimde cinsel içerikli bir görsele rastlanmasa bile çocuğa sorulduğunda, çizimdeki nesnenin aslında cinsel içerikli olduğu keşfedilebilmektedir. Ancak resim hakkında konuşurken, çocuk cinsel istismara dair herhangi bir bilgi vermiyorsa yorumlanmasında dikkat edilmelidir. Resmin özellikleri ve durum hakkındaki diğer bilgiler göz önünde bulundurulmalıdır (Faller, 1993: 54). Bu tekniği kullanmak isteyen görüşmeci çocuktan herhangi bir şey çizmesini, bir insan çizmesini, kendini çizmesini (bu resimde ne düşünüyorsun, hissediyorsun? Bu resimde seni mutlu, üzgün vs. yapan ne?), ailesini çizmesini, ailesi bir şey yaparken çizmesini isteyebilir ve istismarla bağlantılı olarak saldırganı (bu resimde ne düşünüyor, hissediyor? Bu resimde onu mutlu, üzgün vs. yapan ne? Bu kişi hakkında söyleyebileceğin bir şey var mı?), istismarın gerçekleştiği yeri (Neredeydin? Diğer insanlar nerede? Ne oldu?), istismarı (Saldırgan ne dedi? Ne düşünüyordun?), ve istismar aracını çizdirebilmektedir (Faller, 2003:133).

2.15.6. Fablılar

Özellikle klinik anlamda bilgileri ortaya çıkarmakla birlikte, fablılar cinsel travma gibi stres verici yaşam olaylarını içeren konularla sonuçlarının anlaşılmasında ve bilişsel olarak işlenmesinde metaforlar yoluyla bir araç sağlamaktadırlar. Bu konuda Despert'in ürettiği on fabl üzerinden gidilmektedir. Bu fabllar ebeveynin birine düşkünlük çocuğun bağımsızlığı, ebeveynlerin cinsel ilişkisine tanık olma gibi durumları içermektedir. Bununla birlikte fabllar ebeveyn tarafından istismar veya cinsel istismarı içeren stres verici yaşam olaylarını ortaya çıkarmak amaçlı değişikliklere uğramıştır. Öfke fablı özellikle ebeveynlerin öfkelerinin nasıl üstesinden geldikleriyle, endişe fablı çocuğun endişeleriyle, enstest fablı aile içi enstestiöz ilişkiyi belirlemeyle, disiplin fablı ebeveynlerin fiziksel istismarı olup olmadığını belirlemeyle, uzay aracı fablı çocuğun en güçlü psikolojik bağlanmasını ortaya çıkarmayla ilgili olarak ele alınmaktadır. Madde/alkol fablı ebeveynin madde veya alkol kullanma durumunu belirlemeyle, terk edilme/yalnız bırakılma fablı ihmalle,

korku fablı çocuğun endişe veya korkularıyla, rüya fablı çocuğun korku, endişe veya kaygılarıyla, ayrılma/boşanma fablı eşlerin ayrılmasıyla, ebeveyn şiddet fablı ebeveyn şiddetini belirlemek için kullanılmaktadır (Miller & Veltkamp, 1998).

2.15.7.Bebek Evi

Bebek evlerinde ideal olanı içerisinde mobilya ve insanların bulunduğu evler olarak kabul edilmektedir. İnsanlar ne kadar büyükse çocuğun etkinlikleri göstermesi ve görüşmecinin bunları görmesi çok daha kolay olmaktadır. Çoğu bebek evinde üzeri çıkarılabilir bebekler olmadığından çocuğun cinsel istismarı göstermesi zorlaşmaktadır. Ancak diğer araçlardan farklı olarak istismarın bağlamını gösterme açısından üstünlüğü bulunmaktadır. Çizimler gibi bebek evi oyunlarında olası cinsel istismar hakkında veri toplama dışında başka hedefler olabilir. Örneğin, çocuğu tanımak ve çocuğun aileleri ve aile faaliyetlerini genel olarak nasıl algıladığına dair bir şeyler anlamak için kullanılabilir. Cinsel istismar hakkında doğrudan ve dolaylı bilgi toplamak için kullanılabilir (Faller, 1993: 54).

2.15.8. Projektif Algı Testleri

Tematik Algı Testi, Çocukların Algı Tesit ve/veya Becky Resimleri çocukların yaratıcı öyküler oluşturmasını sağlayan ve cinsel istismar, fiziksel istismar, ihmal gibi stres verici yaşam olaylarının belirli boyutlarını ortaya çıkarmak için kullanılan standardize testlerdir. Çocuktaki cinsel/fiziksel istismardaki travmatize deneyimi işlemek veya ilgili duygularını ifade etmek için kullanılabilir. Yine yapılandırılmamış, sonu eksik bırakılmış cümleler cinsel istismar veya onunla bağlantılı olan değişkenleri yansıtabilen bağımlılık, güven, öz saygı ve cinsel içerikli temel veya bilinçaltı konular açısından çocuğun endişelerini ortaya çıkarabilmektedir (Miller & Veltkamp, 1998).

2.16.Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin ve Mitchell, (2001) cinsel istismar mağduru çocuklarla iddiaları hakkında polis soruşturmacılar tarafından yapılan görüşmeleri 100 görüşmeyi incelemişlerdir. Görüşülen çocukların yarısı ile görüşme protokolüne uygun görüşme yapılırken diğer yarısı ile çocuğun yaşına uygun, saldırgan olduğu iddia edilen kişi ilişki ve iddia edilen suçun ciddiyetini içeren standart bir görüşme uygulaması yapılmıştır. Protokol güdümlü görüşmelerde standart görüşmelere göre daha fazla açık uçlu soru ve daha az seçenekli soru kullanılırken, açık uçlu sorulardan sağlanan bilginin yaşa göre değişmediği bulunmuştur. Protokol görüşmelerinin %89'unda açık uçlu sorulara verilen cevapların içinde çocuklar ön iddialarda bulunurken, standart görüşmelerde bu oran sadece %36'dır.

Çocuk cinsel istismarı adli görüşmelerinin nasıl olması gerektiğini özelleştiren The Memorandum of Good Practice (MoGP)'nin kullanıldığı İngiltere ve Galler'de adli görüşmelerin kalitesinin değerlendirildiği bir araştırmada, 119 video kaydı incelenmiştir. İngiltere ve Galler'de cinsel istismar mağduru olan çocuklara ağırlıklı olarak seçenekli sorular sorulduğu, nadiren açık uçlu soruların kullanıldığı bulunmuştur. Mağdur çocuklardan elde edilen bilgilerin yaklaşık % 40'ının açık uçlu sorulara göre daha az güvenilir olan seçenekli ve öneri içeren sorularla elde edildiği bulunmuştur. Bununla birlikte görüşmecilerin neredeyse tamamının çocukla doğru-yalan farkı hakkında konuştuğu, neredeyse yarısının çocuğun bilmiyorum demesine izin verdiğini ancak sadece yüzde sekizinin görüşmelerin gizli olduğunu belirttiğini bulmuşlardır. Ayrıca görüşmecilerin büyük bir kısmının görüşmeyi bitirirken teşekkür ettiğini, yarısından daha azının çocuğa sorusu olup olmadığını sorduğunu ve davanın gelecek adımlarını anlattığını görmüşlerdir. Ancak yüzde on birinin eğer tekrar rahatsız olduğunu hissederse ne yapacağını çocuğa söylediğini tespit etmişlerdir (Sternberg, Lamb, Davies & Westcott, 2001).

Cheung (2003), cinsel istismar görüşmelerinin yapıldığı 62 görüşmeyi inceleyerek, 69 maddelik görüşme aracına göre değerlendirmiştir. Görüşmelerin çoğunda 69 maddeden 49 maddesine uygun görüşme yapıldığı bulunmuştur. Söz konusu 49 madde ise ilişki kurma ve yetkinlik testi aşamasında kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl sorularının kullanımı, doğru-yanlış ayrımı testi, yakınlık kurduktan sonra çocuğun durumunu takip etmek için kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl sorularının

kullanımı, uygun tekniğin kullanımı ve kapalı uçlu soruların kullanımını içermektedir. Bununla birlikte görüşmenin amacından bahsedilen görüşme sadece %6.5, görüşmecinin rol ve pozisyonunun açıklandığı görüşme %14.5, disiplin tekniklerinin sorulduğu görüşmeler %12.9, iddia edilen faille genellikle çocuğun nasıl anlaştığını sorma %14.5, görüşmeyi sonlandırırken ne olacağıyla ilgili uygun bilgi verme oranı ise %14.5 olarak tespit edilmiştir.

Protokol güdümlü görüşmelerde hiçbir protokole dayanmayanlara daha açık uçlu sorular sorulmasının yanı sıra ilk seçenekli soru da daha öncedir. Protokol güdümlü görüşmelerde daha fazla detay açık uçlu sorularla daha fazla, odaklanmış sorularla daha az bilgi elde edilirken, detayların toplam sayısında herhangi bir fark bulunmamıştır (Orbach, Hershkowitz, Lamb, Steinberg, Esplin & Horowitz, 2000).

NICHD protokolü üzerine yapılan metaanaliz çalışmasında bu protokolle yapılan görüşmelerin standart görüşmelere göre daha fazla davet ediciler kullanırken daha az seçenekli sorular ve önericiler kullanmaktadır. Ayrıca protokole dayalı görüşmelerde çocuktan daha fazla bilgi sağlanmaktadır ve görüşmeciler daha iyi performans göstermektedir (Benia, Hauck-Filho, Dillenburg & Stein, 2015).

Adli görüşmelerde çocukların bilmiyorum yanıtına görüşmecinin tepkilerini inceleyen çalışma 76 transkript üzerinden yürütülmüştür. Uygun bir şekilde bilmediği zaman çocuğun bunu söylemesini isteme bilmiyorum yanıtının sıklığını artırmazken, görüşmecilerin bir kısmı bu yanıtı reddedecek şekilde davranarak aynı başlık altında soru sormaya devam etmişlerdir. Ayrıca bilmiyorum yanıtının adli görüşme yapmayı istememe konusunda bir gösterge sayılamayacağı bulunmuştur (Earhart, La Rooy, Brubacher & Lamb, 2014).

NICHD protokol güdümlü görüşme ve Memorandum of Good Practice kullanılan adli görüşmelerin karşılaştırıldığı araştırmada, protokol güdümlü adli görüşme yapanların serbest hatırlama davetlerini kullandıklarını, daha az yönlendirici, seçenekli ve önerici sorular yöneterek daha fazla bilgi elde ettiklerini bulmuşlardır (Lamb, Orbach, Sternberg, Aldridge, Pearson, Stewart, Esplin & Bowler, 2009).

"Bilmiyorum." deme temel kuralının amacı çocuğun tahmin etme eğilimini azaltarak ifadesinin kesinlik ve geçerliliğini artırmaktır. Deneysel çalışmalar "Bilmiyorum" deme kuralı söylendiğinde beklenildiği gibi çocukların "bilmiyorum" cevapları artmaktadır. Temel kuralı kullanan çocukların bilmiyorum yanıtlarında

ayrıntı daha az olasıdır, görüşmeci aynı başlık altındaki sorulara devam ederse cevap sağlama olasılığı azalmaktadır. Görüşmeci "Bilmiyorum" yanıtlarını sinir bozucu bulabilir, çünkü istediği bilgileri alamaz, çocuğa soru sormaya devam ederek ve cevap vermesi için baskı yaparak "bilmiyorum" yanıtını kabul etmeyebilir. Çalışmalar "bilmiyorum" yönergesinin cevaplanamaz soruları azaltırken cevaplanabilir sorular üzerinde etkisi olmadığını göstermiştir. Dolayısıyla görüşme sırasında "bilmiyorum" yanıtındaki sayı ile ne kadar bilgi verici görüşme olduğu arasında ilişki yoktur (Earhart, La Rooy, Brubacher & Lamb, 2014). Earhart, La Rooy, Brubacher & Lamb (2014) yaptıkları çalışmada görüşmelerin %94'ünde "bilmiyorum" temel kuralının belirtildiğini bulmuştur. Çocukların ise "bilmiyorum." "hatırlamıyorum" "emin değilim" gibi çeşitli şekillerde yanıt verdiklerini gözlemlemişlerdir. Asli aşamada bütün çocuklar "bilmiyorum" yanıtını kullanırken, asli aşama öncesi ve istismarla doğrudan ilgili olmayan sorulara "bilmiyorum" yanıtı görülmemiştir. Görüşmecilerin tepkilerinin ise en çok kabul etme şeklinde olurken diğer tepkileri ise sırayla örtülü ret ve açık ret şeklinde olduğu görülmüştür. Görüşmecilerin %30'u "bilmiyorum" cevabını reddetmektedir. Çünkü soruyu aynı başlıkta devam ederek soruyu daha riskli hale getirme, aynı tip soru sorma ya da daha açık hale getirme yolları ile çocuğa tekrar sormaktadırlar. Görüşme süresinin uzunluğu ise hem çocuğun verdiği detayı hem de "bilmiyorum" yanıtını artırmaktadır. Süre kontrol altına alındığında ise detay ve "bilmiyorum" yanıtı arasındaki ilişki çok az anlamlıdır. Bu nedenle de çok fazla "bilmiyorum" diyen çocuğun daha az detay vereceğine ilişkin bir kanıt yoktur.

Anderson, Anderson & Megan (2016), sadece senin ne bildiğini bilmek istiyorum, bilmiyorsan bilmiyorum demende bir sakınca yok, anlamadıysan söylemeni istiyorum, hata yaparsam beni düzeltmeni istiyorum gibi mesajların çocukların daha özerk yanıtlar vermesini sağladığını video kayıtlarının ve dava dosyalarının içerik analizi ile tespit etmişlerdir.

Çocuğun açıldığı kişinin tepkileri çocuğun iyi oluşu ve vazgeçme olasılığını etkileyebilir. 4-13 yaşları arasında cinsel istismar kurbanı olduklarını iddia eden çocukların adli görüşmelerindeki görüşmecinin tepkileri incelenmiştir. Görüşmelerin yarısı çocuğun istismarı ilk bildirimine odaklanan bir açıklama aşamasını içeren NICHD protokolü diğeri ise çocuğun ilk açılışının sorgulanmasını içermekle birlikte planlanan bir açılma aşamasının olmadığı MoGP protokolü ile yapılmıştır. Cinsel

istismar mağduru olan çocuklar açılmaları karşısında destekleyici ve destekleyici olmayan çeşitli tepkiler bildirmişlerdir. Destekleyici olmayan tepkiler çocukların daha endişeli, suçlu veya öfkeli hissetmesine ve bilgi verirken daha huzursuz olması üzerinde etkili olabilmektedir. NICHD protokolü daha fazla tepki içermektedir. NICHD görüşmeler daha odaklanmış istemleri yerine davetiyeleri kullanarak daha fazla DR reaksiyon bilgisini ortaya çıkarmakta ve kendiliğinden ortaya çıkması yerine çocuğun açılmasını açıkça istemektedir. Bulgular çocuğun açılmaya istekli ve açılabilir durumda olsa bile bilgi vermesinin istenmesinin gerekli olabileceğini göstermektedir (Ahern & Lamb, 2016).

Yapılan bir çalışmaya göreyse, özellikle yaşı büyük olan ve birden fazla istismara uğrayan çocukların adli görüşme sonucundan beklentilerini söylemeleri daha büyük bir olasılık oluşturmaktadır. Ayrıca bu beklentilerden çocukların kendiliğinden bahsettikleri ve bu beklentilerin daha çok kendi başlarına gelecekle ilgili olduğu görülmüştür. Bahsedilen beklentilerden büyük bir çoğunluğunu sonuçlar kendileriyle ilgili olarak fiziksel zarar ve olumsuz duygular oluştururken, şüpheliyle ilgili olanlar hapis yani hukuki sonuçlardır. Çocuğun kendisi veya ailesiyle ilgili beklediği sonuçlar istismar konusunda açılmayı geciktirmeyle ilgiliyken, şüpheli ile ilgili beklenen sonuçlar gecikmeyi etkilememektedir (Malloy, Brubacher & Lamb, 2011).

National Institute of Child Health and Human Development (NICHD) Protocol ve the Memorandum of Good Practice (MoGP) sık kullanılan adli görüşme protokolleridir. NICHD, ilişki kurma aşamasında çocuk tarafından istismarla ilişkisi olmayan olayların serbestçe anlatıldığı MoGP'e göre daha fazla davetiye ve nötr olay ve hobiler hakkında daha fazla soru içermektedir. Çocuklarla adli görüşmelerde ilişki kurma üzerine yapılan araştırma sonucu hem davetiyelerin hem de geçmiş hakkında sorular sormanın yararlı olduğu görülerek, çocuğun verimliliğinin soru tipi ve başlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur. NICHD protokolü özellikle daha büyük yaştaki çocuklarda çocuğun üretkenliğini ve olası rahatlığını artırırken olaylar ve hobiler hakkında açık uçlu sorular aracılığıyla uzun cevaplar almayı da sağlamaktadır (Price, Ahern & Lamb, 2016). Bu iki görüşme protokolünün karşılaştırıldığı başka bir çalışmada ise, NICHD protokolünün kullanıldığı görüşmelerde çocukların daha fazla açılmaya yatkın oldukları görülmüştür. NICHD protokolü daha az odaklı sorular kullanmaktadır (Ahern & Lamb, 2016). NICHD protokolü açık uçlu sorular kullanarak

hem daha küçük yaşlardaki hem de daha büyük yaşlardaki çocukların bildirimlerini artırmada etkilidir. Bu protokol daha fazla bilgiyi, daha fazla açık uçlu sorulara ve daha az yönlendirici, seçenekli, öneri ifadeleri ve sorularına yönelerek ortaya çıkarmaktadır (Pipe, Orbach, Lamb, Abbott & Stewart, 2008).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli (deseni), evren ve örneklem, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde kullanılan tekniklere ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Modeli (Deseni)

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeline uygun olarak tasarlanmıştır. Tarama modellerinden ise ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Karasar (2005) tarama modelinde araştırmada ele alınan konunun kendi şartlarında olduğu gibi tanımlamaya çalışıldığını belirtmektedir. İlişkisel tarama ise birden fazla değişkenin birlikte ele alınmasını işaret etmekle birlikte korelasyon ve karşılaştırma işlemleri yaparken başvurulmaktadır.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini cinsel istismar mağduru çocuğun adli görüşmesinde, görüşmeyi bizzat yapan ya da adli görüşmeye görevli olarak katılan polis, savcı, avukat, psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanları oluşturmaktadır. Araştırmada uzmanlara kartopu örneklem ile ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme bir kişinin bilgi alınabilecek diğer insana yönlendirmesi ile gerçekleşmektedir (Patton, 2014). Katılımcıların bir kısmından adliye, çocuk izlem merkezi gibi uzmanların çalıştıkları yerlere bizzat gidilerek, bir kısmından ise oluşturulan çevrim içi form aracılığıyla veri toplanmıştır. Çalışmada polis, avukat, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişim uzmanı, hekim, hemşire olmak üzere 98 kişiye ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan 33 uzman Çocuk İzlem Merkezin'de görevli iken, diğerleri aile

mahkemesi, çocuk mahkemesi vb. kurum ve kuruluşlarda görevlidir. Bu araştırma grubunu 61 (%62.2) kadın ve 37 (37.8) erkek oluşturmaktadır. Katılımcılar ortalama 31.6 yaş grubunu temsil etmektedir. Katılımcıların 74 (%75.5)'ü psikolog, psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanı iken 24 (%24.5)'ü polis, savcı, hekim, hemşire, sosyolog, avukat, öğretmen, çocuk gelişim uzmanıdır. Katılımcıların mesleki deneyim yılları en çok 28 iken istismara ilişkin mesleki deneyim yılları en çok 15 yıldır. Görüşmeciler hem basit hem de nitelikli cinsel istismar görüşmelerinde bulduklarını veya her ikisini de bizzat yürüttüklerini belirtmişlerdir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Katılımcılara öncelikle aydınlatılmış onam formu verilmiştir (EK I).

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formunda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, meslekleri, görev yerleri, mesleki deneyimleri, aktif olarak yer aldıkları görüşme sayısı gibi sorulardan oluşmaktadır (EK II).

Görüşme Süreci Kontrol Listesi: Cinsel istismar mağduru çocukla görüşme protokollerinde yer alan mekân, hazırlık, görüşme ve sonlandırma kriterlerinin dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kontrol listesi hazırlanırken özellikle Amerika ve Birleşik Krallıklarda uygulanmakta olan görüşme protokollerinin (NICHD, CornerHouse) ve Yuille (1992)'nin yaklaşımının yanı sıra çocuklar için adalet projesinden elde edilen standardizasyon sonuçlarından da faydalanılmıştır. Listede soruların çoğunluğu evet/hayır seçenekleriyle, bazıları ise çoklu seçenek ile değerlendirilecek şekilde hazırlanmıştır. Katılımcılar formda yer alan bazı sorular için birden fazla yanıt işaretleyebilmektedir. Toplam 63 sorudan oluşmaktadır (EK III).

Görüşme İzlenim Formu: Görüşme sürecinde uzmanların deneyimlerine dayanarak mağdur çocuğa ilişkin ne tür izlenimler edindiklerini anlamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan bu formda açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Toplam 15 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılar formda yer alan sorular için birden fazla yanıt işaretleyebilmektedir. Form hazırlanırken yurt dışı literatürde adli görüşmeyi etkilediğine ilişkin sonuçlara ulaşılmış olan makalelerden elde edilen bilgilerden faydalanılmıştır (EK IV).

4. BULGULAR

Araştırma bulgularından bahsederken ilgili tablolarda kısaltmalar kullanılmıştır. Kısaltmalarla ilgili olarak ise, Çocuk İzlem Merkezleri ÇİM olarak, Çocuk İzlem Merkezi dışındaki merkezler diğer merkezler, çalışmaya katılanlardan psikolog mesleği mensupları psk, psikolojik danışmanlık mesleği mensupları pdr, sosyal hizmet uzmanlığı mesleği mensupları shu, avukat, polis gibi meslek mensupları ise sadece diğer meslekler olarak kısaltılmıştır.

A. Demografik Bilgiler

Tablo 1.Cinsiyet Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Cinsiyet	F	%
Kadın	61	62.2
Erkek	37	37.8
Toplam	98	100.0

Tabloda 1’ de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlar 61 (% 62.2) kadın ve 37 (% 37.8) erkek olmak üzere toplam 98 katılımcıdan oluşmaktadır.

Tablo 2. Katılımcıların Yaş Dağılımına İlişkin Bilgiler

N	98
Aritmetik Ortalama	31.56
Standart sapma	6.14
En düşük değer	20.00
En yüksek değer	52.00

Araştırmaya katılanların (N=98), yaş ortalamaları 31.56 yaş olup, katılımcılar en az 20 yaşında, en fazla ise 52 yaşındadır.

Tablo 3. Medeni Durum Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Medeni Durum	F	%
Evli	37	37.8
Bekar	58	59.2
Boşanmış	3	3.0
Total	98	100.0

Tabloda 3' de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanlardan 37 kişi (% 37.8) evli, 58 kişi (% 59.2) bekar ve 3 kişi (% 3.0) boşanmıştır.

Tablo 4. Meslek Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Meslek	F	%
Psikolog	33	33.7
Psikolojik danışman	8	8.2
Sosyal hizmet uzmanı	33	33.7
Polis	9	9.2
Avukat	5	5.1
Öğretmen	2	2.0
Çocuk gelişim uzmanı	3	3.1
Hemşire	2	2.0
Hekim	2	2.0
Sosyolog	1	1.0
Toplam	98	100.0

Tabloda 4'te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların mesleklere göre dağılımı incelendiğinde çoğunluğun psikolog (%33.7) ve sosyal hizmet uzmanından (%33.7) oluştuğu görülmektedir.

Tablo 5. Görev Yeri Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Görev Yeri	f	%
Çocuk İzlem Merkezi	33	33.7
Aile Mahkemesi	13	13.3
Çocuk Mahkemesi	12	12.2
Çocuk Büro	10	10.2
Rehberlik Araştırma Merkezi	2	2.0
Serbest Avukat	5	5.1
Sosyal Hizmet Merkezi	15	15.3
Çocuk Destek Merkezi	8	8.2
Toplam	98	100.0

Tabloda 5’de görüldüğü gibi, araştırmadaki katılımcılardan 33 (%33.7) kişi çocuk izlem merkezinde çalışırken, 13 kişi (%13.3) aile mahkemesinde çalışmaktadır.

B. Görüşmeye İlişkin Bilgiler

Tablo 6. Katılımcıların Mesleki ve İstismar Vakalarına İlişkin Deneyimlerine Ait Bilgiler

	Toplam Mesleki Deneyim			İstismarla İlişkili Mesleki Deneyim		
	ÇİM	Diğer Görev	Toplam	ÇİM	Diğer Görev	Toplam
N	33	65	98	33	64	97
Aritmetik Ortalama	8.81	7.88	8.19	3.36	4.31	3.99
Standart sapma	6.31	6.07	6.13	2.30	3.48	3.15
Mod	6	2	6	2	3	2
En düşük değer	2	1	1	1	1	1
En yüksek değer	28	25	28	10	15	15

Katılımcıların (N= 98), ortalama deneyim yılları 8.19 yıl olup en az 1, en çok 28 yıllık deneyime sahiplerdir. Katılımcıların (N=98), istismar vakalarına ilişkin ortalama deneyim yılları 3.99 yıl olup en az 1 en çok 15 yıllık deneyime sahiplerdir.

Tablo 7. Katılımcıların Görüştükleri ve Görevli Olarak Girdikleri Görüşmelerdeki Mağdur Çocuk Sayısına İlişkin Bilgiler

	ÇİM	Diğer Görev	Toplam
N	30	62	92
Aritmetik Ortalama	192.33	32.56	84.66
Standart sapma	169.63	47.85	127.97
Mod	500	10	10
En düşük değer	2	1	1
En yüksek değer	500	300	500

Araştırmaya katılanlardan görüştükleri ve görevli olarak girdikleri görüşme sayısını belirtenlerin (N=92), görüşme sayılarının ortalamaları 84.66 olup, en az 1, en çok 500 kişi ile görüşmüşlerdir.

Tablo 8. Basit ve Nitelikli İstismar Olguları Görüşmelerine İlişkin Bilgiler

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Basit	26	47.27	55	72.73	81	54.0
Nitelikli	29	52.73	40	27.27	69	46.0
Toplam	55	100	95	100	150	100

Katılımcıların basit ve nitelikli cinsel istismar görüşmesine katılıp katılmadıklarına ilişkin olarak birden fazla yanıt verdikleri görülmüştür. 97 katılımcının (32 ÇİM ve 65 diğer merkez çalışanları olmak üzere) verdiği yanıtların 81 (% 54.0)'i basit cinsel istismar görüşmesini, 69 (%46.0)'u nitelikli cinsel istismar görüşmesini göstermektedir.

C. Görüşme Odasına İlişkin Bilgiler

Tablo 9. Ayrı Bir Görüşme Odasının Varlığına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Var	33	100	34	52.31	67	68.37	23.020	.001
Yok	-	-	31	47.69	31	31.63		
Toplam	33	100	65	100	98	100.0		

Katılımcıların cevaplarına göre, 67 (% 68.37)'sinde cinsel istismar mağduru çocukla görüşmek için ayrı bir görüşme odası olduğu belirtilirken 31 (%31.63)'inde ayrı bir görüşme odası bulunmadığı belirtilmiştir. Çocuk İzlem Merkezleri'nin hepsinde ayrı bir görüşme odası varken, adliyede ve diğer merkezlerde görüşme odasının bulunup bulunmaması neredeyse yarı yarıya bir dağılım göstermektedir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezde çalışanlar için farkı hesaplamak amacıyla ki-kare analizi yapılmış ve gözlenen sayısının 5'den küçük olması nedeniyle Fisher kesink-kare test sonucu dikkate alınmıştır. Ayrı bir görüşme odasının bulunmasına dair yanıtlar çocuk izlem merkezlerinde diğer merkezlere göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür ($X^2= 23.02$; $df=1$; $p<.001$).

Tablo 10. Ayrı Bir Görüşme Odası Olmaması Durumunda Görüşmenin Nerde Gerçekleştiğine Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%
Görüşme Odası Yoksa	Savcının odası	11	16.7
	Hâkimin odası	17	25.8
	Boş mahkeme odası	12	18.2
	Duruşma salonu koridor	6	9.1
	Müzakere odası	3	4.5
	Boş bir oda	2	3.0
	Kendi odası	6	9.1
	Karakol	7	10.6
	Dinlenme odası	2	3.0
	Toplam	66	100.0

Görüşme odasının bulunmadığı durumlara ilişkin 35 kişi yanıt vermiştir ve bu yanıtların hepsi diğer merkezlerde yapılan görüşmeleri işaret etmektedir. Yanıtların 17

(%25.8) 'si hakimin odasında, 12 (%18.2) 'si boş mahkeme odasında, 11 (%16.7) ' i savcının odasında görüşmenin gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 11. Görüşme Odasının Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygunluğunun Değerlendirilmesiyle İlgili Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd= 7)	p
	N	%	N	%	N	%		
Sandalye çocuğun oturabileceği düzeydeydi	32	19.0	49	39.5	81	27.7	129.996	.001
Halı ve minderler vardı.	15	8.9	1	0.8	16	5.5		
Çocuğun boyunun yetebileceği bir masa vardı.	29	17.3	22	17.7	51	17.5		
Çocuğun gerektiğinde kullanması için boya kalemi vardı.	24	14.3	13	10.5	37	12.7		
Çocuğun gerektiğinde kullanması için kâğıt vardı.	27	16.1	28	22.6	55	18.8		
Çocuğun gerektiğinde kullanması için oyun hamuru vardı.	13	7.7	3	2.4	16	5.5		
Çocuğun gerektiğinde kullanması için oyuncaklar vardı.	28	16.7	8	6.5	36	12.3		
Toplam	168	100	124	100	292	100.0		

Görüşme odası çocuğun gelişim düzeyine uygunluğu açısından değerlendiren 86 katılımcının (53 diğer merkez -33 ÇİM uzmanı olmak üzere) yanıtları incelendiğinde, sandalyenin çocuğun oturabileceği ölçüde olması (n=81, % 27.7), çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için kâğıt bulunması (n=55, %18.8), çocuğun boyunun yetebileceği bir masa bulunması (n=51, %17.5) yanıtlarının en çok işaretlendiği görülmektedir. Minder ve oyun hamurunun bulunduğu belirtilmesi 16 (%5.5)'şar yanıt ile tüm cevaplar içinde en düşük paya sahip görünmektedir. Ayrıca Çocuk İzlem Merkezi'nde de en düşük yanıtı sahip iki cevabı oyun hamuru ve minder oluşturmaktadır. Minder, boya kalemi, oyun hamuru ve oyuncak bulunmasıyla ilgili oran çocuk izlem merkezlerinde diğer merkezlere göre anlamlı olarak daha yükseken; masa ve sandalyenin gelişime uygunluğu ve kâğıdın bulunmasıyla ilgili yanıtlar anlamlı düzeyde düşüktür (X²= 129.996; df=7; p<.001).

Tablo 12. Görüşme Odasının Dikkat Dağıtıcı Unsurlar Açısından Değerlendirilmesiyle İlgili Frekans ve Yüzde Değerler

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=6)	p
	N	%	N	%	N	%		
Odanın renginin uygun olmaması	-	-	7	8.9	7	6.7	8.522	.202
Oyuncakların masanın üzerinde olması	-	-	3	3.8	3	2.9		
Dışarıdan gürültü gelmesi	12	48	39	49.4	51	49.0		
Duvarda renkli, istismarı çağrıştıran vb.resimlerin olması	-	-	5	6.3	5	4.8		
Kameranın çocuğun sürekli görebileceği bir yerde olması	11	44	22	27.8	33	31.7		
Görüşmecinin kıyafetinin uygun olmaması	2	8	3	3.8	5	4.8		
Toplam	25	100	79	100	104	100.0		

Görüşme odası dikkat dağıtıcı unsurlar açısından değerlendirildiğinde katılımcıların (18 ÇİM uzmanı- 65 diğer görev yeri olmak üzere) verdiği yanıtların yaklaşık yarısını (n=51, %49.0) dışarıdan gelen gürültülerin oluşturduğu görülmektedir. İkinci en yüksek orana sahip olan yanıt ise (n=33, %31.7) kameranın çocuğun görebileceği bir yerde bulunması oluşturmaktadır. Çocuk izlem merkezinde görev alan uzmanlarla diğer merkezde çalışanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($X^2= 8.522$; $df=6$; $p>.05$). Ancak hücrelerin %20'sinden fazlasında boş hücre bulunduğu için ki kare sonucunun güvenilirliğini azalmaktadır.

Tablo 13. Görüşmenin Dış Uyananlar Tarafından Bölünmesiyle İlgili Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	5	15.2	37	56.9	42	42.9	13.936	.001
Hayır	28	84.8	28	43.1	56	57.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100.0		

Katılımcıların 42 (%42.9)'si görüşmelerin dış uyananlar tarafından bölündüğünü, 56 (%57.1)'sı görüşmenin dış uyananlar tarafından bölünmediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezlerine göre diğer merkezlerde çalışan uzmanlar daha yüksek oranda görüşmenin dış uyananlar tarafından bölündüğünü belirtmişlerdir ($X^2= 13.936$; $df=1$; $p<.001$).

Tablo 14. Görüşmenin Bölünmesinin Nedenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=13)	p
	N	%	N	%	N	%		
İçeri imza için girme	-	-	21	31.3	21	29.2	26.627	.014
İçeri çay vb. servis etme	-	-	12	17.9	12	16.7		
Çocuğun yakınının içeri bakması	1	20	15	22.4	16	22.2		
Görüşmecinin telefonunun çalması	1	20	9	13.4	10	13.9		
Diğer çalışanların içeri girip çıkması	-	-	2	3.0	2	2.8		
Mahkeme üyelerinin içeri girip çık.	-	-	2	3.0	2	2.8		
Görüşmenin koridorda yapılması	-	-	1	1.5	1	1.4		
Dışarıdaki gürültünün içeri gelmesi	1	20	2	3.0	3	4.2		
Polislerin içeri girip çıkması	-	-	1	1.5	1	1.4		
Elektrik kesintisi	1	20	-	-	1	1.4		
Görüşme için sıra bekleyen uzmanlar	-	-	1	1.5	1	1.4		
Başka odaları arayan kişiler	-	-	1	1.5	1	1.4		
Savcının fazla müdahil olduğu hissi	1	20	-	-	1	1.4		
Toplam	5	100	67	100	72	100		

45 katılımcının (5 ÇİM- 35 diğer görev yerindeki) verdiği yanıtlara göre sırasıyla en çok içeri imza için içeri girme (n= 21, %29.2), çocuğun bir yakınının içeri bakması (n=16, %22.2), çay vb. servis etme (n=12, %16.7) gibi nedenlerle bölüdüğü görülmektedir. Çocuk izlem merkezindeki görüşmelerin bölünmesine ilişkin; görüşmecinin telefonunun çalması, dışarıdaki gürültünün içeri girmesi, elektrik kesilmesi ve savcının fazla müdahalesi nedeniyle bölüdüğü bildirilmiştir. Diğer merkezlerde görüşmenin bölünmesiyle ilişkili olarak özellikle içeri imza için girme, çocuğun yakınının içeri bakması, içeri çay vb. servis etme yanıt oranı istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde çocuk izlem merkezindeki çalışanların yanıtlarına göre daha yüksektir (X²= 26.627; df=13; p<.05). Ancak hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'ten küçük değer bulunduğu için ki kare sonuçlarının güvenilirliğini azalmaktadır.

C. Görüşmeye Hazırlık

Tablo 15. Görüşmelerin Kim/Kimler Tarafından Yapıldığına Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd= 9)	P
	N	%	N	%	N	%		
Psikolog	19	43.2	32	35.2	51	37.8	25.550	.002
Psikolojik danışman	3	6.8	9	9	12	8.9		
Sosyal hizmet uzmanı	14	31.8	28	30.8	42	31.1		
Savcı	1	2.3	9	9.9	10	7.4		
Polis	-	-	12	13.2	12	8.9		
Çocuk gelişim uzmanı	4	9.1	-	-	4	3.0		
Hemşire	2	4.5	-	-	2	1.5		
Hekim	1	2.3	-	-	1	0.7		
Sosyolog	-	-	1	1.1	1	0.7		
Toplam	44	100.0	91	100.0	135	100.0		

Adli görüşmelerin kimler tarafından yapıldığına dair yanıtların çoğunluğunun psikolog (n=51, %27.8), sosyal hizmet uzmanı (N=42, %31.9), psikolojik danışman (N=12, %8.9) ve polis (N=12, %8.9) oluşturmaktadır. Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerleri arasında çocuk izlem merkezlerinde psikolog, çocuk gelişim uzmanı, hemşire ve hekim yanıtları daha yüksektir (X²= 25.550; df=9; p<.01).

Tablo 16. Görüşmeci Dışında Birinin Varlığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	4	12.1	40	61.5	44	44.9	19.654	.001
Hayır	29	87.9	25	38.5	54	55.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

Katılımcı yanıtlarına göre 44 (%44.9) katılımcı adli görüşme esnasında görüşmeci dışında birinin bulunduğunu söylerken, 54 (%55.1) kişi görüşmeci dışında herhangi birinin bulunmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezlerinde görüşmeci dışında birinin bulunduğunu belirtenlerin oranı anlamlı olarak daha düşüktür. Hücrelerde 5'ten küçük yanıt oranları olduğu için Fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir. (X²= 19.654; df=1; p<.001)

Tablo 17. Görüşmeci Dışında Bulunan Kişilere İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
Psikolog	-	-	3	3.9	3	3.7	56.550	.001
Psikolojik danışman	-	-	4	5.2	4	4.9		
Sosyal hizmet uzmanı	-	-	12	15.6	12	14.8		
Polis	-	-	19	24.7	19	23.5		
Savcı	-	-	11	14.3	11	13.6		
Avukat	-	-	21	27.3	21	25.9		
Anne	-	-	4	5.2	4	4.9		
Baba	-	-	3	3.9	3	3.7		
Tercüman	4	100	-	-	4	4.9		
Toplam	4	100.0	77	100.0	81	100.0		

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmelerde görüşmeci dışında bulunan kişilerin kimler olduğuna dair 48 kişinin (4 ÇİM -41 diğer görev yeri) verdiği yanıtların 21 (%25.9)'i avukat, 19 (%23.5)'u polis ve 12 (%14.8)'si sosyal hizmet uzmanı oluşturmaktadır. Görüşmeci dışında birinin varlığına ilişkin çocuk izlem merkezlerinde ise görüşmeci dışında birinin varlığına ilişkin tek cevap tercümanın bulunmasıdır ($X^2= 56.550$; $df=9$; $p<.001$). Ancak %20'den fazla hücrede 5'in altında değer bulunması nedeniyle ki-kare sonucunun güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 18. Birden Fazla Görüşmeci Olması Durumunda Ana Görüşmecinin Belirlenmesine Dair Frekans ve Yüzde Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	6	42.9	19	46.3	25	45.5	.000	1.000
Hayır	8	57.1	22	53.7	30	54.5		
Toplam	14	100.0	41	100.0	55	100.0		

Katılımcı yanıtlarına göre toplam 55 görüşmede birden fazla görüşmeci bulunmaktadır ve bu görüşmelerin 25 (% 45.5)'inde ana görüşmeci belirlenirken, 30 (% 54.5)'unda belirlenmemiştir. Ancak çocuk izlem merkezi ve diğer görev yeri çalışanları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı değildir ($X^2= .000$; $df=1$; $p>.05$).

Tablo 19. Görüşmecinin Görevini Açıklamasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	100	40	61.5	73	74.5	17.039	.001
Hayır	-	-	25	38.5	25	25.5		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların yanıtlarına göre 73 (%74.5) uzman görüşmecinin görüşmenin başlangıcında mağdur çocuğa görevini açıkladığını, 25 (%25.5) uzman görüşmecinin görevini çocuğa açıklamadığını belirtilmiştir. Görüşmecinin görevini açıklama oranı çocuk izlem merkezlerinde anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 17.039$; $df=1$; $p<.001$). Hücrelerde 5'ten küçük yanıt olduğu için fisher rapor edilmiştir.

D. Görüşmenin Video Kaydı

Tablo 20. Görüşmenin Kaydının Nasıl Alındığına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
Görüşmenin tamamı video kaydına alınmıştı	33	100	36	55.4	69	70.4	40.587	.001
Sadece görüşmecinin tuttuğu notlardan oluşmaktaydı	-	-	27	41.5	27	27.6		
Sadece olayın anlatıldığı kısım video kaydına alınmıştı	-	-	1	1.5	1	1.0		
Sadece olayın başlangıcı ve ortası video kaydına alındı	-	-	1	1.5	1	1.0		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

Görüşme kaydının nasıl alındığına ilişkin yanıtlar incelendiğinde, 69 (% 70.4) uzmanın görüşmenin tamamının video kaydına alındığını, 27 (%27.6)'sinin sadece görüşmecinin tuttuğu notlarla görüşmelerin kayıt altına alındığını belirttiği görülmektedir. Görüşmenin tamamının video kaydına alınması çocuk izlem merkezlerinde anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 22.301$; $df=4$; $p<.001$). Ancak %20'den fazla hücrede 5'in altında değer bulunması nedeniyle farka işaret eden sonucun güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 21. Görüşmenin Video Kaydına Alındığının Çocuğa Söylenmesine İlişkin Yüzde ve Frekans Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	28	73.7	60	84.5	7.314	.008
Hayır	1	3.0	10	26.3	11	14.5		
Toplam	33	100	38	100	71	100.0		

Katılımcıların 60 (%84.5)'i çocukla yapılan adli görüşmelerin video kaydına alındığının çocuğa söylendiğini, 11 (%14.5)'i çocukla yapılan görüşmenin video kaydına alındığının çocuğa söylenmediğini belirtmiştir. Katılımcıların 27 (%27.6)'si ise çocukla yapılan adli görüşmelerin video kaydına alınmadığını belirttiği için bu soruyu yanıtlamamışlardır. Görüşmenin video kaydına alındığını söyleme oranı çocuk izlem merkezinde anlamlı düzeyde daha yüksektir hücrelerde 5'ten küçük yanıt bulunduğundan fisher ki kare değerleri rapor edilmiştir.

Tablo 22. Video Kaydının İlgili Kişiler Tarafından İzleneceğinin Çocuğa Söylenmesine Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	100	20	54.1	53	75.7	20.025	.001
Hayır	-	-	17	45.9	17	24.3		
Toplam	33	100	37	100	70	100.0		

Katılımcıların yanıtlarına göre yapılan adli görüşmelerin ilgili kişiler tarafından izleneceği çocuğa 53 (%75.7) görüşmede uzman tarafından söylenirken, 17 (%24.3) görüşmede ise uzman tarafından söylenmediği belirtilmiştir. Çocuk izlem merkezlerindeki oran anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 20.025$; $df=1$; $p<.001$). Hücrelerde 5'ten küçük yanıt oranı bulunduğu için Fisher ki kare değerleri rapor edilmiştir.

Tablo 23. Video Kaydı Başlarken Yapılan Adli Görüşmenin Tarihinin, Yerinin ve Saatinin Söylenmesine İlişkin Yüzde ve Frekans Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Video kaydı başlarken görüşme tarihi söyleme								
Evet	12	36.4	18	47.4	30	42.3	.877	.349
Hayır	21	63.6	20	52.6	41	57.7		
Toplam	33	100	38	100	71	100		
	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Video kaydı başlarken görüşme saati söyleme								
Evet	4	12.1	12	31.6	16	22.5	3.831	.050
Hayır	29	87.9	26	68.4	55	77.5		
Toplam	33	100	38	100	71	100		
	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Video kaydı başlarken görüşme yeri söyleme								
Evet	18	54.5	14	36.8	32	45.1	2.236	.135
Hayır	15	45.5	24	63.2	39	54.9		
Toplam	33	100	38	100	71	100		

Katılımcıların yanıtlarına göre video kaydının 30 (%42.3)'unda görüşme tarihi söylenirken, 41 (%57.7)'inde ise tarih söylenmemiştir. Tarih, video kaydı başlangıcında 9 (%30.0)'unda çocuk tarafından, 21 (%70.0)'inde uzman tarafından söylenmiştir. Diğer görev merkezlerinde 4 (%22.2)'ü çocuk tarafından 14 (%77.8)'ü uzman tarafından söylenmiştir. ÇİM'de ise 5 (%41.7)'i çocuk tarafından 7 (%58.3)'si uzman tarafından söylenmiştir. Katılımcıların yanıtlarına göre video kaydının 16 (%22.5)'sında saat söylenirken, 55 (%77.5)'inde ise saat söylenmemiştir. Video kayıtlarının hepsinde saat uzman tarafından söylenmiştir. Katılımcıların yanıtlarına göre video kaydının 32 (%45.1)'sinde görüşme yeri söylenirken, 39 (%54.9)'unda ise görüşme yeri söylenmemiştir. Cevaplar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. ÇİM'de çalışanlar ve diğer görev yerlerinde çalışanların cevaplarında görüşme tarihini söyleme ($X^2=.877$; $df=1$; $p>.05$), görüşme saatini söyleme ($X^2=3.831$; $df=1$; $p>.05$), fisher ki kare rapor edilmiştir, ve görüşme yerini söyleme ($X^2=2.236$; $df=1$; $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Tablo 24.Video Kaydı Başlarken Çocuğun ve Uzmanın Tam İsmiini Söylemesi, Odadaki Diğer Kişilerin Kendini Tanıtmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	p
Çocuğun tam ismini söylemesi								
Evet	28	84.8	25	65.8	53	74.6	3.390	.066
Hayır	5	15.2	13	34.2	18	25.4		
Toplam	33	100	38	100	71	100.0		
	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	p
Uzmanın tam ismini söylemesi								
Evet	25	75.8	22	57.9	47	66.2	2.519	.113
Hayır	8	24.2	16	42.1	24	33.8		
Toplam	33	100	38	100	71	100		
	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	p
Odadaki diğer kişilerin ismini söylemesi								
Evet	3	75.0	9	30.0	12	35.3	3.130	.077
Hayır	1	25.0	21	70.0	22	64.7		
Toplam	4	100	30	100	34	100		

Katılımcıların yanıtlarına göre video kaydının 53 (%74.6)'ünde çocuğun tam isminin söylenmesi sağlanırken, 18 (%25.4)'ünde ise çocuğun tam ismi söylenmemiştir. Katılımcıların yanıtlarına göre video kaydının 47 (%66.2)'sinde uzman tam ismini söylerken, 24 (% 33.8)'ünde ise uzmanın tam ismi söylenmemiştir. Video kaydı alınan görüşmelerde odada görüşmeci dışında birileri bulunuyorsa bunların 12 (%35.3)'si video kaydı başlarken kendini tanıtırken 22 (%64.7)'si kendini tanıtmamıştır. Çocuk izlem merkezinde çalışanlar ile diğer merkezlerde çalışanlar arasında video kaydı başlarken çocuğun tam isminin söylenmesine göre yanıtlar arasında istatistiksel düzeyde anlamlı farklılık bulunmamıştır ($X^2= 3.390$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda uzmanın isminin söylenmesi açısından farkına bakıldığında yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($X^2= 2.519$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda odada bulunan diğer kişilerin kendini tanıtmaması açısından farkına bakıldığında hücrelerde 5'ten küçük yanıt bulunduğundan fisher ki kare katsayısı rapor edilmiştir ($X^2= 3.130$; $df=1$; $p>.05$).

E. Görüşme Sürecinin Başlangıcı

Tablo 25. Görüşme Başlamadan Önce Çocuğa Fizyolojik İhtiyaçlarının Sorulmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	42	64.6	74	75.5	12.390	.001
Hayır	1	3.0	23	35.4	24	24.5		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

74 (%75.5) katılımcı görüşmeci tarafından görüşme başlamadan önce çocuğa fizyolojik ihtiyaçlarının sorulduğunu belirtilirken 24 (%24.5)'ü ise sorulmadığını belirtmiştir. Çocuk tarafından herhangi bir fizyolojik ihtiyaçtan bahsedildiğinde ise tüm katılımcılar fizyolojik ihtiyacı ertelenmeden karşılandığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezinde çalışanların çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını görüşme başlamadan önce sormaya ilişkin yanıtları diğer merkezde çalışanların yanıtlarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 12.390$; $df=1$; $p<.001$). Hücrelerde 5'ten küçük sayı bulunduğu için fisher ki kare sayısı rapor edilmiştir.

Tablo 26. Görüşme Esnasında Çocuğun Oturacağı Yerin Kendisi Tarafından Belirlenmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	5	15.2	26	40.0	31	31.6	6.249	.012
Hayır	28	84.8	39	60.0	67	68.4		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşme esnasında çocuğun oturacağı yerin kendisi tarafından belirlenip belirlenmediğine dair değişkene ilişkin katılımcıların 31 (%31.6)'i oturacağı yerin çocuk tarafından belirlendiğini belirtirken, 67 (%68.4)'si görüşmeci tarafından belirlendiğini belirtmiştir. Oturulacak yerin çocuk tarafından belirlendiğine dair yanıt çocuk izlem merkezinde anlamlı düzeyde daha düşüktür ($X^2= 6.249$; $df=1$; $p<.05$).

Tablo 27. Çocukla Arada Uygun Mesafenin Bulunmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	56	86.2	88	89.8	2.794	.157
Hayır	1	3.0	9	13.8	10	10.2		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Çocukla arada uygun mesafenin bulunup bulunmadığına dair katılımcıların 88 (%89.8)'i uygun mesafe olduğunu belirtirken, 10 (%10.2)'u uygun mesafe bulunmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerindeki çalışanlar içinse yanıtlar açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($X^2= 2.794$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda uzmanın isminin söylenmesi açısından farkına bakıldığında Fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 28. İstismar Mağduru Çocukla Yapılan Görüşmelerde Çocuk ile Görüşmecinin Oturma Pozisyonuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
Karşılıklı oturuldu	31	91.2	46	73.0	77	79.4	13.680	.018
Doksan derecelik açı ile oturuldu	2	5.9	15	23.8	17	17.5		
Arada masa bulunacak şekilde oturuldu	-	-	1	1.6	1	1.0		
Kırk beş derecelik açı ile oturuldu	1	2.9	-	-	1	1.0		
Yan yana oturuldu	-	-	1	1.6	1	1.0		
Toplam	34	100.0	63	100.0	97	100.0		

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmelerde görüşmeci ile çocuğun oturma pozisyonlarına dair verdiği yanıtların 77 (% 79.4)'sini karşılıklı oturma, 17 (% 17.5) 'sini doksan derecelik açıyla oturma, 1 (%1.1)'ini arada çocukla uzman arasında masanın olması, 1 (%1.1)'ini kırk beş derece açıyla ve 1 (%1.1)'ini yan yana oturma oluşturmaktadır. Karşılıklı oturma ve kırk beş derece oturma yanıt oranı çocuk izlem merkezlerindeki için anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 13.680$; $df=5$; $p<.05$). Hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'ten az yanıt olduğu için aradaki farkın anlamlılığının güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 29.Çocuğun Doğru Yanlış Ayırımının Test Edilmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	39	60.0	71	72.4	14.987	.001
Hayır	1	3.0	26	40.0	27	27.6		
Toplam	33	100	65	100	98	100.0		

Çocuğun doğru yanlış ayırımının test edildiğine ilişkin katılımcıların 71 (%72.4)'i test edildiğini belirtirken, 27 (%26.6)'si test edilmediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezlerinde diğer görev yerlerindeki göre doğru yanlış ayırımının test edilmesine ilişkin yanıtlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 14.987$; $df=1$; $p<.001$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda uzmanın isminin söylenmesi açısından farkına bakıldığında Fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 30.Görüşme Kurallarının Çocuğa Anlatıldığına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	52	80.0	84	85.7	5.147	.030
Hayır	1	3.0	13	20.0	14	14.3		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

Görüşme kurallarının çocuğa anlatıldığına ilişkin katılımcıların 84 (%85.7)'ü görüşmeci tarafından kuralların anlatıldığını belirtirken, 14 (%14.3)'ü görüşmeci tarafından kuralların anlatılmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezindeki uzmanların görüşme kurallarının anlatıldığına dair oran anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 5.147$; $df=1$; $p<.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda uzmanın isminin söylenmesi açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 31. Görüşmecinin Çocuğun Kavram Bilgisini Test Etmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	47	72.3	79	80.6	8.518	.003
Hayır	1	3.0	18	27.7	19	19.4		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmecinin çocuğun kavram bilgisini test edip etmediğine dair katılımcıların 79 (%80.6)'u görüşmecinin çocuğun kavram bilgisini test ettiklerini, 19 (%19.4)'unun ise test etmediklerini belirtmiştir. Katılımcılara göre görüşmecinin çocuğun kavram bilgisini test etmesine ilişkin yanıt oranı çocuk izlem merkezlerinde anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 9.198$; $df=1$; $p<.01$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların videoda uzmanın isminin söylenmesi açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 32. Görüşmecinin Çocuğun Kavram Bilgisini Nasıl Test Ettiğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
Beden bölgelerinin ismi soruldu.	30	27.5	26	24.8	56	26.2	33.560	.001
Özel bölgeleri soruldu.	31	28.4	26	24.8	57	26.6		
Yumuşak-sert gibi kavram ayrımları soruldu.	19	17.4	26	24.8	45	21.0		
Doğum günü gibi özel günler soruldu.	29	26.6	27	25.7	56	26.2		
Toplam	109	100	105	100	214	100		

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmede çocuğun kavram bilgisinin nasıl test edildiğine dair 72 kişinin (31 ÇİM- 41 diğer görev yeri) verdiği yanıtlara göre görüşmeciler tarafından 57 (%26.6)'si özel bölgelerini sorma, 56 (%26.2)'sı beden bölgelerini sorma, 56 (%26.2)'sı doğum günü gibi özel günlerinin sorularak çocuğun tarih bilgisini test etme, 45 (%21.0)'i yumuşak-sert, sabah-akşam gibi ayrımları sorma seçeneklerinin kullanıldığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi uzmanlarının beden bölümlerini, özel bölgelerini sorma, doğum günü gibi özel günleri sorma gibi yanıtları anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2= 33.560$; $df=4$; $p<.001$).

F. Görüşme Süreci

Tablo 33. Görüşme Boyunca Uzmanın Çocuğa İsmi İle Hitap Etmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	100	62	95.4	95	96.9	1.571	.210
Hayır	-	-	3	4.6	3	3.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşme boyunca katılımcı yanıtlarına göre uzmanların 95 (%96.9)'i çocuğa ismi ile hitap ederken, 3 (%3.1)'ü çocuğa ismi ile hitap etmemiştir. ÇİM' de çalışan uzmanlar ile diğer merkezlerde çalışan uzmanların cevapları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamaktadır ($X^2= 33.832$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların görüşme boyunca çocuğa ismi ile hitap edilmesi açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 34. Çocukla Güven İlişkisi Oluşturmak ve Çocuğu Görüşmeye Hazırlamak İçin Çocukla Günlük Konularda Konuşmaya İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	31	93.9	57	87.7	88	89.8	.932	.334
Hayır	2	6.1	8	12.3	10	10.2		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmecinin çocukla güven ilişkisi oluşturmak ve çocuğu görüşmeye hazırlamak için çocukla günlük konularda konuşmaya dair katılımcıların 88 (%89.8)'i görüşmecilerin günlük konularla ilgili konuştuklarını, 10 (%10.2)'u ise bu tür bir hazırlık için görüşmecinin günlük konularla ilgili görüşmediklerini belirtmiştir. ÇİM'de ve diğer merkezlerde çalışanlar için katılımcıların cevapları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($X^2= .773$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocukla güven ilişkisi oluşturmak ve çocuğu görüşmeye hazırlamak açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 35. Görüşme Esnasında Görüşmeyi İzleyen İlgili Diğer Kişilerle İletişim Sağlanmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Değerleri

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	31	93.9	24	49.0	55	67.1	18.049	.001
Hayır	2	6.1	25	51.0	27	32.9		
Toplam	33	100	49	100	82	100		

Görüşme esnasında görüşmeci tarafından görüşmeyi izleyen diğer kişilerle iletişim sağlanıp sağlanmadığına ilişkin cevaplar incelendiğinde, izleyicilerin olduğu görüşmelerde 55 (%67.1) katılımcının izleyicilerle iletişim sağlandığını belirttiği , 27 (%32.9)'sinin izleyicilerle iletişimin sağlanmadığını belirttiği görülmektedir. Çocuk izlem merkezleri için yanıtlardışer görev yerlerindekielerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir (X²= 18.0049; df=1; p<.001). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların görüşme esnasında ilgili kişilerle iletişimin sağlanması açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 36. Görüşmecinin İlgili Görüşmeyi İzleyen Diğer Kişilerle İletişimin Nasıl Sağlandığına Dair Yanıtların Yüzde ve Frekans Tablosu

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
Telefonla	1	2.8	1	4.0	2	3.3	9.503	.091
Kulaklık	8	22.2	3	12.0	11	18.0		
Yüz yüze	21	58.3	21	84.0	42	68.9		
Monitörle	5	13.9	0	0	5	8.2		
Aynalı odaya görüşmecinin gitmesiyle	1	2.8	0	0	1	1.6		
Toplam	36	100	25	100	61	100		

Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmede görüşmecinin görüşmeyi izleyen ilgili diğer kişilerle iletişimin nasıl sağladığına dair 55 kişinin (31 ÇİM- 24 diğer merkez) verdiği yanıtlara göre 2 (%3.3)'sinin telefon, 11 (%18)'inin kulaklık, 42 (%68.9)'inin yüz yüze, 5(%8.21)'inin monitör aracılığıyla ve 1(%1.6)'inin görüşmecinin aynalı odaya giderek iletişim kurduğu belirlenmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamaktadır (X²= 9.503; df=5; p>.05). Hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'in altında değe olduğu için ki kare sonuçlarının güvenilirliği azalmıştır.

Tablo 37. Görüşme Odasında Bulunan Diğer Kişilerin Görüşmeye Dahil Olmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Merkez		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	-	-	23	57.5	23	52.3	4.819	.044
Hayır	4	100	17	42.5	21	47.7		
Toplam	4	100	40	100	44	100		

Görüşmeci dışında odada başka bir kişinin de bulunduğunu belirten katılımcıların (Tablo 16) yanıtları incelendiğinde; 23 (%52.3)'ü cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde odada bulunan diğer kişilerin görüşmeye dahil olduğunu , 21 (%47.7)'i dahil olmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezindeki çalışanların yanıt oranı anlamlı düzeyde daha düşüktür ($X^2= 4.819$; $df=1$; $p<.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde diğer kişilerin görüşmeye dahil olması açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 38. Odada Bulunan Diğer Kişilerin Görüşmeye Nasıl Dahil Olduklarına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

		f	%
Dahil Olma	Soru sorma	20	69.0
	Cevaba müdahil olma	9	31.0
	Toplam	29	100

Görüşme esansında odada bulunan kişilerin görüşmeye nasıl dahil olduklarına dair katılımcıların verdiği yanıtların 20 (%69.0)'sini soru sorma ve 9 (%31)'unu cevaba dahil olma oluşturmaktadır.

Tablo 39. Çocuğun Demografik, Günlük Düzen, Aile, Okul ve Sosyal Çevre Bilgilerinin Alınıp Alınmadığına Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Çocuğun demografik bilgilerini alma								
Evet	33	100	62	95.4	95	96.9	1.571	.549
Hayır	-	-	3	4.6	3	3.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
Çocuğun günlük düzeni hakkında bilgi alma								
Evet	26	78.8	53	81.5	79	80.6	.106	.790
Hayır	7	21.2	12	18.5	19	19.4		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
Çocuğun aile ilişkileri hakkında bilgi alma								
Evet	33	100	64	98.5	97	99.0	.513	1.000
Hayır	-	-	1	1.5	1	1.0		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
Çocuğun okulla ilgili bilgilerini alma								
Evet	33	100	63	96.9	96	98.0	1.307	.549
Hayır	-	-	2	3.1	2	2.0		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
Çocuğun sosyal çevresi hakkında bilgi alma								
Evet	31	93.9	61	93.8	92	93.9	.000	1.000
Hayır	2	6.1	4	6.2	6	6.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmecinin çocuğun demografik bilgilerinin alınıp alınmadığına dair katılımcıların 95 (%96.9)'i görüşmeci tarafından demografik bilgilerin alındığını, 3 (%3.1)'ü bu bilgilerin alınmadığını belirtmiştir. Görüşmecinin çocuğun günlük düzeni hakkında bilgilerinin alınıp alınmadığına dair katılımcıların 79 (%89.6)'u görüşmeci tarafından günlük düzen bilgilerinin alındığını, 19 (%19.4)'u bu bilgilerin alınmadığını belirtmiştir. Görüşmeci tarafından çocuğun ailesi hakkında bilgilerinin alınıp alınmadığına dair katılımcıların 97 (% 99.0)'si ailesi hakkında bilgilerin alındığını, 1(%1.0)'si bu bilgilerin alınmadığını belirtmiştir. Görüşmeci tarafından çocuğun okulla ilgili bilgilerinin alınıp alınmadığına dair katılımcıların 96 (%98.0)'sı okulla ilgili bilgilerin alındığını, 2 (%2.0)'si bu bilgilerin alınmadığını belirtmiştir. Görüşmeci tarafından çocuğun sosyal çevresi ilgili bilgilerinin alınıp alınmadığına dair katılımcıların 92 (%93.9)'si sosyal çevresiyle ilgili bilgilerini alındığını, 6 (%6.1)'sı

bu bilgilerin alınmadığını belirtmiştir. İstismar mağduru çocukların görüşmeci tarafından demografik bilgilerin alınması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), günlük düzen bilgilerinin alınması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), aile bilgilerinin alınması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), okul bilgilerinin alınması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$) ve sosyal çevre bilgilerinin alınmasına ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$) ilişkin yanıtların ÇİM’de çalışan uzmanlar ile diğer merkezlerde çalışan uzmanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde bilgi almaya ilişkin fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 40. Çocuğun Neden Orada Olduğunu Fark Edip Etmediğinin Görülmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	56	86.2	88	89.9	2.794	.157
Hayır	1	3.0	9	13.8	10	10.2		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 88 (%89.9)’i görüşmeci tarafından çocuğun neden orada olduğunu fark edip etmediğinin sorulduğunu, 10 (%10.2)’u ise bu bilgilerin sorulmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarına dair yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 2.794$; $df=1$; $p>.05$). Fisher ki kare sonucu raporlanmıştır.

Tablo 41. Görüşmenin Amacı Hakkında Çocuğa Bilgi Verilmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	65	100	97	99.0	1.990	.337
Hayır	1	3.0	-	-	1	1.0		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmeci tarafından görüşmenin amacı hakkında çocuğa bilgi verilip verilmediğine dair katılımcıların 97 (%99.0)’si bu bilgilerin verildiğini, 1 (% 1)’i ise bu bilgilerin verilmediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmamaktadır ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde diğer kişilerin görüşmenin amacı hakkında bilgi verilmesine ilişkin fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 42. Görüşme Esnasında Bilgilerin Gizliliğin Vurgulanmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	29	87.9	62	95.4	91	92.9	1.589	.221
Hayır	4	12.1	3	4.6	7	7.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmeci tarafından görüşme esnasında bilgilerin gizliliği hakkında çocuğa bilgi verilip verilmediğine dair katılımcıların 91 (%92.9)'i bu bilginin vurgulandığını, 7 (%7.1)'si bu bilginin vurgulanmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 1.589$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların bilgilerin gizliliğinin açıklama açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 43. Çocuğun Güvende Olduğunun Vurgulanmasına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	59	90.8	91	92.9	1.269	.418
Hayır	1	3.0	6	9.2	7	7.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Çocuğun güvende olduğunun vurgulanmasına ilişkin katılımcıların 91 (%92.9)'i görüşmeci tarafından çocuğun güvende olduğunun vurgulandığını 7 (%7.1)'i ise vurgulanmadığını belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun güvende olduğunu vurgulama açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 44. Çocuğun Gelişim Düzeyine Uygun Basit Bir Dil ve Çocuğun Anlayabilmesi İçin Kısa Cümleler Kullanmaya İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Çocuğun gelişim düzeyine uygun bir dil								
Evet	33	100	63	96.9	96	98.0	1.307	.549
Hayır	-	-	2	3.1	2	2.0		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Çocuğun anlayabilmesi için kısa cümle								
Evet	33	100	62	95.4	95	96.9	1.571	.549
Hayır	-	-	3	4.6	3	3.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmeci tarafından görüşme esnasında çocuğun gelişim düzeyine uygun basit bir dil kullanılıp kullanılmadığına dair katılımcıların 96 (%98.0)'sı uzmanlar tarafından gelişim düzeyine uygun bir dil kullanıldığını, 2 (%2.0)'si ise gelişim düzeyine uygun bir dil kullanılmadığını belirtmiştir. Görüşmeci tarafından görüşme esnasında kısa cümleler kullanılıp kullanılmadığına dair katılımcıların 95 (%96.9)'i görüşmeci tarafından kısa cümleler kullanıldığını, 3 (%3.1)'ü ise kısa cümleler kullanılmadığını belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun gelişim düzeyine uygun dil kullanmaları ve çocuğun anlayabilmesi için kısa cümleler kullanmaları açısından farkı için fisher ki kare testi sonucu raporlanmıştır.

Tablo 45. Çocukla Yapılan Görüşmede Görüşmecinin Nötr Bir Tavır Sergileyip Sergilemediğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	62	95.4	94	95.9	.140	.708
Hayır	1	3.0	3	4.6	4	4.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmeci tarafından nötr bir tavır sergilenip sergilenmediğine dair katılımcıların 94 (%95.9)'ü uzman tarafından nötr tavır sergilendiğini, 4 (%4.1)'ü ise nötr tavır sergilenmediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= .140$;

df=1; p>.05). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların nötr tavır sergileme açısından farkına bakıldığında fischer ki kare testi sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 46. Çocuğun Serbest Anlatı Yapmasına İzin Verme ve Konuşmaya Devam Etmesi İçin Desteklemeye Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Serbest anlatı yapmaya izin verme								
Evet	32	97.0	60	92.3	92	93.9	.828	.660
Hayır	1	3.0	5	7.7	6	6.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Konuşmaya devam etmesi için teşvik								
Evet	33	100	63	96.9	96	98.0	1.307	.549
Hayır	-	-	2	3.1	2	2.0		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Çocuğun serbest anlatı yapmasına izin verilip verilmediğine dair katılımcıların 92 (%93.9)'si görüşmeci tarafından serbest anlatı yapmasına izin verildiğini, 6 (%6.1)'si izin verilmediğini belirtmişlerdir. Çocuğun konuşmaya devam etmesine için desteklenmesine ilişkin katılımcıların 96 (%98.0)'sı görüşmeci tarafından çocuğun desteklendiğini, 2 (2.0)'si görüşmeci tarafından çocuğun desteklenmediğini belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının serbest anlatıya izin verme yanıtları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 828$; df=1; p>.05). Çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanlarının konuşmaya çocuğun devam etmesi için destekleme yanıtları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 1.307$; df=1; p>.05). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun serbest anlatıya izin vermeleri ve çocuğun konuşmaya devam etmesi için teşvik etmeleri açısından farkına bakıldığında fischer ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 47.Çocuğa Açık Uçlu Soru, Alternatif Soru, Kapalı Uçlu Soru, Doğrudan Soru ve Yönlendirici Soruların Sorulma Durumuna Dair Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	P
Açık uçlu soru sorma								
Evet	32	97.0	61	93.8	93	94.9	.441	.660
Hayır	1	3.0	4	6.2	5	5.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	P
Alternatif soru sorma								
Evet	33	100	64	98.5	97	99.0	.513	1.000
Hayır	-	-	1	1.5	1	1.00		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	P
Kapalı uçlu soru sorma								
Evet	25	75.8	55	84.6	80	81.6	1.145	.287
Hayır	8	24.2	10	15.4	18	18.4		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	P
Doğrudan soru sorma								
Evet	32	97.0	61	93.8	93	94.9	.441	.660
Hayır	1	3.0	4	6.2	5	5.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X ² (sd=1)	P
Yönlendirici soru sorma								
Evet	3	9.1	23	35.4	26	26.5	7.763	.007
Hayır	30	90.9	42	64.6	72	73.5		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 93 (%94.9)'ü adli görüşmelerde görüşmeci tarafından çocuğa açık uçlu sorular sorulduğunu, 97 (%99.0)'si alternatif sorular sorulduğunu, 80 (%81.6)'i kapalı uçlu sorular sorulduğunu, 93 (%94.9)'ü doğrudan sorular sorulduğunu, 26 (%26.5)'sı yönlendirici sorular sorulduğunu belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezindeki çalışanların diğer görev yerlerinde çalışanlara göre çocuğa yönlendirici sorular sorulduğuna yönelik yanıtları istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha düşüktür ($X^2= 7.570$; $df=1$; $p<.01$). İstismar mağduru çocuklara görüşmeci tarafından açık uçlu soruların sorulması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), alternatif soruların sorulması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), kapalı uçlu soruların sorulması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$), alternatif soruların sorulması ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$) ve doğrudan soruların sorulmasına ($X^2= 4.743$; $df=1$; $p<.05$) ilişkin yanıtların ÇİM'de çalışan uzmanlar ile diğer merkezlerde çalışan uzmanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmamaktadır. ($X^2= 828$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların açık uçlu soru sorma, alternatif soru sorma, kapalı uçlu soru, yönlendirici soru sorma açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 48. Çocuktan Olay Yeri, Tarihi, Zamanı, Kişiler Hakkında Bilgi Alınmadığına Dair Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Olay Yeri								
Evet	33	100	51	78.5	84	85.7	8.292	.002
Hayır	-	-	14	21.5	14	14.3		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Olay Tarihi								
Evet	32	97.0	61	93.8	93	94.9	.441	.660
Hayır	1	3.0	4	6.2	5	5.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Olay Zamanı								
Evet	33	100	61	93.8	94	95.9	2.117	.297
Hayır	-	-	4	6.2	4	4.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Olaydaki Kişiler								
Evet	32	97.0	55	84.6	87	88.8	3.353	.093
Hayır	1	3.0	10	15.4	11	11.2		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 84 (% 85.7)'ü olay yeri hakkında, 93 (%94.9)'ü olay tarihi hakkında, 94 (%95.9)'ü olay zamanı hakkında ve 87 (%88.8)'si olaydaki kişiler hakkında görüşmeci tarafından çocuktan ayrıntılı bilgi edinildiğini belirtmiştir. Olay yeri hakkında bilgi edinildiği yönünde çocuk izlem merkezinde çalışanları ile diğer görev yerlerinde çalışanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur. Bunun yanı sıra çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerinde çalışan uzmanlar açısından Olayın tarihi ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p<.01$), zamanı ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p<.01$) ve kişileri ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p<.01$) hakkında bilgi edinmeye ilişkin yanıtlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p<.01$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların olay yeri, olay tarihi, olay zamanı ve olaydaki kişiler açısından farkına bakıldığında fisher ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 49. Görüşmede Yargılayıcı Bir Dil Kullanılıp Kullanılmadığına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	-	-	6	9.2	6	6.1	3.245	.094
Hayır	33	100	59	90.8	92	93.9		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 6 (%9.2)'sı görüşme esnasında görüşmeci tarafından yargılayıcı bir dil kullanıldığını belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların açık uçlu soru sorma açısından farkına bakıldığında fisher ki kare sonucu rapor edilmiştir.

Tablo 50. Görüşme Esnasında Mola Verilmesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	15	45.5	20	30.8	35	35.7	2.056	.183
Hayır	18	54.5	45	69.2	63	64.3		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 35 (%35.7)'i adli görüşmeci tarafından görüşme sırasında mola verildiğini, 63 (%64.3)'ü mola verilmediğini belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların mola açısından farkına bakıldığında fisher ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 51. Çelişkili Durumlarla İlgili Soru Sorulup Sorulmadığına Dair Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	29	87.9	52	80.0	81	82.7	.948	.407
Hayır	4	12.1	13	20.0	17	17.3		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 81 (%82.7)'i çelişkili durumlarla ilgili soru sorulduğunu, 17 (%17.3)'si çelişkili durumlarla ilgili soru sorulmadığını belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çelişkili durumlarla ilgili soru sorma açısından farkına bakıldığında fischer ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 52. Çocuğa İş birliğı Yapmazsa Olumsuz, İş birliğı Yaparsa Olumlu Sonuçlarla Karşılaşacağını Söylemeye İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
İş birliğı yapmazsa olumsuz sonuçları söyleme								
Evet	7	21.2	16	24.6	23	23.5	.141	.707
Hayır	26	78.8	49	75.4	75	76.5		
Toplam	33	100	65	100	98	100		
	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
İş birliğı yaparsa olumlu sonuçları söyleme								
Evet	20	60.6	33	50.8	53	54.1	.853	.356
Hayır	13	39.4	32	49.2	45	45.9		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 23 (%23.5)'ü görüşmeci tarafından çocuğa işbirliğı yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını, 53 (%54.1)'ü iş birliğı yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söylediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise işbirliğı yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını söylenmesi ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$) ve işbirliğı yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söylenmesi ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 53. Çocuğun Soruları Cevaplamasına İzin Verilip Verilmediğine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	30	90.9	52	80.0	82	83.7	1.907	.249
Hayır	3	9.1	13	20.0	16	16.3		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 82 (%83.7)'si görüşmeci tarafından çocuğun soruları cevaplamasına izin verildiğini ve 16 (%16.3)'sı izin verilmediğini belirtmiştir. Çocuk

izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun soruları cevaplamasına izin verme açısından farkına bakıldığında fischer ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 54. Çocuğun Soruları Cevaplamasına İzin Verilme Biçimlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
Ard arda çok sayıda soru soruldu	-	-	5	21.7	5	18.5	2.338	.674
Cevap verirse olacaklar söylendi	1	25	3	13.0	4	14.8		
Cevap vermezse olacaklar söylendi	1	25	4	17.4	5	18.5		
Aynı soru birkaç kere tekrarlandı.	2	50	11	47.8	13	48.1		
Toplam	4	100	23	100	27	100		

16 katılımcının (3 ÇİM uzmanı- 13 diğer görev yeri) verdiği cevaba göre 5 (%18.5)'i ard arda sorular sorulduğunu, 4 (%14.8)'ü çocuğa soruları cevaplırsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söylediğini, 5 (%18.5)'i cevaplamazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını söylediğini, 13 (%48.1)'ü aynı sorunun sorulmaya devam edildiğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$). %20'den fazla hücrede 5'ten küçük sayı olduğu için farklılıklara dair sonuçların güvenilirliği azalmıştır.

Tablo 55. Asıl Konuya Girdikten Sonra Çocuğun Başka Şeylerden Bahsetmesine İzin Verilmesine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	21	63.6	42	64.6	63	64.3	.009	.924
Hayır	12	36.4	23	35.4	35	35.7		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 63 (%64.3)'ü çocuk asıl konuyu anlatmaya başladıktan sonra başka şeylerden bahsetmesine izin verildiğini belirtirken, 35 (%35.7)'i izin verilmediğini belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2= 8.411$; $df=1$; $p>.05$).

Tablo 56. Görüşmecinin Onu Yanlış Anladığını Söylediğinde Çocuğa Yaptığı Düzeltme İçin teşekkür Etmesine İlişkin Yüzde Ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=2)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	28	93.3	24	72.7	52	82.5	4.630	.046
Hayır	2	6.7	9	27.3	11	17.5		
Toplam	30	100	33	100	63	100		

Katılımcıların 52 (%82.5)'si görüşmecilerin yanlış anladıkları bir noktayı çocuk düzelttiği için teşekkür ettiklerini 11 (%17.5)'i ise teşekkür etmediklerini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezindeki uzmanların yanıtları diğer merkezlerde çalışanların yanıtlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2=20.328$; $df=2$; $p<.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun görüşmeciye düzeltmesi açısından farkına bakıldığında fischer ki kare rapor edilmiştir.

Tablo 57. Yanlış Anlaşıldığında Çocuk Düzelttiği için Teşekkür Etmeyen Görüşmecilerin Verdiği Tepkilerin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Tepki vermedi	1	100	4	50.0	5	55.6	1.536	.674
Aynı cümleleri kullanmaya devam etti	-	-	3	37.5	3	33.3		
Görüşmeci öfke vb duygu gösterdi	-	-	1	12.5	1	11.1		
Toplam	1	100	8	100	9	100		

Görüşmecinin çocuğun ifadesini yanlış anladığında çocuk tarafından düzeltildiğinde teşekkür etmeyen 7 kişinin (6 diğer 1 ÇİM) 5 (%55.6)'i tepki verilmediğini, 3 (%33.3)'ü aynı cümlelerin kullanılmaya devam edildiğini, 1 (%11.1)'i öfke vb. duygular hissedildiğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($X^2=20.328$; $df=3$; $p<.01$). hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'ten küçük değer olduğu için ki kare değeri güveniliği azalmaktadır.

Tablo 58.Görüşmecinin Çocuk Soru Sorduğunda Cevapladıktan Sonra Tekrar Sorabileceğini Söylemesine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	26	78.8	53	81.5	79	80.6	.106	.745
Hayır	7	21.2	12	18.5	19	19.4		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Katılımcıların 79 (%80.6)'u çocuk soru sorduğunda görüşmeci tarafından soru cevaplandıktan sonra tekrar sorabileceğinin söylediğini belirtirken, 19 (%19.4)'u söylenmediğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. ($X^2=20.328$; $df=2$; $p<.01$).

Tablo 59.Görüşmecinin Çocuk Soru Sorduğunda Soru Karşısında Verdiği Tepkilere İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

	ÇİM		Diğer		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Soruyu cevaplamadı	-	-	1	11.1	1	5.9	3.031	.378
Sadece soruyu cevapladı	5	62.5	7	77.8	12	70.6		
Soruyu sonra cevaplayacağını söyledi	3	37.5	1	11.1	4	23.5		
Toplam	8	100	9	100	17	100		

Çocuk soru sorduğunda çocuğun sorusuna cevap vererek tekrar soru sorabileceğini söyleyen 16 katılımcının (9 diğer 7 çim) cevabına göre 1 (%5.9)'i cevaplamadığını, 12 (%70.6)'si sadece soruyu cevapladığını, 4 (%23.5)'ü ise soruya sonra cevap vereceğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların yanıtları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'ten küçük sayı olduğu için farklılıklarla ilişkin ki kare sonucu güvenilirliğini azaltmaktadır.

G. Görüşmeyi Sonlandırma

Tablo 60. Çocuğun Sorusu Olup Olmadığına, Eklemek İsteddiği Bir Şey Olup Olmadığına, Çocuğa Teşekkür Etmeye ve Çocuğun Toparlanması İçin Sohbet Etmeye İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Soru	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	32	97.0	60	92.3	92	93.9	.828	.660
Hayır	1	3.0	5	7.7	6	6.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

Ekleme	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	100	62	95.4	95	96.9	1.571	.549
Hayır	-	-	3	4.6	3	3.1		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Teşekkür	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	100	59	90.8	92	93.9	3.245	.094
Hayır	-	-	6	9.2	6	6.1		
Toplam	33	100	69	100	98	100		

Toparlama	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	P
	N	%	N	%	N	%		
Evet	15	45.5	45	69.2	60	61.2	5.212	.022
Hayır	18	54.5	20	30.8	38	38.8		
Toplam	33	100	65	100	98	100		

Görüşmeyi sonlandırırken katılımcıların 92 (%93.9)'si çocuğa görüşmeciye sorusu olup olmadığının sorulduğunu, 95 (%96.9)'i eklemek istediği bir şey olup olmadığının sorduğunu, 92 (%93.9)'si teşekkür ettiğini, 60 (%61.2)'i çocuğun toparlanması için çocukla sohbet ettiğini belirtmiştir. Çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde çalışanların sorusu olup olmadığını sorma, eklemek istediği bir şey olup olmadığını sorma ve teşekkür etme yanıtları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Çocuğun toparlanması için çocukla sohbet etme yanıt oranı ise çocuk izlem merkezinde çalışanlarda anlamlı düzeyde daha düşüktür ($X^2=5.212$, $df=1$; $p<.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerlerinde çalışanların çocuğun sorusu olup olmadığını sorması açısından farkına bakıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($X^2=.828$, $df=1$, $p>.05$). çocuk izlem merkezi ve diğer merkez çalışanları arasında ekleme yapıp yapmamasını isteme açısından anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($X^2=1.571$, $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğer görev yerleri çalışanları arasında teşekkür etme açısından istatistiksel açıdan

anlamli bir farka rastlanmamıştır ($X^2=3.245$; $df=1$; $p>.05$). Çocuk izlem merkezi ve diğ er görev yerlerinde ç alışanların çocuğun sorusu olup olmadığını sorması, ekleme yapıp yapmamasını isteme, teşekkür etme açısından farka bakıldığında fischer ki kare sayısı raporlanmıştır.

H. Görüşmeye Dair İzlenimler

Bu alt başlık altında uzmanların adli görüşmeye dair izlenimleri, uzmanın cinsiyeti, görev yeri ve mesleğine göre değerlendirilmiştir.

Tablo 61. Görüşmenin Genellikle Hangi Yaş Grubuyla Yapıldığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğ er Görev		Toplam		X^2 (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	6	8.7	8	7.8	14	8.1	7.708	.103
7-12 yaş grubu	23	33.3	30	29.1	53	30.8		
13-15 yaş grubu	25	36.2	43	41.7	68	39.5		
16-18 yaş grubu	15	21.7	22	21.4	37	21.5		
Toplam	69	100.0	103	100.0	172	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X^2 (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	9	8.2	5	8.1	14	8.1	.775	.942
7-12 yaş grubu	33	30.0	20	32.3	53	30.8		
13-15 yaş grubu	44	40.0	24	38.7	68	39.5		
16-18 yaş grubu	24	21.8	13	21.0	37	21.5		
Toplam	110	100.0	62	100.0	172	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğ er Meslek		Toplam		X^2 (sd=4)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	12	9.0	2	5.1	14	8.1	4.558	.332
7-12 yaş grubu	43	32.3	10	25.6	53	30.8		
13-15 yaş grubu	49	36.8	19	48.7	68	39.5		
16-18 yaş grubu	29	21.8	8	20.5	37	21.5		
Toplam	133	100.0	39	100.0	172	100.0		

Görüşmenin genellikle hangi yaş ile yapıldığının ç alışılan yer, cinsiyet ve meslek grubuna göre değerlendirildiğinde katılımcıların 68 (%39.5)'i tarafından en çok görüşülen yaş grubunun 13-15 yaş olduğu belirtilmiştir. Yanıtlar ç alışılan kurum ($X^2= 7.706$, $df=4$, $p>.05$) cinsiyet ($X^2=.775$, $df=4$; $p>.05$) ve meslek ($X^2=4.558$, $df=4$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 62. Görüşmenin Genellikle hangi cinsiyetle yapıldığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=2)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	32	97.0	61	93.8	93	94.9	.882	.643
Erkek çocuğu	1	3.0	4	6.2	5	5.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=2)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	59	96.7	34	91.9	93	94.9	2.219	.330
Erkek çocuğu	2	3.3	3	8.1	5	5.1		
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=2)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	69	93.2	24	100	93	94.9	1.348	.181
Erkek çocuğu	5	6.8	0	0	5	5.1		
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		

Görüşmenin genellikle hangi cinsiyet ile yapıldığı çalışılan yer, cinsiyet ve meslek grubuna göre değerlendirildiğinde katılımcıların 93 (%94.9)'ü tarafından en çok görüşülen cinsiyetin kız çocukları olduğu belirtilmiştir. Yanıtlar çalışılan kurum ($X^2 = .882$, $df=2$, $p>.05$) cinsiyet ($X^2 = .2.219$, $df=2$; $p>.05$) ve meslek ($X^2 = 1.348$, $df=2$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 63. Görüşmenin Daha Çok Hangi Yaş ve Cinsiyetle Yapıldığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	3	3.2	9	6.9	12	5.4	21.997	.005
7-12 Grubu Kız Çocuğu	17	18.3	21	16.0	38	17.0		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	27	29.0	33	25.2	60	26.8		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	12	12.9	29	22.1	41	18.3		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	9	9.7	6	4.6	15	6.7		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	16	17.2	19	14.5	35	15.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	7	7.5	10	7.6	17	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	2	2.2	4	3.1	6	2.7		
Toplam	93	100.0	131	100.0	224	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	8	5.7	4	4.8	12	5.4	11.507	.175
7-12 Grubu Kız Çocuğu	21	15.0	17	20.2	38	17.0		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	41	29.3	19	22.6	60	26.8		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	28	20.0	13	15.5	41	18.3		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	9	6.4	6	7.1	15	6.7		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	23	16.4	12	14.3	35	15.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	9	6.4	8	9.5	17	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	1	0.7	5	6.0	6	2.7		
Toplam	140	100.0	84	100.0	224	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	10	5.9	2	3.7	12	5.4	11.553	.173
7-12 Grubu Kız Çocuğu	31	18.2	7	13.0	38	17.0		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	43	25.3	17	31.5	60	26.8		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	31	18.2	10	18.5	41	18.3		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	12	7.1	3	5.6	15	6.7		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	29	17.1	6	11.1	35	15.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	12	7.1	5	9.3	17	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	2	1.2	4	7.4	6	2.7		
Toplam	170	100.0	54	100.0	224	100.0		

97 katılımcının verdiği cevaba göre görüşmenin cinsiyet ve yaş grubu birlikte ele alındığında 60 (%26.8) yanıtla en çok 13-15 yaş grubu kız çocukları ile görüştükleri belirtilirken çocuk izlem merkez ve diğer görev yerleri arasında çocuk izlem merkezlerinde 13- 15 yaş kız çocukları ve 7-12 yaş erkek çocukları ile daha çok görüşüldüğü belirtilmiştir ($x^2=21.997$, $df=8$, $p<.05$). Yanıtlar cinsiyet ($x^2=11.507$, $df=8$; $p>.05$) ve meslek ($x^2=11.553$, $df=8$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Mesleğe dair farklılaşmaya dair işlemde hücrelerin

%20'sinden fazlasında 5'ten küçük değer olduğundan sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 64. Mağdurların Genel Olarak Tavrına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=11)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kaygılı	29	18.7	56	18.2	85	18.4	15.303	.169
Üzgün	21	13.5	38	12.4	59	12.8		
Öfkeli	4	2.6	14	4.6	18	3.9		
Sakin	5	3.2	6	2.0	11	2.4		
Ağlamaklı	11	7.1	34	11.1	45	9.7		
Utlanmış	23	14.8	45	14.7	68	14.7		
Çekingen	21	13.5	49	16.0	70	15.2		
Korkulu	20	12.9	28	9.1	48	10.4		
Kendini Açmayan	15	9.7	33	10.7	48	10.4		
Kendini Kolay Açan	6	3.9	3	1.0	9	1.9		
Donuk	-	-	1	0.3	1	0.2		
Toplam	155	100	307	100	462	100		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=11)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kaygılı	54	19.2	31	17.1	85	18.4	15.248	.171
Üzgün	35	12.5	24	13.3	59	12.8		
Öfkeli	11	3.9	7	3.9	18	3.9		
Sakin	8	2.8	3	1.7	11	2.4		
Ağlamaklı	31	11.0	14	7.7	45	9.7		
Utlanmış	43	15.3	25	13.8	68	14.7		
Çekingen	40	14.2	30	16.6	70	15.2		
Korkulu	28	10.0	20	11.0	48	10.4		
Kendini Açmayan	24	8.5	24	13.3	48	10.4		
Kendini Kolay Açan	7	2.5	2	1.1	9	1.9		
Donuk	-	-	1	0.6	1	0.2		
Toplam	281	100.0	181	100.0	462	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=11)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kaygılı	65	18.5	20	18.0	85	18.4	7.696	.740
Üzgün	45	12.8	14	12.6	59	12.8		
Öfkeli	14	4.0	4	3.6	18	3.9		
Sakin	7	2.0	4	3.6	11	2.4		
Ağlamaklı	38	10.8	7	6.3	45	9.7		
Utlanmış	51	14.5	17	15.3	68	14.7		
Çekingen	50	14.2	20	18.0	70	15.2		
Korkulu	36	10.3	12	10.8	48	10.4		
Kendini Açmayan	37	10.5	11	9.9	48	10.4		
Kendini Kolay Açan	7	2.0	2	1.8	9	1.9		
Donuk	1	0.3	-	-	1	0.2		
Toplam	351	100.0	111	100.0	462	100.0		

Görüşmeciler tarafından görüşme esnasında mağdur çocukların duygu durumları değerlendirildiğinde, katılımcıların 85 (%18.4)'i çocuğun kaygılı olduğunu belirtmiştir. Yanıtlar uzmanların çalıştığı kurum ($X^2=15.303$, $df=11$, $p>.05$), cinsiyet ($x^2=15.248$, $df=11$, $p>.05$) ve mesleği ($x^2=7.696$, $df=11$, $p>.05$) açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Mesleğe ve cinsiyete dair farklılaşmaya ilişkin işlemde hücrelerin %20'sinden fazlasında 5'ten küçük değer olduğundan sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 65. Açık Uçlu Sorulara Cevap Vermeye Yaşın Etkisine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş	1	2.0	1	1.2	2	1.5	6.748	.240
7-12 yaş	10	19.6	15	18.3	25	18.8		
13-15 yaş	20	39.2	23	28.0	43	32.3		
16-18 yaş	15	29.4	33	40.2	48	36.1		
Yaş etkili değil	5	9.8	10	12.2	15	11.3		
Toplam	51	100.0	82	100.0	133	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş	2	2.5	0	0	2	1.5	4.953	.422
7-12 yaş	15	18.8	10	18.9	25	18.8		
13-15 yaş	26	32.5	17	32.1	43	32.3		
16-18 yaş	26	32.5	22	41.5	48	36.1		
Yaş etkili değil	11	13.8	4	7.5	15	11.3		
Toplam	80	100.0	53	100.0	133	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş	2	2.0	-	-	2	1.5	5.537	.354
7-12 yaş	21	20.8	4	12.5	25	18.8		
13-15 yaş	32	31.7	11	34.4	43	32.3		
16-18 yaş	33	32.7	15	46.9	48	36.1		
Yaş etkili değil	13	12.9	2	6.3	15	11.3		
Toplam	101	100.0	32	100.0	133	100.0		

Uzmanların 48 (%36.1)'i açık uçlu soruların en çok 16-18 yaş grubunda etkili olduğunu düşünmektedir. Yanıtlar uzmanların çalıştığı kurum ($X^2=6.748$, $df=5$, $p>.05$), cinsiyet ($X^2=4.953$, $df=5$, $p>.05$) ve meslekleri ($X^2=5.537$, $df=5$, $p>.05$) açısından farklılaşmamaktadır. Açık uçlu soruya cevap vermeye ilişkin çalışılan

yere, cinsiyete ve mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 66. Açık Uçlu Soruya Cevap Vermeye Cinsiyetin Etkisine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	19	57.6	33	50.8	52	53.1	2.528	.470
Erkek çocuğu	-	-	4	6.2	4	4.1		
Cinsiyet etkili değil	14	42.4	28	43.1	42	42.9		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	28	45.9	24	64.9	52	53.1	7.774	.051
Erkek çocuğu	2	3.3	2	5.4	4	4.1		
Cinsiyet etkili değil	31	50.8	11	29.7	42	42.9		
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	43	58.1	9	37.5	52	53.1	6.218	.101
Erkek çocuğu	2	2.7	2	8.3	4	4.1		
Cinsiyet etkili değil	29	39.2	13	54.2	42	42.9		
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		

Uzmanların 52 (%53.1)'si açık uçlu soruların en çok kız çocuklarında etkili olduğunu düşünmektedir. Yanıtlar uzmanların çalıştığı kurum ($X^2=2.258$, $df=3$, $p>.05$), cinsiyet ($X^2=7.774$, $df=3$, $p>.05$) ve meslekleri ($X^2=6.218$, $df=5$, $p>.05$) açısından farklılaşmamaktadır. Açık uçlu soruya cevap vermeye ilişkin çalışılan yere, cinsiyete ve mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 67. Kapalı Uçlu Soruya Cevap Vermeye Yaşın Etkisine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	23	48.9	17	22.4	40	32.5	20.961	.001
7-12 yaş grubu	10	21.3	17	22.4	27	22.0		
13-15 yaş grubu	4	8.5	7	9.2	11	8.9		
16-18 yaş grubu	3	6.4	12	15.8	15	12.2		
Hiçbir yaş için uygun değil	7	14.9	23	30.3	30	24.4		
Toplam	47	100.0	76	100.0	123	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	26	32.9	14	31.8	40	32.5	3.117	.682
7-12 yaş grubu	15	19.0	12	27.3	27	22.0		
13-15 yaş grubu	9	11.4	2	4.5	11	8.9		
16-18 yaş grubu	10	12.7	5	11.4	15	12.2		
Hiçbir yaş için uygun değil	19	24.1	11	25.0	30	24.4		
Toplam	79	100.0	44	100.0	123	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 yaş grubu	31	32.3	9	33.3	40	32.5	2.387	.793
7-12 yaş grubu	23	24.0	4	14.8	27	22.0		
13-15 yaş grubu	8	8.3	3	11.1	11	8.9		
16-18 yaş grubu	12	12.5	3	11.1	15	12.2		
Hiçbir yaş için uygun değil	22	22.9	8	29.6	30	24.4		
Toplam	96	100.0	27	100.0	123	100.0		

Katılımcıların 40 (%32.5)'i kapalı uçlu soruların 0-6 yaş grubu için daha uygun olduğunu belirtmiştir. Yanıtlar katılımcıların çalıştığı yere ($X^2=20.961$, $df=5$, $p<.001$) istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmakta ve çocuk izlem merkezlerinde 0-6 yaş grubu için daha uygun olduğuna dair yanıtlar daha yüksekken diğer görev yerlerinde çalışanlar için özellikle kapalı uçlu soruların hiçbir yaş grubu için etkili olmadığına dair yanıtlar anlamlı olarak daha yüksektir. Ancak katılımcıların cinsiyeti ($X^2=3.117$, $df=5$, $p>.05$) ve meslekleri ($X^2=2.387$, $df=5$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Kapalı uçlu soruya cevap vermeye ilişkin mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem geçerliliğini azalmaktadır.

Tablo 68. Kapalı Uçlu Soruya Cevap Vermeye Cinsiyetin Etkisine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	7	19.4	11	15.7	18	17.0	1.325	.723
Erkek çocuğu	10	27.8	16	22.9	26	24.5		
Cinsiyet etkili değil	19	52.8	43	61.4	62	58.5		
Toplam	36	100.0	70	100.0	106	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	15	21.7	3	8.1	18	17.0	4.516	.211
Erkek çocuğu	15	21.7	11	29.7	26	24.5		
Cinsiyet etkili değil	39	56.5	23	62.2	62	58.5		
Toplam	69	100.0	37	100.0	106	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=3)	p
	N	%	N	%	N	%		
Kız çocuğu	11	14.3	7	24.2	18	17.0	3.785	.286
Erkek çocuğu	21	27.3	5	17.2	26	24.5		
Cinsiyet etkili değil	45	58.4	17	58.6	62	58.5		
Toplam	77	100.0	29	100.0	106	100.0		

Katılımcıların 62 (%58.5)'si kapalı uçlu soruların hiçbir cinsiyet için uygun olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların çalıştıkları yer ($X^2= 1.321$, $df=3$, $p>5$), cinsiyet ($X^2=4.516$, $df=5$, $p>.05$)ve meslekleri ($X^2=3.785$, $df=3$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır.

Tablo 69. Görüşme Esnasında Yanında Birini İstemeye İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	19	57.6	25	38.5	44	44.9	3.232	.072
Hayır	14	42.4	40	61.5	54	55.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	29	47.5	15	40.5	44	44.9	.456	.499
Hayır	32	52.5	22	59.5	54	55.1		
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslekler		Toplam		X ² (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	34	45.9	10	41.7	44	44.9	.134	.714
Hayır	40	54.1	14	58.3	54	55.1		
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		

Katılımcıların yanıtlarına göre cinsel istismar mağduru çocukların yarıdan biraz fazlası (n= 54, %54.4) görüşme esnasında yanlarında birini istemezken, yanlarında birini isteyen çocukların sayısı oranı yarıya yakındır (n=44,%44.9). mağdur çocuğun yanında birini istemesi Çalışılan yer (X²=3.232, df=1, p>.05), görüşmecinin cinsiyeti X²=.456, df=1, p>.05)ve mesleğine (X²=.134, df=1, p>.05) göre istatistiksel olarak anlamlı olarak farklılaşmamaktadır.

Tablo 70. Görüşme Esnasında Yanında Kimi İstedğine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	19	86.4	21	72.4	40	78.4	10.489	.063
Baba	2	9.1	-	-	2	3.9		
Kardeş	-	-	1	3.4	1	2.0		
Öğretmen	1	4.5	6	20.7	7	13.7		
Kurum Personeli	-	-	1	3.4	1	2.0		
Toplam	22	100.0	29	100.0	51	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	28	90.3	12	60.0	40	78.4	18.191	.003
Baba	2	6.5	-	-	2	3.9		
Kardeş	-	-	1	5.0	1	2.0		
Öğretmen	1	3.2	6	30.0	7	13.7		
Kurum Personeli	-	-	1	5.0	1	2.0		
Toplam	31	100.0	20	100.0	51	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=5)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	32	82.1	8	66.7	40	78.4	8.180	.147
Baba	2	5.1	-	-	2	3.9		
Kardeş	-	-	1	8.3	1	2.0		
Öğretmen	4	10.3	3	25.0	7	13.7		
Kurum Personeli	1	2.6	-	-	1	2.0		
Toplam	39	100.0	12	100.0	51	100.0		

44 katılımcının verdiği yanıtı göre katılımcıların 40 (%78.4)'ı çocukların adli görüşme esnasında annelerini istedikleri belirtilmiştir. Katılımcıların cinsiyetine göre adli görüşme esnasında çocuğun yanında birini isteme durumlarında kadınların cevaplarında anne ve baba istemeleri daha yüksekken erkeklerin cevaplarında öğretmen isteme daha yüksektir ($X^2=18.191$, $df=5$, $p<.01$) cevaplarında çalıştıkları yere ($X^2=1.321$, $df=5$, $p>.5$) meslekleri ($X^2=3.785$, $df=5$, $p>.05$) açısından istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Yanında birini istemeye ilişkin görev yeri, cinsiyet ve mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem geçerliliğini azaltmaktadır.

Tablo 71. En Çok Hangi Yaş Grubunun Yanında Birini İstedğine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=7)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Yaş Kız Çocuğu	16	5.6	13	28.3	29	37.7	26.666	.001
7-12 Yaş Kız Çocuğu	3	9.7	7	15.2	10	13.0		
13-15 Yaş Kız Çocuğu	-	-	11	23.9	11	14.3		
16-18 Yaş Kız Çocuğu	-	-	2	4.3	2	2.6		
0-6 Yaş Erkek Çocuğu	10	32.3	5	10.9	15	19.5		
7-12 Yaş Erkek Çocuğu	2	6.5	6	13.0	8	10.4		
13-15 Yaş Erkek Çocuğu	-	-	2	4.3	2	2.6		
Toplam	31	100.0	46	100.0	77	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=7)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Yaş Kız Çocuğu	23	53.5	6	17.6	29	37.7	32.029	.001
7-12 Yaş Kız Çocuğu	4	9.3	6	17.6	10	13.0		
13-15 Yaş Kız Çocuğu	3	7.0	8	23.5	11	14.3		
16-18 Yaş Kız Çocuğu	-	-	2	5.9	2	2.6		
0-6 Yaş Erkek Çocuğu	10	23.3	5	14.7	15	19.5		
7-12 Yaş Erkek Çocuğu	3	7.0	5	14.7	8	10.4		
13-15 Yaş Erkek Çocuğu	-	-	2	5.9	2	2.6		
Toplam	43	100.0	34	100.0	77	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=7)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Yaş Kız Çocuğu	24	49.0	5	17.9	29	37.7	35.671	.001
7-12 Yaş Kız Çocuğu	7	14.3	3	10.7	10	13.0		
13-15 Yaş Kız Çocuğu	4	8.2	7	25.0	11	14.3		
16-18 Yaş Kız Çocuğu	-	-	2	7.1	2	2.6		
0-6 Yaş Erkek Çocuğu	10	20.4	5	17.9	15	19.5		
7-12 Yaş Erkek Çocuğu	4	8.2	4	14.3	8	10.4		
13-15 Yaş Erkek Çocuğu	-	-	2	7.1	2	2.6		
Toplam	49	100.0	0	100.0	77	100.0		

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre en çok 0-6 yaş kız çocukları yanında birini istemektedir. Bununla birlikte çocuk izlem merkezlerinde diğer görev yerlerinde çalışanlara göre 0-6 yaş erkek çocukları yanlarında birilerini istediğine dair yanıtlar istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2=26.666$, $df=7$, $p<.01$). Cinsiyet açısından bakıldığında ise erkek görüşmeciler söz konusu olduğunda 7-12 yaş kız çocukları, 13-15 yaş kız çocukları, 16-18 yaş kız çocukları, 7-12 yaş erkek çocukları ve 13-15 yaş erkek çocukları yanında kadın görüşmecilere göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha fazla birin istedikleri görülmektedir ($X^2=32.029$, $df=7$, $p<.01$). Meslek açısından bakıldığında ise psikolog gibi meslek mensuplarında 0-6 yaş kız, 7-

12 yaş kız, 0-6 yaş erkek çocukları diğer meslek mensuplarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek oranda yanında birilerini istedikleri görülmektedir ($X^2=35.671$, $df=7$, $p<.01$). Yanında birini istemeye ilişkin görev yeri, cinsiyet ve mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem güvenilirliğini azaltmaktadır..

Tablo 72. Çocuğun Başkasına Açılıp Açılmadığının Sorulmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	33	33	59	64.1	92	93.9	3.245	.094
Hayır	-	-	6	9.2	6	6.1		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	56	91.8	36	97.3	92	93.9	1.209	.404
Hayır	5	8.2	1	2.7	6	6.1		
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	69	93.2	23	95.8	92	93.9	.212	1.000
Hayır	5	6.8	1	4.2	6	6.1		
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		

Çocuğun başkasına açılıp açılmadığına ilişkin olarak katılımcıların neredeyse hepsi görüşmeci tarafından çocuğa başkasına açılıp açılmadığının sorulduğunu belirtmiştir. Çocuğun başkasına açılma durumunun sorulması görev yeri ($X^2=3.245$, $df=1$, $p>.05$), cinsiyet ($X^2=1.209$, $df=1$, $p>.05$) ve mesleğe ($X^2=.212$, $df=1$, $p>.05$). göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Çocuğun başkasına açılma durumunun sorulmasına ilişkin cinsiyet, görev yeri ve mesleğe göre fisher ki kare raporlanmıştır.

Tablo 73. Çocuğun Kime Açıldığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	28	29.8	43	34.4	71	32.4	27.559	.001
Baba	24	25.5	22	17.6	46	21.0		
Öğretmen	26	27.7	36	28.8	62	28.3		
Arkadaş	11	11.7	17	13.6	28	12.8		
Akraba	3	3.2	3	2.4	6	2.7		
Teyze	-	-	1	0.8	1	0.5		
Yakın komşu	2	2.1	1	0.8	3	1.4		
Abla	-	-	2	1.6	2	0.9		
Toplam	94	100.0	125	100.0	219	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	43	32.8	28	31.8	71	32.4	15.564	.049
Baba	27	20.6	19	21.6	46	21.0		
Öğretmen	41	31.3	21	23.9	62	28.3		
Arkadaş	12	9.2	16	18.2	28	12.8		
Akraba	2	1.5	4	4.5	6	2.7		
Teyze	1	0.8	-	-	1	0.5		
Yakın komşu	3	2.3	-	-	3	1.4		
Abla	2	1.5	-	-	2	0.9		
Toplam	131	100.0	88	100.0	219	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslekler		Toplam		X ² (sd=8)	p
	N	%	N	%	N	%		
Anne	55	32.9	16	30.8	71	32.4	11.016	.201
Baba	37	22.2	9	17.3	46	21.0		
Öğretmen	48	28.7	14	26.9	62	28.3		
Arkadaş	19	11.4	9	17.3	28	12.8		
Akraba	5	3.0	1	1.9	6	2.7		
Teyze	-	-	1	1.9	1	0.5		
Yakın komşu	2	1.2	1	1.9	3	1.4		
Abla	1	0.6	1	1.9	2	0.9		
Toplam	167	100.0	52	100.0	219	100.0		

79 kişinin çocuğun kime açıldığına ilişkin verdiği yanıtı göre çocukların sırasıyla en çok anneye (n=,71 %32.4), öğretmene (n=62,%28.3) ve babaya (n=46, 21.0) açıldıkları görülmektedir. Çocuk izlem merkezi ve diğer görev merkezleri arasındaki fark ise açılan kişinin baba olması açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2=27.55$, $sd=8$, $p<.001$). Katılımcıların cinsiyetleri açısından incelendiğinde ise anne, baba, arkadaş ve akraba yanıtları istatistiksel olarak kadınlarda daha düşüktür ($X^2=15.564$, $sd=8$, $p<.05$). Meslek açısından ise istatistiksel

olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır ($X^2=11.016$, $sd=8$, $p>.05$). Kime açıldığına ilişkin görev yeri, cinsiyet ve mesleğe dair yapılan fark işleminde %20'den fazla hücrede 5'ten küçük değer olduğu için işlem güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 74. İddiasını Geri Alan Çocuk Olup Olmadığına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	26	89.7	29	56.9	55	68.8	9.253	.002
Hayır	3	10.3	22	43.1	25	31.3		
Toplam	29	100.0	51	100.0	80	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	34	68.0	21	70.0	55	68.8	.035	.852
Hayır	16	32.0	9	30.0	25	31.2		
Toplam	50	100.0	30	100.0	80	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	44	73.3	11	55.0	55	68.8	2.347	.126
Hayır	16	26.7	9	45.0	25	31.2		
Toplam	60	100.0	20	100.0	80	100.0		

İddiasını geri alan çocuk olup olmadığına dair katılımcıların yarısından fazlası çocukların iddialarını geri aldıklarını ($n=55, \%68.8$) belirtmişlerdir. Çocuk izlem merkezleri ve diğer görev merkezinde çalışanlara göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha fazla iddiasını geri alan çocuk olduğunu bildirmişlerdir ($X^2=9.235$, $df=1$, $p<.01$). Cinsiyete ($X^2=.035$, $df=1$, $p>.05$), mesleğe ($X^2=2.345$, $df=1$, $p>.05$) göre farklılaşmamaktadır.

Tablo 75. İddiasını Geri Alma Nedenlerine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=10)	p
	N	%	N	%	N	%		
İddia doğru olmadığı için	9	22.0	6	10.2	15	15.0	13.936	.176
Failden korktuğu için	4	9.8	9	15.3	13	13.0		
Ebeveynlerin çocuktan geri çekmesini istemesi	16	39.0	22	37.3	38	38.0		
Mahkeme sürecine ilişkin kaygılar	5	12.2	11	18.6	16	16.0		
Çevredeki kişilerin haberdar olmasından korkma	4	9.8	9	15.3	13	13.0		
Failin ceza almasını istememe	-	-	1	1.7	1	1.0		
Faile mağdurun aşık olması	-	-	1	1.7	1	1.0		
Tehdit edilme	1	2.4	-	-	1	1.0		
Failin rüşvet vermesi	1	2.4	-	-	1	1.0		
Failin mağdura evlilik vaadinde bulunması	1	2.4	-	-	1	1.0		
Toplam	41	100.0	59	100.0	100	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd= 10)	p
	N	%	N	%	N	%		
İddia doğru olmadığı için	7	11.9	8	19.5	15	15.0	12.693	.241
Failden korktuğu için	8	13.6	5	12.2	13	13.0		
Ebeveynlerin çocuktan geri çekmesini istemesi	26	44.1	12	29.3	38	38.0		
Mahkeme sürecine ilişkin kaygılar	8	13.6	8	19.5	16	16.0		
Çevredeki kişilerin haberdar olmasından korkma	5	8.5	8	19.5	13	13.0		
Failin ceza almasını istememe	1	1.7	-	-	1	1.0		
Faile mağdurun aşık olması	1	1.7	-	-	1	1.0		
Tehdit edilme	1	1.7	-	-	1	1.0		
Failin rüşvet vermesi	1	1.7	-	-	1	1.0		
Failin mağdura evlilik vaadinde bulunması	1	1.7	-	-	1	1.0		
Toplam	59	100.0	41	100.0	100	100.0		
	Psk,PDR,SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd= 10)	p
	N	%	N	%	N	%		
İddia doğru olmadığı için	10	12.0	5	29.4	15	15.0	11.426	.323
Failden korktuğu için	10	12.0	3	17.6	13	13.0		
Ebeveynlerin çocuktan geri çekmesini istemesi	34	41.0	4	23.5	38	38.0		
Mahkeme sürecine ilişkin kaygılar	14	16.9	2	11.8	16	16.0		
Çevredeki kişilerin haberdar olmasından korkma	10	12.0	3	17.6	13	13.0		
Failin ceza almasını istememe	1	1.2	0	0	1	1.0		
Faile mağdurun aşık olması	1	1.2	0	0	1	1.0		
Tehdit edilme	1	1.2	0	0	1	1.0		
Failin rüşvet vermesi	1	1.2	0	0	1	1.0		
Failin mağdura evlilik vaadinde bulunması	1	1.2	0	0	1	1.0		
Toplam	83	100.0	17	100.0	100	100.0		

Çocuğun iddiasını geri alma nedenlerine ilişkin olarak katılımcıların 38 (%38.0)'i ebeveynin çocuktan iddiasını geri çekmesini istemesi, 16 (%16.0)'sı mahkeme sürecine ilişkin kaygılar ve 15 (%15)'i iddianın doğru olmamasından dolayı geri

çekildiğini belirtmiştir. Cevaplar katılımcıların çalıştıkları yere ($X^2=13.936$, $df=10$, $p>.05$), cinsiyete ($X^2=12.693$, $df=10$, $p>.05$), ve mesleğe ($X^2=11.426$, $df=10$, $p>.05$), göre istatistiksel olarak farklılaşmamaktadır. Çalışılan yere, cinsiyete, mesleğe göre %20’den fazlasında 5’ten küçük olduğu için sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 76. Bilmiyorum ve Anlamıyorum Mesajlarının Etkisine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımları

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=2)	p
Çocuğun bilmiyorum diyebilmesi	8	24.2	21	32.3	29	29.6	1.894	.388
Direnci artırarak açılmayı engeller	25	75.8	42	64.6	67	68.4		
Doğru şekilde kullanır	-	-	2	3.1	2	2.0		
Güven duygusu oluşturulduktan sonra								
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=1)	p
Çocuğun anlamıyorum diyebilmesi	2	6.1	13	20.0	15	33.7	3.281	.070
Direnci artırarak açılmayı engeller	31	93.9	52	80.0	83	66.3		
Doğru şekilde kullanır								
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=2)	p
Çocuğun bilmiyorum diyebilmesi	16	26.2	13	29.6	29	29.6	4.604	.100
Direnci artırarak açılmayı engeller	45	73.8	22	68.4	67	68.4		
Doğru şekilde kullanır	-	-	2	2.0	2	2.0		
Güven duygusu oluşturulduktan sonra								
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=1)	p
Çocuğun anlamıyorum diyebilmesi	7	11.5	8	21.6	15	15.3	1.829	.176
Direnci artırarak açılmayı engeller	54	88.5	29	78.4	83	84.7		
Doğru şekilde kullanır								
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslekler		Toplam			
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=2)	p
Çocuğun bilmiyorum diyebilmesi	23	31.1	6	25.0	29	29.6	.959	.619
Direnci artırarak açılmayı engeller	50	67.6	17	70.8	67	68.4		
Doğru şekilde kullanır	1	1.4	1	4.2	2	2.0		
Güven duygusu oluşturulduktan sonra								
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		
	N	%	N	%	N	%	X^2 (sd=1)	p
Çocuğun anlamıyorum diyebilmesi	12	16.2	3	12.5	15	15.3	.193	.660
Direnci artırarak açılmayı engeller	62	83.8	21	87.5	83	84.7		
Doğru şekilde kullanır								
Toplam	74	100.0	24	100.0	98	100.0		

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre çocuklara bilmiyorum diyebileceği mesajının verilmesi 67 (%68.4) yanıtla çocuğun doğru şekilde kullanabileceğine dairdir. Anlamıyorum diyebileceği mesajının verilmesi ise 83 (%84.7) yanıtla doğru şekilde kullanabileceğine dairdir. Bilmiyorum mesajına ilişkin yanıtlar uzmanın görev

yeri ($X^2= 1.894$; $df=2$; $p>.05$), cinsiyeti ($X^2= 4.604$; $df=2$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= .959$; $df=2$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Anlamıyorum mesajına ilişkin yanıtlar uzmanın görev yeri ($X^2= 3.381$; $df=1$; $p>.05$), cinsiyeti ($X^2= 1.829$; $df=1$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= .193$; $df=2$; $p>.01$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 77. Görüşmecinin Cinsiyetinin Çocuk Üzerinde Etkili Olduğuna İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	21	63.6	41	63.1	62	63.3	.003	.957
Hayır	12	36.4	24	36.9	36	36.7		
Toplam	33	100.0	65	100.0	98	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	39	63.9	23	62.2	62	63.3	.031	.860
Hayır	22	36.1	14	37.8	36	36.7		
Toplam	61	100.0	37	100.0	98	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X^2 (sd=1)	p
	N	%	N	%	N	%		
Evet	45	60.8	17	70.8	62	63.3	.789	.376
Hayır	24	39.2	7	29.2	36	36.7		
Toplam	79	100.0	24	100.0	98	100.0		

Katılımcıların görüşmecinin cinsiyetinin mağdur çocuğun üzerinde etkili olduğuna dair verdikleri yanıtlara göre katılımcıların 62 (%63.3)'si cinsiyetlerinin etkili olduğunu belirtmişlerdir. Yanıtlar uzmanın görev yeri ($X^2= .003$; $df=1$; $p>.05$), cinsiyeti ($X^2= .031$; $df=1$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= .789$; $df=1$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır.

Tablo 78. Görüşmecinin Cinsiyetinin Mağdurla İşbirliğini Kolaylaştırmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	7	13.2	17	16.2	24	15.2	3.462	.943
7-12 Grubu Kız Çocuğu	9	17.0	16	15.2	25	15.8		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	9	17.0	17	16.2	26	16.5		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	8	15.1	21	20.0	29	18.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	5	9.4	5	4.8	10	6.3		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	5	9.4	7	6.7	12	7.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	4	7.5	8	7.6	12	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	4	7.5	10	9.5	14	8.9		
İşbirliğini kolaylaştırmaz	2	3.8	4	3.8	6	3.8		
Toplam	53	100.0	105	100.0	158	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	18	17.8	6	10.5	24	15.2	52.406	.001
7-12 Grubu Kız Çocuğu	20	19.8	5	8.8	25	15.8		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	22	21.8	4	7.0	26	16.5		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	22	21.8	7	12.3	29	18.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	6	5.9	4	7.0	10	6.3		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	3	3.0	9	15.8	12	7.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	3	3.0	9	15.8	12	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	3	3.0	11	19.3	14	8.9		
İşbirliğini kolaylaştırmaz	4	4.0	2	3.5	6	3.8		
Toplam	101	100.0	57	100.0	158	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	17	14.2	7	18.4	24	15.2	5.933	.747
7-12 Grubu Kız Çocuğu	20	16.7	5	13.2	25	15.8		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	20	16.7	6	15.8	26	16.5		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	21	17.5	8	21.1	29	18.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	9	7.5	1	2.6	10	6.3		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	10	8.3	2	5.3	12	7.6		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	10	8.3	2	5.3	12	7.6		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	9	7.5	5	13.2	14	8.9		
İşbirliğini kolaylaştırmaz	4	3.3	2	5.3	6	3.8		
Toplam	120	100.0	38	100.0	158	100.0		

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre görüşmecinin cinsiyetinin mağdur çocukla işbirliğini kolaylaştırmasına ilişkin olarak en yüksek yanıtlara 29 (%18.4) 16-18 yaş grubu kız, 25 (%15.8)'i 13-15 yaş grubu kız çocukları sahiptir. Yanıtlar uzmanın görev yeri ($X^2= 3.462$; $df=9$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= 5.933$; $df=9$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyet açısından kadın uzmanlar erkek uzmanlara göre

0-6 yaş grubu kız, 7-12 yaş grubu kız, 13-15 yaş grubu kız, 16-18 yaş grubu kızlarla anlamlı şekilde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin iletişimi kolaylaştırdıklarını belirtmişlerdir. Erkek uzmanlarsa kadın uzmanlara göre 0-6 yaş erkek, 7-12 yaş erkek, 13-15 yaş erkek ve 16-18 yaş erkek grubunda cinsiyetlerinin iletişimlerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir ($X^2=52.406$; $df=9$; $p<.001$). Görev yerine, cinsiyete ve mesleğe göre %20'den fazla 5'ten küçük hücre olduğu için sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 74. Görüşmecinin Cinsiyetinin İşbirliğini Zorlaştırmasına İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	1	2.7	3	3.6	4	3.3	6.179	.722
7-12 Grubu Kız Çocuğu	3	8.1	7	8.4	10	8.3		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	5	13.5	9	10.8	14	11.7		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	5	13.5	10	12.0	15	12.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	1	2.7	2	2.4	3	2.5		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	3	8.1	9	10.8	12	10.0		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	6	16.2	15	18.1	21	17.5		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	6	16.2	21	25.3	27	22.5		
İşbirliğini zorlaştırmaz	7	18.9	7	8.4	14	11.7		
Toplam	37	100.0	83	100.0	120	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	0	0	4	6.8	4	3.3	59.544	.001
7-12 Grubu Kız Çocuğu	1	1.6	9	15.3	10	8.3		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	2	3.3	12	20.3	14	11.7		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	5	8.2	10	16.9	15	12.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	0	0	3	5.1	3	2.5		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	7	11.5	5	8.5	12	10.0		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	14	23.0	7	11.9	21	17.5		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	20	32.8	7	11.9	27	22.5		
İşbirliğini zorlaştırmaz	12	19.7	2	3.4	14	11.7		
Toplam	61	100.0	59	100.0	120	100.0		

	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	4	4.8	0	0	4	3.3	12.797	.172
7-12 Grubu Kız Çocuğu	8	9.6	2	5.4	10	8.3		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	9	10.8	5	13.5	14	11.7		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	11	13.3	4	10.8	15	12.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	3	3.6	-	-	3	2.5		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	5	6.0	7	18.9	12	10.0		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	13	15.7	8	21.6	21	17.5		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	20	24.1	7	18.9	27	22.5		
İşbirliğini zorlaştırmaz	10	12.0	4	10.8	14	11.7		
Toplam	83	100.0	37	100.0	120	100.0		

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre görüşmecinin cinsiyetinin mağdur çocukla işbirliğini zorlaştırmasına ilişkin olarak en yüksek oranlara 27 (%22.5) kişinin yanıtıyla 16-18 yaş erkek grubu, 21 (%17.5) kişinin yanıtıyla 13-15 yaş erkek grubu ve 15 (%12.5) kişinin yanıtıyla 16-18 yaş kız grubu sahiptir. Yanıtlar uzmanın görev yeri (X²= 6.179; df=9; p>.05) ve mesleği (X²= 12.797; df=9; p>.05) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyet açısından kadın uzmanlar erkek uzmanlara göre

7-12 yaş grubu erkek (n=7, %11.5), 13-15 yaş grubu erkek (n=14, %13.0), ve 16-18 yaş grubu erkeklerle (n=20, %32.8) anlamlı şekilde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin iletişimi zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Erkek uzmanlar ise kadın uzmanlara göre tüm yaş gruplarındaki kızların yanı sıra 0-6 erkek yaş grubunda anlamlı şekilde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin iletişimi zorlaştırdığını belirtmişlerdir ($X^2=59.544$; $df=9$; $p<.001$). Görev yerine, cinsiyete ve mesleğe göre %20'den fazla 5'ten küçük hücre olduğu için sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 79. Görüşmecinin Cinsiyetinin Daha Fazla Detay Vermesine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	5	10.0	11	10.9	16	10.6	6.562	.683
7-12 Grubu Kız Çocuğu	8	16.0	13	12.9	21	13.9		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	11	22.0	16	15.8	27	17.9		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	8	16.0	20	19.8	28	18.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	5	10.0	10	9.9	15	9.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	6	12.0	6	5.9	12	7.9		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	3	6.0	8	7.9	11	7.3		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	2	4.0	10	9.9	12	7.9		
Detay vermeyi kolaylaştırmaz	2	4.0	7	6.9	9	6.0		
Toplam	50	100.0	101	100.0	151	100.0		

	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	11	12.5	5	7.9	16	10.6	46.019	.001
7-12 Grubu Kız Çocuğu	14	15.9	7	11.1	21	13.9		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	21	23.9	6	9.5	27	17.9		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	21	23.9	7	11.1	28	18.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	7	8.0	8	12.7	15	9.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	2	2.3	10	15.9	12	7.9		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	3	3.4	8	12.7	11	7.3		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	2	2.3	10	15.9	12	7.9		
Detay vermeyi kolaylaştırmaz	7	8.0	2	3.2	9	6.0		
Toplam	88	100.0	63	100.0	151	100.0		

	Psk, PSR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	11	9.4	5	14.7	16	10.6	11.744	.288
7-12 Grubu Kız Çocuğu	17	14.5	4	11.8	21	13.9		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	21	17.9	6	17.6	27	17.9		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	22	18.8	6	17.6	28	18.5		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	12	10.3	3	8.8	15	9.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	11	9.4	1	2.9	12	7.9		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	9	7.7	2	5.9	11	7.3		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	10	8.5	2	5.9	12	7.9		
Detay vermeyi kolaylaştırmaz	4	3.4	5	14.7	9	6.0		
Toplam	117	100.0	34	100.0	151	100.0		

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre görüşmecinin cinsiyetinin mağdur çocuğun detay vermesini kolaylaştırmasına ilişkin olarak en yüksek oranlara 28 (%18.5) kişinin yanıtıyla 16-18 kız grubu, yine 27 (%17.9) kişinin yanıtıyla 13-15 yaş kız grubu, 21 (%13.9) kişinin yanıtıyla 0-6 yaş kız grubu sahiptir. Yanıtlar uzmanın

görev yeri ($X^2= 6.562$; $df=9$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= 11.744$; $df=9$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyet açısından kadın uzmanlar erkek uzmanlara göre 0-6 yaş kız grubu, 7-15 yaş kız grubu, 13-15 yaş kız grubu, 16-18 yaş kız grubunda anlamlı şekilde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin detay vermeyi kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Erkek uzmanlar ise kadın uzmanlara göre tüm yaş grubundaki erkeklerle görüşmelerde anlamlı şekilde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin detay vermeyi kolaylaştırdığını belirtmişlerdir ($X^2=46.019$; $df=9$; $p<.001$). Görev yerine, cinsiyete ve mesleğe göre %20'den fazla 5'ten küçük hücre olduğu için sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 80. Görüşmecinin Cinsiyetinin Daha Az Detay Vermesine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	2	6.1	3	4.2	5	4.8	2.764	.973
7-12 Grubu Kız Çocuğu	2	6.1	5	6.9	7	6.7		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	4	12.1	8	11.1	12	11.4		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	3	9.1	10	13.9	13	12.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	1	3.0	1	1.4	2	1.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	3	9.1	4	5.6	7	6.7		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	6	18.2	10	13.9	16	15.2		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	7	21.2	18	25.0	25	23.8		
Detay vermeyi zorlaştırmaz	5	15.2	13	18.1	18	17.1		
Toplam	33	100.0	72	100.0	105	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	1	1.7	4	8.5	5	4.8	32.898	.001
7-12 Grubu Kız Çocuğu	1	1.7	6	12.8	7	6.7		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	3	5.2	9	19.1	12	11.4		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	4	6.9	9	19.1	13	12.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	1	1.7	1	2.1	2	1.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	5	8.6	2	4.3	7	6.7		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	12	20.7	4	8.5	16	15.2		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	18	31.0	7	14.9	25	23.8		
Detay vermeyi zorlaştırmaz	13	22.4	5	10.6	18	17.1		
Toplam	58	100.0	47	100.0	105	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=9)	p
	N	%	N	%	N	%		
0-6 Grubu Kız Çocuğu	4	5.7	1	2.9	5	4.8	24.133	.004
7-12 Grubu Kız Çocuğu	5	7.1	2	5.7	7	6.7		
13-15 Grubu Kız Çocuğu	8	11.4	4	11.4	12	11.4		
16-18 Grubu Kız Çocuğu	12	17.1	1	2.9	13	12.4		
0-6 Grubu Erkek Çocuğu	-	-	2	5.7	2	1.9		
7-12 Grubu Erkek Çocuğu	1	1.4	6	17.1	7	6.7		
13-15 Grubu Erkek Çocuğu	10	14.3	6	17.1	16	15.2		
16-18 Grubu Erkek Çocuğu	18	25.7	7	20.0	25	23.8		
Detay vermeyi zorlaştırmaz	12	17.1	6	17.1	18	17.1		
Toplam	70	100.0	35	100.0	105	100.0		

Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre görüşmecinin cinsiyetinin mağdur çocuğun detay vermesini zorlaştırmasına ilişkin olarak en yüksek oranlara 25 (%23.8) kişinin yanıtıyla 16-18 yaş erkek grubu, 18 (%17.1) kişinin yanıtıyla daha az detay vermeye neden olmaz cevabı, 16 (%15.2) kişinin yanıtıyla 13-15 yaş erkek grubu

sahiptir. Yanıtlar uzmanın görev yeri ($X^2= 32.898$; $df=9$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Cinsiyete göreyse kadın uzmanlar 13-15 yaş erkek grubu ve 16-18 yaş erkek grubunda anlamlı şekilde daha yüksek oranda erkek uzmanlara göre cinsiyetlerinin çocuğun detay vermesini zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Erkek uzmanlarsa tüm kız gruplarında yaptıkları görüşmelerde anlamlı şekilde daha yüksek oranda kadın uzmanlara göre cinsiyetlerinin detay vermeyi zorlaştırdığını belirtmişlerdir ($X^2=32.898$; $df=9$; $p<.001$). Meslek grupları açısından bakıldığında psikolog, psikolojik danışmanlar ve sosyal hizmet grubu mesleğindeki 0-6 yaş kız, 7-12 yaş kız, 16-18 yaş kız, 16-18 yaş erkek grubunda diğer meslek gruptakilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksek oranda cinsiyetlerinin çocuğun detay vermesini zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Diğer meslek grubundakiler ise 7-15 yaş erkek, 13-15 yaş erkek grubunda çocuğun detay vermesinin zorlaştırmasının yanı sıra cinsiyetlerinin çocuğun daha az detay vermesinde etkili olmadığını söyleme oranları psikolog, psikolojik danışman ve sosyal hizmet uzmanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir ($X^2=24.133$; $df=9$; $p<.01$). Görev yerine, cinsiyete ve mesleğe göre %20'den fazla 5'ten küçük hücre olduğu için sonuçlar güvenilirliği azalmaktadır.

Tablo 81. Adli Görüşmeyi Kimin Yapması Gerektiğine İlişkin Yüzde ve Frekans Dağılımı

	ÇİM		Diğer Görev		Toplam		X ² (sd=10)	p
	N	%	N	%	N	%		
Savcı	-	-	5	5.8	5	3.6	17.510	.064
Psikolog	7	13.0	13	15.1	20	14.3		
Psikolojik Danışman	5	9.3	1	1.2	6	4.3		
Sosyal Hizmet Uzmanı	7	13.0	14	16.3	21	15.0		
Çocuk Gelişim Uzmanı	7	13.0	5	5.8	12	8.6		
Meslekten Bağımsız Adli Görüşme Konusunda Eğitimli Biri	5	9.3	6	7.0	11	7.9		
Sadece Adli Görüşme konusunda Uzman Psikolog vb.	22	40.7	40	46.5	62	44.3		
Çocuk Psikiyatristi	1	1.9	-	-	1	0.7		
Kâtip	-	-	1	1.2	1	0.7		
Avukat	-	-	1	1.2	1	0.7		
Toplam	54	100.0	86	100.0	140	100.0		
	Kadın		Erkek		Toplam		X ² (sd=10)	p
	N	%	N	%	N	%		
Savcı	2	2.6	3	4.8	5	3.6	16.435	.088
Psikolog	12	15.6	8	12.7	20	14.3		
Psikolojik Danışman	3	3.9	3	4.8	6	4.3		
Sosyal Hizmet Uzmanı	10	13.0	11	17.5	21	15.0		
Çocuk Gelişim Uzmanı	4	5.2	8	12.7	12	8.6		
Meslekten Bağımsız Adli Görüşme Konusunda Eğitimli Biri	5	6.5	6	9.5	11	7.9		
Sadece Adli Görüşme konusunda Uzman Psikolog vb.	41	53.2	21	33.3	62	44.3		
Çocuk Psikiyatristi	0	0	1	1.6	1	0.7		
Kâtip	0	0	1	1.6	1	0.7		
Avukat	0	0	1	1.6	1	0.7		
Toplam	77	100.0	63	100.0	140	100.0		
	Psk, PDR, SHU		Diğer Meslek		Toplam		X ² (sd=10)	p
	N	%	N	%	N	%		
Savcı	2	2.0	3	7.7	5	3.6	11.349	.331
Psikolog	15	14.9	5	12.8	20	14.3		
Psikolojik Danışman	4	4.0	2	5.1	6	4.3		
Sosyal Hizmet Uzmanı	15	14.9	6	15.4	21	15.0		
Çocuk Gelişim Uzmanı	7	6.9	5	12.8	12	8.6		
Meslekten Bağımsız Adli Görüşme Konusunda Eğitimli Biri	6	5.9	5	12.8	11	7.9		
Sadece Adli Görüşme konusunda Uzman Psikolog vb.	49	48.5	13	33.3	62	44.3		
Çocuk Psikiyatristi	1	1.0	3	7.7	1	0.7		
Kâtip	1	1.0	0	0	1	0.7		
Avukat	1	1.0	0	0	1	0.7		
Toplam	101	100.0	39	100.0	140	100.0		

Adli görüşmeyi kimin yapması gerektiğine ilişkin Katılımcıların verdikleri yanıtlara göre en yüksek yanıt oranına ile sadece adli görüşme konusunda eğitimli psikolog, psikolojik danışman yanıtı (n=62, 44.3), ikinci olarak sosyal hizmet uzmanı (n=21, 15.0), üçüncü yanıtı ise psikologlar (n=20, % 14.3) oluşturmaktadır. Katılımcı

yanıtları uzmanın görev yeri ($X^2= 17.510$; $df=11$; $p>.05$), cinsiyeti ($X^2= 16.435$; $df=11$; $p>.05$) ve mesleği ($X^2= 11.349$; $df=11$; $p>.05$) açısından anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır. Görev yerine, cinsiyete ve mesleğe göre %20'den fazla 5'ten küçük hücre olduğu için sonuçların güvenilirliği azalmaktadır.

5. TARTIŞMA

Bu araştırma ile cinsel istismar davalarında mağdur çocuk ile yapılan adli görüşmelerin, adli görüşmeye görevli olarak katılan ya da görüşmeyi bizzat yürüten psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, polis, avukat vb. meslek grubundakilerin kendi deneyimlerine dayanarak verdikleri yanıtlara göre alan yazında yer alan görüşme tekniklerine uygunluğu açısından analiz edilmesi ve çocuk izlem merkezi ve diğer merkezlerde yapılan görüşmelerin niteliklerindeki farklılaşmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla toplanan verilerden elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Demografik Bilgiler ve Görüşmeye Dair Bilgiler

Araştırmanın katılımcı profili incelendiğinde katılımcıların çoğunluğunu cinsiyet olarak kadın, meslek olarak da psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarının oluşturduğu ve araştırmaya katılanların yaklaşık üçte birinin çocuk izlem merkezinde çalıştığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu bekar olup, yaş ortalamaları 31'dir. Katılımcıların toplamdaki mesleki deneyim yılları ortalama sekiz yıl iken, istismarla ilgili mesleki deneyimleri yaklaşık dört yıldır. Çocuk izlem merkezinde çalışanların toplamdaki mesleki deneyimleri ise ortalama dokuz yıl, diğer merkezlerde çalışanların ise sekiz yıldır. Çocuk izlem merkezinde çalışanlar istismarla ilgili olarak ortalama üç yıl deneyimliken, diğer merkez çalışanları dört yıl deneyimlidir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu hem görüşmeyi yürüten hem de görüşmede görevli olarak katılan kişi olarak sürece dahil olduklarını bildirmişlerdir. Çocuk izlem merkezindekiler en az iki, diğer merkezde çalışanlar ise en az bir kere adli bir görüşme yürüttüklerini belirtirken, çocuk izlem merkezindekiler en az iki kez görevli olarak bir görüşmeye katıldıklarını

belirtmişlerdir. Katılımcıların basit veya nitelikli cinsel istismara katılma durumlarına verdikleri çoklu cevaplara göre yanıtlar ise yarı yarıya bir dağılım göstermektedir.

5.2. Görüşme Odasına İlişkin Bilgiler

Araştırma kapsamında ayrı bir görüşme odasının bulunmasına dair veriler incelendiğinde Çocuk İzlem Merkez'lerinin hepsinde ayrı bir görüşme odası bulunduğu, diğer merkezlerin yaklaşık yarısında ise ayrı bir görüşme odası bulunmadığı görülmektedir. Görüşme odasının bulunmadığı yerlerde en çok görüşülen yer hâkimin odası, boş mahkeme odası, savcının odası olmaktadır. Hatta mahkeme koridorunda görüşme durumunda kalındığını bildiren 6 Kişi bulunmaktadır. İlgili alan yazın ve adli görüşme için protokoller incelendiğinde, çocuğa özel olarak düzenlenmiş ayrı bir görüşme odası bulunmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. (Silovsky, 2000; The Institute for Human Services,2010). Bir çocuk cinsel istismara maruz kaldığında yaşadığı rahatsızlık verici duygular, istismarın artık durmasını istemesi, çocuğun cinsel açıdan uygun olmayan davranışları kavramaya başlaması, biri tarafından çocuktaki istismar belirtilerinin fark edilmesi gibi birçok travmatik durum ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra mağdur çocukların açılmasını engelleyen etmenler olarak tehdit edilme, ebeveynlerin kızacağından korkma, inanılmayacağını düşünme, yargılanacağını düşünme, evden ayrılacağını düşünme, istismarcının tanıdığı biri olması gibi birçok farklı nedenler gösterilmektedir (Schaeffer, Leventhal & Asnes, 2011). Bir otoriteye gizli bir bilgiyi açıklamak ise gençlerin hem anksiyete hem de onları etkileyecek olan kararlar üzerinde kontrollerini kaybetme duygusu yaşamasına neden olmaktadır (Ungar, Tutty, McConnell, Barter & Fairholm, 2009). Faller (2007a), adli bir görüşme esnasında çocuğun açılma konusunda başarısız olma nedenlerini iki kategori altında toplamıştır. Ona göre ya çocuk ne diyeceğini bilemeyebilir ya da anlatmak istemeyebilir. Yine Faller (2016), her iki durum için de bazı açıklamalar getirmiştir. Çocuğun cinsel bilgiye dair eksikliği, cinsel istismarın yanlış bir şey olduğunu bilmemesi, adli bir görüşmeden beklentileri anlayamaması, istismarı önemli bir şey olarak algılamaması çocuğun adli görüşmede ne diyeceğini bilememesinde etkili olabilir. Bunun yanı sıra çocuğun stresten kaçınmaya çalışması, kendilerinin hasarlı bir eşya gibi etiketlenmelerini hissetmeleri, yabancılarla konuşmamaları konusunda tembihlenmiş olmaları, istismarcının çocuğu sır saklama

konusunda etkilemiş olması, çocuğun istismarcı olmayan ebeveynine sıkıntı vermek istememesi ve başkalarına anlatma durumunda gelecekleri hakkında endişelenmeleri ise işin duygusal yönlerini yansıtmaktadır. Ayrıca cinsel istismar mağduru bir çocuk için bu tür bir yaşantıyı açıklamak, hatta detaylarıyla anlatması gereken bir durumla karşı karşıya gelmek, daha önce tanımadığı bir insana anlatmak zorunda kalmak aslında başka bir örseleyici yaşantı haline gelebilmektedir. Bu kadar karmaşık duygu ve düşüncelere sahip bir çocukla gerçekleştirilen bir görüşmenin de özel olarak tasarlanmış bir yerde olması gerekmektedir. Bu nedenle bu tür bir yaşantının herkesin girip çıkabildiği, birden fazla kişinin bulunabildiği, meraklı ve duygularını çok rahat belli eden kişilerin yanında açmak yerine daha mahrem ve çocuk dostu görünen bir yerde açmanın çocuk için rahatlatıcı olabileceği düşünülmektedir. Gizliliğin ise ayrı bir görüşme odası olmadan sağlanması imkânsız görünmektedir. Türkiye’de ayrı bir görüşme odası çoğu yerde bulunmamakla birlikte çocuk izlem merkezleriyle birlikte cinsel istismar mağduru çocuklarla ilgili yeni bir yapılanmaya gidildiği görülmektedir. Bu bulgu çocukla adli görüşmelerin çocuk için tasarlanmış merkezlerde yapılması gerektiğini göstermektedir. Bunun örneklerini dünyada Child Advodacy Center (1985), Corner House (1989) ve Barnahaus (1998) şeklinde yapılanmalar çok daha eski tarihlerden beri görmekteyiz.

Araştırmanın bulgularına göre odanın çocuğun gelişim düzeyine uygunluğu değerlendirildiğinde, en fazla çocuğun boyutlarına uygun sandalyenin, kâğıdın ve çocuğun boyutlarına uygun masanın bulunduğu belirlenmiştir. Bu cevaplar çocuk izlem merkezinde diğer merkezdekilere göre anlamlı düzeyde daha düşük oranda işaretlenmiştir. Ayrıca iki grupta da görüşme odasında minder, halı vb. bulunmadığını bildirenlerin oranı yüksektir. Halı, minder ve oyun hamuru bulunması açısından ÇİM’ler de diğer merkezler gibi yetersiz görünmektedir. Bu araştırmanın sonucunda en az görüşülen yaş grubunun 0-6 yaş olduğu belirtilmiş olsa bile, her yaş grubunun her an gelebileceği ve her yaş grubu için onun rahat hissedebileceği bir ortamın sağlanması önemli olduğu için yaşlara uygun ortamların sağlanması önemlidir. Küçük çocuklarla adli görüşmenin minderde oturarak yapılmasının daha uygun olduğu çocuğun kendisini daha rahat ve güvende hissetmesine neden olacağı vurgulanmaktadır. Özellikle ÇİM’lerde bu eksikliğin giderilmesi önemlidir. Erken çocukluk döneminde adli içeriği olmayan görüşmelerde bile çocuk ve yetişkin

arasındaki fiziksel farkı en aza indirmek için yere oturarak görüşme yapma tercih edilebilmektedir (Birbeck & Drummond, 2015: 617). Bu dönemde bazı çocuklar için yerde oturmak sandalyede oturmaktan daha rahat olabilmektedir (Low Deiner, 2013: 405).

Adli görüşme odasının nasıl olması gerektiğine dair standartları çocuğun boyutlarına uygun sandalye ve masa (Silovsky, 2000), yumuşak halı (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014; Cairnduf, 2012), çift taraflı ayna veya kapalı devre televizyon (The Institute for Human Services,2010) oluşturmaktadır. Bununla paralel olarak uzmanlar çocuğun boyutuna uygun mobilyaların olduğu odada veya gerekirse yere oturarak görüşme yapacağını göz önünde buldurarak giyinmesi gerektiği belirtilmektedir (The Institute for Human Services,2010). Ayrıca odada oyuncak ayı, bebek, beden çizimleri, oyuncak telefon kağıt ve kalemler gibi görüşme gereçlerinin bulunması bazı araştırmacılar tarafından söylenirken (Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014; The Institute for Human Services, 2010), bazı araştırmacılar ise kağıt kalem dışındaki araçların görüşmeyi adli görüşmeden çıkarıp klinik bir görüşmeye kaydıracağını savunmaktadır (Everson, 2015). Özellikle okul öncesi dönem düşünüldüğünde çocukların kendilerini sözel olarak ifade edebilmeleri daha kısıtlı olacağından farklı bireyi tanıma tekniklerini kullanmak fayda sağlayabilmektedir (Önder, 2014: 119).

Bulgular dikkat dağıtıcı unsurlar açısından değerlendirildiğinde en fazla orana sahip olan yanıtları dışarıdan gelen gürültü ve kameranın çocuğun görebileceği bir yerde yer alması oluşturmaktadır. Ayrıca bu cevaplar çocuk izlem merkezlerinde daha yüksek orana sahiptir. Çocukla yapılan adli görüşmeler için tasarlanmış çocuk izlem merkezlerinde dikkat dağıtıcı unsur olarak en fazla gürültünün bildirilmesi dikkat çekicidir. Bu tür merkezlerde hem dikkat dağıtıcı unsur olarak dışarıdan gelecek olan gürültüyü engellemek hem de görüşmenin dışarıdan duyulmasını engellemek için ses yalıtımının yapılması gereklidir. Uzmanların vermiş olduğu cevaplardan görüşmenin yapıldığı mekanlarda ses yalıtımının yapılmadığı ya da havalandırma sistemlerinin iyi olmadığı için pencere vb. açılmasının gürültünün çocukla yapılan görüşmeyi olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Ayrıca araştırma bulgularına göre çocuk izlem merkezinde kameranın çocuğun gördüğü bir yerde olması dikkat dağıtıcı unsur olarak görülen etmenlerden bir diğeridir. Atılğan, Yağcıoğlu ve Çavdar, (2014b) kameraların

sabit bir yerde olması, birinin tüm odaya diğerinin ise çocuğa odaklı olması gerektiğini söylemektedirler. Çocuk kamera hakkında bilgilendirilmesine rağmen, kameranın çocuğun fark etmeyeceği bir yerde bulunmasına işaret etmektedirler.

Görüşmenin bölünmesine ilişkin olarak ise diğer merkezde çalışanlar görüşmenin daha fazla bölündüğünü belirtmişlerdir. İçeri imza için girip çıkma, bir yakının içeri bakması, çay vb. servis etmek için içeriye birilerinin girip çıkması en fazla bölünme nedenleridir. Çocuk İzlem Merkezi'nde görüşmenin bölünme nedenlerine ilişkin olarak uzmanın telefonunun çalması, elektrik kesilmesi ve savcının fazla müdahil olduğunun hissedilmesi diğer merkezdeki görüşmelere oranla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer merkezlerde ise, imza için içeri girme, çocuğun yakının içeri bakması, içeri çay vb. servis edilmesi cevapları anlamlı düzeyde daha yüksektir. Ayrıca diğer merkezde çalışan uzmanlar çocuk izlem merkezindekilerden farklı olarak görüşmenin koridorda yapılması, görüşme için oda bekleyen diğer uzmanların ve başka oda arayan diğer insanların görüşmeyi bölmesi gibi unsurlardan bahsetmişlerdir. Çocuk İzlem Merkezi'nde çalışan bir uzman ise bölünme nedeni olarak elektrik kesintisini bildirmiştir. Görüşmelerin video kaydına alındığı, izleyenlerle iletişimin kurulduğu bu tür merkezlerde elektrik kesintisine yönelik önlemlerin alınması gereklidir. Bunun için hemen devreye girebilecek ve gürültünün kontrol altına alındığı jeneratörlerin işlevsel olabileceği düşünülmektedir. Diğer merkezlerde görüşmenin bölünmesiyle ilişkili olarak özellikle içeri imza için girme, çocuğun yakının içeri bakması, içeri çay vb. servis etme yanıtları oldukça sık görünmektedir. Bu nedenle uzmanların ayrı bir görüşme odası kullanmaları daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca görüşme odasının adli görüşmeye uygun bir şekilde dizayn edilmemiş olması, sadece adli görüşmeyi değil, kurumdaki diğer resmi işleri de aksatabileceği düşüncesini gündeme getirmektedir. Oysa adli görüşme odalarının ses yalıtımına sahip bir oda olması, ses geçirmez kapısının olması, sessiz bir yerde bulunması önerilmektedir. Ayrıca içeride görüşme olduğuna dair bir göstergenin bulunması gerektiği söylenmektedir (Atılgan, Yağcıoğlu ve Çavdar, 2014).

5.3. Görüşmeye Hazırlık

Araştırma bulgularına göre görüşmecilerin ya da görüşmeye görevli olarak katılanların çoğunluğu genellikle psikolog ve sosyal hizmet uzmanıdır. Çocuk izlem merkezlerinde diğer merkezlerden farklı olarak hemşire, çocuk gelişim uzmanı bulunurken, diğer merkezlerde çocuk izlem merkezlerinden farklı olarak sosyolog, polis, avukat, savcı görüşmeci ya da görevli olarak yer alabilmektedir. Psikolog, psikolojik danışman gibi profesyoneller çocuk gelişimi ve kültürel meseleler konusunda bilinçlenmelerini sağlayan bir lisans eğitiminden geçmiş olmaları nedeniyle daha tercih edilebilir meslek grupları olarak görünmektedirler. Ayrıca bu profesyonellere sosyal hizmet uzmanları ve çocuk gelişim uzmanlarının da dâhil edilmesinin işlevsel olabileceği düşünülmektedir. MacLeod (2016)'ya göre de ruh sağlığı uzmanlarının çocuğun yaşı ve gelişimsel ortamını göz önüne alarak istismar vakasıyla ilgilenen tüm ekibin çocuğun davranışlarının değerlendirilmesinde yardımcı olacak bilgi ve beceriye sahip olması gerekmektedir.

Birden fazla görüşmecinin bulunduğu görüşmelerde ise çoğunluğunda ana görüşmecinin belirlenmediği görülmektedir. Oysa birden fazla görüşmecinin bulunması gereken görüşmelerde ana görüşmecinin belirlenmesi ile, çocuğun bir kişiyi muhatap alması ve konuyu anlatırken kafasının karışmasının önüne geçilmesi sağlanmaktadır.

Görüşmeci dışında birinin varlığı ÇİM'lerde sadece tercümanlık, diğer merkezlerde avukat, savcı vb. kişiler olabilmektedir. ÇİM, Child Advocacy Center gibi merkezlerin amacı çocuğun başlangıçtan itibaren birden fazla görüşmeci ile muhatap olmamasını sağlamaktır. Görüşmenin tek bir görüşmeci tarafından yapılması zaman içerisinde çocuğun ifadelerindeki farklılaşma ve çelişkili olmasının önüne geçmektir. Bu durum çocuğun güvenilirliğinden ziyade geçmişten beridir farklı kişilerle yapmış olduğu görüşmelerden kaynaklanabilir (Jenny, 2011:41). Oysa görüşme odasında görüşmeci dışında farklı kişilerin bulunması yerine cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan görüşmeler için dizayn edilen merkezlerde bu kişilerin aynalı odada bulunarak sorularını yönlendirmesi gerekmektedir (Aydemir ve Yurtkulu, 2012; Bağ ve Alşen, 2016; Bayün ve Dinçer, 2013; Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, b.t., İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, 2016; Ulukol, 2017;). Odanın içerisindeki kişinin çocuğun sorduğu sorularla

ve cevaba yaptığı müdahalelerle görüşmenin güvenilirliğini etkileyebileceği gibi çocuk odada başka birinin bulunmasından dolayı yaşadıklarını saklama eğilimine girebilir. Ayrıca savcı, polis gibi resmi görevlileri otorite olarak algılayabilir ve daha çekingen davranabilir. Tercümanın da görüşmecinin sahip olması gereken niteliklere sahip olması gerekmektedir.

ÇİM'lerde çalışanların hepsi çocuğa orada bulunma nedenini ve görevini açıklarken, diğer merkezlerde çalışanların yaklaşık üçte biri görevini açıklamamıştır. Toplamda bakıldığında ise görüşmecilerin dörtte biri görevini açıklamamıştır. Bir adli görüşmeden neler beklendiği açıklanmalıdır. Çünkü çoğu çocuk için adli görüşmenin bağlamı alışılmadıktır ve bir açıklama yapılması gerektiğinden bahsedilir. Bunun için görüşmecinin kendi rolünden, görüşmenin kaydından, görüşmenin kurallarından bahsetmesi gerekmektedir (Faller,2016 :131). Görüşmenin başlangıcında amaç çocuğu ortama alıştırmaktır. Bazı çocuklar ebeveynleri veya onlara bakan kişiler tarafından görüşme hakkında ya bilgilendirilmezler ya da yanlış bilgilendirilirler. Böyle olduğunda çocuğun kafası karışabilir ve çocuk endişelenebilir. Görüşmeci bu nedenle görevini çocuğun anlayabileceği şekilde açıklamalıdır. Çocuğun kafası uzmanın görevi konusunda netleşmezse adli görüşmeci bu konuda daha fazla açıklama yapmalıdır (Lau & Treacy, 2009 :376).

5.4. Görüşmenin Video Kaydı

Araştırma bulgularına göre ÇİM'lerde görüşmelerin tamamı video kaydına alınmaktadır. Diğer merkezlerin ise yarısında görüşmenin tamamı video kaydına alınmaktadır. Toplamda ise yaklaşık dörtte üçü video kaydına alınmaktadır. Oysa tüm görüşmelerde Video kaydı veya ses kaydı yapılmalıdır (The Institute for Human Services, 2010). Video kaydı üstün bir belgeleme şeklidir. Video kaydıyla bire bir notlar karşılaştırıldığında görüşmecinin sorduğu soruların daha fazla olduğu görülmüştür. Böylece not tutmanın vakaları belge haline getirmekte daha az tamamlayıcı olduğu da anlaşılmaktadır. Ayrıca video kaydının alındığı örneklerde not tutulanlara göre daha fazla açık uçlu soru ve daha az yönlendirici soru sorulduğu görülmektedir. Video kaydı alındığında görüşmeci soruları daha bilinçli olarak sormakta, önerilere daha fazla uymaya çalışmaktadır (Berliner & Lieb, 2001). Video kaydının tekrar izlemeyi mümkün kılması, ilk izlemede kaçırılan detayların fark

edilmesi ve gerekirse başka uzmanın da görüşmeyi izleyerek görüş beyan etmeyi sağlaması açısından adli görüşmelerde video kaydı önemlidir. Aynı zamanda uzmanın görüşmeyi yaparken izlenmesi görüşmeyi daha dikkatli yapmasını ve görüşmeciden kaynaklanan hataların karar verme sürecinde dikkate alınmasını sağlayabilir. Önemli bir nokta da video kaydıyla mağdur çocukla gereksiz görüşme sayısı azalır (Byrne & Guckian, 2011).

Görüşmenin video kaydına alındığı görüşmelerin büyük bir kısmında çocuğa bu durumun açıklandığı görülmektedir. Bununla birlikte Çocuk İzlem Merkez'lerindeki oran diğer merkezde çalışanlara göre daha yüksektir. Ayrıca görüşmelerin neredeyse dörtte üçünde görüşmelerin kimler tarafından izlendiği belirtilmiştir. Video kaydı başlarken tarih, saat ve yer söyleme oranları söylememe oranından daha düşüktür. Ayrıca tarih söylenirken büyük bir kısmı uzman bir kısmı ise çocuk tarafından söylenirken, saat tamamen uzmanlar tarafından söylenmektedir. Görüşmelerin neredeyse dörtte üçünde çocuğun tam isminin söylemesi sağlanırken uzmanların tam ismini söyleme oranları biraz daha düşüktür. Çocuk İzlem Merkez'lerinde çocuğun tam ismini söyleme oranı diğer merkezdekilere göre daha yüksek orana sahiptir. Odadaki diğer kişilerin kendini tanıtmama oranları ise tanıtmama oranlarından daha düşük görünmektedir. Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin ve Mitchell (2001) protokole bağlı olarak yapılan görüşmelerde sıradan görüşmelere göre daha yüksek oranda görüşmecinin kendini tanıttığını (%58- %88), daha yüksek oranda görüşmecinin görevini açıkladığını (%76- %90) bulmuşlardır.

5.5. Görüşme Sürecinin Başlangıcı

Katılımcıların neredeyse dörtte üçü görüşme başlamadan önce çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının sorulduğunu belirtmiştir. Çocuk İzlem Merkezi çalışanlarında ise bu oran diğer merkezdekilere göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Fizyolojik ihtiyaçlarından bahseden çocuk olduğunda ise katılımcıların hepsi çocuğun bu ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmişlerdir. Çocukla yapılacak görüşmelerde çocuk için uygunluk dikkate alınmalıdır yani çocuğun aç, susuz veya uykusuz olmadığına dikkat edilmelidir (Önder, 2014: 119). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre ihtiyaçlar hiyerarşisinde en alt basamakta fizyolojik ihtiyaçlar, bir üst basamağında ise

güvenlik ihtiyacı gelmektedir. Bu hiyerarşiye göre alt basamaktaki ihtiyaçlar giderilmedikçe daha üst seviyedeki ihtiyaçlara birey yönelemez (Gerrig & Zimbardo, 2013 :343). Bu nedenle görüşmenin daha sağlıklı ilerleyebilmesi açısından çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve güven ortamında rahatlayabilmesi önemlidir. Çocuk ağladığında veya sakinleşmek istediğinde odada çocuğun ulaşabileceği suyun ve peçetenin bulunması gerekebilir. Oda içerisinde kapalı dolaplar içerisinde uzun süren görüşmelerde pekiştireç görevi görmeyecek yiyecekler bulundurulabilir. Çocuk dışarıda ya da görüşme odasında isterse bu yiyecekleri yiyebilmelidir. Tuvalet ihtiyacını karşılaması gerektiğinde kullanabileceği mümkünse görüşme odası içerisinde girişi olan çocuğa uygun tuvaletin olması dışarının dikkat dağıtıcı unsurlarından çocuğu uzak tutmayı sağlayacaktır. Ayrıca tuvaletin görüşme odasında girişi olması çocuğun dışarı çıkmasının önüne geçerek, çocuğun dışarıdaki kişiler tarafından da etiketlenmesini engelleyebilir.

Katılımcıların yarısından fazlası oturma yerinin çocuk tarafından seçilmediğini belirtmiştir. ÇİM uzmanları daha yüksek oranda oturma yerinin çocuk tarafından seçilmediğini ifade etmiştir. Oysa oturma yerini çocuğun seçmesi yaşadığı istismarla bedeni ve çevresi üzerinde kontrolü kaybetmiş çocuğa kendi kontrolünü tekrar kazanmasını sağlamaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu otururken çocukla aralarında uygun bir mesafe bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durum görüşmeci için çocuğun yönlendirilmeye olan açıklığı hakkında bilgi verebileceği gibi, çocuk içinse otoriter olmayan bir ortam olduğuna dair bir fikir verebilir.

Oturma pozisyonuna ilişkin yanıtlardan en fazla seçilen ise karşılıklı oturma seçeneği olarak görünmektedir. Ayrıca Çocuk İzlem Merkezleri'nde karşılıklı oturma cevap oranı diğer merkezdekilerden anlamlı derecede daha yüksekken, diğer merkezlerde ise doksan derece oturma cevap oranı çocuk izlem merkezlerine göre daha yüksek orana sahip görünmektedir. Adli görüşmeler en rahat 90 derecelik açı ile gerçekleştirilmektedir. Karşılıklı oturma insanlar tarafından çatışmacı bir yönelim olarak algılanabilmektedir (Schollum, 2005).

Görüşmelerin neredeyse dörtte üçünde çocuğun doğru yanlış ayırımına sahip olup olmadığının test edildiği belirtilmiştir. Doğru yanlış test ayırımı çocuk izlem merkezlerinde daha fazla yapılmaktadır. Doğru yanlış testi yapmak görüşmenin

güvenirligi açısından son derece önemli olduğu düşünölmektedir. 4-6 yaş grubu gibi küçük yaşlardaki çocukların çoğu bile doğru yanlış kavramlarını ve doğruyu söyleme yükümlölüğünü anlayabilmektedir. Gerçeği söyleyeceğine dair söz vermek ise yalan söylemelerini önemli ölçüde azaltmaktadır (Talwar, Lee, Bala & Lindsay,2002). Bir başka çalışmada ise, görüşmecilerin %17.78'inin doğru yanlış ayrımı yaptıklarını test ettikleri ve hiçbir görüşmeginin çocuktan açık bir şekilde doğruyu söylemesi için söz vermesini istemedikleri tespit edilmiştir (Luther, Snook, Barron & Lamb, 2015).

Katılımcıların dörtte üçünden fazlası görüşme kurallarının çocuğa anlatıldığını belirtirken, bu oran çocuk izlem merkezlerinde diğer merkezde çalışanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. NICHD gibi yapılandırılmış protokoller çocukların deneyimlerini doğru şekilde anlatmalarını kolaylaştırmak üzere tasarlanmıştır ve bunun için görüşmeye hazırlık aşamasında kuralların çocuğa söylenmesini öngörmektedir (Hershkowitz, Lamb, Orbach, Katz, & Horowitz, 2012). Kurallar hakkında konuşmak bilgi kaynağı olarak çocuğun rolünü açıklığa kavuşturma şeklinde basit bir gerekçelendirmesi bulunmaktadır. Ancak çocukların gelişim düzeyleri düşünöldüğünde etkili görüşme yönergelerinin nasıl olacağına dair daha çok arştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Brubacher, Poole & Dickinson, 2015). Çocuğun kavram bilgisinin nasıl test edildiğine ilişkin, beden bölgelerini sorma, özel bölgelerini sorma, doğum günü gibi tarihleri sorma yanıtlarının benzer oranlara sahip olduğu görölmektedir. Görüşmelerin dörtte üçünden fazlasında çocuğun kavram bilgisinin test edildiği belirtilmiştir. Çocuk İzlem Merkezi ve diğer merkez çalışanları uzmanları arasında da anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Çocuk İzlem Merkezi'ndekiler çocuklara en az zıt kavram ayrımlarını sormuşlardır. Tipik olarak çocuk gelişimine bakıldığında yaklaşık dört yaş civarında zıt kavramlar kazanılmaktadır (Phillipsa & Pexman, 2015). Ancak yine de dört yaşında veya daha sonrasında bu kavramları kazanamayan çocuklar olabilir, görüşmeci dört yaşından küçük çocuklarla görüşmek zorunda kalabilir. Bu nedenle görüşme esnasında bir kavramdan bahsederken dil birliği olması açısından ikisi de aynı kavramdan bahsettiğinden emin olması görüşmenin güvenirligi açısından önemlidir.

5.6. Görüşme Süreci

Katılımcıların yanıtlarına göre görüşmecilerin neredeyse tamamı görüşme boyunca çocuğa ismi le hitap etmiş ve güven oluşturmak için çocukla günlük konularla ilgili sohbet etmiştir. Bu çocuğun görüşmeciye karşı kendini yakın hissetmesi açısından önemlidir. Günlük konuşmalardan söz etmek az sonra girilecek olağan dışı konuların yükünü hafifletmek ve çocuğun kendini nasıl ifade ettiğinin görüşmeci tarafından anlaşılması açısından önemlidir. Ayrıca görüşme sürecine bir hazırlık olarak da işlev görmektedir.

Görüşme esnasında görüşmecilerin yarısından fazlasının izleyicilerle iletişim sağladığı ve bu iletişimin genellikle yüz yüze olduğu belirtilmiştir. ÇİM'de çalışanlarda bu durum daha yüksek görünmektedir. Çocuk İzlem Merkez'lerinde diğer merkezlerden farklı olarak görüşmeciler monitör aracılığıyla ve aynalı odaya gitme suretiyle iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşmeler yürüten merkezler olarak tasarlanmış olan Child Advocacy Center'ların çoğunda çok disiplinli ekip görüşmeleri aracılığıyla eş güdümlü bir şekilde çalışmaktadır. Bu durumda bir uzman görüşme yaparken diğer uzmanlar aynalı oda veya kapalı devre televizyon sistemi ile görüşmeyi izlemektedir. Bu ekip aynı zamanda bilgi paylaşımı, karar verme ve aileye bilgi sağlamayı da yürütmektedir. Ayrıca bu merkezler çocuk koruma servisleri ve polis soruşturmaları arasındaki bağlantıyı da artırmaktadır (Cross, Jones, Walsh, Simone & Kolko, 2007).

Çocuk izlem merkezinde çalışanlar için katılımcılar görüşmeci dışında sadece tercümanın bulunduğunu belirtmişlerdir ve bu kişinin çocukla yapılan görüşmeye soru veya cevap kısmında dahil olmadığını belirtmiştir. Diğer merkezde çalışanlarla ilgili ise yarısından fazlasında görüşme sürecinde odadaki kişinin görüşmeye dahil olduğunu belirtilmiştir. Bu dahil olmanın büyük bir kısmı soru sormaya, bir kısmının ise cevaba dahil olma şeklinde olduğu belirtilmiştir. Oysa bu konuda uzman olmayan bir kişinin sorduğu soru ki daha da ötesi verdiği cevap çocuğun daha önce hafızasında olmayan bir bilginin hafızasına yerleşmesine neden olabileceği düşünülmektedir.

Görüşme sürecinde görüşmecilerin neredeyse tamamı tarafından çocuğun demografik bilgileri, günlük düzeni, aile, okul ve sosyal çevre bilgilerinin alındığı

belirtilmektedir. Bu bilgiler çocuğun zamanla yaşadığı değişimlerin öğrenilmesi, faille olan, aileyle olan ve okulla olan ilişkilerinin anlaşılması, çocuğun günlük hayata uyumu ve adli süreçten sonraki hayatı için ipucu verebilecek nitelikte olabileceği, ayrıca aileden alınan bilgiyle arada bir farklılık olup olmadığı, ailenin sakladığı bir şeylerin olup olmadığının anlaşılması açısından faydalı olabilir. Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin ve Mitchell (2001) protokole bağlı olarak yapılan görüşmelerde sıradan adli görüşmelere göre çocuğun ailesi hakkında çocuktan daha az bilgi edindiğini (%90-%70), çocukla daha fazla ilişki kurdukları (%52-%100), daha fazla nötr konular hakkında konuştukları (%2-%100), daha fazla doğru yanlış ayrımı yaptıkları (%34-%96), çocuğun daha fazla bilmiyorum veya anlamıyorum demesine izin verdiği (%0-%58), çocuğun görüşmecinin kendisini düzeltmesine daha fazla izin verdikleri (%0-%62), daha az yönlendirici bir şekilde asıl konuya girdiklerini (%42-%100) bulmuşlardır. Bu bilgiler çocuğun zamanla yaşadığı değişimlerin öğrenilmesi, faille olan, aileyle olan ve okulla olan ilişkilerinin anlaşılması, çocuğun günlük hayata uyumu ve adli süreçten sonraki hayatı için ipucu verebilecek nitelikte olabileceği, ayrıca aileden alınan bilgiyle arada bir farklılık olup olmadığı, ailenin sakladığı bir şeylerin olup olmadığının anlaşılması açısından faydalı olabilir.

Katılımcıların yanıtlarına göre neredeyse tüm görüşmelerde çocuğun neden orada olduğunun sorulması, görüşmenin amacı, gizliliği ve çocuğun güvende olduğuyla ilgili konuşulduğunu göstermektedir. Luther, Snook, Barron ve Lamb (2015), yaptıkları çalışmada görüşmecilerin %84.44'ünün çocuğun görüşmecinin gerekçesini anladığını, görüşmecilerin %75.56'sının ise görüşmenin genel amacını açıkladığını belirlemişlerdir. Görüşmenin amacı hakkında bilgi verilmesi çocuğun görüşmenin ciddiyetini daha iyi anlaması ve daha konuya odaklı ve sağlıklı bilgiler vermesi konusunda yardımcı olabilir. Ayrıca gizliliğin vurgulanması ile çocuğun görüşmeciye daha çok güvenmesi sağlanabilir ve böylece daha kolay açılabilir.

Katılımcıların neredeyse hepsi görüşmecinin çocuğun gelişim düzeyine uygun basit bir dil ve kısa cümleler kullandıklarını belirtmişlerdir. Yaşa uygun kullanılan bir dil çocuğun yanıtlarının kesinliğini ve güvenilirliğini artırmaktadır (Perry, McAuliff, Tam, & Claycomb, 1995).

Katılımcılar görüşmede nötr bir tavır sergilendiğini, çocuğun serbest anlatı yapmasına izin verildiğini ve çocuğun konuşması için teşvik edildiğini ifade etmişlerdir. Soru çeşidi açısından açık uçlu soru, alternatif soru ve doğrudan soru sorma oranları kapalı uçlu soru sormaya göre nispeten daha yüksek görünmektedir. En düşük oranı ise yönlendirici soru sorma oluşturmaktadır. Ancak diğer merkezlerde yapılan adli görüşmelerde ciddi oranda yönlendirici soru sorulduğu görülmektedir (%35 4). Çocuk İzlem Merkezi'ndekilerin yönlendirici soru sorma oranları ise anlamlı düzeyde daha düşük görünmektedir. Çocuk İzlem Merkezindekiler tarafından daha az yönlendirici soru sorulduğu ifade edilmiştir. Bunun nedeni Çocuk İzlem Merkezi çalışanlarının diğer uzmanlara göre daha uzun ve kapsamlı bir eğitim almalarından kaynaklanabilir. La Rooy ve Lamb (2011)'e göre açık uçlu soruları cevaplayan çocuklar, kapalı ve doğrudan sorularla aynı bilgileri veren çocuklardan daha güvenilir olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca başka bir çalışmanın bulgularına göre görüşmecilerin sadece %8'inin açık uçlu sorular sorduğu, bununla birlikte en uzun yanıt ve en fazla detayın bu soru tipiyle sağlandığı bulunmuştur (Luther, Snook, Barron & Lamb, 2015). Açık uçlu sorular detayları artırmakta bunun sonucunda güvenilirliği de artırmaktadır (Hershkowitz, Lamb, Sternberg, & Esplin, 1997; Sternberg, Lamb, Hershkowitz, Yudilevitch, Orbach, Esplin & Hovav, 1997).

Katılımcıların cevaplarına göre nötr tavır sergilenme oranları yüksek olmasıyla paralel olarak; Alpar (2016:192)'a göre adli görüşmeyi yapan kişinin tarafsız, yönlendirmeyen, güç savaşına girmeyen bir tavırla yapılan bir görüşme daha uygundur. Çünkü insanlar kendileriyle konuşan kişilerin çeşitli hareketlerinden kendileri hakkında ne düşündüklerini anlamaya çalışma eğilimindedirler. Bu nedenle travmatik yaşantıların kendilerini etkilerini kontrol edebilmek amacıyla eğitimin yanı sıra düzenli süpervizyondan geçmesi gerekmektedir.

Katılımcılar görüşmecilerin büyük bir kısmının olay yeri, zamanı ve olaydaki kişiler hakkında bilgi edindiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların neredeyse hepsi görüşmecinin yargılayıcı bir dil kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle ÇİM uzmanlarının hiç yargılayıcı bir dil kullanmadıkları belirtilmiştir.

Katılımcılar görüşme esnasında yaklaşık üçte birinin görüşmeye mola verdiğini belirtmiştir. Görüşme esnasında mola isteği hem görüşmeciden hem de çocuktan

gelebilir. Çocuğun dikkat süresi görüşmeye mola vermek için gerekli olabilir. Uzmanın olaya tekrar bakarak aklına gelebilecek ek soruları sormasını sağlayabilmektedir. Karabekir (2015:23)'e göre fiziksel veya zihinsel olarak yorgun hale gelme veya uyanıklık düzeyinde meydana gelen azalma sonucu dikkat dağıldığından, aktiflik durumunu yeniden sağlama ihtiyacı hissedilir.

Katılımcıların büyük bir kısmı çocuğa çelişkili durumlarla ilgili soru sorduklarını ifade etmişlerdir. Çocuk işbirliği yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağına dair katılımcıların nerdeyse yarısı evet şeklinde cevaplarırken, işbirliği yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağına dair katılımcıların daha az kısmı evet şeklinde cevaplamıştır.

Katılımcıların yarısı görüşmecinin çocuğun soruları cevaplmasına izin verdiklerini belirtmişlerdir. Soruları cevaplmasına izin vermeme durumunda ise en fazla orana sahip olma sırasına göre yanıtların aynı soruyu sormaya devam etme, art arda sorular sorma, cevaplamazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını söyleme, soruları cevaplarsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söyleme şeklinde olduğu görülmektedir. La Rooy ve Lamb (2011), yaptıkları çalışmada görüşmecilerin genellikle yüzleştirme amacıyla aynı soruyu tekrarladıklarını ve mağdur çocukların tekrarlanan soru karşısında aynı cevabı verdiklerini, çok az bir kısmının yanıtlarını değiştirdiklerini bulmuşlardır ve görüşmeci baskısına rağmen çocukların aynı cevabı vermeye devam edebildikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Katılımcılara göre görüşmecilerin yarısından fazlası çocuk asıl konuya girdikten sonra başka konulardan bahsetmesine izin vermektedir. Ayrıca görüşmecilerin yarısının yanlış anladığında çocuğun düzeltmesi için teşekkür ettiğini, diğer verilen tepkilerin ise sırasıyla tepki vermeme, aynı cümleleri kullanmaya devam etme, öfke gibi duygular hissetme şeklinde olduğu görülmektedir. Çocuk İzlem Merkez'lerinde teşekkür etme oranı anlamlı düzeyde daha yüksektir. Çocuk soru sorduğunda ise görüşmecilerinin dörtte üçünden fazlasının soruyu cevapladıktan sonra tekrar soru sorabileceğini belirtirken, diğer tepkiler sadece sorduğu soruyu cevaplama, sonra cevaplayacağını söyleme ve cevaplamama şeklinde sıralanmaktadır.

5.7. Görüşmeyi Sonlandırma

Görüşmecilerin büyük bir kısmı tarafından çocuğun “Sorusu Olup Olmadığına”, “Eklemek İsteddiği Bir Şey Olup Olmadığına”, “Çocuğa Teşekkür Etme” konularına dikkat edildiği belirtilirken, görüşmecilerin yaklaşık üçte ikisi tarafından “Çocuğun Toparlanması İçin Sohbet Edildiği” belirtilmiştir. ÇİM çalışanlarının çocuğun toparlanması için diğerlerine göre daha fazla fırsat tanıdıkları görülmektedir. Çocuğun dile getirdiği konuların onun için ne denli travmatik olduğu göz önüne alındığında bunların tekrarlanmış olmasının travmayı körükleyeceği aşıkardır. Buradan hareketle çocuğun zorunlu olarak içine sokulduğu bu durumdan çıkartılarak uğurlanması son derece önemlidir. Orhan (2017)’a göre mağdur ve ailesine psikolojik destek sağlamak da çok önemli görünmektedir.

5.8. Görüşmeye Dair İzlenimler

Bu kısımdaki bilgilerde uzmanların cinsiyet farkına odaklanılmış olup, bulgularda yer alan meslek ve görev yeri farklılıklarına ilişkin işlemler sadece ek bilgi vermek amaçlı yer almıştır.

Katılımcıların cevaplarına göre cinsel istismar mağduru olan çocuklarla adli görüşmelerin en çok yaş açısından 13-15 yaş grubuyla, cinsiyet açısından kızlarla yapıldığı, bununla paralel olarak yaş ve cinsiyeti birlikte sorulduğunda en çok 13-15 yaş kızlarla görüştiklerini belirtmişlerdir.

Santrock (2014: 357)’a göre ergenlik dönemi cinsel açıdan çocukluk ve yetişkinlik arasında bir geçişi sağlamaktadır. Bu dönemde bireyler cinsellikle ilgili konuları araştırmaya ve denemelerde bulunmaya çalışabilmektedirler. Cinsellikle ilgi ve merakın da arttığı bir dönemdir. Merak ettikleri konular içerisinde cinsel faaliyetlerin yanı sıra kendi çekicilik durumları da bulunmaktadır. Ergenlik çağında artan bu ilgi ve merak ergen bireyleri istismara daha açık hale getirebileceği düşünülebilir. Ayrıca 12-15 yaş döneminde kızların çoğunda erkeklere göre fiziksel açıdan hızlı bir gelişim olur (Bacanlı, 2012:147). Bu nedenle de kızlar kendilerinden yaşça büyük erkeklerle flört edebilecekleri olasılığını düşündürmektedir. Fiziksel olarak daha hızlı büyümenin yanı sıra ayrıca, Phillips, b.t.; Raymond Associates Inc.,(1996)’ya göre ergenlik çağında daha büyük yaştaki kişilerle flört etme, ilişkinin getirdiği kaynaklar statü, ve olgunluk gibi bir çok açıdan kişilere daha çekici

gelebilmektedir. Daha büyük yaştaki partnerler ise cinsel açıdan daha etkindirler (Akt, Marín, Coyle, Gómez, Carvajal, & Kirby, 2000). Bununla birlikte (Marín, Coyle, Gómez, Carvajal, & Kirby, 2000) yaptığı araştırma yaşça büyük kişilerle flört etmek ise erken ve istenmeyen cinsel yaşantılar için bir risk faktörü oluşturduğunu göstermektedir. Ayrıca başka bir çalışmada, daha büyük yaşta erkek arkadaşı olan kızlar kendisiyle aynı yaşta erkek arkadaşına sahip olan kızlara göre cinsel açıdan daha aktiftirler ve hamile olma olasılıkları daha yüksektir (Bruckner & Bearman, 2003; Darroch, Landry & Oslak, 2002). Ayrıca yaş aralığı arttıkça istenmeyen cinsel davranışlar artmaktadır (Oudekerk, Guarnera & Reppucci (2014). Her ne kadar flört olarak algılansa da aslında yaş kriterleri göz önüne alındığında bu kavram aslında cinsel istismar kavramını anlam itibariyle karşıladığı düşünülmektedir. Bassani, Palazzo, Béria, Gigante, Figueiredo, Aerts ve Raymann (2009), 12 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmanın kızlar arasında erkeklere oranla üç kat daha fazla, 12 yaşından sonra cinsel istismara maruz kalmanın kızlar arasında erkeklere oranla beş kat daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. 11, 13 ve 16 yaşlarındaki çocuklar üzerindeki yapılan çalışmalarda ise yaşla birlikte, zorla cinsel içerik izletme hariç, cinsel istismara maruz kalma artmaktadır (Ajduković, Sušac & Rajter, 2013). Pereda, Guilera, Forns, Gómez-Benito (2009) çoğu cinsel istismar olgusu puberte öncesi döneme denk gelmektedir. Erdoğan ve arkadaşlarının (2011) yaptıkları çalışma sonucunda ise, ergenler çocuklara göre daha fazla cinsel istismara maruz kalmaktadır. Ayrıca cinsel istismara maruz kalanların cinsiyet açısından çoğunu kızlar oluşturmaktadır. 13 yaşından küçükler için cinsel istismara maruz kalmayla ilgili kız ve erkekler arasında farklılıklar görülmezken, cinsel istismara maruz kalan 13 yaşından büyük olan kızlar erkeklerden daha fazladır. Uğur ve arkadaşlarının (2012) adli makamlarca yönlendirilmiş olgu dosyalarını inceledikleri araştırmalarında ise, olguların dörtte üçünü kız çocuklarının oluşturduğu, dosyadaki çocuklarının yaşlarının ise üç ile 18 arasında değiştiğini tespit etmişlerdir. Adli makamlarca gönderilen dosyaların geriye doğru incelendiği bir başka çalışmada ise çocukların yaş dağılımı dört ile 18 arasında değişmekle birlikte cinsel istismar mağduru kız çocuklarının sayısı erkek çocuklarına daha yüksek olarak bulunmuştur (Köse ve ark.,2011). Yaş grupları açısından bakıldığında mahkemenin psikiyatri kliniğine gönderdiği vakaların büyük

bir kısmını ergenler, cinsiyet açısından ise kızlar oluşturmaktadır (Perdahli Fis, Arman, Kalaca & Berkem, 2010).

Katılımcı yanıtlarına göre mağdurların genel olarak tavrının kaygılı olduğu, bunun yanı sıra utanmış, çekingen ve üzgün oldukları şeklinde yanıtladıkları görülmektedir. uzmanların cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmasa da erkek görüşmeciler ise mağdurların üzgün, çekingen, korkulu ve kendini kolay açmayan bir duygu durumunda olduklarını belirtmişlerdir. Travmatik bir yaşantı olan istismar çocuğu güçsüz, yalnız, yardımsız, bedeni üzerinde hakimiyetini kaybetme duygusu, acı ve yaralanma, çaresizlik ve şiddetli korku, kontrol kaybı, yok olma korkusu yaşamaktadır. Kişi bunu bilincinden uzaklaştırmaya çalışsa da bu tür yaşantılar bir şekilde bilince ulaşır. Yaşananların bu nedenle bütünsel ve akıcı bir şekilde anlatılamaması muhtemeldir (Öztürk, 2007: 413-114). Summit (1983) tanımladığı çocuk cinsel istismarı uyum sendromu için beş kategori belirlemiştir. Cinsel istismara bağlı olarak gözdağı, damgalama, tecrit, çaresizlik ve kendini suçlamadır; çocuk istismar edici kişiyle birlikteyken olur ve asla başkasıyla paylaşamaz. Bu kategori gizlilik olarak isimlendirilir. İkinci kategori çaresizliktir. Özellikle çocuğun sevdiği bir kişi tarafından yapıldığında bu duygu daha da artar. Üçüncüsü kapana kısılma ve uyumdur. Çocuk eğer çabalamazsa veya koruyucu bir müdahaleyle karşılaşmazsa, istismarı durmak için seçeneği kalmaz. Çocuk cinsel istismardan korunamadığında ona kalan tek seçenek duruma uyum sağlamak gibi görünmektedir. Normal, sağlıklı, dirençli bir çocuk cinsel istismarın devam edeceği fikrine uyum sağlayabilir. Bu psikopatolojik örüntülerin ortaya çıkmasına neden olabilir. Dördüncü kategori ertelenmiş, çekişmeli ve inandırıcı olmayan açılımdır. Beşinci kategori ise iddiayı geri çekmektir. Bir çocuk istismar hakkında söylediği herhangi bir şeyi geri alması olasıdır. Dürtüsel bir açıklamanın ardında aileyi korumak için suçluluk ve işkence kararsızlığı olur. Açıklamanın ardından çocuk gizliliğin altında yatan korku ve tehditleri keşfedebilir. Babası onu yalancılıkla suçlayabilir, annesi ona inanmayabilir, aileyi parçalayan kişi gözüyle bakılabilir ve insanlar onun tedavi olması gerektiğini düşünebilir.

Açık uçlu sorulara en çok 16-18 yaş grubunun cevap verdiği belirtilirken, 13-15 yaş grubu da yaklaşık aynı düzeyde cevap veriyor görünmektedir. Cinsiyet açısından ise kızların açık uçlu sorulara daha çok cevap verdikleri belirtilmiştir. Kapalı

uçlu sorulara ise en çok 0-6 yaş grubunun cevap verdiği belirtilmiştir. ÇİM'dekilerde ise bu yaş grubuna daha uygun olduğuna ilişkin cevaplar daha yüksek görünmektedir. Kapalı uçlu sorulara cevap vermekte cinsiyetten ziyade yaşın daha etkili olduğunu bulgular göstermektedir. 12 yaşından itibaren ergenler daha soyut düşünmeye başlarlar (Bacanlı, 2012: 149). Bilgi ve deneyimleri de ergenin bilişsel gelişimine katkıda bulunur (Aydın, 20015: 181). Dil gelişimi de zihin gelişiminden etkilenen bir parçadır (Bacanlı, 2012: 106). Zihin dışında dil gelişimini sağlık, sosyo-ekonomik koşullar, cinsiyet, aile ilişkileri ve konuşmaya teşvik de etkilemektedir. Konuşma konusunda yaşamın ilk yıllarından itibaren kızların erkeklerden daha ileri olduğuna dair yaygın bir görüş bulunmaktadır. Erkeklerin konuşmalarının daha kısa ve kısıtlı sözcük dağarcığına sahip oldukları söylenmektedir. Yaşamın ilk yıllarında dil gelişimi açısından cinsiyet farklılığı olmasa bile kızların annelerini örnek alarak sürekli ilişki içerisinde konuşmalarını geliştirirken, erkeklerin babalarını örnek alıp etkileşimlerinin sınırlı olması dil gelişimleri açısından farklılıklara yol açtığı düşünülmektedir (Kızıldağ, 2003:29). Ayrıca zekâ cinsiyetler arasında farklılık göstermese bile, test puanları ayrı ayrı incelendiğinde erkek çocukları mekanik beceriler, mekân ilişkileri ve sayısal alt testlerde kızlara göre, kızlar ise sözel içerikli, hızlı el becerisi ve dikkat testlerinde erkeklere göre daha başarılı olduğu görülmüştür (Aydın, 2008: 98). Ayrıca toplumsal cinsiyet rolleri açısından bakıldığında kadınlara daha konuşkan, duygusal, güvenlikte olma arzusu yüksek, duygularını açan bir rol yüklenirken, erkeklere suskun, çabuk incinmeyen, düşüncelerle duyguları ayırabilen duygularını belli etmeyen kişiler olması toplum tarafından atfedilmektedir (Aydın, 2008:142).

2-7 yaş olarak belirlenen işlem öncesi dönemde çocuk başkasının bakış açısını anlayabilecek kapasitede olmadığından çocuğun konuşması merkezi ben merkezci olarak nitelendirilmektedir. Bu dönemde çocuk başkasının düşüncelerini umursamamaktan değil, onların farklı görüşlerinin olabileceğini anlayamamaktan kaynaklı bir ben merkezcilik göstermektedir. Çocuk konuşurken kendi tanıdığı kişilerden bahsediyorsa diğerlerinin de onu bildiği varsayımıyla konuşmasına devam etmesi gibi bir özellik görülebilir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte ise ben merkezci konuşmalar azalarak, iletişime yönelik konuşmalar artmaktadır (Cesur, 2003: 24). Ayrıca çocukların yaşları küçüldükçe dikkatleri daha da azalmaktadır (Tuzcuoğlu & Tuzcuoğlu, 2004). Lamb, Sternberg, Orbach, Esplin, Stewart ve Mitchell (2003), dört

yaşında olan küçük çocuklarda bile serbest anlatı yoluyla dört yaş kadar küçük çocuklarda istismar hakkında önemli miktarda bilgi sağlandığı sonucuna ulaşmışlardır. Büyük çocukların küçük yaştakilere göre daha fazla ayrıntı ve açık uçlu sorulara daha fazla yanıt verdiklerini ancak yaşla birlikte serbest anlatıya verilen detayların artmadığını bulmuşlardır. Ayrıca çok küçük yaştaki çocukların bile doğrudan soruları yanıtlayabildiğinden, görüşmecinin kapalı uçlu sorulara daha az yer vermesi öngörülmektedir. Davies, Westcott ve Horan (2000) görüşme yapılan çocukları 4-7, 8-11 ve 12-15 şeklinde yaş gruplarına ayırdıkları çalışmada 12-15 yaş grubundaki çocukların açık uçlu sorulara daha uzun yanıt verdiklerini ve yanıtların kriter bazlı geçerliliğe daha uygun olduğunu tespit etmişlerdir. 4-7 ve 8-11 yaş grubundaki çocuklar ise kapalı uçlu ve yönlendirici olmayan spesifik sorulara daha uzun ve kriter bazlı geçerliliğe daha uygun yanıtlar verdikleri görülmüştür. Hershkowitz, Lamb, Sternberg ve Horowitz (2002), yaptıkları çalışmada 7-13 yaşları arasındaki çocukların 4-6 yaşa göre daha fazla detay verdikleri, 4-6 yaş çocukların açık uçlu ve doğrudan sorulara daha az detay verirken, kapalı uçlu sorulara ve hatırlatıcılara daha fazla detay verdikleri sonucunu bulmuşlardır.

Katılımcıların yanıtlarına göre görüşmelerin yarısında çocuk yanında birini isterken, bu kişi genellikle anne olmaktadır. Kadın katılımcılar çocuğun yanında istediği kişi için daha çok anne cevabını verirken erkek katılımcılar daha çok öğretmen cevabını vermişlerdir. Yanlarında birini isteyenlerin en çok 0-6 yaş kız grubu olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte erkekler kadın katılımcılara göre daha çok 15-18 yaş kız grubu, 7-12 yaş erkek grubu ve 13-15 yaş erkek grubunun yanlarında birini istediğini belirtmişlerdir. Bunun nedeni istismarcının zaten erkek olması nedeniyle erkek bir yabancıyla karşı karşıya kalmak istememelerinden kaynaklanabilir.

Silovsky, (2000)'e göre odada sadece çocukla görüşülmesi gerektiği aile üyeleri, bakım veren kişiler vb. bulunmaması gerektiği belirtilmektedir. Bunun nedeni ise aile üyelerinin görüşme sürecini bölebilmeleri ve çocuk tarafından verilen bilgileri bilinçsiz bir şekilde değiştirebilme ihtimali ile açıklanmaktadır. Ebeveynlerin içeri girmesini engellemek için adli görüşme öncesi çocukla iletişim kurmanın yanı sıra çocuğun görüşme boyunca kendini rahatlatan bir oyuncuğu yanında bulundurulabileceği ya da gerek duyuluyorsa ebeveyninin onu bırakıp bir yere

gitmeyeceği mesajının verilmesi için araba anahtarı gibi bir eşyasını görüşme boyunca çocuğun yanında olmasının sağlanabileceği belirtilmektedir.

Katılımcılar uzmanların neredeyse hepsinin çocuğa başkasına açılıp açılmadığını sorduklarını belirtmiştir. ÇİM çalışanları için yanıtlar baba ve abla da daha yüksekken, kadın ve erkek uzmanlar karşılaştırıldığında kadın uzmanlar daha çok öğretmene açıldığını belirtirken erkek uzmanlar arkadaş ve akraba yanıtını daha çok vermişlerdir. Araştırma bulgularında genel olarak cinsel istismar ile ilgili görüşülen mağdurların ergen kızlar olduğu görülmektedir ve toplumumuzda değil cinsellik bedene ait değişiklikleri bile kızlar babalarından ziyade anneleriyle konuşmaktadır. Amerikan Psikoloji Derneği'nin yorumuna göre kızlar ergenlik döneminde babalarından fiziksel değişimleriyle ilgili tavsiye istememekle birlikte, anneler kızlarındaki fiziksel değişim apaçık bir şekilde görünmesine rağmen bu konuyu babalarının önünde konuşmamaktadırlar (American Psychological Association, 2002:7). Cinsellik hakkında konuşma genel topluma bakıldığında ebeveyn ve çocuk arasında kısa ve rahatsızlık verici şekilde olmaktadır. Ebeveyn kız arasında cinsel konular hakkında konuşma ise ebeveyn erkek çocuğu arasında cinsel konular hakkında konuşmaya göre daha yaygındır. Anneler çocukların cinsel eğitim konusu hakkında bir rol üstlenirken, babalar cinsel konular hakkında konuşmakta kendilerini rahat hissedememektedirler (Nolin & Pettersen, 1992). Araştırmamızın bulgusunda da babaların normalde de cinsellik hakkında çocuklarıyla konuşmuyor olmaları çocukların istismar konusunda da babalarına açılmamalarına neden olabilir. Çocukların yanlarında öğretmeni isteme nedenleri istismarı ilk fark eden kişi öğretmen olabileceği için onun bu konuda kendisine başkalarından daha iyi bir yol gösterici olabileceğini düşünmesinden kaynaklanabilir.

Cinsel istismar mağduru çocukların daha önceden birine açılıp açılmadığının bilinmesi çocuğun hafızasında olayla ilgili bilgilerde bir değişiklik olup olmadığı konusunda şüphelenmek açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir (Allpar, 2006: 197). Çocuğun açıldığı kişi olarak birinci sırada anne ikinci sırada öğretmen üçüncü sırada baba yer almaktadır. Ulusal Kadın Çalışmalarından elde edilen verilere göre on sekiz yaşından önce cinsel istismar mağduru olmuş kadınların en fazla sırasıyla yakın arkadaş, anne ve diğer yakın aile üyelerine açıldıkları görülmüştür (Smith, Letourneau, Saunders, Kilpatrick, Resnick, & Best, 2000). Yine yetişkinler üzerinde yapılan bir

başka çalışmada çocukluk çağı cinsel istismarını kime açıkladıklarına ilişkin cevaplar anne, baba, yetişkin başka biri, kardeş veya arkadaşına açılma şeklinde sıralanmaktadır (Arata, 1998). Bununla birlikte çocukların cinsel istismara maruz kaldıklarını açıklamalarını etkileyen utanç, tabu, iffet, evlilik öncesi cinsel birliktelikten kaçınılması gerektiğine dair cinsel konuşmalar, bekâret, kadının statüsü, şiddet, namus, saygı, ataerkillik bazı kültürel değerler bulunmaktadır (Fontes & Plummer, 2010). Cinsel istismar mağduru çocukların ilk olarak açıldıkları kişi tercihlerinde babanın yer almaması bu tür kültürel faktörlerden kaynaklanabileceği gibi, anne ile kurulan ilişkinin daha yakın olmasından (Plummer & Njunguna, 2009) da kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların verdiği yanıtlara göre çocukların yarısından fazlası iddiasını geri çekmektedir ve bunun nedeni sırasıyla ebeveynin istemesi, mahkeme sürecinden çekinilmesi, iddianın doğru olmaması yer almaktadır. Ebeveynlerin iddiasını çocuktan geri çekmelerini istemelerinin nedenleri failin tanıdıkları biri olması, çevrenin istismardan haberdar olarak aileyi sorularla ve bir takım sözlerle rahatsız edebilmeleri, mahkeme sürecinin tüm aile için yorucu olabilmesi, ebeveynlerin birbirini suçlayarak aile bütünlüğünün sarsılması, failin aileye evlilik, para gibi cazip görülebilecek seçenekler sunması gibi olasılıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Katılımcıların bu durumdan haberdar olması ise çocuğun iddiasını geri alması veya değiştirmesi, yeni kanıtların ortaya çıkması gibi durumlarda savcılığın tekrar görüşme talep edebilmesinden kaynaklanabilmektedir.

Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi çocukların bilmiyorum ve anlamıyorum mesajlarını doğru şekilde kullandıklarını belirtmişlerdir. Erkekler her iki mesajın da kadınlara göre daha fazla direnci artırarak açılmayı engellediğini belirtmektedir. Luther, Snook, Barron ve Lamb (2015) görüşmecilerin % 28.89'u çocuk tarafından söylenen bilmiyorum ifadesini, %17.78'i anlamıyorum ifadesini kabul edilir bulurken, %20'si kendisini çocuğun düzeltmesini kabul edilebilir bulmuştur.

Katılımcıların yaklaşık üçte ikisi görüşmecinin cinsiyetinin görüşmede etkili olduğunu düşünmektedir. Kadın katılımcılar kızlarla, erkek katılımcılar ise erkeklerle daha kolay işbirliği kurduklarını ve toplamda 16-18 yaş grubuyla işbirliği kurmanın kolay olduğunu, erkek katılımcılar kızlarla kadın katılımcılar erkeklerle daha zor işbirliği kurduklarını toplamda 16-18 yaş grubu erkeklerle işbirliği kurmanın zor

olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçla paralel olarak kadın uzmanların kızlardan daha fazla detay elde ettikleri görülürken, 0-6 yaş erkek grupları için de kadınlar daha fazla detay elde ettiği belirtilmektedir. Toplamda ise en fazla 16-18 yaş grubu kızlardan daha fazla detay elde edilmektedir. Toplamda en az detayı ise 16-18 yaş grubu erkeklerin verdiği belirtilmektedir. Yine detay vermekle ilgili bulguya paralel olarak erkek uzmanların kızlardan daha fazla detay elde ettikleri görülürken, 0-6 yaş erkek grupları için de kadınlar daha az detay elde ettiği belirtilmektedir.

Ergenlik döneminde meydana gelen cinsel değişimler hem kızlar hem de erkekler için utanç verici olabilmektedir (Özbay ve Öztürk,1992: 33-34). 2-5 yaş gibi küçük yaşlarda bile mahremiyeti temel olarak anlamaya başlasa da kişiler, 9-12 yaşları arası erinliğin başlangıcı olarak mahremiyet ihtiyacı artar (National Sexual Violence Resource Center, 2013). Mahrem bulunan konular hakkında konuşmak ise çocuk için rahatsızlık verici olabilir. Örneğin okullarda ise fen bilgisi, biyoloji gibi derslerde kız erkek karışık bir şekilde ergenlik hakkındaki üniteler anlatıldığında sınıf içerisinde utanmalar ve gülüşmeler olmaktadır. Yine okullarda çok nadiren yapılan cinsel gelişimle ilgili eğitimlerde kız ve erkek çocukları birbirinden ayrı sınıflara koyularak, kızlara kadın bir uzman erkeklere ise erkek bir uzman bu konudan bahsetmektedir. Dolayısıyla çocukta cinsellik konusunun aynı cinsiyetten kişiyle konuşulmasına yönelik bir algı oluşabilir. Taşdemir, Kaya ve Öztürk (2011:113) ise ortaokul düzeyinde cinsel sağlık eğitimi verdikleri seminerlerde mahremiyet konusunun anlatıldığı sırada öğrencilerin güldüklerini ve özellikle kızların utandıklarını gözlemlemişlerdir. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı cinsel eğitimi hem cinsinden almak istediklerini çünkü daha rahat hissedeceklerini, kendilerini daha rahat anlayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir (Taşdemir, Kaya ve Öztürk, 2011 :150). Ergenlerin zihninde cinsellik hakkında konuşmanın utandırıcı olduğuna dair bir takım düşünce ve duygular bulunmaktadır (Yakut ve Özgü, 2013). Ayrıca ergenlik döneminde karşı cinsin ergeni beğenmesi son derece önemli görünmekte ve ergen bu beğeni karşısında kendini değerli olarak hissetmektedir (Kulaksızoğlu, 1997: 86). Bu nedenle karşı cinsin karşısında utandırıcı bulduğu bir konuyu konuşmak istemeyebilir. Memorandum of Good Practice protokolünde de çocuğa görüşmecinin cinsiyetini seçme hakkı verilmektedir.

Lamb ve Garretson (2003) yaptıkları çalışmada kadın görüşmecilerin görüştükları kız ve erkek çocuklarına farklı davrandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kadın görüşmeciler kız çocuklardan ziyade erkek çocuklarına daha fazla açık uçlu sorular ve hatırlatıcı söylemler kullanmaktadır. Bu durumun kadın görüşmecilerin erkek çocuklarının daha az suskun olmasına ve açık uçlu sorulara cevap vermek için daha fazla istekli olmalarına dair beklentilerinden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Erkek görüşmecilerin ise davranışları görüşme yapılan çocuğun cinsiyetine göre değişmemektedir. Kız çocukları erkek görüşmeciler tarafından yönlendirilen doğrudan sorulara daha fazla bilgi vermektedir. Daha büyük yaşta ki kız çocukları erkek görüşmeciler tarafından yönlendirilen kapalı uçlu sorulara daha fazla bilgi vermektedir. Erkek çocukları kadın görüşmeciler hatırlatıcı söylemler kullandıklarında daha fazla bilgi vermektedir ve araştırmacılar bunun nedeni kadınların daha küçük yaşta ki erkek çocukların aynı yaşta ki kız çocuklarına göre iletişim becerilerini daha fazla tahmin edebildiklerinden kaynaklanabileceğini söylemişlerdir. Ayrıca küçük yaşta ki çocuklar karşı cinsteki görüşmecinin hatırlatıcı söylemleri karşısında daha fazla detay sağlamışlardır. Sonuç olarak klinik bilginin öne sürdüğü kadar çok olmasa da görüşülen kişinin ve görüşmecinin cinsiyetinin bilgi toplama sürecini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Özellikle daha küçük yaşlar için görüşmecinin cinsiyeti görüşmeyi planlarken ve değerlendirirken hesaba katılsa bile cinsiyetten daha önemlisi görüşmenin nasıl uygulandığıdır. Fondren-Happel, Fanetti, Visio (2012) ise ne çocuğun ne de görüşmecinin cinsiyetinin çocuğun adli görüşme sırasında açılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir olmadığını tespit etmişlerdir.

Görüşmeyi kimin yapması gerektiğine dair yanıtların yarısından fazlasını ise sadece adli görüşme konusunda eğitimli psikolog, psikolojik danışman yanıtı oluşturmaktadır.

Cirlugea ve O'Donohue (2014)'e göre bir protokol izleyerek görüşme yapmanın birçok faydası bulunmaktadır. Adli görüşme protokolleri sayesinde vakayı inceleyen araştırmacılar arası güvenilirlik, yapıyı oluşturan bileşenlerin geçerliliği, yordayıcı geçerlilik, adım adım ilerleyen geçerlilik, hassasiyet, gelişimsel uygunluk, kültürel duyarlılık, uygulama sahaları değerlendirilebilir. Çocuk cinsel istismara maruz kaldığında adli görüşme konusunda eğitimli olmayan biri araştırma amaçlı ve nitelikli olmayan sorular kullanabilir, gelişim, dil ve etki altına alma noktalarına dikkat

etmeyebilir. Böylece sadece soruşturmayı değil çocuğun iyilik halini de tehlikeye sokmuş olur.

Wood ve Garven (2000)'e göre adli görüşme iki şekilde kötüye gitmektedir. Bunlardan biri uygunsuz görüşmedir. Uygunsuz görüşme, çocuğun doğru olmayan iddiaları ortaya atma potansiyeline sahiptir. Diğeri ise acemi görüşmedir. Acemi görüşme yanlış iddia üretmemekle birlikte özellikle çocuk mağdur için bazı olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Garven, Wood, Malpass ve Shaw (1998), uygunsuz görüşme tekniklerinin dört kategori altında toplanabileceğini belirtmişlerdir. Bunlar fikir vericilik, etki, pekiştirme ve doğrudan deneyimden çıkarma yani dolaylı görüşmeye çevirmektir. Acemi görüşmelerin olmaması için görüşmecinin sahip olması gereken birtakım beceriler bulunmaktadır (Wood & Garven 2000). Görüşmenin başında çocuğu duygusal ve fiziksel olarak rahatlatma, sözel ve sözel olmayan ifadelerle çocukla sıcak ve ilgili etkileşimi sürdürme, basit kelimelerle ve kısa cümlelerle konuşma, mümkün olduğunca yönlendirici olmayacak şekilde ilgili konuya yönelme, çocuğun kendi cümleleriyle ne olduğunu anlatmasını destekleme, mümkün olduğunca açık uçlu sorular kullanma, çocuğun cümlelerini yorumlamaktan kaçınma ve çocuğa teşekkür ederek sonlandırıp, görüşme sonrası hakkında bilgi vermektir. Kötü görüşmeleri engellemek için alınabilecek birtakım önlemler de bulunmaktadır. Uygunsuz görüşmelerin, eğitim, görüşmelerin izlenmesi, görüşmelerin kayıt altına alınması ile engellenebileceği düşünülmektedir. Acemi görüşmelerin ise görüşmeler için stajyerlik yapma, görüşme uzmanları, resmi üniversite eğitimi, yapılandırılmış görüşmeler, iyi görüşme modelleri ortaya koymak ve görüşmeci istihdamında birtakım kriterler belirleyerek aşılabilceği düşünülmektedir.

Ayrıca görüşme sırasında çocuğun cinsel istismar konusunda iş birliği yapmama riski bulunması adli görüşmeyi kötüye götürebilmektedir. Adli görüşmeler cinsel istismar hakkında işbirliği yapan ve yapmayan çocuklar için tamamen farklı dinamikler göstermektedir. Görüşme yaparken açılmayan çocuklarda, görüşmeciler serbest hatırlama sorularını daha sık kullanırken, daha az destekleyici yorumlar yapmışlardır. Görüşmenin çok başında, görüşmenin asli konularına odaklanmadan önce ve görüşmeci onlara farklı davranmadan önce cinsel istismar konusunda açılmayan çocuklar daha az işbirlikçi, daha az detay veren, daha fazla bilgi içermeyen yanıtlarda bulunan çocuklar olduğu bulunmuştur. Bu çocuklarla erkenden asli

konulara girilmemeli, asli konulara girmeden ilişki kurmaya daha çok zaman ayırmalı ya da birden fazla oturumda görüşme yapılmalıdır (Hershkowitz, Orbach, Lamb, Sternberg & Horowitz, 2006).

Araştırmamızda, adli görüşme yapılan merkezlerin tamamında olması beklenen adli görüşme odalarının bir çok merkezde bulunmaması, odalarda halı ve minder, oyun hamuru, oyuncak gibi malzemelerin bulunma oranının düşüklüğü, görüşme esnasında dışarıdan gelen gürültü ve kameranın çocuğun görebileceği yerde olması gibi dikkat dağıtıcı unsurların önemli oranda belirtilmesi yönünde bulgular elde edilmiş ve bu bulgular sonucunda “Tüm merkezler dikkate alındığında cinsel istismar mağduru çocukla adli görüşmelerin yapıldığı odalar adli görüşme için fiziksel açıdan yetersizdir.” hipotezimiz desteklenmiştir.

Araştırmamızda önemli oranlarda saptanan; Görüşmenin çeşitli nedenlerle bölünmesi, görüşmeci dışında odada birinin bulunması, birden fazla görüşmecide ana görüşmecinin belirlenmemesi, görüşmecinin çocuğa görevini açıklamaması, video kaydının çocuğa söylenmemesi, video kaydında görüşme yerinin, saatinin, tarihinin söylenmemesi, video kaydında çocuğun tam isminin söylenmemesi, video kaydında uzmanın ismini ve odadaki diğer kişilerin ismini söylememesi, çocuğa fizyolojik ihtiyaçların sorulmaması, oturacağı yerin çocuk tarafından belirlenmemesi, çocukla karşılıklı oturulması, doğru yanlış ayırımının yapılmaması, kavram bilgilerinin test edilmemesi, odada bulunan kişilerin soru ve cevap şeklinde görüşmeye dahil olması, yönlendirici sorular sorulması, çocuğa asıl konuya girdikten sonra başka şeylerden bahsetmesine izin verilmesi, görüşme esnasında mola verilmemesi, sonlandırma aşamasında toparlamaya ilişkin sohbet edilmemesi gibi uygun olmayan görüşme yöntemlerine işaret eden bulgular doğrultusunda “Tüm merkezler dikkate alındığında cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde uzmanlar görüşmeye hazırlık, görüşme süreci ve görüşmeyi sonlandırma aşamalarında uygun adli görüşme tekniklerini kullanmamaktadır.” yönündeki ikinci hipotezimiz desteklenmiştir.

Çocuk İzlem Merkez’lerinde ayrı görüşme odasının bulunması, minder, halı ve oyun hamurunun az olmasına rağmen diğer merkezlere göre daha çok olması bulguları “Çocuk İzlem Merkezleri adliye gibi diğer görev yerlerine göre çocuklarla adli görüşme yapmak için fiziksel açıdan daha donanımlıdır.” Hipotezimizi doğrularken Çocuk İzlem Merkez’lerinde dışarıdan gürültünün gelmesi, kameranın çocuğun

sürekli görebileceği yerde olması gibi bazı noktalarda Çocuk İzlem Merkez’lerinde de eksiklikler olduğu görünmektedir.

İçeriye herhangi bir sebeple girip çıkan kişilerin olmaması, görüşmeci dışında birinin bulunmaması, görüşmecinin görevini açıklaması, görüşmenin tamamının video kaydına alınması, görüşmenin video kaydına alındığının çocuğa söylenmesi, görüşmenin kimler tarafından izleneceğinin söylenmesi, çocuğun tam ismini söylemesi, uzmanın tam ismini söylemesi, odadaki diğer kişilerin kendini tanıtmaması, görüşme başlamadan çocuğa fizyolojik ihtiyaçlarının sorulması, çocuğa doğru yanlış testi yapılması, çocuğa kuralların anlatılması, çocuğun kavram bilgisinin test edilmesi, görüşmeyi izleyenlerle iletişim sağlanması, odadaki diğer kişilerin görüşmeye müdahil olmaması, yönlendirici soru sormama, olay yeri hakkında bilgi edinme, görüşmeci yanlış anlaşıldığında çocuk düzeltirse teşekkür etmesi, çocuğun görüşme sonucunda toparlanması için sohbet etme bulguları sonucunda “Çocuk İzlem Merkezlerinde diğer görev yerlerine göre cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde görüşmeye hazırlık, görüşme süreci ve görüşmeyi sonlandırma aşamalarında uygun adli görüşme tekniklerini kullanılmaktadır.” Çocuk İzlem Merkezleri’nin ise uzmanın telefonunun çalması, dışarıdaki gürültünün içeri girmesi, tek kişi tarafından belirtilse de elektrik kesintisinin olması, birden fazla görüşmeci olması durumunda ana görüşmecinin belirlenmemesi, video tarihi, video saati ve video yerinin söylenmemesi, çocuğun oturacağı yeri kendisinin seçmemesi, uzmanla çocuğu karşılıklı oturması, zıt kavramların sorulmaması, görüşmeyi izleyenlerle iletişimin yüz yüze sağlanmaya çalışılması, görüşme esnasında mola vermeme, çelişkili durumlarla yüzleştirmeye çalışma, işbirliği yapmazsa olumsuz; işbirliği yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söyleme, çocuğun görüşme sonucunda toparlanması için sohbet etme oranının düşük olması gibi konularda bazı eksiklikleri bulunmaktadır.

6. SONUÇ

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak bir takım genel sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışmada cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerin adli görüşme teknikleri açısından incelenmesi ve elde edilen bulgular ışığında, daha önceki araştırmalar ve hazırlanan protokoller dikkate alınarak bir adli görüşme protokolü

önerisi hazırlamak amaçlanmıştır. Katılımcılar cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşmüş veya görüşmede görevli olarak bulunmuş olma psikolog, psikolojik danışman, avukat, sosyal hizmet uzmanı, psikolog gibi farklı mesleklerden oluşmaktadır. Katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” “Adli Görüşme Kontrol Listesi” ve “Görüşmeye Dair İzlenim Formu” yönlendirilmiştir. Kontrol listesi ve formları doldurması için uzmanlara kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Araştırma grubunu 98 kişi oluşturmaktadır.

Türkiye’deki adli görüşme odalarının her yerde bulunmadığı, minder, halı bulunmaması, görüşme odasında dikkat dağıtıcı unsurların bulunması gibi nedenlerle fiziksel donanım açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşmeler için özel olarak tasarlanmış Çocuk İzlem Merkezleri’nde ise ayrı bir görüşme odasının bulunması büyük bir avantaj iken, dışarıdan gürültünün gelmesi gibi birtakım eksikliklerinin bulunduğu görülmüştür.

Görüşmeye hazırlık, görüşme süreci ve görüşmeyi sonlandırma açısından ise çeşitli nedenlerle bölünmesi, görüşmeci dışında odada birinin bulunması, birden fazla görüşmecide ana görüşmecinin belirlenmemesi, görüşmecinin çocuğa görevini açıklamaması, video kaydının çocuğa söylenmemesi, video kaydında görüşme yerinin, saatinin, tarihinin söylenmemesi, video kaydında çocuğun tam isminin söylenmemesi, video kaydında uzmanın ismini ve odadaki diğer kişilerin ismini söylememesi, çocuğa fizyolojik ihtiyaçların sorulmaması, oturacağı yerin çocuk tarafından belirlenmemesi, çocukla karşılıklı oturulması, doğru yanlış ayırımının yapılmaması, kavram bilgilerinin test edilmemesi, odada bulunan kişilerin soru ve cevap şeklinde görüşmeye dahil olması, yönlendirici sorular sorulması, çocuğa asıl konuya girdikten sonra başka şeylerden bahsetmesine izin verilmesi, görüşme esnasında mola verilmemesi, sonlandırma aşamasında toparlamaya ilişkin sohbet edilmemesi gibi uygun olmayan görüşme tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür. Çocuk İzlem Merkez’lerinde ise İçeriye herhangi bir sebeple girip çıkan kişilerin olmaması, görüşmeci dışında birinin bulunmaması, görüşmecinin görevini açıklaması, görüşmenin tamamının video kaydına alınması, görüşmenin video kaydına alındığının çocuğa söylenmesi, görüşmenin kimler tarafından izleneceğinin söylenmesi, çocuğun tam ismini söylemesi, uzmanın tam ismini söylemesi, odadaki diğer kişilerin kendini tanıtmaması, görüşme başlamadan çocuğa fizyolojik ihtiyaçlarının sorulması, çocuğa doğru yanlış testi

yapılması, çocuğa kuralların anlatılması, çocuğun kavram bilgisinin test edilmesi, görüşmeyi izleyenlerle iletişim sağlanması, odadaki diğer kişilerin görüşmeye müdahil olmaması, yönlendirici soru sormama, olay yeri hakkında bilgi edinme, görüşmeci yanlış anlaşıldığında çocuk düzeltirse teşekkür etmesi, çocuğun görüşme sonucunda toparlanması için sohbet etme bulguları görülmektedir. Ancak uzmanın telefonunun çalması, dışarıdaki gürültünün içeri girmesi, tek kişi tarafından belirtile de elektrik kesintisinin olması, birden fazla görüşmeci olması durumunda ana görüşmecinin belirlenmemesi, video tarihi, video saati ve video yerinin söylenmemesi, çocuğun oturacağı yeri kendisinin seçmemesi, uzmanla çocuğu karşılıklı oturması, zıt kavramların sorulmaması, görüşmeyi izleyenlerle iletişimin yüz yüze sağlanmaya çalışılması, görüşme esnasında mola vermeme, çelişkili durumlarla yüzleştirmeye çalışma, işbirliği yapmazsa olumsuz; işbirliği yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını söyleme, çocuğun görüşme sonucunda toplanması için sohbet etme oranının düşük olması gibi konularda bazı eksiklikleri bulunmaktadır.

Çocuk İzlem Merkezleri her ne kadar cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılacak olan görüşmeler için tasarlanmış olsa da ses yalıtımlarının yeterince sağlanmadığı, fiziksel açıdan donanımlarına bakıldığında hepsinin aynı standartlara sahip olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca sadece Çocuk İzlem Merkezi'ndekilerin değil cinsel istismar mağduru çocuklarla görüşme yapan tüm uzmanların süpervizyona ihtiyaçları vardır. Adli rapor sürecinden sonra çocuklar çimdeki uzmanların insiyatifine göre psikiyatriste yönlendirilebilmektedir. Eğitim, sağlık ve danışmanlık tedbirleri kısımları ise aile ve sosyal hizmetler kurumlarına bırakılabilmektedir ve bu tüm çocuk izlem merkezlerinde izlenen bir prosedürden ziyade çimden sorumlu uzmanın yapmış olduğu bir uygulamadır. Ancak tüm bu çocukların kanun nazarında mağdur olduğu göz önünde bulundurularak tüm çocukların psikolojik danışmaya yönlendirilmesi gerekmektedir. Eğitim ve sağlık tedbirlerinin düzenli bir şekilde işleyip işlemediğini kontrol etmek amacıyla bir dosya kontrol sisteminin oluşturulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Çocuğun günlük yaşama tekrar uyum sağlamaları açısından çimlerde grup danışmanlığı çalışmaları yapılmalıdır. Ayrıca tüm bu kontrolün aynı uzman tarafından yapılmasının sağlıklı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca aileye yönelik olarak bir aile danışmanlığının yapılması, hem ebeveynlerin çocuğa nasıl

davranacakları, bundan sonraki süreçte çocuğun güvenliğine dair neler yapabilecekleri, ayrıca kendilerinin de bu durumla nasıl başa çıkabileceklerine dair hem bireysel hem de grup danışmanlığı sağlanmalıdır. Ayrıca odada bulunan diğer kişilerin de adli görüşme konusunda ve asgari düzeyde de olsa çocuk psikolojisi konusunda bilgili olmaları için eğitilmelidirler. Görüşme odasının içerisinden girişi olan tuvalet bulunması, bu tuvaletin yaş düzeylerine uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca oda içerisinde su ve peçetenin bulunması, kapalı dolaplar içerisinde yiyeceklerin bulunması gerekli olabileceği düşünülebilir. Bekleme odasında da aynı şekilde yiyecek ve içeceklerin bulunması önemli olabilir. Okulla iş birliği kurularak hem adli görüşme sürecinde hem de adli görüşme sonlandırıldıktan sonraki eğitim tedbirleriyle ilgili kısımlarla rehber öğretmenlerle iş birliği kurulmalıdır.

Görüşme esnasında uzmanların görüşmeye dair izlenimleri incelendiğinde, görüşmeye gelen mağdur çocukların genellikle ergenlik dönemindeki kız çocukları oldukları, yaş arttıkça açık uçlu sorulara yaş arttıkça daha rahat yanıt verdikleri, aynı şekilde kızların açık uçlu sorulara daha kolay yanıt verdikleri, görüşme esnasında genellikle yanlarında çocukların annelerini istedikleri, daha kaygılı oldukları, genellikle çocukların annelerine açıldıkları daha sonra ise öğretmenlerine açıldıkları, iddialarını geri çekme nedenlerinin genellikle ailenin isteğinin olduğu, bilmiyorum ve anlamıyorum mesajlarının verilmesinin dirence de neden olabileceğini belirttikleri görülmektedir. Aynı görüşmecinin cinsiyetin mağduru detay vermesi, işbirliği kurması gibi konularda etkili olduğu görülmektedir. Bu nedenle çocuğa görüşme yapacağı kişinin cinsiyetini seçme fırsatının verilebileceği düşünülmektedir. Ayrıca görüşmecilerin büyük bir çoğunluğu görüşmeyi adli görüşme konusunda eğitim almış adli görüşmeciler tarafından yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler ışığında ilk iki hipotezimiz tamamen desteklenirken, son iki hipotezimiz desteklenmesine rağmen Çocuk İzlem Merkezleri'nin birtakım eksikliklerinin olduğu görülmüştür. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılacak görüşmelerin protokol hazırlanarak, buna uygun şekilde yapılması denetim mekanizması açısından önemlidir. Bu bulgulardan ve ilgili alan yazından hareketle cinsel istismar mağduru çocuklar için geliştirilecek adli görüşme merkezleri için hazırlık, görüşme ve sonlandırmadan oluşan aşamalı bir adli görüşme protokolü kılavuzu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Görüşme Yapan Uzmanlar İçin Adli Görüşme Kılavuzu

ASPAC, Memorandum of Good Practice protokolünden, Yuille, (1992) yaklaşımından, çocuklar için adalet projesi verilerinden ve bu araştırmanın sonucunda elde edilne bulgulardan yararlanılarak örnek bir protokol hazırlanmıştır. Bu kılavuzun hazırlanmasında cümle örnekleri ve maddeler için NICD, Corner House, Yuille, (1992) protokolünden alınmıştır. Bir protokole bağlı olarak yapılan görüşmeler sıradan yapılan adli görüşmelere göre daha güvenilir görünmektedir (Lamb, Orbach, Hershkowitz, Esplin & Horowitz, 2007; Sternberg, Lamb, Orbach, Esplin ve Mitchell, 2001)

GÖRÜŞME ÖNCESİ FİZİKSEL KOŞULLAR

- 1) Ayrı bir görüşme odası bulunur.
- 2) Hâkim, savcı, davacı ve davalı avukatlarının görüşmeyi takip edeceği oda ile bağlantı sağlayan aynalı bir odadır.
- 3) Hâkim, savcı, davacı ve davalı avukatlarının görüşmeyi takip edeceği oda ile bağlantı kurulacak;
 - ✓ Monitör bulunur.
 - ✓ Mikrofon bulunur.
 - ✓ Kulaklık bulunur.
- 4) Görüşme odası çocuğun gelişim düzeyine uygundur.
 - ✓ Sandalye çocuğun oturabileceği boyuttadır.
 - ✓ Sandalye yoksa veya çocuk oturmak istemiyorsa halı ve minderler vardır.
 - ✓ Çocuğun boyuna uygun bir masa vardır.
 - ✓ Görüşmecî çocukla göz teması kurabilecek seviyede oturur.
 - ✓ Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için boya kalemleri vardır.
 - ✓ Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için kâğıt vardır.
 - ✓ Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için oyun hamuru vardır.
 - ✓ Görüşmecinin ve çocuğun her ikisinin yanında birer masa bulunur.
 - ✓ Görüşme odasının içerisinde girişi olan ve yaş düzeylerine uygun olan tuvalet bulunur.
 - ✓ Görüşme odasının içerisinde su ve peçete bulunur.
 - ✓ Çocuğun duygu durumu göz önüne alınarak sesinin daha iyi duyulabilmesi için mikrofon bulunur.
- 5) **Görüşme odasında dikkat dağıtıcı unsurlar bulunmamalıdır.**
 - ✓ Görüşme odası parlak renkli değildir.
 - ✓ Görüşme odasının duvarları sadedir.
 - ✓ Oda resmi daire izlenimi uyandırmaz.
 - ✓ Görüşme odasında oyuncaklar masanın üzerinde değildir.
 - ✓ Sürekli oyuncak kullanılarak görüşme klinik alana kaydırılmaz.
 - ✓ Görüşme odasına dışarıdan gürültü gelmemektedir.
 - ✓ Görüşme odasında resimler (renkli, istismarı çağrıştıran vb). asılı değildir.
 - ✓ Kamera çocuğun sürekli görebileceği yerde değildir (çocuğun yüzünü çekecek konumda değildir).
 - ✓ Işık ve ısı açısından ideal seviyededir.
 - ✓ Havalandırma açısından idealdir.
 - ✓ Ses yalıtımı vardır.
 - ✓ Görüşme başladıktan itibaren görüşme vardır yazısının yanabileceği bir buton bulunur.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Odada hem odanın geneline hem de çocuk ve görüşmeciye odaklanan iki ayrı kamera bulunur. Kameralar çocuğun dikkatini dağıtmayacak bir yerde bulunur.
<p>6) Görüşme dış uyaranlardan arındırılmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Herhangi bir nedenden dolayı içeri girip çıkan biri yoktur. ✓ Çocuğun yakınlarının içeri girme ihtimali kontrol altındadır. ✓ Görüşmecinin şahsi telefonu kapalıdır.
<p>7) Birden fazla bekleme odası bulunur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Bekleme odasında oyuncaklar ve oyun hamuru bulunur. ✓ Yaş grubuna uygun sandalye ve masalar bulunur. ✓ Bekleme odasında kâğıt ve çeşitli renklerde kalemler bulunur. ✓ Bekleme odasında su bulunur. ✓ Bekleme odasında çocuğun gerektiğinde yiyebilmesi için kuru gıdalar bulunur. ✓ Bekleme odasında yaş grubuna uygun çeşitli dergi ve kitaplar bulunur.
<p>8) Tıbbi değerlendirme odası bulunur.</p>
<p>9) Ebeveyn görüşme odası bulunur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Ebeveyn görüşme odasında mağdur ilk geldiğinde onunla ilgili anamnez almak amaçlı görüşme yapılan oda bulunur. ✓ Ebeveynlere cinsel istismar mağduru çocuğa yaklaşımla ilgili bireysel danışmanlık yapılabilecek oda bulunur. ✓ Ebeveynlerin kendilerini yalnız hissetmemeleri için açık grup danışmanlıklarının (üyelerinin sürekli değişebildiği gruba ihtiyaç duyduğunda yeni üyenin gelebildiği ihtiyaç duymayanların ise çıkabildiği gruplardır) yapıldığı oda bulunur.
<p>10) Dosya takip odası bulunur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Her çocuğun kendi adına açılmış olan bir dosyası bulunarak aile, okul, sağlıkla ilgili gerekli belgeler bu dosyalarda toplanır. ✓ Bu dosyalarda çocuğun okul vb. diğer kurumlarda kimlerle iletişim kurulabileceğini gösteren iletişim bilgileri ve çocuğa ait gerekli gelişim raporları bulunur. ✓ Aileye ait aile ev ziyaretleriyle ilgili raporlar bulunur. ✓ Görüşme video kayıtları bu odada saklanmalıdır. ✓ Çocuk hakkında verilen tedbir kararlarıyla ilgili gelen raporlar saklanmalıdır.
<p>11) Eğer merkez hastane bünyesinde yer almıyorsa çocuklar için psikolojik danışma odaları bulunur.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Okul öncesine yönelik oyun terapi odası bulunur. ✓ Okul çağı ve ergenlik dönemi çocukları için terapi odası bulunur. ✓ Grup terapi odası bulunur.
<p>12) Tüm merkezlerin ulaşabileceği ve gerektiğinde görüşmeye çağırabileceği çocuk gelişimi ve adli görüşme konusunda bilgi sahibi olan tercümanların yer aldığı bir merkez bulunur.</p>
<p>GÖRÜŞMEYE HAZIRLIK</p>
<p>13) Görüşme öncesi ailesinden çocuk hakkında bilgi edinilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Çocuğun gelişimi ✓ Çocuğun ruhsal durumu ✓ Çocuğun kendini ifade becerisi ✓ Çocuğun kullandığı özel kavramlar ✓ Çocuğun hayal gücü
<p>14) Görüşme öncesi okul psikolojik danışmanından çocuk hakkında bilgi edinilir.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Çocuğun gelişimi ✓ Çocuğun ruhsal durumu

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Çocuğun kendini ifade becerisi ✓ Çocuğun kullandığı özel kavramlar ✓ Çocuğun hayal gücü
GÖRÜŞMENİN VIDEO KAYDI
<p>15) Görüşme kaydı alınır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Görüşmenin tamamı video kaydına alınır.
16) Video kaydında kesinti olursa bu durum nedeniyle birlikte belirtilir.
17) Görüşmenin video kaydına alındığı çocuğa söylenir. Örneğin; <i>“Gördüğün gibi burada bir kamera ve mikrofon var. Bana söylediğin her şeyi hatırlayabilmem için bizim konuşmalarımızı kaydedecek. Bazı şeyleri unutuyorum ve bunlar söylediklerini yazmama gerek duymadan seni dinlememi sağlayacaklar.”</i>
18) Video kaydı başlarken çocuğun tarihe dair farkındalığını test etmek için görüşme tarihi söylenir. Örneğin; <i>“Bugün hangi günde, hangi ayda ve yılda olduğumuzu senden öğrenmek istiyorum”</i> biraz beklenir <i>“O zaman bugünün tarihini ben söyleyeyim”</i>
19) Video kaydı başlarken görüşme saati söylenir. Örneğin; <i>“Bugün şu anda duvarda asılı olan saate bakarak saatin kaç olduğunu senden öğrenmek istiyorum”</i> biraz beklenir <i>“O zaman saati tarihini ben söyleyeyim”</i>
20) Video kaydı başlarken görüşme yeri söylenir.
21) Video kaydı başlarken çocuğun tam ismini söylemesi sağlanır.
22) Video kaydı başlarken uzman tam ismini söyler.
23) Video kaydı başlarken varsa odadaki diğer kişi/kişiler tam isimlerini söyler.
GÖRÜŞME SÜRECİNİN BAŞLANGICI
24) Görüşmeci görevini açıklar. Örneğin; <i>“Görevimin bir parçası onlara ne olduğuyla ilgili çocuklarla/gençlerle görüşmek. Onlara ne olduğuyla ilgili doğruyu söyleyebilmeleri için çok sayıda çocukla/gençle görüşüyorum.”</i>
25) Çocuğa görüşmeyi kimlerin izlediğini söyler.
26) Görüşme boyunca uzman çocuğa ismi ile hitap eder.
27) Görüşme adli görüşme konusunda eğitimli psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı tarafından yapılır.
28) Görüşme odasında gerekirse görüşmeci dışında gerekirse biri (örneğin tercüman) vardır.
29) Birden fazla görüşmeci olduğunda ana görüşmeci belirlenir.
30) Görüşme başlamadan çocuğun fizyolojik ihtiyaçları sorulur. Örneğin; <i>“Biz seninle görüşme yapmaya başlamadan önce veya başladığımız sırada susayabilirsin, acıkabilirsin veya tuvalete gitme ihtiyacı hissedebilirsin. Eğer şu an bu tür bir ihtiyacın varsa karşılaman konusunda yardımcı olabilirim. Eğer sonradan böyle bir ihtiyacın olursa bana haber verebilirsin”</i>
GÖRÜŞME SÜRECİ
31) Görüşme için oturacağı yer çocuk tarafından belirlenir.
32) Görüşmeci ile çocuk arasında 90 °lik açı mesafesi sağlanır.
33) Görüşmeci ile çocuk arasında masa bulunmaz.
34) Görüşmeci ve çocuk arasında adli görüşme öncesi iyi ilişkiler kurulur. (örneğin geldiğinde merhaba diyerek karşılamak gibi)
35) Çocuğa görüşmeciyi seçme hakkı tanınır.

<p>36) Görüşme odasında sadece çocuğun istediği ve her zaman yanında bulundurmak istediği oyuncak bulunur. Diğer oyuncaklar kullanılmayarak görüşmenin klinik nitelik kazanması engellenir.</p>
<p>37) Çocuk ebeveynlerini yanında isterse, ebeveyni yerine ebeveynin araba anahtarı, çantası gibi onu orada bırakıp gitmeyeceği mesajı veren bir eşyasını bırakmasına izin verilir.</p>
<p>38) Çocuğun soru ve anlatma tarzına alışması için birkaç gün veya hafta önce yaşadığı nötr bir olayı anlatması istenir.</p>
<p>39) Çocuğun hafızasını test etmek amacıyla birkaç hafta önce yaşadığı nötr bir olay çocuğa anlatılır.</p>
<p>40) Görüşmede kademeli bir yaklaşım uygulanır (hazırlık, süreç, sonlandırma).</p>
<p>41) Görüşmeci çocuğun doğru yanlış ayrımını test edilir. Örneğin; <i>“Ayakkabılarımın kırmızı olduğunu söylersem bu doğru ya da doğru değildir.”</i> Biraz beklendikten sonra <i>“Bu doğru değil, benim ayakkabılarım siyah.”</i> <i>“Eğer oturduğumu söylersem bu doğru mu değil mi?”</i> Biraz beklendikten sonra <i>“Bu doğru çünkü gerçekten oturuyorum.”</i> <i>Doğru söylemenin anlamının ne olduğunu anladığını görüyorum. Bugün bana sadece doğruyu söylemen çok önemli. Bana sadece sana gerçekten ne olduğunu söylemelisin.”</i></p>
<p>42) Doğru yanlış ayrımı kurallardan hemen sonra anlatılır.</p>
<p>43) Görüşme kuralları hakkında bilgi verilir. Örneğin; <i>“Eğer anlamadığın bir şey olursa sadece ‘Anlamadım’ diyebilirsin. Tamam mı?”</i> beklendikten sonra <i>“Eğer ben söylediklerini anlamazsam senden açıklamanı isteyeceğim.”</i> <i>“Eğer sorduğum sorunun cevabını bilmiyorsan sadece ‘Bilmiyorum’ diyebilirsin. Öyleyse sana ‘Benim köpeğimin ismi ne?’ diye sorarsam ne söylersin. Evet, bilmiyorsun değil mi?”</i> <i>“Bilmiyorsun çünkü beni tanımiyorsun. Cevabı bilmiyorsan lütfen tahmin etmeye çalışma sadece bilmiyorum de.”</i> <i>“Sana yanlış bir şey söylersem bana yanlış olduğunu söylemelisin.”</i> <i>“Eğer senin iki yaşında bir kız olduğunu söylersem bana ne dersin?”</i> <i>“Şimdi yanlışsam bana söylemen gerektiğini ya da doğru olmadığını söylemelisin.”</i> <i>“Ayakta olduğunu söylersem bana ne söylersin.”</i> <i>“Görüşmemizin herhangi bir yerinde kendini rahatsız hissedersen, lütfen bana söyle ya da durmam için bir işaret yap.”</i>, <i>“Bazen bir şeyleri bildiğimi düşünebilirsin, ancak yine de bana söylemeni isterim.”</i> <i>“Bana anlatacağın bir şey olduğunda, lütfen benim olay sırasında orada olmadığımı unutma. Neler olduğu ile ilgili ne kadar çok şey anlattıysan, ben de neler olduğunu daha iyi anlarım.”</i>, <i>“Burada konuşurken lütfen yalnızca gerçeklerden bahset.”</i></p>
<p>44) Görüşmeci otorite konumunda davranmaz.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Yargılayıcı bir dil kullanmaz. ✓ Suçlayıcı bir yaklaşımda bulunmaz. ✓ Görüşmeci çocuğa içten ve sıcak davranır. ✓ Görüşme sırasında işbirliği yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını belirten koşullu ifade kullanmaz. ✓ Görüşme sırasında işbirliği yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını belirten koşullu ifade kullanmaz. ✓ Çocuğu eleştiren ifadelerden kaçınır.
<p>45) Görüşmeci görüşme sürecinde görüşmeyi izleyenlerle iletişim sağlanır.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Kulaklıkla ✓ Monitörle
<p>46) Görüşme odasında görüşmeci dışında kimse bulunmaz, görüşmeyi izlemek isteyenler çocuğun görmeyeceği bir yerde bulunur.</p>

<p>47) Görüşmeci çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olarak kavram bilgisini test eder.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Beden bölümlerinin ismini sorar. ✓ Özel bölgeleri sorar. ✓ Yumuşak- sert, sabah-akşam gibi kavram ayrımları sorar. ✓ Doğum günü gibi özel günler sorularak tarih bilgisini tespit eder.
<p>48) Güven oluşturmak ve çocuğu görüşmeye hazırlamak için çocukla günlük konularda (adli konu dışında herhangi bir konuda) sohbet eder.</p> <p><i>“Şimdi seni daha yakından tanımak istiyorum.” “Yapmaktan hoşlandığın şeylerden bahsetmeni istiyorum.” “Biraz daha anlatmanı istiyorum.” Özel bir günden bahsedilerek, “Birkaç gün/hafta önce bayramda/doğum gününde ne oldu?” “Olay hakkında daha çok düşün. Sabah olup kalkana kadar gün boyunca neler oldu? Ondan sonra ne oldu? Biraz daha bahset. Anlattıklarından daha öncesi. Her şeyi anlatmanı istiyorum.” “Sana olan her şeyi bana anlatman çok önemli. Hem iyi olanları hem kötü olanları söyleyebilirsin.” “Sana ne olduğunu gerçekten bilmek istiyorum. Sabah kalktığın yatağına gidene kadar her şeyi bana anlatmanı istiyorum.” Bekledikten sonra. “Sonra ne oldu?” “Yatağına gidene kadar yaptıklarından sonra ne olduğundan bahsetmeni istiyorum.” “Daha fazla anlatmanı istiyorum.” “Anlattıklarının daha öncesinde ne oldu? Biraz daha bahsetmeni istiyorum.”</i></p>
<p>49) Görüşmeci çocuğun;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Demografik ✓ Günlük düzeni ✓ Okul yaşantısı ✓ Sosyal çevresi hakkında bilgi alır.
<p>50) Görüşmeci çocuğa neden orada olduğunu sorar. Örneğin; <i>“Sana söylediğim gibi benim işim bazı çocukların başına gelen şeyler hakkında konuşmak. Neden burada olduğunu söylemen çok önemli. Bugün seni buraya annenin/babanın vb. neden getirdiği hakkında bana biraz daha bilgi vermeni istiyorum”</i></p>
<p>51) Görüşmenin amacı hakkında çocuğa bilgi verir.</p>
<p>52) Bilgilerin gizliliği hakkında konuşur.</p>
<p>53) Öğrenilmek istenilen detayların sadece gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlı olduğunu söyler. Örneğin; <i>“Sorduğum soruların amacı seni utandırmak veya kendi kişisel meraklarımı gidermek değil, gerçekleri olduğu gibi ortaya çıkarmaya çalışıyorum. Bu nedenle sorularımı olabildiğince açıklıkla yanıtlamanı bekliyorum.”</i></p>
<p>54) Çocuğun gelişim seviyesine uygun basit bir dil kullanır.</p>
<p>55) Çocuğun anlayabilmesi için kısa cümleler kullanır.</p>
<p>56) Çocuğun kültürel farklılığına duyarlı davranır.</p>
<p>57) Çocuğun serbest anlatı yapmasına izin verir. Örneğin; <i>“Bedeninin bir parçasında çizgiler/yaralanmalar/morarmalar görüyorum/duydum. Bu konuda benimle konuşmanı istiyorum.”</i></p>
<p>58) Çocuk görüşme sırasında konuşmaya devam etmesi için destekler. (evet, hıhı, kafa sallama gibi)</p>
<p>59) Açık uçlu sorular sorar. Örneğin; <i>“Bana her şeyi anlat.” “Ondan sonra ne oldu?” “Bana biraz daha anlatmanı istiyorum.” “O geceye/güne geri dön ve bahsettiğin önceki olaylardan kötü niyetli olaylara kadar ne olduğunu bana anlatmanı istiyorum.” “Olay/nesne/kişiden daha fazla bahsetmeni istiyorum.” “Bahsettiğin olay/nesne/kişiyi</i></p>

<i>daha fazla anlatmanı istiyorum.” “Bana çok şey anlattın ve çok yararlıydılar. Fakat benim kafam biraz karıştı. Anladığımdan emin olmam için başından itibaren anlatır mısın?”</i>
60) Çocuğun anlamadığı soruları alternatif bir şekilde ifade eder.
61) Kapalı uçlu sorular sorar. Örneğin; <i>“Biri seni rahatsız ediyor mu?” “Biri sana senin doğru olmadığını düşündüğün bir şey yaptı mı?”</i>
62) Doğrudan sorular sorar. (ne zaman/ nerde/ nasıl/ kim/ hangi/ ne)
63) Yönlendirici olmayan sorular sorar.
64) Neden sorusundan kaçınır.
65) Olay yeri hakkında detaylı bilgi alır.
66) Olayın tarihini öğrenir.
67) Olayın zamanını öğrenir.
68) Olaydaki kişiler hakkında ayrıntılı bilgi alır.
69) Fiziksel kanıtları çocuğa gösterir.
70) Suç unsuru sayılabilecek, suçun niteliğini belirleyecek noktaları bilerek çocuğa bunlar hakkında soru sorar.
71) Çocuğun yaş ve duygu durumuna bağlı olarak mola verir. Örneğin; <i>“Şimdi her şeyi anladığımı ve sormam gereken bir şey olup olmadığını kontrol etmek istiyorum. Ben sadece bana söylediklerin hakkında düşünmek/ notlarımı ayrıntılı bir şekilde incelemek/ notlarımı kontrol etmek istiyorum.” “Kendini anlatmak için iyi hissetmediğin zaman veya bir ihtiyacın olduğu zaman biraz görüşmemize ara verdikten sonra devam edebiliriz.”</i>
72) Çocuğun yaş ve duygu durumuna bağlı olarak, aynı görüşmeci tarafından yapılması kaydıyla görüşme oturumlarına bölünerek bir kerede yapılmayabilir.
73) Görüşme sırasında çelişkili açıklamaların nedenini çocuğu yargılamadan ve yüzleştirme yapmadan anlamaya çalışır. <ul style="list-style-type: none"> ✓ Hatırlamama ✓ Bastırma ✓ Duygu durumu ✓ Travmanın etkisi ✓ Güven ilişkisinin sağlanamamış olması ✓ Anlattığı için pişman olma
74) Çocuğa soruları cevaplaması için yeterli süre verilir.
75) Görüşme esnasında görüşmeci tarafından çocuk yanlış anlaşıldığında görüşmeci kendisini uyarmasını çocuktan ister. <i>“Yanılsam lütfen beni düzelt. Her şeyi doğru yaptığımdan emin olmak istiyorum.”</i>
76) Görüşme esnasında çocuk, görüşmecinin onu yanlış anladığını söylediğinde görüşmeci düzeltme için teşekkür eder. <i>“Beni düzelttiğin için teşekkür ederim. Her şeyin doğru olduğundan emin olmak istiyorum.”</i>
77) Görüşme esnasında çocuk soru sorduğunda görüşmeci soruyu cevaplayarak başka sorusu olunca tekrar sorabileceğini söyler. <i>“Bir sorun olduğunu bilmeme izin verdiğin için teşekkür ederim. Başka herhangi bir sorun olursa bana söylemeni istiyorum.”</i>
78) Olayı başkasına açıklayıp açıklamadığı sorulur.
GÖRÜŞMEYİ SONLANDIRMA
79) Görüşme sonlandırılırken görüşmenin kısa bir özeti çocuğun ifadeleri kullanılarak yapılır.
80) Görüşme sonlandırılırken çocuğun sorusunun olup olmadığına dikkat edilir.
81) Görüşme sonlandırılırken eklemek istediği bir şey olup olmadığı sorulur.

82) Görüşme sonlandırılırken çocuğa teşekkür edilir.
83) Görüşme sonlandırılırken çocuğun kendini toparlaması için sohbet edilir. Örneğin; “Buradan çıktktan sonra bugün ne yapacaksın?”
84) Görüşmeci çocuğa iletişim bilgilerini vererek, istediği zaman kendisine ulaşabileceğini söyler.
85) Görüşmeci çocukla görüşmesini tamamladıktan sonra aileye eğitim, sağlık ve danışmanlık tedbirleri hakkında bilgi verir.
86) Aileyle birlikte bir güvenlik planı yapılır.
GÖRÜŞMECİYE DAİR ÖZELLİKLER
87) Görüşmeci psikolog, pedagoğ, çocuk gelişim uzmanı veya sosyal hizmet uzmanı olmalı, çocuk psikolojisi hakkında bilgi sahibi olmalıdır.
88) Görüşmecinin mutlaka adli görüşme eğitimi almış olması gerekmektedir.
89) Uzmanlık alanı yaş grubuna göre olmalıdır ve sadece uzman olduğu yaş grubundaki çocuklarla (ergen ve çocuk uzmanlığı) görüşmeyi sürdürmelidir.
90) Görüşmeci cinsel istismarla ilgili hem hukuksal hem de tıbbi terminolojiye hakim olarak çocuğun bunları anlayabileceği kelimelerle ifade edebilmelidir.
91) Görüşmeci izleyicilerden gelen soruları uygun zamanda sormalı, anlatılan konun değişmesine izin vermemelidir.
92) Görüşmeci çocukla ilgili bir cinsel istismar vakası olduğunda suçun niteliğine ilişkin soruları (giysinin üstünden mi altından mı taciz ettiği gibi) sormalıdır.
93) Görüşmeci çalıştığı travmatik olaylardan etkilenebilmesi, sürekli güncellenen bilgiler nedeniyle süpervizyon ve hizmetiçi eğitimlere devam etmelidir.
94) Görüşmeci aktif bir dinleyici olmalıdır.
95) Görüşmeci kadınsa çocuğun dikkatini dağıtacak büyüklükte takıları bulunmamaktadır.
96) Görüşmecinin kıyafeti sadedir.
97) Görüşmecinin konuşma ve diksiyon bozukluğu yoktur.
98) Görüşmeci günlük bir kıyafet giymiştir.

Aşağıda araştırmada elde edilen bulgular göz önüne alınarak uygulamacılara ve araştırmacılara birtakım önerilerde bulunulmuştur. Önce araştırmacılara daha sonra ise uygulamacılara verilen önerilerden bahsedilecektir.

Araştırmacılar için;

- Bu çalışma yasal olarak izin alınmadığı için kamera kayıtlarının incelenmesi yerine uzmanları kendi beyanlarına dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Daha tarafsız veriler elde etmek amacıyla kamera kayıtlarına ulaşılmasının sağlanması önerilir.
- Bu çalışmada genel olarak psikolog ve sosyal hizmet uzmanları bulunmaktadır. İleri çalışmalarda savcı, polis gibi meslektekilerin sayısı artırılabilir.

- Çalışma sadece çocuk izlem merkezindeki uzmanlarla yapılarak Türkiye'nin farklı bölgelerindeki çocuk izlem merkezlerinin aynı standartlara uyup uymadığı değerlendirilebilir.
- Mahkemelerde yeni açılacak olan adli görüşme odalarından sonra çalışma tekrarlanarak çocuk izlem merkezleri ile farklılıklarına ilişkin inceleme yapılabilir.

Uygulamacılar için:

- Adli görüşme konusunda verilen eğitimlerin belirli bir standarda sahip olması ve bu eğitimlerin görüşmecinin çalıştığı kuruma, mesleğe vb. değişmemesi gerektiği düşünülmektedir.
- Adli görüşmeciler için verilecek eğitimlerin ortak bir merkezden gerçekleştirilmelidir.
- Adli görüşmelerin klinik görüşmelerden farklılaştırılmasına dikkat edilmelidir.
- Adli görüşme esnasında sadece psikolog, psikolojik danışman gibi meslek üyelerinin değil aynı zamanda avukat gibi meslek mensuplarının da bulunması nedeniyle avukat gibi uzmanlara çocuk gelişimine uygun eğitimlerin verilmesi gerekebilir.
- Adli görüşme konusunda eğitim alan uygulamacıların, bu bilgilerini sürekli olarak revize etmeleri, yanlış öğrendikleri veya değişen bilgileri kendi uygulamalarında düzeltmeleri gerekebilir.
- Çocukların ilk görüşmede kendilerini rahat açamayabilecekleri göz önüne alınarak aynı görüşmeciyle olması koşuluyla sistematik bir şekilde birden fazla adli görüşmenin yapılmasına izin veren bir sistem oluşturulabilir.
- Oluşturulacak merkezlerde birden fazla adli görüşme odası sağlanabilir.
- Görüşmeyi izleyen hem mağdur hem de sanık avukatlarına soru sormada eşit söz hakkı verilmesi gerektiği düşünülmektedir.
- Görüşmeler için tercüman gerekiyorsa merkezlerin her an ulaşabileceği adli görüşme konusunda eğitilmiş birtakım tercümanlar istihdam edilebilir.
- Aile ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler ön plana alınması gerektiği düşünülmektedir.

- Tasarlanan adli görüşme odalarında aynı standartlara sahip olmasına dikkat edilebilir.
- Çocuğun yakının veya başka birinin görüşme esnasında adli görüşme yapılan odaya girmesini engelleyecek mekanizma oluşturulması gerektiği düşünülmektedir.
- Ev ziyaretleri yapılacak bir sistem oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M.O., Gülen, M., Avcı, A., ve İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi evaluation of child abuse and neglect. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.
- Adli Tıp Kurumu Kanunu(1982). 2692 Sayılı Adli Tıp Kanunu. T.C. Resmi Gazete. 20.04.1982, Sayı:17670.
- Ahern, E. C., & Lamb, M. E. (2016). Children's Reports of Disclosure Recipient Reactions in Forensic Interviews: Comparing the NICHD and MoGP Protocols. *Journal of Police and Criminal Psychology*, DOI 10.1007/s11896-016-9205-x.
- Ajduković, M., Sušac, N., & Rajter, M. (2013). Gender and age differences in prevalence and incidence of child sexual abuse in Croatia. *Croatian medical journal*, 54(5), 469-479.
- Akço, S., Aksel, Ş., Arman, A. R., Beyazova, U., Dağlı, T., Dokgöz, H..... (2004). *Çocuk istismarı ve ihmali uygulama kitabı*. İstanbul: Türk Adli Tıp Kurumu-Unicef.
- Alaggia, R. (2004). Many ways of telling: Expanding conceptualizations of child sexual abuse disclosure. *Child abuse & neglect*, 28(11), 1213-1227.
- Alay, I. D. C., & Polat, O. (2012). Pedofili Nedir, Ne Değildir?. Y.I. Ülman ve F. Artvinli (Ed), *Değişen dünyada bioetik*. İçinde (ss. 208-217). İstanbul: Türkiye Biyoetik Derneği Yayını No:XVIII.
- Alpar, G. (2016). Çocuklarla adli görüşme ve iletişim. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (Ed.). *Adli sosyal hizmet: yaklaşım ve müdahale*. içinde (ss. 191-203). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk Döneminde Cinsel İstismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15 (2),194-201.
- American Professional Society on the Abuse of Children. (2012). *Practice guidelines: forensic interviewing in cases of suspected child abuse*. http://www.childfirstpa.com/wp-content/uploads/2014/07/APSAC_FI_Guidelines_2012.pdf. (25 Aralık 2016 tarihinde indirilmiştir)
- American Psychological Association (2002). *A reference for professionals: developing*. Washington: American Psychological Association.
- Anderson, J. N. (2013). The CornerHouse Forensic Interview Protocol: An Evolution in Practice for Almost 25 Years. *APSAC Advisor*, 4, 1-7.

- Anderson, G. D., Anderson, J. N., & Krippner, M. (2016). "I Only Want to Know What You Know": The Use of Orienting Messages During Forensic Interviews and Their Effects on Child Behavior. *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(6), 655-673.
- Arata, C. M. (1998). To tell or not to tell: Current functioning of child sexual abuse survivors who disclosed their victimization. *Child Maltreatment*, 3(1), 63-71.
- Atılğan, E. Ü. , Yağcıoğlu, S. ve Çavdar, Y. (2014a). *Çocuklarla adli görüşme odaları ihtiyaçlar, iyi uygulama örnekleri ve çocuklarla adli görüşme standartları özet rapor*. Ankara: Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye.
- Atılğan, E. Ü. , Yağcıoğlu, S. ve Çavdar, Y. (2014b). *Çocuklarla adli için rehber*. Ankara: Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Adalet Akademisi, UNICEF Türkiye.
- Aydemir, D., & Yurtkulu, F. (2012). Çocuğa yönelik cinsel istismarla mücadelede: çocuk izlem merkezi fighting sexual abuse against children: child follow up center. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1 (2),151-165.
- Aydın, B. (2005). *Çocuk ve ergen psikolojisi*. (2. Basım). Anakara: Nobel Basımevi.
- Ayraler Taner, H., Çetin, F. H., Işık, Y., & İşeri, E. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatr Derg*, 16, 294-300.
- Bacanlı, H. (2012). *Eğitim psikolojisi*. (18. Basım). Anakara: Pegem Akademi.
- Bağ, Ö., & Alşen, S. (2016). Çocuğun cinsel istismarının değerlendirilmesinde yeni model: Çocuk İzlem Merkezleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 6 (1):9-14. doi:10.5222/buchd.2016.009.
- Bassani, D. G., Palazzo, L. S., Béria, J. U., Gigante, L. P., Figueiredo, A. C., Aerts, D. R., & Raymann, B. C. (2009). Child sexual abuse in southern Brazil and associated factors: a population-based study. *BMC Public Health*, 9(1), 1-11.
- Bayün, S. ve Dinçer, N. C. (2013). Çocuk İzlem Merkezi. *Hukuk Gündemi*, 2:92-95.
- Benia, L. R., Hauck-Filho, N., Dillenburg, M. & Stein, L. M. (2015). The NICHD investigative interview protocol: a meta-analytic review, *Journal of Child Sexual Abuse*, 24 (3), 259-279, DOI: 10.1080/10538712.2015.1006749

- Berliner, L. (2011). Child sexual abuse definitions, prevalence, and consequences. In J.E.B. Myers, (Ed.), *The apsc handbook on child maltreatment*. (3rd edition). (pp. 215-238). Sage Publications, Inc.
- Berliner, L., & Lieb, R. (2001). *Child sexual abuse investigations: Testing documentation methods* (Document No. 01- 01-4102). Olympia, WA: Washington State Institute for Public Policy.
- Beyazıt, U. Ve Bütün Ayhan, A. (2015). Türkiye’de yapılmış çocuğun mağdur olduğu cinsel istismar olgularını konu alan bilimsel çalışmaların incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 31: 443-453.
- Beyazova, U. ve Şahin, F. (2007). Çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşımda hastane çocuk koruma birimleri. *Türk Pediatri Arşivi*, 42 (Özel Sayı), 16-18.
- Birbeck, D. & Drummond, M. (2015). Research methods and ethics working with young children. In O. Saracho (Ed). *Handbook of Research Methods in Early Childhood Education - Volume 2: Review*. (607-632 pp.). North Carolina: Information Age Publishing, Inc.
- Blandon-Gitlin & Pezdek, (2009). Children’s memory in forensic contexts: suggestibility, false memory, and individual differences. In B. L. Bottoms, C. J. Najdowski, G. S. Goodman , (Eds.), *Children as victims, witnesses, and offenders: psychological science and the law*. (57-80 pp.).New York: Guilford Press.
- Bruckner H, Bearman P. (2003). Dating behavior and sexual activity of young adolescents: analyses of the National Longitudinal Study of Adolescent Health. In Albert B, Brown S, Flanigan CM, (eds) *14 and Younger: The Sexual Behaviors of Young Adolescents*. Washington, DC: National Campaign to Prevent Teen Pregnancy.
- Byrne, M., & Guckian, E. (2011). Best practice for conducting investigative interviews. *The Irish Psychologist*. 37 (2/3), 69-77.
- Brubacher, S. P., Poole, D. A., & Dickinson, J. J. (2015). The use of ground rules in Investigative interviews with children: A synthesis and call for research. *Developmental Review*, 36, 15-33.
- Cairnduff, B. (2012). A Study of Investigating Child Abuse. *The Spectrum: A Scholars Day Journal*, 1(1), 2-32.
- CAMC Health System (2017). *Children's advocacy center*. <http://www.camc.org/cac> adresinden 8 Mart 2017 tarihinde elde edilmiştir.
- Cesur, S. (2003). Çocuk ve ergenlerde zihinsel gelişim. G. Şendil (Yay.Haz). *Çocuk*,

- ergen ve anne-baba. İçinde (pp.19-28). İstanbul: Çantay.
- Ceza Muhakemesi Kanunu (2004). *5271 sayılı ceza muhakemesi kanunu. (6545 sayılı Kanun ile değişik hali)*. T.C. Resmi gazete, 17.12.2004. Sayı:25673.
- Cheung, M. (2003). Utilization of questioning techniques in forensic child sexual abuse interviews. *Journal of Brief Therapy*, 3(1), 45-57.
- Children's Services Practice Notes (2002). Forensic interviewing and child welfare. *Children's Services Practice Notes*, 8 (2).
- Cirlugea, O. & O'Donohue, W.T. (2016). Review of psychometrics of forensic interview protocols with children. In W. T. O'Donohue & M. Fanetti. (Ed.), *Forensic Interviews Regarding Child Sexual Abuse A Guide to Evidence-Based Practice* (pp. 237-257). Switzerland: Springfield.
- CornerHouse, (2017). <https://www.cornerhousemn.org/forensicservices.html> adresinden 8 Nisan 2017 tarihinde elde edilmiştir.
- Cronch, L. E., Viljoen, J. L., & Hansen, D. J. (2006). Forensic interviewing in child sexual abuse cases: Current techniques and future directions. *Aggression and Violent Behavior*, 11(3), 195-207.
- Cross, T. P., Jones, L. M., Walsh, W. A., Simone, M., Kolko, D., Sczepanski, J., ... & Shadoin, A. L. (2008). Evaluating children's advocacy centers' response to child sexual abuse. *Juvenile Justice Bulletin*. ISO 690.
- Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2015). Cinsel istismar mağduru çocuklarla çalışan uzmanların gözünden mağdur çocukların özellikleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 6-11.
- Çelik, D. (2014). *Çocukluk çağı cinsel istismar olgularında mağdur ifadesinin delil niteliği ve ifade geçerlilik analizi*. Yayımlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler.
- Çocuklar İçin Adalet Projesi, (2014). Türkiye'de çocuklar için adalet proje haberleri 2012-2014. http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/B%C3%BCIten_TR.pdf . (3 Eylül 2016 tarihinde indirilmiştir.)
- Çocuk İzlem Merkezi Başbakanlık Genelgesi.(2012).T.C. Resmi Gazete, 28431, 14 Ekim 2012.
- Dağlı, T., & İnanıcı, M. A. (2010). *Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma merkezleri el kitabı*. Ankara: Fersa Ofset Matbaacılık.

- Dağlı, T. ve İnanıcı, M. A. (2011). *Hastane temelli çocuk koruma merkezleri için başvuru kitabı ihmal ve istismara uğrayan çocuğa bütüncül yaklaşım*. Ankara: Fersa Ofset Matbaacılık.
- Davies, D., Cole, J., Albertella, G., McCulloh, L., Allen, K. & Kekevia, H. (1996). Model for conduction forensic interviews with child victims of abuse. *Child Maltreatment*. 1 (3), 189-199.
- Davies, G., & Westcott, H. L. (1999). *Interviewing child witnesses under the memorandum of good practice: A research review* (No. 115). Home Office, Policing and Reducing Crime Unit, Research, Development and Statistics Directorate.
- Davies, G. M., Westcott, H. L. & Horan, N. (2000) The impact of questioning style on the content of investigative interviews with suspected child sexual abuse victims, *Psychology, Crime & Law*, 6 (2), 81-97. DOI: 10.1080/10683160008410834.
- Deblinger, E., Mannarino, A. P., Cohen, J. A., Runyon, M. K. & Heflin, A. H. (2015). *Child sexual abuse a primer for treating children, adolescents, and their nonoffending parents*. (2nd Edition). New York: Oxford University Press.
- DePure, D. P. & Sites, J. (2015). *Child abuse investigation field guide*. Massachusetts: Elsevier
- DeVoe, E. R. & Faller, K. C. (1999). The characteristics of disclosure among children who may have been sexually abused. *Child Maltreatment*, 4 (3), 217-221.
- Doğangün, B., Gönültaş, B. M., Uzun-Oğuz, E., Oral, G. ve Öztürk, M. (2016). Psychological complaints reported by sexually abused children during criminal investigations: Istanbul example. *Child Abuse & Neglect*, 56: 54–61.
- Darroch J.E., Landry D.J., Oslak S. (2002). Age differences between sexual partners in the United States. *Fam Plann Perspect*, 31: 160–167.
- Earhart, B., La Rooy, D. J., Brubacher, S. P., & Lamb, M. E. (2014). An examination of “don't know” responses in forensic interviews with children. *Behavioral sciences & the law*, 32(6), 746-761.
- Erdoğan, A., Tufan, E., Karaman, M. G., Atabek, M. S., Koparan, C., Özdemir, E., ... & Ankaralı, H. (2011). Türkiye'nin dört farklı bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 55-61.
- Everson, M. D. (2015). Child forensic interviewing: a 30-year perspective. *Children Service's Practice Notes*. 20:2.

- Eyüpoğlu, A. (2016). *Mağdur çocuğun dili: istismar mağduru çocuk ifadelerinin ‘kriter bazlı ifade analizi’*. Ankara: Gece kitaplığı.
- Fanetti, M., William, T. O., Fondren-Happel, R., & Daly, K. N. (2015). *Forensic child psychology: Working in the courts and clinic*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Faller, K. C. (1984). Is the child victim of sexual abuse telling the truth?. *Child Abuse & Neglect*, 8(4), 473-481.
- Faller, K. C. (1993). *Child sexual abuse: intervention and treatment issues*. Washington,DC: U.S. Department of Health and Human Services.
- Faller, K. C. (2003). *Understanding and assessing child sexual maltreatment*. Sage.
- Faller, K. C. (2007a). Forensic and clinical interviewer roles in child sexual abuse. In K.C. Faller (Ed.), *Interviewing Children About Sexual Abuse: controversies and best practice*. (pp. 3-10). New York: Oxford University Press, Inc.
- Faller, K. C. (2007b). Interviewing Children About Sexual Abuse. In K.C. Faller (Ed.), *Interviewing Children About Sexual Abuse: controversies and best practice*. (pp. 66-89). New York: Oxford University Press, Inc.
- Faller, K.C. (2007c). Questioning Techniques. In K.C. Faller (Ed.), *Interviewing Children About Sexual Abuse: controversies and best practice*. (pp. 90-109). New York: Oxford University Press, Inc.
- Faller, K. C. (2007d). Children who do not want to disclose. In K. C. Faller (Ed.), *Interviewing children about sexual abuse: Controversies and best practice* (pp. 175–190). New York, NY: Oxford University Press.
- Faller, K. C. (2016). Disclosure failures: statistics, characteristics, and strategies to address them. In W. T. O’Donohue & M. Fanetti. (Ed.), *Forensic Interviews Regarding Child Sexual Abuse A Guide to Evidence-Based Practice* (pp. 123-139). Switzerland: Springfield.
- Finkelhor, D. (1994). Current information on the scope and nature of child sexual abuse. *The future of children*, 4 (2), 31-53.
- Finkelhor, D. (1999). Child Sexual Abuse. Challenges Facing Child Protection and Mental Health Professionals. In E. Ullmann & W. Hilweg *Childhood and Trauma Separation, Abuse, War*. (2rd edition). (pp. 101-117). Hants: Ashgate Publishing Ltd.
- Finkelhor, D. & Browne, A. (1985). The traumatic impact of sexual abuse: a

- conceptualization. *Amer. J. Orthopsychiat*, 55 (4), 530-541.
- Fondren-Happel, R. N., Fanetti, M. N., & Visio, M. E. (2012). Effects of gender on rate of disclosure in the forensic interviews of children. *American Journal of Forensic Psychology*, 30(1), 45-57.
- Fontes, L. A. & Plummer, C. (2010). Cultural Issues in Disclosures of Child Sexual Abuse, *Journal of Child Sexual Abuse*, 19:5, 491-518, DOI: 10.1080/10538712.2010.512520.
- Garven, S., Wood, J. M., Malpass, R. S., & Shaw III, J. S. (1998). More than suggestion: The effect of interviewing techniques from the McMartin Preschool case. *Journal of applied psychology*, 83(3), 347-359.
- Gerrig, R. J. & Zimbardo, P. G. (2013). *Psikolojiye giriş: psikoloji ve yaşam*. 19. Basımdan çeviri (G. Sart, çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Goddard, A., Harewood, E., & Brennan, L. (2015). Review of pathway following sexual assault for children and young people in London. <https://www.england.nhs.uk/london/wp-content/uploads/sites/8/2015/03/review-pathway-cyp-london-report.pdf> adresinden 9 Nisan 2017 tarihinde ulaşılmıştır.
- Goodman-Brown, T. B., Edelstein, R. S., Goodman, G. S., Jones, D. P., & Gordon, D. S. (2003). Why children tell: A model of children's disclosure of sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 27(5), 525-540.
- Goodyear-Brown, P., Fath, A. & Myers, L. (2012). Child Sexual Abuse: The Scope of the Problem. P. Goodyear-Brown (Ed.), *Handbook of child sexual abuse identification, assessment, and treatment*. In (3-28). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Gönültaş, M. B. ve Akduman, İ. (2016). Çocuklara yönelik cinsel istismar soruşturmalarında mağdur bildirimlerinin önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (23), 274-289.
- Hall, M., & Hall, J. (2011). *The long-term effects of childhood sexual abuse: Counseling implications*. Retrieved from http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas11/Article_19.pdf
- Herman, J. (2015). Travma ve iyileşme şiddetin sonuçları ev içi istismardan siyasi teröre.(T. Tosun, Çev.). (3. Basım). İstanbul: Literatür yayınları.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., & Esplin, P.W. (1997). The relationships among interviewer utterance type, CBCA scores, and the richness of children's responses. *Legal and Criminological Psychology*, 2(2),

169- 176.

Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Horowitz, D. (2006). Dynamics of forensic interviews with suspected abuse victims who do not disclose abuse. *Child Abuse & Neglect*, 30: 753–769.

Hershkowitz, I., Lanes, O., & Lamb, M. E. (2007). Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents. *Child abuse & neglect*, 31(2), 111-123.

Hershkowitz, I. Orbach, Y. Lamb, M. Sternberg, K.J. & Horowitz, D. (2002)A comparison of mental and physical context reinstatement in forensic interviews with alleged victims of sexual abuse, *Applied Cognitive Psychology* 16:429–441.

Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Horowitz, D. (2006). Dynamics of forensic interviews with suspected abuse victims who do not disclose abuse. *Child Abuse & Neglect*, 30: 753–769.

Hershkowitz, I., Orbach, Y., Lamb, M. E., Sternberg, K. J. & Horowitz, D. (2006). Dynamics of forensic interviews with suspected abuse victims who do not disclose abuse. *Child Abuse & Neglect*, 30: 753–769.

Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Orbach, Y., Katz, C., & Horowitz, D. (2012). The development of communicative and narrative skills among preschoolers: Lessons from forensic interviews about child abuse. *Child development*, 83(2), 611-622.

Hobbs, C. (2007). Child Sexual Abuse: The Problem. In S. R. Meadow, J. Mok & D. Rosenberg, (Eds.). *Abc of child protection*. (Fourth edition). (pp.42-47). Blackwell Publishing Ltd.

Honor, G. (2002). Child sexual abuse: psychosocial risk factors. *Journal of Pediatric Health Care*, 16(4), 187-192.

Hümanistik Büro (2014). Türkiye’de çocuk koruma ve önleme sistemleri haritası. <http://www.cocukkorumarharitasi.info/dosyadepo/kitap.pdf> adresinden 8 Nisan 2017 tarihinde ulaşılmıştır.

İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, (2016). *Şişli Çocuk İzlem Merkezi (Çim) açıldı*, <http://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=11038> adresinden 25 Mart 2017 tarihinde ulaşılmıştır.

Jenny, C. (2011). *Child abuse and neglect: diagnosis, treatment, and evidence*. Missouri: Elseiver

- Jones, M. (2012). *Influences of disclosure among child sexual abuse victims*. Undergraduate Honors Theses. Utah State University, Logan
- Kafadar, H. (2014). Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve adli tıp yaklaşımı. *J Clin Anal Med*, 5(suppl 2), 279-81. DOI: 10.4328/JCAM.2841.
- Karabekiroğlu, K. (2015). *2-15 yaş, aman dikkat: dikkat ve öğrenme sorunları*. (2. Basım). İstanbul: Say Yayınları.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keary, K. & Fitzpatrick, C. (1994). Children's disclosure of sexual abuse during Formal investigation. *Child Abuse & Neglect*, 18 (7), 543-548.
- Kızıldağ, Ö. (2003). Çocuklarda dil gelişimi. G. Şendil (Yay.Haz). *Çocuk, ergen ve anne-baba*. İçinde (pp.29-48). İstanbul: Çantay.
- Kirk, C., Logie, L., & Mok, J. Y. (2010). Diagnosing sexual abuse (excluding forensics). *Paediatrics and Child Health*, 20(12), 556-560.
- Kinnear, K. L. (1995). *Childhood sexual abuse: a reference handbook contemporary world issues*. ABC-CLIO.
- Köse, S., Aslan, Z., Başgül, Ş. S., Şahin, S., Yılmaz, Ş., Çıtak, S., & Tezcan, E. (2011). Bir eğitim ve araştırma hastanesi çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olgular. *Anadolu Psikiyatr Derg*, 12, 221-5.
- Krueger, M. (2015). Forensic Interviewing and Charging: A Prosecutor's Perspective. In W. T. O'Donohue & M. Fanetti (Eds.). *Forensic Interviews Regarding Child Sexual Abuse*. (pp.57-80). Springer International Publishing.
- Kulaksızoğlu, A. (1997). *Ergenlik psikolojisi*. (16. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lamb, M. E., & Garretson, M. E. (2003). The effects of interviewer gender and child gender on the informativeness of alleged child sexual abuse victims in forensic interviews. *Law and Human Behavior*, 27(2), 157.
- Lamb, M. E., Hershkowitz, I., Orbach, Y. & Esplin, P. L. (2008). *Tell me what happened structured investigative interviews of child victims and witnesses*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Lamb, M. E., Orbach, Y., Sternberg, K. J., Aldridge, J., Pearson, S., Stewart, H. L., Esplin, P. W. & Bowler, L. (2009). Use of a structured investigative protocol enhances the quality of investigative interviews with alleged victims of child sexual abuse in Britain. *Applied cognitive psychology*, 23(4), 449-467.

- Lamb, M. E., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2007). Structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: a review of research using the nichd investigative interview protocol. *Child Abuse & Neglect*, 31:1201–1231.
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H., & Mitchell, S. (2003). Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(5), 926-934.
- Landberg, A. & Svedin, C. G. (2013). *A quality review of 23 Swedish Barnahus*. Stockholm: Rädda Barnen.
- La Rooy, D. & Lamb, E. M. (2011). What happens when interviewers ask repeated questions in forensic interviews with children alleging abuse? *J Police Crim Psych*, 26:20–25. DOI 10.1007/s11896-010-9069-4.
- Lau, K. J. & Treacy, E. C. (2009). Forensic interviewing best practices example. In T. Maschi, C. Bradley, K. Ward (Ed.), *Forensic social work: psychological and legal issues diverse practice settings*. (pp.375-386). New York: Springer.
- London, K., Bruck, M. Ceci S. J., & Shuman, D. W. (2005). Disclosure of child sexual abuse what does the research tell us about the ways that children tell? *Psychology, Public Policy, and Law*, 11 (1) , 194–226.
- Low Deiner, P. (2013). *Inclusive Early Childhood Education: Development, Resources, and Practice*. (6th edition). California: Cengage Learning.
- Luther, K., Snook, B., Barron, T., & Lamb, M. E. (2015). Child interviewing practices in Canada: A box score from field observations. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 30(3), 204-212.
- Moeller, T. P., Bachmann, G. A., & Moeller, J. R. (1993). The combined effects of physical, sexual, and emotional abuse during childhood: Long-term health consequences for women. *Child abuse & neglect*, 17(5), 623-640.
- Malloy, L. C., Brubacher, S. P. & Michael E. Lamb, M. E. (2011). Expected consequences of disclosure revealed in investigative interviews with suspected victims of child sexual abuse, *Applied Developmental Science*, 15:1, 8-19, DOI: 10.1080/10888691.2011.538616.
- Malloy, L. C., Brubacher, S. P. & Lamb, M. E. (2013). “Because she’s one who listens”: children discuss disclosure recipients in forensic interviews. *Child Maltreatment*, 18 (4), 245-251.

- Malloy, L. C., Orbach, Y., E. Lamb, M. E. & Graffam Walker, G. A. (2016): “How” and “Why” prompts in forensic investigative interviews with preschool children, *Applied Developmental Science*, DOI: 10.1080/10888691.2016.1158652.
- Malloy, L. C., Katz, C., Lamb, M. E. & Mungo, A. P. (2015). Children’s requests for clarification in investigative interviews about suspected sexual abuse. *Applied Cognitive Psychology, Appl. Cognit. Psychol.* DOI: 10.1002/acp.3101.
- Marín, B. V., Coyle, K. K., Gómez, C. A., Carvajal, S. C., & Kirby, D. B. (2000). Older boyfriends and girlfriends increase risk of sexual initiation in young adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 27(6), 409-418.
- Marmara Üniversitesi Çocuk Koruma Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği (2015). Resmi Gazete. 23.07.2015, Sayı: 29423.
- McElvaney, R. (2015). Disclosure of Child Sexual Abuse: Delays, Non-disclosure and Partial Disclosure. What the Research Tells Us and Implications for Practice. *Child Abuse Review*, 24(3), 159-169.
- MacLeod, K.J. (2016). Working with the Multidisciplinary Team. In W. T. O’Donohue & M. Fanetti. (Ed.), *Forensic Interviews Regarding Child Sexual Abuse A Guide to Evidence-Based Practice* (pp. 41-57). Switzerland: Springfield.
- Miller, T. W., & Veltkamp, L. J. (1989). Assessment of child sexual abuse: Clinical use of fables. *Child psychiatry and human development*, 20(2), 123-133.
- Modelli, M. E., Galvão, M. F., & Pratesi, R. (2012). Child sexual abuse. *Forensic science international*, 217(1), 1-4.
- National Children’s Alliance (2017). Standards for Accredited Members. <http://www.nationalchildrensalliance.org/sites/default/files/downloads/NCA-Standards-for-Accredited-Members-2017.pdf> adresinden 9 Nisan 2017 tarihinde ulaşılmıştır.
- National Children's Advocacy Center (2016). Local services. <http://www.nationalcac.org/> adresinden 9 Mart 2017 tarihinde ulaşılmıştır.
- National Sexual Violence Resource Center, (2013). An overview of healthy childhood sexual development. http://www.nsvrc.org/sites/default/files/saam_2013_an-overview-of-healthy-childhood-sexual-development.pdf adresinden 30 temmuz 2017 tarihinde elde edilmiştir.

- Newlin, C., Steele, L. C., Chamberlin, A., Anderson, J., Kenniston, J., Russell, A., ... & Vaughan-Eden, V. (2015). *Child forensic interviewing: Best practices. Juvenile justice bulletin*. Washington, DC: US Department of Justice, Office of Justice Program, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention. Retrieved on August, 20, 2016.
- Nolin, M. J., & Petersen, K. K. (1992). Gender differences in parent-child communication about sexuality: An exploratory study. *Journal of Adolescent Research*, 7(1), 59-79.
- Orbach, Y., Hershkowitz, I., Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Esplin, P. W., & Horowitz, D. (2000). Assessing the value of structured protocols for forensic interviews of alleged child abuse victims. *Child abuse & neglect*, 24(6), 733-752.
- Orhan, G. (2017). “Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM)”, *ODTÜ'lüler Bülteni*, 261: 36-37.
- Oudekerk, B. A., Guarnera, L. A., & Reppucci, N. D. (2014). Older opposite-sex romantic partners, sexual risk, and victimization in adolescence. *Child abuse & neglect*, 38(7), 1238-1248.
- Önder, A. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukları değerlendirme ve tanıma teknikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, H ve Öztürk, E. (1992). *Gençlik*. İstanbul: İletişim Yayıncılık A.Ş
- Öztürk, M. (2007). *Anne, baba ve eğitimciler için çocuk psikiyatrisi*. (6. Basım). İstanbul: Uçurtma Yayınları.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, çev.ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pipe, M. E., Orbach, Y., Lamb, M., Abbott, C. B., & Stewart, H. (2008). *Do best practice interviews with child abuse victims influence case processing*. Unpublished report, US Department of Justice. ISO 690.
- Perdahlı Fis N., Arman A, Kalaça S ve ark. (2010) Psychiatric evaluation of sexual abuse cases. A clinical representative sample from Turkey. *Child Youth Serv Rev* 32: 1285-90.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M. & Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29 (4) : 328–338.
- Perry, N., McAuliff, B., Tam, P., & Claycomb, L. (1995). When lawyers question

children: Is justice served? *Law and Human Behavior*, 19(6), 609-629.

Peixoto, C. E., Ribeiro, C., & Lamb, M., (2011). Forensic interview protocol in child sexual abuse. Why and what for?. In T. Magalhaes (Ed), *Abuse & neglect series: To improve the management of child abuse and neglect* [Vol.1]. (pp.133-160). Porto: SPECAN.

Phillips, C. I., & Pexman, P. M. (2015). When Do Children Understand “Opposite”? *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 58(4), 1233-1244.

Plummer, C. A., & Njunguna, W. (2009). Cultural protective and risk factors: Professional perspectives about child sexual abuse in Kenya. *Child Abuse and Neglect*, 33(8), 524–532.

Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

Polat, O. (2007a). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Polat, O. (2007b). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 2: önleme ve rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Price, E. A., Ahern, E. C. & Lamb, M. E. (2016). Rapport-building in investigative interviews of alleged child sexual abuse victims. *Applied Cognitive Psychology, Appl. Cognit. Psychol*, DOI: 10.1002/acp.3249.

Rowan, E. L. (2006). *Understanding chil sexual abuse*. Mississippi: The University Press of Mississippi.

Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Eğitim ve Sertifikasyon Hizmetleri Daire Başkanlığı. (2015). *Sağlık alanı sertifikalı eğitim standartları: çocukla adli görüşmecisi sertifikalı eğitim programı*. Ankara: Sağlık Bakanlığı.

Santrock, J. W. (2014). *Yaşam boyu gelişim: gelişim psikolojisi*. On üçüncü basımdan çeviri. G. Yüksel (Çev.Ed), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Schaeffer, P., Leventhal, J. M., & Asnes, A. G. (2011). Children's disclosures of sexual abuse: Learning from direct inquiry. *Child abuse & neglect*, 35(5), 343-352.

Schollum, M. (2005). *Investigative interviewing: the literature*. Wellington: Office of the Commissioner of Police.

Silovsky, J. F. (2000). *The differences between forensic interviews & clinical interviews*. US Department of Justice, Office of Justice Programs, Office for

Victims of Crime.

Smith, D. W., Letourneau, E. J., Saunders, B. E., Kilpatrick, D. G., Resnick, H. S., & Best, C. L. (2000). Delay in disclosure of childhood rape: Results from a national survey. *Child Abuse and Neglect*, 24(2), 273-287.

State Of Michigan Governor's Task Force On Child Abuse And Neglect And Department Of Human Services. (2011). Forensic interview protokol. (3rd edition). https://www.michigan.gov/documents/dhs/DHS-PUB-0779_211637_7.pdf . 3 Eylül 2016 tarihinde indirilmiştir.

Steele, L. C. (2012). The Forensic Interview: A Challenging Conversation. In P. Goodyear- Brown (Ed.), *Handbook of child sexual abuse identification, assessment, and treatment*. In (99-120). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Sternberg, K. J., Lamb, M. E., Davies, G. M., & Westcott, H. L. (2001). The memorandum of good practice: Theory versus application. *Child abuse & neglect*, 25(5), 669-681.

Sternberg, K., Lamb, M.E., Hershkowitz, I., Yudilevitch, L., Orbach, Y., Esplin, P.W., & Hovav, M. (1997). Effects of introductory style on child abilities to describe experiences of sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 21 (11), 1133-1146.

Sternberg, K. J., Lamb, M. Y., Orbach, E., Esplin, P. W., & Mitchell, S. (2001). Use of a structured investigative protocol enhances young children's responses to free-recall prompts in the course of forensic interviews. *Journal of Applied Psychology*, 86 (5), 997-1005.

Summit, R. C. (1983). The child sexual abuse accommodation syndrome. *Child Abuse and Neglect*, 7, 177-193.

Şahin, F. (2009). Çocuğun fiziksel, cinsel ve duygusal istismarı. Adli Tıp Kurumu deneyimi. (İstanbul Tabip Odası Çocuk Hakları Komisyonu, Yay. Haz.). *Çocuk ve şiddet çalışmaları*. (ss.24-26). İstanbul: Golden Print.

Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği ve Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2016). *Çocuk istismarına yönelik rapor*. <http://imdat.org/wp-content/uploads/2016/05/%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARINA-Y%C3%96NEL%C4%B0K-RAPOR.pdf> adresinden 22 Haziran 2017 tarihinde ulaşılmıştır.

Talwar, V., Lee, K., Bala, N., & Lindsay, R. C. L. (2002). Children's conceptual knowledge of lying and its relation to their actual behaviors: Implications for court competence examinations. *Law and Human Behavior*, 26 (4), 395-415.

- Taner, Y. ve Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35:82-86.
- Taşdemir, N., Kaya, G. ve Öztürk, D. (2011). Terakki Vakfı Okullarında uygulanan “cinsel sağlık eğitimine” yönelik ihtiyaçlar, gözlem ve paylaşımlar. Türkiye aile sağlığı ve planlaması vakfı çetad (yay. Haz.). *Cinsellik ve cinsel eğitim*. (pp. 112-115). Türkiye aile sağlığı ve planlaması vakfı ve çetad
- TC Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Müdürlüğü Mağdur Hakları Daire Başkanlığı, (2017). *Adli görüşme odaları* <http://www.magdur.adalet.gov.tr/hakkinda-01253> adresinden 24 Haziran 2017 tarihinde alınmıştır.
- Teoh, Y. S. & Lamb, M. (2011). Interviewer demeanor in forensic interviews of children, *Psychology, Crime & Law*, DOI:10.1080/1068316X.2011.614610.
- The Institute for Human Services, (2010). *203: Investigative Interviewing in Child Sexual Abuse Cases Standard Curriculum*. Pittsburgh: University of Pittsburgh, School of Social Work
- Themeli, O., & Panagiotaki, M. (2014). Forensic interviews with children victims of sexual abuse: the role of the counselling psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1), 1-19.
- Trabzon Barosu Çocuk Hakları Komisyonu (2015). Çocuk izlem merkezleri türkiye raporu.
- Tuzcuoğlu, N. & Tuzcuoğlu, S. (2004). *Dikkat geliştiren oyunlar: çocuğun dikkatini nasıl geliştirebilirim?* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Tyler, K. A. (2002). Social and emotional outcomes of childhood sexual abuse: A review of recent research. *Aggression and Violent Behavior*, 7(6), 567-589.
- Uğur, Ç., Şireli, Ö., Esenkaya, Z., Yaylalı, H., Duman, N. S., Gül, B., ... & Kılıç, B. G. (2012). Cinsel istismar mağdurlarının psikiyatrik değerlendirmesi ve izlemi: son dört yıllık deneyim. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19 (2), 81-86.
- Ungar, M., Tutty, L. M., McConnell, S., Barter, K., & Fairholm, J. (2009). What Canadian youth tell us about disclosing abuse. *Child Abuse & Neglect*, 33(10), 699-708.
- Ulukol, B. (2017, 7 Mart). *Çocuk İzlem Merkezi, Prof. Dr. Betül Ulukol. H.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı*. [Video File]. <https://www.youtube.com/watch?v=79FxTFQPzUU> adresinden 25 Mart 2017 tarihinde ulaşılmıştır.
- Walsh, W., Jones, L., & Cross, T. P. (2003). Children’s advocacy centers: One philosophy, many models. *APSAC Advisor*, 15(3), 3-7.

- Wood, B., Orsak, C., Murphy, M. & Cross, H. J.(1996). Semistructured child sexual abuse interviews: interview and child characteristics related to credibility of disclosure. *Child Abuse & Neglect*, 20 (1), 81-92.
- Wood, J. M., & Garven, S. (2000). How sexual abuse interviews go astray: Implications for prosecutors, police, and child protection services. *Child Maltreatment*, 5(2), 109-118.
- World Health Organization. (2003). *Guidelines for medico-legal care of victims of sexual violence*. Geneva.
- Xiao, H.& Smith-Prince, J. (2015) Disclosure of child sexual abuse: the case of Pacific islanders, *Journal of Child Sexual Abuse*, 24 (4), 369-384, DOI: 10.1080/10538712.2015.1022294.
- Yakut, H. İ., & Korkmaz, E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10 (39), 1630-1632.
- Yakut, H. İ. ve Salman Özgü, B. (2013). Adolesanlarda cinsel eğitim. *The Journal of Gynecology - Obstetrics and Neonatology*, 10 (39), 1633-1635.
- Yılmaz, G. (2009). *Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 6-12 yaş grubundaki çocukların aile resmi çizimleri, davranış sorunları ve ailelerin işlevsel özelliklerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Yuille, J. C. (1998). *The step-wise interview: A protocol for interviewing children*. Unpublished manuscript, University of British Columbia.
- Yüksel, F., Keser, N., Odabaş, E., Kars, G.B., Yurtkulu, F., Arslan, F., Cayrat, Çocuk istismarı ve çocuk izlem merkezleri. *Tıbbi ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 12 (2), 18-23.
- Z-Page, A. (2004). Çocuk cinsel istismarı: cinsel istismara neden olan etkenler ve cinsel istismarın çocuklar üzerindeki etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (13), 103-113.
- Ziyalar, N. Ve Çalıcı, C. (2016). Çocuklarla adli görüşmenin temel prensipleri: okul öncesi dönem. D. Yücel ve M. B. Gönültaş (Ed.). *Adli sosyal hizmet: yaklaşım ve müdahale*. içinde (ss. 178-190). Ankara: Nobel Yayınevi.

EKLER

EK I: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Sizi Yrd. Doç. Dr. Zeynep Belma Gölge danışmanlığında Tuğba Türk tarafından yürütülen “Cinsel İstismar Mağduru Çocuk İle Yapılan Adli Görüşmelerin Adli Görüşme Teknikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı cinsel istismar davalarında mağdur çocuk ile yapılan adli görüşmelerin, alan yazında yer alan görüşme tekniklerine uygunluğu açısından analiz edilmesidir. Araştırmada sizden yaklaşık 20 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin ile birlikte tahminen 120 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen şekilde içtenlikle cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmamak veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Bu çalışma anonim bir çalışma olup elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır, bununla birlikte araştırma sonuçlarından kimlik bilgileriniz belli olmaksızın yayın amacı ile yararlanılabilir. Ayrıca eğer ekteki izin formuna iletişim bilgilerinizi yazmanız ve kabul etmeniz halinde iletişim bilgileriniz farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya tugbaturkk@hotmail.com e-posta adresi ve XXXX numaralı telefonda ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı:.....

İmzası:

İletişim bilgilerinizin diğer araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını kabul ediyorsanız lütfen iletişim bilgilerinizi doldurunuz.

İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

Ek II: Kişisel Bilgi Formu

1. **Cinsiyet** : () Kadın () Erkek
2. **Yaş** :
3. **Meslek**
() Psikolog () Psikolojik danışman () Sosyal hizmet uzmanı
() Polis () Avukat () Savcı
() Diğer (belirtiniz) :
4. **Görev yeri** :
5. **Medeni durum** :
() Bekâr () Evli () Boşanmış
6. **Cinsel istismar mağduru çocukla yapılan adli görüşmeye görevli olarak katıldınız mı?**
() Evet () Hayır
7. **Cinsel istismar mağduru çocukla kendiniz bir görüşme yürüttünüz mü?**
() Evet () Hayır
8. **Görüşülen mağdur çocuk sayısı** :
9. **Görevli olarak girilen görüşme sayısı** :
10. **Mesleki deneyim yılı** :
11. **İstismarla ilişkili mesleki deneyim yılı** :
12. **Çoğunlukla hangi tür cinsel istismar olgularının adli görüşmelerine katıldınız?**
() Basit cinsel istismar () Nitelikli cinsel istismar

Ek III: Görüşme Süreci Kontrol Listesi

YÖNERGEYİ LÜTFEN DİKKATLE OKUYUNUZ !

Aşağıda cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmeye dair "görüşmeye hazırlık", "görüşme" ve "görüşmeyi sonlandırma" aşamaları ile ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen *adli bir görüşmeye görevli olarak katıldysanız* veya *adli bir görüşmeyi bizzat yürüttüyseniz* aşağıdaki ifadeleri *kendi tecrübelerinize dayanarak* cevaplandırınız. Adli görüşmelerle ilgili gözlemlediğiniz durumları dikkate alarak ifadelerin yanında yer alan uygun şıkkı işaretleyiniz. *Eğer birden fazla görüşmede bulduysanız genel bir değerlendirmede bulununuz.* Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Yrd. Doç.Dr. Zeynep Belma GÖLGE & Tuğba TÜRK

GÖRÜŞME SÜRECİ		DEĞERLENDİRME	
Cinsel istismar mağduru çocukla yapılan adli görüşmelerde genellikle:			
1) Ayrı bir görüşme odası vardı.		() Evet	() Hayır
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) Nerede görüştünüz? () Savcının odası () Hakimin odası () Boş bir mahkeme salonu () Diğer (.....)			
2) Görüşme odası çocuğun gelişim düzeyine uygunluğu açısından değerlendirildiğinde;			
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Sandalye çocuğun oturabileceği ölçüdeydi. () Sandalye yoksa veya çocuk oturmak istemiyorsa halı ve minderler vardı. () Çocuğun boyunun yetebileceği bir masa vardı. () Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için boya kalemleri vardı. () Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için kâğıt vardı. () Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için oyun hamuru vardı. () Çocuğun gerektiğinde kullanabilmesi için oyuncaklar vardı.			
3) Görüşme odası dikkat dağıtıcı unsurların varlığı açısından değerlendirildiğinde;			
(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Görüşme odası parlak renkliydi. () Görüşme odasının duvarlarında birden fazla canlı renk vardı. () Görüşme odasında oyuncaklar masanın üzerindeydi. () Görüşme odasına dışarıdan gürültü gelmekteydi. () Görüşme odasında resimler asılıydı (renkli, istismarı çağrıştıran vb). () Kamera çocuğun sürekli görebileceği yerdeydi (çocuğun yüzünü çekecek konumdaydı). () Görüşmecisi kadınsa çocuğun dikkatini dağıtacak büyüklükte takıları bulunmaktaydı. () Görüşmecinin kıyafeti çok renkliydi. () Görüşmecinin kekemelik gibi konuşma bozukluğu vardı. () Görüşmecisi üniforma veya önlük giymişti.			
4) Görüşme dış uyaranlar tarafından bölünmüştü.		() Evet	() Hayır

<p>Eğer cevabınız evet ise (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz),</p> <p>☐ İçeri imza için girip çıkan biri vardı.</p> <p>☐ İçeri çay vb. servis etmek için girip çıkan biri vardı.</p> <p>☐ Çocuğun bir yakını içeri bakmaya çalışmıştı.</p> <p>☐ Görüşmecinin telefonu çalmıştı.</p> <p>☐ Diğer (.....)</p>		
<p>5) Görüşme kaydının değerlendirilmesi;</p> <p>☐ Görüşmenin tamamı video kaydına alınmıştı.</p> <p>☐ Görüşme sadece görüşmecinin tuttuğu notlardan oluşmaktaydı.</p> <p>☐ Görüşmenin sadece başlangıcı video kaydına alınmıştı.</p> <p>☐ Görüşmenin sadece olayın anlatıldığı kısmı video kaydına alınmıştı.</p> <p>☐ Görüşmeni başlangıcı ve ortası video kaydına alınarak sonlandırmaya yer verilmemişti.</p>		
<p>6) Görüşmenin video kaydına alındığı çocuğa söylendi. Örneğin; <i>“Gördüğün gibi burada bir kamera ve mikrofon var. Bana söylediğin her şeyi hatırlayabilmem için bizim konuşmalarımızı kaydedecek. Bazı şeyleri unutuyorum ve bunlar söylediklerini yazmama gerek duymadan seni dinlememi sağlayacaklar.”</i></p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>7) Video kaydı başlarken görüşme tarihi söylendi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>Görüşme tarihi söylendi ise;</p> <p>(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)</p> <p>☐ Çocuğa söyletildi.</p> <p>☐ Uzman söyledi.</p>		
<p>8) Video kaydı başlarken görüşme saati söylendi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>Görüşme saati söylendiyse;</p> <p>(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)</p> <p>☐ Çocuğa söyletildi.</p> <p>☐ Uzman söyledi.</p>		
<p>9) Video kaydı başlarken görüşme yeri söylendi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>10) Video kaydı başlarken çocuğun tam isminin söylenmesi sağlandı.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>11) Video kaydı başlarken uzman tam ismini söyledi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>12) Görüşmeci görevini açıkladı. Örneğin; <i>“Görevimin bir parçası onlara ne olduğuyla ilgili çocuklarla/gençlerle görüşmek. Onlara ne olduğuyla ilgili doğruyu söyleyebilmeleri için çok sayıda çocukla/gençle görüşüyorum.”</i></p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>13) Video kaydı başlarken varsa odadaki diğer kişi/kişiler tam isimlerini söyledi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>14) Çocuğa görüşmeyi kimlerin izlediği söylendi.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>15) Görüşme boyunca uzman çocuğa ismi ile hitap etti.</p>	<p>☐ Evet</p>	<p>☐ Hayır</p>
<p>16) Görüşme kim tarafından yapıldı?</p> <p>(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)</p> <p>☐ Psikolog</p> <p>☐ Psikolojik danışman</p> <p>☐ Sosyal hizmet uzmanı</p> <p>☐ Savcı</p> <p>☐ Polis</p> <p>☐ Diğer (.....)</p>		

17) Görüşme odasında görüşmeci dışında biri vardı.	☐ Evet	☐ Hayır
Eğer varsa kimdi? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) ☐ Savcı ☐ Avukat ☐ Polis ☐ Sosyal çalışmacı (psikolog, psikolojik danışman) ☐ Çocuğun annesi ☐ Çocuğun babası ☐ Diğer (.....)		
18) Birden fazla görüşmeci olduğu için ana görüşmeci belirlendi. (Bu soruyu birden fazla görüşmeci varsa yanıtlayın).	☐ Evet	☐ Hayır
19) Görüşme başlamadan çocuğun fizyolojik ihtiyaçları soruldu.	☐ Evet	☐ Hayır
Çocuk bir ihtiyacından bahsetmişse; ☐ Fizyolojik ihtiyaç karşılandı. ☐ Fizyolojik ihtiyaç ertelendi.		
20) Görüşme için oturacağı yer çocuk tarafından belirlendi.	☐ Evet	☐ Hayır
21) Görüşmeci ile çocuk arasında görüşme mesafesi sağlandı. ☐ Karşılıklı oturuldu ☐ 90 °lik açı ile oturuldu ☐ Diğer (.....)	☐ Evet	☐ Hayır
22) Görüşmeci çocuğun doğru yanlış ayırımını test etti. Örneğin; “Ayakkabılarımın kırmızı olduğunu söylersem bu doğru ya da doğru değildir.” Biraz beklendikten sonra “Bu doğru değil, benim ayakkabılarım siyah”. “Eğer oturduğumu söylersem bu doğru mu değil mi?” Biraz beklendikten sonra “Bu doğru çünkü gerçekten oturuyorum.” Doğru söylemenin anlamının ne olduğunu anladığını görüyorum. Bugün bana sadece doğruyu söylemen çok önemli. Bana sadece sana gerçekten ne olduğunu söylemelisin.”	☐ Evet	☐ Hayır
23) Görüşme kuralları hakkında bilgi verildi. Örneğin; “Eğer anlamadığın bir şey olursa sadece ‘Anlamadım’ diyebilirsin. Tamam mı?” beklendikten sonra “Eğer ben söylediklerini anlamazsam senden açıklamanı isteyeceğim.” “Eğer sorduğum sorunun cevabını bilmiyorsan sadece ‘Bilmiyorum’ diyebilirsin. Öyleyse sana ‘Benim köpeğimin ismi ne?’ diye sorarsam ne söylersin. Evet, bilmiyorsun değil mi?” “Bilmiyorsun çünkü beni tanımyorsun. Cevabı bilmiyorsan lütfen tahmin etmeye çalışma sadece bilmiyorum de.” “Sana yanlış bir şey söylersem bana yanlışımı söylemelisin.” “Eğer senin iki yaşında bir kız olduğunu söylersen bana ne dersin?” “Şimdi yanlışsam bana söylemen gerektiğini ya da doğru olmadığını söylemelisin.” “Ayakta olduğunu söylersen bana ne söylersin.”	☐ Evet	☐ Hayır
24) Görüşmeci görüşme sürecinde görüşmeyi izleyenlerle iletişim sağladı.	☐ Evet	☐ Hayır
Görüşmeyi izleyenlerle iletişim sağlanmışsa; (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) ☐ Telefonla ☐ Kulaklıkla ☐ Yüz yüze ☐ Diğer (.....)		
25) Görüşme esnasında odada bulunan diğer kişiler görüşmeye dahil oldu.	☐ Evet	☐ Hayır

Diğer kişi görüşmeye dahil olmuşsa; (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Soru sordu. () Cevaba dahil oldu.		
26) Görüşmeci çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olarak kavram bilgisini test etti.	() Evet	() Hayır
Çocuğun kavram bilgisi test edilmişse; (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Beden bölümlerinin ismi soruldu. () Özel bölgeleri soruldu. () Yumuşak- sert, sabah-akşam gibi kavram ayrımları soruldu. () Doğum günü gibi özel günler sorularak tarih bilgisi tespit edildi.		
27) Güven oluşturmak ve çocuğu görüşmeye hazırlamak için çocukla iletişimi günlük konularda (adli konu dışında herhangi bir konuda) sohbet edildi. <i>“Şimdi seni daha yakından tanımak istiyorum.” “Yapmaktan hoşlandığın şeylerden bahsetmeni istiyorum.” “Biraz daha anlatmanı istiyorum.” Özel bir günden bahsedilerek, “Birkaç gün/hafta önce bayramda/doğum gününde ne oldu?” “Olay hakkında daha çok düşün. Sabah olup kalkana kadar gün boyunca neler oldu? Ondan sonra ne oldu? Biraz daha bahset. Anlattıklarından daha öncesi. Her şeyi anlatmanı istiyorum.” “Sana olan her şeyi bana anlatman çok önemli. Hem iyi olanları hem kötü olanları söyleyebilirsin.”</i> <i>“Sana ne olduğunu gerçekten bilmek istiyorum. Sabah kalktığın yatağına gidene kadar her şeyi bana anlatmanı istiyorum.” Bekledikten sonra. “Sonra ne oldu?” “Yatağına gidene kadar yaptıklarından sonra ne olduğundan bahsetmeni istiyorum.” “Daha fazla anlatmanı istiyorum.” “Anlattıklarının daha öncesinde ne oldu? Biraz daha bahsetmeni istiyorum.”</i>	() Evet	() Hayır
28) Çocuğun demografik bilgileri alındı.	() Evet	() Hayır
29) Çocuğun günlük düzeni hakkında bilgi alındı.	() Evet	() Hayır
30) Çocuğun aile ilişkileri hakkında bilgi alındı.	() Evet	() Hayır
31) Çocuğun okulla ilgili bilgileri alındı.	() Evet	() Hayır
32) Çocuğun sosyal çevresi ile bilgi alındı.	() Evet	() Hayır
33) Görüşmeci tarafından çocuğa neden orada olduğu soruldu. <i>Örneğin; “Sana söylediğim gibi benim işim bazı çocukların başına gelen şeyler hakkında konuşmak. Neden burada olduğunu söylemen çok önemli. Bugün seni buraya annenin/babanın vb. neden getirdiği hakkında bana biraz daha bilgi vermeni istiyorum”</i>	() Evet	() Hayır
34) Görüşmenin amacı hakkında çocuğa bilgi verildi.	() Evet	() Hayır
35) Bilgilerin gizliliği hakkında konuşuldu.	() Evet	() Hayır
36) Çocuğun gelişim seviyesine uygun basit bir dil kullanıldı.	() Evet	() Hayır
37) Çocuğun anlayabilmesi için kısa cümleler kullanıldı.	() Evet	() Hayır
38) Çocukla görüşme yapılırken nötr bir tavır (duyguları sözel, bedensel veya mimiksel olarak belli etmeme) sergilendi.	() Evet	() Hayır
39) Çocuğa görüşme sırasında çocuğun güvende olduğu vurgulandı.	() Evet	() Hayır
40) Çocuğun serbest anlatı yapmasına izin verildi.	() Evet	() Hayır

Örneğin; “ <i>Bedeninin bir parçasında çizgiler/yaralanmalar/morarmalar görüyorum/duydum. Bu konuda benimle konuşmanı istiyorum.</i> ”		
41) Çocuk görüşme sırasında konuşmaya devam etmesi için desteklendi. (evet, hıhı, kafa sallama gibi)	() Evet	() Hayır
42) Açık uçlu sorular soruldu. Örneğin; “ <i>Bana her şeyi anlat.</i> ” “ <i>Ondan sonra ne oldu?</i> ” “ <i>Bana biraz daha anlatmanı istiyorum.</i> ” “ <i>O geceye/güne geri dön ve bahsettiğin önceki olaylardan kötü niyetli olaylara kadar ne olduğunu bana anlatmanı istiyorum.</i> ” “ <i>Olay/nesne/kişiden daha fazla bahsetmeni istiyorum.</i> ” “ <i>Bahsettiğin olay/nesne/kişiyi daha fazla anlatmanı istiyorum.</i> ” “ <i>Bana çok şey anlattın ve çok yararlıydılar. Fakat benim kafam biraz karıştı. Anladığımdan emin olmam için başından itibaren anlatır mısın?</i> ”	() Evet	() Hayır
43) Çocuğun anlamadığı sorular alternatif bir şekilde ifade edildi.	() Evet	() Hayır
44) Kapalı uçlu sorular soruldu. Örneğin; “ <i>Biri seni rahatsız ediyor mu?</i> ” “ <i>Biri sana senin doğru olmadığını düşündüğün bir şey yaptı mı?</i> ”	() Evet	() Hayır
45) Doğrudan sorular soruldu. (ne zaman/ nerde/ nasıl/ kim/ hangi/ ne)	() Evet	() Hayır
46) Yönlendirici sorular soruldu. (Değil mi? soruları)	() Evet	() Hayır
47) Olay yeri hakkında detaylı bilgi alındı.	() Evet	() Hayır
48) Olayın tarihi öğrenildi.	() Evet	() Hayır
49) Olayın zamanı öğrenildi.	() Evet	() Hayır
50) Olaydaki kişiler hakkında ayrıntılı bilgi alındı.	() Evet	() Hayır
51) Görüşmeci yargılayıcı bir dil kullandı.	() Evet	() Hayır
52) Mola verildi. Örneğin; “ <i>Şimdi her şeyi anladığımı ve sormam gereken bir şey olup olmadığını kontrol etmek istiyorum. Ben sadece bana söylediklerin hakkında düşünmek/notlarımı ayrıntılı bir şekilde incelemek/notlarımı kontrol etmek istiyorum.</i> ”	() Evet	() Hayır
53) Görüşme sırasında çelişkili bulduğu durumlarla ilgili farklı soru sorma teknikleri kullanılarak teyit alındı.	() Evet	() Hayır
54) Görüşme sırasında işbirliği yapmazsa olumsuz sonuçlarla karşılaşacağını belirten koşullu ifade kullanıldı.	() Evet	() Hayır
55) Görüşme sırasında işbirliği yaparsa olumlu sonuçlarla karşılaşacağını belirten koşullu ifade kullanıldı.	() Evet	() Hayır
56) Çocuğa soruları cevaplamasına izin verildi.	() Evet	() Hayır
Çocuğun cevaplamasına izin verilmemişse; (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Art arda çok sayıda soru soruldu. () Cevap verirse olacaklar söylendi. () Cevap vermezse olacaklar söylendi. () Aynı soru birkaç kere tekrarlandı.		
57) Asıl konuya giriş yaptıktan sonra çocuğun olaydan başka şeyler anlatmasına izin verildi.	() Evet	() Hayır
58) Görüşme esnasında çocuk, görüşmecinin onu yanlış anladığını söylediğinde görüşmeci düzeltme için teşekkür etti.	() Evet	() Hayır
		() Böyle bir durum olmadı hiç

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Tepki vermedi. () Aynı cümleleri kullanmaya devam etti. () Görüşmeci öfke vb. olumsuz bir duygu gösterdi. () Diğer (.....)		
59) Görüşme esnasında çocuk soru sorduğunda görüşmeci soruyu cevaplayarak başka sorusu olunca tekrar sorabileceğini söyledi.	() Evet	() Hayır
Cevabınız hayırsa; () Soruyu cevaplamadı. () Sadece soruyu cevapladı. () Soruyu sonra cevaplayacağını söyleyip görüşmeye devam etti. () Diğer (.....)		
60) Olayı başkasına açıklayıp açıklamadığı soruldu.	() Evet	() Hayır
Açıkladıysa kime? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz) () Anne () Baba () Öğretmen () Diğer (.....)		
61) Görüşme sonlandırılırken çocuğun sorusunun olup olmadığına dikkat edildi.	() Evet	() Hayır
62) Görüşme sonlandırılırken eklemek istediği bir şey olup olmadığı soruldu.	() Evet	() Hayır
63) Görüşme sonlandırılırken çocuğa teşekkür edildi.	() Evet	() Hayır
64) Görüşme sonlandırılırken çocuğun kendini toparlaması için sohbet edildi. Örneğin; “Buradan çıktıktan sonra bugün ne yapacaksın?”	() Evet	() Hayır

**Cümle örnekleri NICHD protokolünden alınmıştır.

Ek IV: Adli Görüşmelerle İlgili Genel İzlenimler

1. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmelerinizde mağdurun genel olarak yaş grubu nedir?

0-6 yaş 7-12 yaş 13-15 yaş 16-18 yaş

2. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmelerinizde en sık karşılaştığınız cinsiyet hangisidir?

Kız Erkek

3. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmelerinizde sıklıkla cinsiyete göre yaş grubu nasıl farklılaşmaktadır?

0-6 yaş kız 7-12 yaş kız 13-15 yaş kız 16-18 yaş kız
 0-6 yaş erkek 7-12 yaş erkek 13-15 yaş erkek 16-18 yaş erkek

4. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmelerinizde mağdurların genellikle görüşme esnasındaki tavrı nasıldı? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.

Kaygılı Üzgün Öfkeli Sakin
 Ağlamaklı Utanmış Korkulu Çekingen
 Kendini açmayan Kendini kolay açan Diğer (belirtiniz.....)

5. Tecrübelerinize dayanarak, görüşme esnasında açık uçlu sorulara hangi yaş grubunun daha ayrıntılı cevap verdiğini düşünüyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

0-6 yaş 7-12 yaş 13-15 yaş
 16-18 yaş Yaş etkili değil.

6. Tecrübelerinize dayanarak, görüşme esnasında açık uçlu sorulara hangi cinsiyetin daha ayrıntılı cevap verdiğini düşünüyorsunuz?

Kız çocukları Erkek çocukları Cinsiyet etkili değil

7. Tecrübelerinize dayanarak, görüşme esnasında kapalı uçlu soruların hangi yaş grubu için daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

0-6 yaş 7-12 yaş 13-15 yaş
 16-18 yaş Hiç bir yaş için uygun değil

8. Tecrübelerinize dayanarak, görüşme esnasında kapalı uçlu soruların hangi cinsiyet için daha uygun olduğunu düşünüyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz)

() Kız çocukları () Erkek çocukları () Hiçbir cinsiyet için uygun değil

9. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmelerinizde, genellikle görüşme esnasında çocuklar yanında birilerini istedi mi?

() Evet istedi () Hayır istemedi

a) Eğer görüşme esnasında biri istendiyse genellikle bu kişi kim olur?

() Anne () Baba () Kardeş () Öğretmen

() Akraba () Diğer (.....)

b) En çok hangi yaş grubunda ve cinsiyette bunu gözlemlediniz?

() 0-6 yaş kız () 7-12 yaş kız () 13-15 yaş kız () 16-18 yaş kız

() 0-6 yaş erkek () 7-12 yaş erkek () 13-15 yaş erkek () 16-18 yaş erkek

10. Cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığımız/katıldığımız görüşmeleriniz sonrasında iddiasını geri alan çocuk oldu mu?

() Evet () Hayır () Bilmiyorum

a) Cevabınız evet ise sizce neden?

() İddia doğru olmadığı için

() Failden korktuğu için

() Ebeveynlerin çocuktan geri çekmesini istemesi

() Mahkeme sürecine ilişkin kaygılar

() Çevresindeki diğer kişilerin durumdan haberdar olması korkusu

() Diğer (.....)

11. Görüşme esnasında çocuğa iletilen mesajların sizce etkisi nasıl olmaktadır?

a) Görüşme esnasında çocuğa bilmedikleri için “bilmiyorum” diyebileceğini söyleme

() Direnci artırarak, açılmayı engeller

() Çocuk doğru şekilde kullanır

() Diğer (.....)

b) Görüşme esnasında çocuğa anlamadıkları için “anlamıyorum” diyebileceğini söyleme

() Direnci artırarak, açılmayı engeller

() Çocuk doğru şekilde kullanır

() Diğer (.....)

12. Görüşmeci olarak cinsiyetinizin görüşme esnasında mağdur çocuğun üzerinde etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

() Evet () Hayır

13. Etkili olduğunu düşünüyorsanız:

a) Cinsiyetinizin hangi yaş ve cinsiyet grubunda işbirliğini kolaylaştırdığınızı düşünüyorsunuz?

- 0-6 yaş kız 7-12 yaş kız 13-15 yaş kız 16-18 yaş kız
 0-6 yaş erkek 7-12 yaş erkek 13-15 yaş erkek 16-18 yaş erkek
 İşbirliğini kolaylaştırdığınızı düşünmüyorum.

b) Cinsiyetinizin hangi yaş ve cinsiyet grubunda işbirliğini zorlaştırdığınızı düşünüyorsunuz?

- 0-6 yaş kız 7-12 yaş kız 13-15 yaş kız 16-18 yaş kız
 0-6 yaş erkek 7-12 yaş erkek 13-15 yaş erkek 16-18 yaş erkek
 İşbirliğini zorlaştırdığınızı düşünmüyorum.

c) Cinsiyetinizin hangi yaş ve cinsiyet grubunda daha fazla detay vermesini kolaylaştırdığınızı düşünüyorsunuz?

- 0-6 yaş kız 7-12 yaş kız 13-15 yaş kız 16-18 yaş kız
 0-6 yaş erkek 7-12 yaş erkek 13-15 yaş erkek 16-18 yaş erkek
 Daha fazla detay vermesini kolaylaştırdığınızı düşünmüyorum.

d) Cinsiyetinizin hangi yaş ve cinsiyet grubunda daha az detay vermesini kolaylaştırdığınızı düşünüyorsunuz?

- 0-6 yaş kız 7-12 yaş kız 13-15 yaş kız 16-18 yaş kız
 0-6 yaş erkek 7-12 yaş erkek 13-15 yaş erkek 16-18 yaş erkek
 Daha az detay vermesini kolaylaştırdığınızı düşünmüyorum.

14. Sizce cinsel istismar mağduruyla adli görüşmeyi kim yapmalıdır?

- Polis Savcı Psikolog Psikolojik Danışman
 Sosyal hizmet uzmanı Çocuk gelişimci Meslekten bağımsız adli görüşme konusunda uzman herhangi biri Sadece adli görüşme konusunda uzman psikolog, pedagoğ
 Diğer (.....)